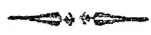

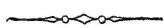

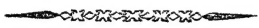
శ్రీ రామచంద్రపరబ్రహ్మణేనమః.

అధ్యాత్మరాయాయణము. — బాలకాండము.

శ్లో॥ చరితంరఘునాథస్యశతకోటిప్రవిస్తరమ్ । ఏకైకమక్షరం
ప్రోక్తంమహాపాతకనాశనమ్ । రామాయరామభద్రాయరామచం
ద్రాయవేదసే । రఘునాథాయనాథాయసీతాయాఃపతయేనమః॥

శ్రీవైకుంఠమరంగమందిముగాశ్రీభూనతల్లాల్వన । కామరేశట
మందుశేషభణి భోగంబూనితాయోగని । రావిభాగీజతుడైన పుణ్యపురు
షుక్ రాజీవనేత్రుక్ మహా । తేనవాప్రీతుమహానుభావుగొలుతుక్ శ్రీరంగనా
ధుక్ విభుక్ ॥ సీ ॥ ఏదేవుడఖిలలోకేశుడైరజితా చలంబుమీదనుకాపురం
బుసేయు । వేధీరుడమరులబాధించివిహరించుదోషాచరాః శిక్షించగడగు ।
శ్రీపుణ్యుడఖిలమునీండులకోరెల్లు సమకూర్పుకల్పభూజంబుమాడ్కి । నే
మహాగుణశాలికామాదిరహితుడై ప్రకటవైరాగసంపదవహించు । నట్టి
ప్రాణేయశైలకన్యాధిరాధునింధు రాజీనధరుజగద్బంధునభవు । వేదవేద్యు
బురాతనుభేదమోద । విరహితుబరేళశీవునిభావించుమదిని ॥ క ॥ వాణీశు
సాంద్రతరక । శ్యాగాప్రసుభూతకల్పనాద్యత్సజగ । త్రాగధురీణునమేయుబు
రాణపురుషకమలగభుజబ్రస్తుః సేతుక్ ॥ క ॥ కలశాభీనుతనుతుహివా । చల
కన్యనువాణీసర్గశశివాయుకుమా । రులమరియగల్గువేల్పుల । బలమరుభ
జియింతుకవతభాసిల్లుటకుక్ ॥ మరియును ॥ సీ ॥ సంశితార్చితరామచంద్రపా
దాంభోజప్రాచేతసునిః విప్రధముదలతు । భారతగ్రంథకల్పనధత్సభజన్యు
సేతునాసత్యవతీతనూజు । శైలరాట్టనయాప్రసాదపథితవాగ్వికాసుబ్ర
స్తుకీసేతుక శిదాసు । పార్వీతీఃల్లభోపానసునెమ్మది బాదుదివేనులనా
డభీము । తనకవిస్వంబునారాయణునకొసంగి । యవ్యక్షంబైనకైవల్యం
దినట్టి । పుగ్గచరితునిబమ్మెరపోతరాజు । నాత్మగణుతింతుమాతావ్యయల
రుటకును ॥ గీ ॥ ధరరహాఃపరార్చితంబగుచుడెలగు । కావ్యమననశ్లేష్మకల్ప
నముల । లేనతస్పృశెన్నబూనుద. రొకొండ ! రోర్నులేకబల్కు నేర్చులే ॥

౨॥ అరియిట్లు ముఖ్యదేవతావలంబును సుకపిత్రింబును గుకవిగుణే
 రితంబులుం గావించె ॥ గీ ॥ హా శిలంగెడువోటమరాస్త్రా రాఖ్యమం
 క్రితతద్వ్యామౌనశా యః మాంబహునకూర్తి సుతాడకాశ్యహస్తజనతుడ
 సురాగయామాత్యుడ నెఱువాడ ॥ ఇష్టరాతిలంబునక ॥ సున పాండిత్యమేలవో
 న్నునుతవచేవోలెన్మౌనా రా యగవ ॥ భ్రమునరంపగదగునని ॥ మునుమునుతె
 న్నుగురు గానిమదముచనెనుక ॥ క ॥ ధీమనుకొస్తుభుచణి ॥ హరినకునుమే
 భనన్నభాకాయకుక ॥ ఘోరాసుః హరిణః హా ॥ ప్రారునకునుయూపనవత్పు
 రివహరినకుక ॥ క ॥ పుష్కలమనుమునివమాశ ॥ రంభుచరునంగకోటిరాజత్త
 నులా ॥ వల్లభనకునిగవమద్రక ॥ గణ్యునరునమౌతుకాత్మకారుగ్యనకుక ॥
 కి ॥ సేమముగనుభయకా ॥ వేమెప్పునిలయుండుక్రిహూరితాభామలదుగు
 లొత్తగని ॥ ప్రాముప్రారిత్రిహృదయరగేనుక ॥ క ॥ తగుప్రణవపిమా
 నమునధు ॥ జగవల్లభతత్పముననుకెయంబుచిలునుతే ॥ నిగమములబాగడని
 చిరునిగవనబరకింబుగం గనానుకేవోం కుక ॥ ౩ ॥ అంకితముగానాయొన
 ర్వింబూసన యధ్యాత్మరామాయణంబును మహాకావ్యంబునకు కధాక్రమం
 బెట్టులనినలోకానుగ్రహభకంబు తైలనందనచేత ॥ శ్లోయొనరింపం బవత
 త్పా ॥ వల్లభకుళశాంకశేఖరుం డెరింగించిన యథకంబయ్య మావల్లభ
 వలన నెలంగి కమలానుచండు నారదుచెరుంగించిన తెరంగునతనయందు
 లభ్యపతోడుత వేదవ్యాగమా సింద్రుండు బల్లెననుచు సూతుండు నెహి
 శాంజ్యపుగ్య త్తేనంబున శౌనకాదిమహామునివగకంబులం గనుంగొనిబ్ర
 హ్మండ పురాణంబునందలి యధ్యాత్మతత్వావరోధకంబగు సీరామాయణ
 ము శ్యాభ్యాయిక బల్కనుపక్రమించియిట్లుచెయ్యు ॥ క ॥ రాముడనేననియెడు
 మతి ॥ నేమరనధనంబుసేయునిలమోహమునా ॥ రాముడనేనుటకతప్రే ॥ మ
 నునజ్జనులనుసరించెనెందుక ॥ గీ ॥ వాసవనతాప్రియగళుసీతాసమే
 తు ॥ సవయభక్తప్రసన్నరసాతనూభ ॥ వానయనలజలజపర్వస్థితాబ్జ
 సుందరులచంగ్యమానసనదుగొలుతు ॥ సీ ॥ భవవారివాహప్రభంజను ఘోర
 దానవభుజంగఖగేంద్రరవికులేశు ॥ సీతాసమేతునా శ్రితమమిత్రాపుత్రు
 నచలురాద్యునమేయనఘవిమూరు ॥ జలజగన్బసురేంద్ర సంతతార్చితజగ
 ద్వాల్మికకుభక్తసంతాపహారులు ॥ నవ్యయుదకికంధరాచలభీమరమెల్యకిరా
 ధ్యుత్తుకల్యాణగరితు ॥ నప్రతిర్క్కుప్రతావాధ్యునింబుడో ॥ మానవర
 కింబుచ్చురాజానుబాహు ॥ పంమమున గీయుదశరధభాగధేయ ॥ రా

వ్యోమపుభీమునీతాభిరాముగొలుతు || చ || ఎడమరాభంగంబుహరియంపను
 రాలినుతింపచిత్తయం | డవనిపయోరుహోత్తకులనుండుజనించిదశాగ్గము
 ఖ్యదా | నవులనడంచిపాపహానంబగుకీర్తినిధూమిగప్పిజెం | దివెలిగాబ్రహ్మ
 మాద్యమునుతించెదవాజనకాత్మజాధిపుక || మ || జగముల్నేయగజెంపజం
 పనొకడైసావిద్యుడై తన్నుగె | ల్వగనమ్మా యకసాధ్యుడై హదిదలం
 పకరాకసానంబుడై | దగునైయకల్యతదాప్తి స్వీయమగు తత్వజ్ఞుండునై
 యొప్పున | జ్జగధీశున్నిజబోధరూపురఘువంశశ్రేష్ఠభావించెదక || గీ || జన
 దిమతిలేకవినుపించునెవడుజనువు | నిట్టియధ్యాత్మసాజ్ఞచే నెవయురామ |
 చరితమఖిల పురాణసుసంమతంబు | పాదములబాసిహరిజెంద నోవువా
 డు || క || శివగిరిజాతయురామా | ర్ణవసంగతయుననదగినరామాయణకా |
 వ్యవిమలగంగానదియా | భువనత్రయమునువిశుద్ధి బొందగజేయుక || కా ||
 గోరీనాథసుధాపయోనిధిజమైకిల్యాణసంధాయయై | వైరాగ్యోజ్జ్వలమా
 లమైకిలత దివ్యజ్ఞానసస్యంబునై | పారంబొందనిభక్తిసూన యతమై
 భాసిల్లునాధ్యాత్మిక | శ్రీరామాయణకల్పకంబువిలుదుల్నేవింతురిష్టార్థుడై ||
 ఐ || మరియువినుండాకానొక సమయంబున కైలాసకు భృద్వతంసంబుడై
 రవిశతవిమలంబగు మందరంబున రత్నసింహాసనస్తుండును ధ్యానిస్తుం
 డును సిద్ధసంగసేవీతుండును మహామని భావీతుండునునగు సదాశివచే
 వ్రుంగనుంగొని వామాంకిస్తుడుగు పర్వతరాజనందన భక్తిచక్రయై సకల
 హితకరంబును నానందకందంబునునగు వాక్యంబుగాసిట్లనియె || నీ || గక
 లాత్మసాక్షివై సర్వజగన్నివాసుండవై జెలుచందుసుభగచరిత | నీకువందవ
 మిదెనివుసనాతనుండవు మరి మేల్వరుండవునుగాన | ధరసనాతనమగువురు
 యోత్తముతత్వమెరుగగోరెదనింక నెంతగోరగ | మయినబల్కగరానైచిమ
 హానుభావులుభద్రులకెరుంగబలుకువార | విదియకారింకయేను మీకెయి
 భక్తి | యతనుప్రియనిట్లుగానసమృద్ధినిబల్క | దగునుయేవేమకొనినయ
 ధంబులెల్ల | భక్తవత్సలకైలాసభవనయాశ || చ || ఎట్టులనినపరోక్షజ్ఞా
 నంబును సపరోక్షజ్ఞానంబును తదపరోక్షజ్ఞానపవన కారిణంబులగుభక్తివై
 రాగ్యంబు తెవ్విధంబులోయవియును నానాతత్వవిచ్ఛేదంబునగు మితంబు
 నుంబల్కెదవేని యేననధికారినగుక్రియైనను తారణోపాయంబులగు భవ
 న్మహోదయంబులెరింగెద నిదియకాది గొక్క పరమరహస్యంబు వేదెదనది
 ప్రథమంబయ్యానతీవలయుసర్వసాక్షులకు నప్రమానసూతుండగు రామచం

[illegible]

పేర్చియికతకలుగుజీవునిచేత యొనరింపబడునంతయు కేవలాత్మయందు
 నారోపించియేనుకతకనుభోక్తనను విమోహంబునొందుదురు. భోమణి
 యందుప్రకాశరూపావ్యభిచారంబునగ్ని హేమాత్రంబులేని మాడ్కివరుం
 డును పరిశుద్ధజ్ఞానమయిండును నగురామచంద్రునియందు జ్ఞానాజ్ఞానంబు
 లుండనేరవు. ఇరావందమయిండును విజ్ఞానరూపియును గావునజ్ఞానంబు
 నుండదుతత్సత్త్వయుమాయాశ్రయిండునుగాన నమహాత్మని మోహంబు
 నొందింపనమ్మాదుకుసామర్థ్యంబుగలుగనేరదుమరియును । క ॥ అతిదాస్యభ
 విదివినుమిం । కితరులకెరుగింపబోలదీరామమరు । స్మృతసీతాసంవాదము ।
 నతసుఖదముమోక్షసాధనంబువృత్తి ॥ ఎట్లనిన ॥ సీ ॥ మన్నురామాయ
 ణంబునరామచంద్రుండు దేవకంటకుదశగ్రీవుననుతః బలవాహనంబులభం
 డనంబునగూల్చిసీతతోడుతనుసాకేతమునకు । సౌమిక్రియునువాయుజనుభ
 వానరవగళములుకొల్పజనుదెంచివనజగర్భ । పుత్రాదిబుధులనెంపువల్లిర్పు
 సభనుసుఖాననబుననర్కభాసమాను । డమృతాత్మడు గూర్చుండియధిక
 బుద్ధి । కలితుపిజ్ఞానకాంక్షనుశ్చలుకృతాత్మ । కార్యహనువంతముకళితక
 రునీరహు । గాంచియట్లనెధారుణకన్యతోడ ॥ మ ॥ మనకు భృత్యుడు
 వీతకల్లుపుడునాత్మజ్ఞానపాత్రుండుపా । పనివన్నెచ్చుమీనుబుద్ధికెరుగ
 బుద్ధుండుగున్నవన ॥ జనకాత్మ వరపుత్రి సత్కరుణచేనామీరిసీతించిరా ।
 మునియాదర్శము ప్రకడించెబలుకన్ మోదంబునంచార్వక ॥ ఇట్లులోక
 విమోహినియగువైదేహీసమర్థకంబుగా ॥ సీ ॥ రామచంద్రుడుపరిబ్రహ్మం
 బునచ్చి దానందుడద్వయిండు నానందుడమలు । డీశుడాత్మయు స్వప్రకా
 శుండుశాంతుండు సిద్ధికారుండును నిమకలుండు । ననిబుద్ధిసూహించు మగ
 చరేంద్రవతంసమూలప్రకృతిలోకములు సృజింప । గానినిజకంపంగ కలిక
 నేననుకొమ్ముమతనినన్నిధిభూతవితతి నెల్ల । నేనెస్సజియింపుచుందునుది
 యెరుంగ । జాలకజ్జులరామభూపాలునందు । భ్రాంతినొడుచునుందురు
 పాధిముక్తు । డారులకెరుగంగబడడగోచరుడునిజము ॥ ఇదియెకాదు ॥ సీ ॥ అ
 తినిమోలంబగునరాగ్నయంబునజనియించితొలకిదునిమిసవము । గాచిరా
 తినిసాతిగా జేసేమిధిలూశంకరుచాపంబు పొంకమడచి । ననుబెడ్డియైభా
 గళాపుగర్వమడగించికదలియెయోగ్యకింపొడవజేరి । పరేందువకమల్
 పదపడినగుడి జనకునానతివనంబునకునేగి । యచటనేదిరిచున్వారాధా
 దనుభ్యుదేవకంటకులను ద్రుంచిక విరినూను । లేదెనెట్టిమోదనిలీతో

డ! గుర్తి మాగుచున్న జనములను || ౬ || అంతజటాయువునకు మోక్షం
 బొందుగిక్ బంధువిగతజనబంధులను || ౭ || శబరివలనపూజింపజేసి సుగ్రీవునితో
 డచాచిన్యంబొనరించి యొక్కచాగుకంటన వానింజక్కడంచినీ తాన్వేష
 గంబునె యుంజెని ప్రసిద్ధ బుధవీణ పాదావారంబునె తుబంధనంబుగా
 నిందిలంకావోధనంబును || ౮ || సహివారంబుగదురాత్ముండగురావణంబు
 రిమార్చి విభీషణునకు రాజ్యంబొసంగి యేనునుంగూడ పుష్పకాయాథుండై యు
 యోధ్యానగరంబునకెత్తెంచి వట్టాభిషిక్తుండై శిలవొందెనుట యాదిగా
 గలమత్స్యశకాశ్యంబులచిక్వికారుండును నఖిలాత్మయునగు రఘునాయకు
 ని నుందుచూచులాకోపింపరమ్మహాత్ముండు || ౯ || జవడునిలువడుచింతగాం
 చడువలంప! డొకటియొకరింపదానందుడుజ్వలండ | చలుడుపరిణామహీ
 నుడీజాడవయ్య! గలసి హయాగుణములతో మెలగునిటుల || ౧౦ || అనిపలు
 కంగవాత్మయుచనాత్మచరాత్మలువీటితత్వమో | యనిలకుమారసికులెఱిగెం
 గనుబల్కెదవంచురాఘవుం | డనియనుమూడుభంగులమహాత్ములు భేదములా
 కసంబునం | దునెనెటుదోచుచక్కరణిదోచును చిత్తునకిక్కమెట్లనె || ౧౧ ||
 సలిలాశయమునందు వెలయుచుహాశహజ్జరావచ్చిన్నమందుచింబి | తం
 బునుననత్రివిధంబుగభేదహాకసమననగుభంగిగాంచబుధ్య | వచ్చిన్నచైతన్య
 మచ్చెంతగాక జెల్వగుపూర్ణాకచైతన్యమట్టిబుద్ధి | యందుచింబితమగుట్టి
 చైతన్యంబుననమాడు విధములనిగునుభేద | మచ్చిదాభాసయుతమగునట్టి
 బుద్ధి నలగుకర్తృత్వజీవత్వములువికార | వికపింతుండునవచ్చిన్నుడరయ
 నిట్టులయిచూడఁజుగంబునంతురజ్జులెను || ౧౨ || ఆట్లుయాభాసయును సవి
 ధ్యాత్వంబుయగుటవలనసృష్టాబుద్ధియనగబరగు | గడిగివిచ్చేరదమకంబు
 కల్పితంబ | యగుటనాతడవిచ్చిన్నుడనగదగును || ౧౩ || తత్త్వమనీతివాక్యం
 బులవలననాతనికపూర్ణునితోడ నైక్యంబులక్రంబడుబుద్ధింగి బుద్ధియందుగ
 స్పించుచైతన్యంబునకైక్యంబులక్రంబడదుమరియును || ౧౪ || అమరుజీవాత్మప
 రమాత్మలందునెక్క | డైక్యభావంబుయినహావాక్యమనను | యాసమయ
 ముచితనదుకార్యములతోడనడగుయవిద్యనిస్సంశయంబువత్సా || ౧౫ || మ
 చ్చక్తుండగు వాడీయైక్యజ్ఞానంబెరింగెనని మద్భావంబుకొరకు యాక్తుండ
 గునిట్లుంగాకమచ్చక్రీరిహితులై శాస్త్రంబులను ఘనంబుల నునింగె
 డుచూ ధాత్తులకుడచ్చ శకంబులకు వైసె జ్ఞాన మోక్షంబులు సిద్ధించ
 విదియును || ౧౬ || అనియ రహస్యమిహుడయ మూత్మవి నిశ్చయ మేన

నీకు బ్రహ్మని నుదాహరించినములేకనిలక శరులైనవారికి । వ్యవహరగదింద్ర
 భోగములుచచ్చినంచునమిరపుతుగ । న్నోరెఱుఁగెల్లఁడుండనియెకోమియే
 నిడెనుటకట్టికొ॥ సీ॥ అతగుహ్యతమముహూర్తమువైతమువాఁశోధనంబు
 పవర్తనాధనంబు । శ్రీరామకథితంబశేషాగమాంతసంగ్రహమెవ్వరికిభక్తిగ
 డగిజును । నడగుననేకజన్మాజికాతాఘములుశ్రీరామవాక్యకాంక్షునయో
 గి । బృందాపకారియపిశ్యవధరితుడు జాతభ్రష్టుపాపిభూదేవహంత । కుం
 దునైననుశ్రీరామకువలయెను । పూజయొనరించుహృదయంబుతాజశవగప
 రమయోగులకైనలభ్యంబుగాని । పరముగలుగునునురలచే భావ్యుడగును॥
 క॥ అనినగృహీతానుగ్రహ । ననుపమధన్యమకృతార్థనైశ్చినిదేవీ । డెను
 మదినిగల్గులంశయ । మనుమడినీకరుణనినుచు నగనుతయనియె॥ చ॥ ప
 రమవైతనిరుముఖపంకజ సంస్కృతమైనరాఘవే । శ్వరుచరితామృతం
 బిపుడు వానిమొనఁగిననెమ్మనంబు । సంసరణముదాపు నంచువినంతసి
 లుకొమిలమాటతృప్తిచే । కురడుస్ఫుటాక్షరంబుగనుగోరెదబల్కగడేకృపా
 సిధి॥ మ॥ వినుడెవీంఘనాధుచేతమును నేవిన్నట్టిగోప్యంబురా । మునిచా
 రితముదీసిగోరినినినకొ ముక్తుల్ నిజాజ్ఞానసం । జనతోద్యుచ్ఛయ రాక్షసే
 దనరుభాస్వత్స్వప్రసంతానముల్ ఘనతాపత్రయ హామహాబలికెడకొ గాఠి
 జ్ఞానని॥ ఎట్టులనిన ॥ సీ॥ దశకంధరాదైత్య వితానభరమచేతప్ర
 యైగోరూపధారణుగుచు । ధరణిసరుస్తబ్ధంబారకుల్ జనుడేరివనరుహా
 సనులోకమునకురోద । నంబునేయచు నొగినైనగర్భవంతబలుకంగనస్తు
 హాభవ్యచరితు । డభిలాత్సవిజ్ఞాని యగుట నొంకితధ్యానించి దుగ్ధాభిస
 స్మిధికెనరిగి । అతులతపురాణకథితసంస్తుతులచేత । సిద్ధినిమకలపదములశ్రీశున
 ఖిల । లోకహృస్థిఘనజరులలోకినయను । పరమపురుషునినుతించెపద్మజుండు॥
 వ॥ ఇట్లానందసలీలాప్యతనయునుండైభక్తికలతవాక్యంబులసన్నతీసేయన
 వసరంబునదిక్కులతమంబెల్లనివారింపుచు॥

—* శ్రీమన్నారాయణుండు బ్రహ్మకుప్రత్యక్షమగుట. *—

సీ॥ వారిజహితనహస్రోరుచికాశుడై సాక్షాత్కరించెపద్మాక్షుడప్పు
 డృతాత్మలకుజూడనలవిగానితదీయ విగ్రహంబును సమగ్రదృష్టి జూడ
 జాలకయునుజూచె తద్రూపంబుహరినిలతుల్గులదరహాసితశు । భాస్యంబు
 వర్తనత్రాడు । బునుటకుండు హార కేయూరికికలెమమరి । వాఁచెంబు

మోక్షకశ్యపుఁ | డనుమునితపముననునాకు నానందమొస | ద్దినచేయకృష్ణక
మునైం | దిననుతునిగవేడెననుమతిచిత్తినటులకొ॥ మ॥ ఇప్పుడామూర్తికేం
ద్రుడుకదశరధాధీశుండనాబుట్టెరా | నృపకాంతాత్రితయంబునందునను
న్నింతుండనూజుండనై | గృహసాల్పాకృతులకొమహీజయంనల్కిక్తికవికేసా
తుమా | ధిపుగేహంబునయోగమాణయునువృద్ధిబొందువాగీశ్వరా॥ వ॥
ఏనునిమ్నాయా సహితుండునైసకలకార్యంబులుచక్కండేసె దనుచుగద
వంతుండంతథానంబొసరించెనంతశతానందుండమరబృందంబులుం గనుం
గొని॥ మ॥ ఏనుడిచేవతలారలోకగురుడొవిష్ణుండుభూధారిమో | స్వరమా
తాండకులంబునందుననుశ్రీరామాఖ్యచేబుట్టుగా | పునరాత్మాంశలవాంఠ
ప్రవర్తులకొబుట్టించియుగ్రాజిదో | డొసరింపందగునిల్పు నెండడవయ్యర్చిస్వ
రుండుర్విలోక॥ వ॥ అనియమరబృందంబులకుం బలికిభూదేవిననునయిం
చివతురాననుండు నిజభవనంబునకుంజుయె నమరులును॥ గీ॥ ఘోరపా
షాణదంష్ట్రావసీరుషూగ్ర | నఖమఃఖాయుధులగువానరశరీర | ములుకు
ముత్తాకృతులు దాల్చిజలజలయను | నుదయమబ్రీతిక్షసేయుచునుంకిరపు
డు॥ క॥ అనుచుశశాంకకిరీటుం | డేనవంశాంబోధిచంద్రుండేకమీదజనించు
నుతద్విధంబుబల్కెద | ఏనుమనియెత్తమోతైలవిభునందశతోక॥ ఎట్టులని
స్థాస్థీ॥ అతిధార్మికుండయోధ్యావల్లభుడునర్వలాకవి శ్రుతుడుభాగ్యకరుం
డు | సత్యవరాక్రమిశాలిశూరుడుదశరథుడనురాజుమూర్ధావ్యమాళి | తన
యులులేక చింతను గృన్హియొకనాడు ఘనువసిష్ఠునిబిల్వబనిచియోమ | హః
త్తపుత్రులులేనియఖిలరాజ్యముదుఃఖ కరముగావుననెట్లుగలిగెదరుస | మ
స్తలకణలతీతుల్ మహీతులాత్మ | జాలదయావతితోడుత బలుకుమనిస
నమ్మనిశ్రేష్ఠుడనియెధరాధినాథ | చింతిలకుతావకాభీష్టసిద్ధిచుగును॥ గీ॥ స
త్వసంపన్నులునుదేవసములునల్వ | రాత్మజులగల్గెదరుశాంత కథిపతిత

—* దశరథుడుముశ్యశృంగునిరాపించిపుత్రకామేష్ఠియొనర్చుట. *—

ప | మయధనంబుగగలపుష్కాడవనియుశ్య | శృంగుడాతనినిటకుదేరింగబను
పు॥ వ॥ ఇట్లుసరించుమనుంగూడ పుత్రకామేష్ఠియొనరింపుమనిపత్ని
రథుండును మంత్రులతోడంజని యుశ్యశృంగుందొడితెచ్చి పరిశుద్ధుండైవి
శేకల్మషులగు మనులంగూడియజ్ఞకర్తంబు పక్రమించి శ్రద్ధాయుక్తుండైవే
ల్చుదున్ననుమయంబున తప్తజాంబూనదప్రథు డగుచు హవ్యవాహనంబు

స్వస్థ పాత్రస్తంబగు పాయసంబు కరంబునం బట్టి హామగుండంబున
 యుచుండెను || క || కొనుడిపాయసమిదిగొను | మనుజులకునుతత్వ
 కెందునుమహిలో సరమా | త్వనిజంబురవినికాత|మనప జ్ఞిరీధునకునొస
 గి యెలుచుచనియె | డ|| అంతటకొరికల్పఫలమాటకునతితనమందియమ్మహీ
 కాంతుడుమానివయ్యలకు గ్రక్కెన మ్రొక్కిత దాజ్ఞ కైకయీ | కాంతకుకోస
 లాశ్చబక్తిగై కొన పాయసమిచ్చెగోరితా | సంతముమిత్రవేడగప్రియంబునవా
 చిన్వభాగముంబులె || చ || నగుంబునగంబా సంగిరిట్లుఘటియించి రాజకాంత
 లంబునగుచు సగన్బులై దేవతలభంగి భర్తసౌధాంతరంబుల జేన్నొందిరంత
 లగవమానంబుచ | కొనల్పకుమారుచద్యయుంగనియె నవ్విధంబు వినుము || డ ||
 భూమైమొప్పెడుచైత్రశుద్ధనవమి | కర్కాటలగ్నంబునె | వనజాత్రుం
 డుజ | తేనెదగ్గరపునెన్వస్పృశముంబొందహా | చ్చుననింపై గ్రహపంచకంబు
 వలల చేతోవిగ్రహుండె || స || తనుడావ్విచమొందె నచ్యుతు డమత్యకా
 గ్నాంపాదించె || వ || బృందాకులునుందరినుమంబులందంద వషికంపు
 చుండెన్ద్రావుండు | స || కలిసెలలోత్పలశిఖ భామందు పీతాంబరధరుం
 డుజానిరూప | మాద్యక్యకుండలమహితః పోలుండునభోజరక్త నేత్రాంతు
 లుగ్ర | కరసహస్రప్రకాశరీటుండునాకుంచితాలకుండబ్జపాంచ | జన్య
 గహసహస్రా శోభితతత్పాహుండు సంతతోత్సాహుడాత్మ | సత్య
 దాచుద్రనూచితసంస్థితుండు | భూరికరుణారసావృతప్రతుండరీక | తా
 నుండుచుభవవధమోచనక్రి | యాచణుడునుభవనివిగోచనండు || వ || మ
 రియై శ్రీచక్రహరి కేయరనూపురాదిభూవణుడును వనమాలికావిరాజి
 తుండును జగన్నాథుండు గానంబడిన విస్తయంబునొంది హషాకత్రు
 జలగ్రాణికనయనయై కరంబులు మొగిడ్చి కౌశ్యయిట్లనియే || చ || జననుత
 నెవదేవచక్రగదాధరవందనంబుని | న్ననియమువాగగోచరుడునచ్యుతు
 డుక పరిమాత్తయె || స || తనుడునతీంద్రియండునుచు తత్వవిదుల్ వచి
 యింతురయినమా | యనుజగదుద్భవస్థితలయంబులొనర్చుచునుందువెంత
 యుక || వ || దేవానత్వాదిగుంసంయుక్తుడవైస్తోత్రాహుకాండవయితివి
 గానివిచారింపనమలండువునభిలంబుసేయ భంగినుండుదువుగానియక ర్రవును
 నడచినమాడ్కిదోతువుగానిగవ నవజీకతుండవునువినబోల్కినగునడుదువు
 గానితత్సాధనంబుతుండవునుకినెన యట్లువెలయెదువుగాని గుండాగొనినవాడ
 వును నిట్లుసాధనంబులైక సకలకార్యంబులనొనరించుకు బ్రహ్మలైదు

నుఁబ్బుటయె కాదు అప్రాణోహ్యమనఁకున్ బ్రాణత్యాగి శ్రుతివచనంబులు
 నుంగలవు సకలభూతంబులయందును సముంబుగనుండియు నజ్ఞానధ్వంత
 చిత్తులగువారలకునగుపడవింక సద్బుద్ధులగుపుణ్యులకుఁ గానవత్తువు మరియు
 ను॥గీ॥ లోకములకుభక్తలొలతగనుపెంప వ్రువఁబువులట్లుపంకజాండకోటు!
 లుదరమందుదోచువిదితుండవిబ్బంగి । కలిగితయ్యనాడుదర్శమదు॥ ఏను
 ను॥ సీ॥ కనులపండువు గాగగనుగొంటినిదివ్యమంగళమూర్త సమాయచేత ।
 దుర్భరసంసారతోఁగఁగిముణిగిననాడుదానికి నెట్లుబాడబడుట । నీదయాళు
 త్వంబునేడందరికితేట పడియెవిశ్వమనేకభాగముగను । ద్రిప్పసీమాయనన్నె
 ప్పడుజెందక యుండనొనర్చి యియ్యజ్వలంపు । రూపముపసంహరించ
 సిరూఢముగను । దర్శనంబింనుననుగన్నతండ్రినేడు॥౬॥ ఇట్లునునలాలనాలింగ
 నాలాపంబులనుత్కటంబగునజ్ఞానంబునుత్తరించెదననిన నెఱుగి యభిక్షంబ
 దిసమకూర్తుననుచు భగవంతుండెట్లుయె॥మ॥ జనసిరావణగుఱ్ఱభూభర
 మడంచంభారతీనాథుచేతనుసివుకృతయుకృతపంబునను పుత్రత్వంబునొంప
 న్నుతింబిచమీచేతనుప్రార్థితుండగుచుకశిష్టావనాత్మకృతక । జననంబం
 దితిపూర్వభాగ్యమిటుమత్సందర్శనంబబ్బటల్ ॥ గీ ॥ నాదుమాతకదర్శ
 నంబుమోక్షకరంబు । పామరులకుదుర్లభంబుగాన । తనయుడని యలత్స
 ఘ్నసోబూచకదలంపు । మమ్మగంతతఁ గు నెమ్మనమున ॥ క ॥ విమలమణి
 నమలసంవా । దనువినిపఁగింజనివదగుచుత్సారా । శ్లోమమరణవేళమ
 త్స్పృతి । యమరుసంకఁఁఁమునుక్తుడగునతడంతక ॥ గీ ॥ ఆచుచ బల్కి
 బాలుడైదనమొనరై । బాలుడయిననిందనీలరుచియు । కర్ణవాలకునం
 టు కనులు సుందర మూర్తిక । బంగి జాడ కనుల పండువయ్యె ॥ ఇట్లుచాల

—దశరథుడు పుత్రోత్సాహమునెయట.—

సూర్యసన్నిభుండును పాలితాఖిలలోకపాలకుండునై యొప్పే దశఃఘండు
 నునిట్టికుమారజననమహోత్సవంబువిని యానందార్లవ మగ్నుండయి గు
 రువరసమేతంబుగాజనుదెంచి ॥ క ॥ కమలజకోమలపాదుని । కమలాగ్రుని
 కమలకరునికమలోదరునిక । కమలాధినాథుమునిహృ । త్కమలార్కునిక
 మలనయనుగనియెనుబాలుక ॥ వ ॥ ఇట్లుగనుగొని హర్షాశ్రుసంప్లుతుండై
 గురుఁడ్యుచేత జాతకర్షాదికర్తవ్యంబులొనరించెనంత ॥ క ॥ భంతుంగయె

నువై కయి । గరిమక గవలనునుమిత్రగనియెనుధరణి । శ్వరుడవ్వేళు పీఠము
 రవరులందనియించెన్వక్షస్తుప్రతకె॥ అప్పుడుకవునల్యునందనుంగనుంగొని॥
 గీ॥ నూడులజ్ఞానమడగిజ్ఞాననుహీమ । నెవనియందునమియింతు రెవడు
 గీ॥ దానొనర్చునొయతనికిదవివిగురుడు । నామకరణంబొనర్చెనురాము
 డనుచు॥ తక్కినకుమారులమువ్వరంగాంచి॥ గీ॥ ధరిణి భరియించుగావున
 భాతుడరుల । మనుచుగావునశత్రుఘ్నుడనుపమాన । లక్షకౌన్వితుడౌటను
 లక్ష్మణుండు । సనిముదంబునరామధేయంబులానగె॥ వ॥ వారునుపాయ
 సాంకల్యంబుననుసరించి రామ లక్ష్మణ భరత శత్రుఘ్నులనవేరువేరివిహరిం
 పుచుండిరందు రామచంద్రుండులక్ష్మణసహితుండై బాలక్రీడలనుముగ్ధభావ
 గలబలను బసనెవనకులకుముదలబొసరింపుచుండెనప్పుడు॥ సీ॥ స్వణమయా
 శ్వత్వపణకముక్తాఫలప్రభసాగసగుఫాలభాగమనను । నడుమనుకార్దులనఖ
 ముగూర్చిసరత్వములహరియంపగుగళిమనందు॥ కనకాంచితంబులర్జునశలాట
 కముబుడైపులకంకణములుదేతులందు । మొలనుగంటలు పాదములనునందె
 లుపావడమలుగజ్జలునిట్టులమరితోడి । బాలురనుగూడి ముంగిలలీలతోడ ।
 కైంగిగతులువైచునాచిప్పికొమరు । రాముగనుగొని దశరథభూమిభీభుడు ।
 సంతసమానిందునపుడుకవునశ్మతోడ॥వ॥ మరియనుభుజియించునవసరంబున॥
 కి॥ రామానుభుజియంపగరా॥ వేమాయయ్యయనితండ్రిబిలువడడయత॥ దాని
 నిరామారా॥ దామదగ్గరికటంచుడగబట్టినక॥వ॥ అప్పుడుమహాయోగి
 లనునంబులకునుస్మృత్యింపనందని పరబ్రహ్మంబు దశరథునినుమతంబున ద
 న్నుంబట్టించియోపకనలసటంబెందుతల్లియందు గరుజించి మందహాసంబు
 ముగంబునంపుకొత్త కర్ణమాంకితపాణితలుండై దనయంతం జనుడెంచి॥
 గీ॥ కబళమొక్కింకగొంతొంటికరణివేగ । బరువులిడుచుండునిట్లుదంపతు
 లనభిల । భూతలానందకరుడగువృణ్మూర్తిక । బాలలీలలసంతోషపరు
 లనెనె॥వ॥ సల్పయ్యునెలనెలనునువాసినీజనంబులకు పిచిత్రంబులగు పాయ
 సుంబలానంగుచరఘువంశోత్తమునలంకరింపుచుండునంతలోకపాలతుల్యుల
 గనకమారులును కౌమారవేళసంప్రాప్తమైన ససిష్ఠశేత నుసనీతులై
 సర్వవిద్యావిశారదులును ధనుర్వేద నిరతులును సర్వశస్త్రాస్త్ర కుశలు
 లునునై మాయామానవరూపంబులనొప్పిరయ్యెడ ॥ సీ॥ సాదరంబునర
 ఘుసామివెంటనె లక్ష్మణుండెడబాటులేకుండు సేవ్య । సేవకభావంబు
 జెర్పొందభరతునతోడశత్రుఘ్నుండువీడకుండు । రామచంద్రుడునుతురం

గాఢీరూఢుడై ఘననిషంగంబులు కాముక కాస | నంబును బూని వెంటను లిత్తు
 ణుడు రాగవనమున కేగి యున్న నమునందు | గలుగు క్రూర మృగంబు లకార్ము
 కప్ర | ముక్త నారాచముల గూల్చి భక్తితోడ | జనకునకు వేల్పుడొనఁచి సక
 లలోక | సమృద్ధి ములగు కార్మముల్ సల్పుచుండు || వ || మరియు నారాఘవుం
 డునిత్యంబును ప్రోద్దన మేల్కొని సరయూజలంబుల గృత స్నానంజై కాలో
 చితకృత్యంబులు దీర్చి జనసేజనకులకు నమస్కరింపుచు పౌ. కార్యంబులు వన
 యాస్మితుండై యొనర్చుచు బంధుపరివారుండై భుజియింపుచు మోసబృందం
 బులవరస ధర్మ శాస్త్రాదిరహస్యంబులు వినుచు దెలియవలయు నెడల దెలియ
 నడుగుచునవికారియు పరిణామహీనుండును విచారింపనేర్చియు నేయనివాడు
 ను పరమాత్మ యునయ్యు మనుష్యలోకంబుననుసరించు యుండెననుచు || గీ || వ్యో
 మకేశుడాత్మ భామామణి కెరుంగ | బలికియింక సవనపాలనంబు | సేయభా
 నువంశ శేఖరుండవ్విధం | బెరుక సేతుననుచు నిట్టులనియె || ఆట్టి సమయం
 బున || సీ || ఒక నాడు గాఢేయుడు గ్రాంశు సదృశుడు పరమాత్మ మాయ చేప్ర
 భవమొండె ! ననివిని గుగోను యాకాంక్ష జనుడేరదశరథుం డభ్యుపాద్య
 ములొసంగి | విధ్యుక్త పూజగావించి కేలు మొగిల్చి యేకృతాధుఁడ మీరలి
 టకువచ్చు | టనతోన సంపదల్ జనుడెంచె మివాంఛితంబు బల్కుడు సేతుతప్ప
 కిచ్చు | డనియె కాశిక డనియె యేనమరపిశ్య | తతికి పర్యమ్ములనుగిష్టి దనర సేయు |
 మండమారీచుడును నుచావలండుతనను | చరులుచనుడెంచి విఘ్నంబునలు
 పుచుండ్రు || వ || తద్వధాథకంబుభవదగ్రనందను రామచంద్రుంబునవుననిన
 ప జ్జీరధుండును భీతుండై మంతనంబున వానిష్ఠుంజీరి గుణాకరుండగు రామచం
 ద్రువీడజాల నెల్లు మేలొననుచు వెండియు || క || గాదేని మునిశపించును | నాడు
 నుతుననేక హాయిసక వీతతపసో | త్పాదువిడిమీద బ్రతుకగ | రాదు యసత్యం
 బునొందరా డెటులొక్కో || చ || అనినక సీఘండిట్ల నెరహస్యము నెమ్మది నం
 చు రాముడు | మనుజుడు గాడు విష్ణుడు సనాతనుడవ్యయ డిద్ధరాభరా | ప
 నయ మొనర్చు మంచజుడు బల్కరువేడగ మానవాకృతిక | జననము నొండె
 భక్తజన సౌఖ్య ఫలద్రవమాతిక గావనక || వ || ఇదియె కాదు తొల్లి సీఘ్ర
 హ్మదేవునకాత్మ జుండిపు కశ్యపుండను ప్రజాపతిని మహాభాగయుగు కాసల్య
 యుడేవ మాతయుగు నదితి మీరల గ్రాహ్యవిషయలును విష్ణుపూజాధ్యాయై
 కతత్పరులును నగుచు బహువత్సరంబు లుగ్రతపంబు గావంప నష్టదువ
 రదుండును భక్తవత్సలుండునునగు నారాయణదేవుండు ప్రసన్నుండై వరం

బుజేతుండనిన పశుభూమిమూకునందనుండవు గమ్మనుచు బలికితిగిట్లుమోచేత
నభ్యర్చితుండై పూతచావనుండగుభగవంతుండు పుత్రుండై బనియించె రా
ముడతండుమరియునుగిడిదరగపతిలత్తుణుండయ్యె ధరరధాంగ । ములుభ
తతశత్రుసూదనమూతుకలగును । దనరుంయ్యోగమాయసీతనగబుట్టె । జ
నకభూవిభుతనయై మేమనుజవర్త్య ॥ ౩ ॥ గానమునిందుడురాముని । జానకి
నింగూర్చుచచ్చెనంత యుమికునీ । మానసమునదలపకమని । తోనంపుమనుతు
లదివిజతుల్యులననఘాక ॥ ఇదియొరులతోడబల్కెద । గదుగావుననసమ్మద
మునగాధేయినిపూ । జదసిపిబుచవునుమిత్రా । నుదతీనుతుగూర్చిరామును
గుగూర్చిమి ॥ ౪ ॥ అనినరాజవరుండగు దశరథుండు ప్రముదితాంతరంగుం

—*శరధుమవిశ్వామిత్రునియాగరత్వార్థమై రామునిబంపుట.*—

దైకృతకృత్యుండనై తినినతలంచి ॥ చ ॥ జననుతరామరామరఘునత్తమలత్తుణ
యంచునాత్మనందనులనుజీరివారివదనంబులుబల్కరునుద్దుగించున । మ్ముని
కినొసంగెవంత నతిమోదమనొంది ఈభంబు బల్కుచుం । జనియెనుకా
శికుండు భృత కాంతుడునుక భగవంతు డయ్యెడక ॥ ౪ ॥ ఇట్లుశర
శరాననం లుబూనిదాశరధులు తనవెంటంజనుచేర కొంతదేశంబతిక్రమిం
చియచ్చట ॥ ౫ ॥ గాధేయమాని రాఘవుగాంచి గ్రహణమాత్రమునుత్సా
హాచిక్ష్ణములుజెంద । సయ్యనియమరవిసిర్పితంబులనతిబలయును బలయునా
రగురెండువిద్యలునొసంగెవ్వేళభాగీరధిఁగువతరణంబుసేయంగనచట । తా
టకావనముప్రాస్తంబై పదత్యపరాక్రమశాలియో రామవండు । గాంచి
మునిబల్కెనిచటరక్కసిజగంబు । బాధసేయును కామరూపములుదాల్చి
తాటకయనంగబరగుచి వ్రమునొండుదలపకనుదాసిహింసించవలయునీవు ॥
చ ॥ అనినముదంబునొందియెరగాధిపనన్నిభమాత్మసాధవం । బునదగు
చాపమెక్కిడిమహారవమవ్వనమెల్లనిండజే । సిననదియుకబలాహకముసింధు
పతికవికెచచ్చుభంగిరా । ముంపయినాహుచుంగవిసేధాధరముకటగులక
మమోర్దవక ॥ ౬ ॥ తత్సమయంబున లక్ష్మణాగ్రజుండును నొక్కతీవ్ర
భల్లంబున దానియొకంబునగులనేసెదియుబ్రవాహంబుగరుధిరంబు గ్రక్కు
చునేలంబతీర్చి శాపంబువలన పితాచర్ష్యంబునొందియు నారఘునందకుప్ర
సాదంబుచవిముక్తయై సర్వాభరణకలితంబును సుందరంబునునగు గుతుచే
హంబునొంది రామునకుంబు శుల్లి తచ్చాననంబుననదివంబునకుంజనియెనం

త ॥ గీ ॥ శిశుముమూర్ఖునికొగిటజేచ్చరామ । జంతునకు కాశికండ్రు
సమీపమంత్ర । సకీతముగనెచ్చెనసిహిమయ్యైధరేంద్ర । తివాగు తోడుతబ
లైమోదమునహుడు ॥ ప ॥ అంతనతరిమ్యంబును మనసంకులంబునునగు
నొక్కసిద్ధాశ్రమంబున కాశికతోడ నాదెయినిలిచి ప్రభాతలబగుడు సిద్ధచా
రణస్యేబగు నమ్మహా తపోవనంబుజేరిన ॥ క ॥ మనులెల్లనుగాధేయవ ।
చనమునబూజయిడిరమలచారితులకు ॥ ఘనకనకగాత్రులగుదు । క్షనబల
జైతులకు రామసౌమితులక ॥ క ॥ మునవరచీతవపింపుము । దనజు
లసానంతయనమువంబుదుచున । మ్మునివహ్నిచేల్లదొడం । గెను తనఘన
నిష్ఠచేతగిరిపరతనయా ॥ వ ॥ ఇట్లు మునిసహితుండవై హోమంబుగావిం
పుచునుండుచు ధ్యాహ్నుంబున రాక్షసులునుకొమరూపులునగు మారీచనుబా
హులునురుధిరాస్థి నిచయంబులువర్షింపుచునలరింబునం దోచిన రాఘవుం
డును ॥ ఉ ॥ చూచి శరాసనంబుగొని స్రుక్కగ నెక్కిడియొక్కకెట్ట నా ।
రాచయుగవృషధ్వి సుకరవృక్షజివ్వగనందొకమ్ము । మారీచశృణాయమాన
ముగద్రిష్టచు రొప్పుచు నప్పయోధిలో । వైచెనుబాహుగాల్చె శిఖివైఖరి
రెండవకాండమయ్యొడక ॥ గీ ॥ అవియుసత్యద్భుతంబయ్యెతదనువదల । ఎలువు
రనుద్రుంచెరామభూపాలుతమ్ము । డమరులెల్లనుజల్లిరసుమములెతో । మొ
రసెన్మర్దరదుండుభువ్బరగనవుడు ॥ వ ॥ సిద్ధచారణులుసంతసింపిరివిశ్వామి
త్రుండును వేషంబగునవనతంత్రంబునిర్వృతికంచి పూజార్హుండగు రఘునంద
నుంబూజించి యంకంబునందిడుకొని బాష్పకులేక్షణుండైభక్తితోడుతకొగ
లించుచు పక్షిఫలాదులసలక్షణుండగు లక్ష్మణుండుత్తంగావింపుచు మధురం
బులగుపురాణవాక్యంబులదివసత్రయంబుగడపి నాలవదివసంబున రఘునంద
నుంగాంచి ॥ సీ ॥ రామరామవిదేహరాజపట్టణముః జనకభూవర మహాసవ
నమలరు । నచటమహేశుశరాసనంబుపినాకపాణిచేతోల్లినిల్పంగబడియె ।
సత్యసంపన్నంబులై వంబుగావుననివిరెండుసీతించియప్పిదేహ । భూలల్లభు
నిచేతప్రజలువడసియయోధ్యగమముచేతయుక్తమనిన । సంతసమునొంది
యందరచ్చటనువెడలి । జనుచుగంగాసమిపమందునగు గొతి । మాశ్రమము
పుణ్యదలబహుల్యతపఃప్ర । భాసమంచితి తలము నేర్పెడగ గాంచి ॥ వ ॥ ది
ప్యపుష్పఫలాపేతంబులపాదపపుజంబులుంగలిగినానాజులతువివర్షింబును
రాజీవలోచనుండును నగులక్ష్మణొగ్రజుండగుగాధేయనకెట్లనియె ॥ కి ॥ మనిపం

ఘనభూరుహముల నెససి మృగాద్యభిలజంతు హీనంబయ్యెన్ | మనహాసకా
ష్టానమొన | దృశ్యునివ్వవమెవరిదొక్కొచ్చురయదగన్ || ౪ || దీనియధా

—*విశ్వామిత్రుండు అహల్యాశాపంబు రామునకు దెల్పుట.*—

ర్థంబులకుండనిభగవంతుండగుకాశికుండిల్లు యే || ౧ || వినురీఘనాధము
న్నుజవమిత్రకీర్తిఘనుండుబలీతపం | బునమధుసూదనుం భువనపూజితుడ
నైన గౌతమాఘ్నిక | మృనివరు బ్రహ్మవర్శమున మోదితుడై కమలాసనుం
డహఘ్నికుపరివర్శ సేయగదయామతినిచ్చెద్రిలోకసుందరిన్ || ఇట్లు సంగిని ||
క || అవ్వనితతోడమునివరు | దివ్యనమనలెవ నిర్వరేళుడు సమయం | బె
వ్విధమునదొరకొనునే | నవ్వనితంజెందనిచునర ముచునుండెన్ || ౧ || అంత
నొక్క రేయినమ్మునిస్సానార్థ | మరుగనతనివేషమంది యతని | కాంత నెం
తోగదిసి గ్రక్కని వెలుపలి | కరుగుదేరమునియుండడపడియే || ౨ || ఇట్లై మరు
పడిరమకోపనుండగుచుతనవేసంబూనినయాభండలుంగనుంగొని || ౩ || ఎవడ
వీచదు గాత్మయిటుమత్స్వరూపివై జనుచెంచితవిబల్కునశ్శమింక | గాడెని
నుభక్తుగావింతునిదియనంతయమన్న మది నెంతోభయమునొంది | కరుణిం
పుకామకింకరుడ దెవేంద్రుండ నెరుగక జేసితినింతవట్టు | ననిపల్కక్రోధతా
మాత్రుడై మూఢాత్మ యొనిపై నాసక్తి నొందికీవు | గావున సహస్ర
యోనుల కాదుమొందు | మనుచు శపియించి స్వాత్ర మందునకున్ || ౪ ||
ప్రాంజలిశలేపమాననుభార్యగాంచి | కోపమునిట్లుబల్కెను కుధరతనయం ||
౫ || శిలవుగంముచటశీత వాతాశపం | బులకనోర్చితపము సల్పురామ |
రామయచుబగలురాత్రియుపరిమెళు | భజనసేయుహృదయపద్మనిలయ
౪ || మరియనిరాహరివై యుండుమియ్యక్రమంబునుజంతువిరహీతంబయ్యె
డు నిట్లు వర్షసహస్రంబులనేకంబులు జనినపిమ్మట దశరథరాజు నందనుం
డును శ్రీమంతుండును సగు రామచంద్రుండు సానుజుండయి చనుచెంచిన
య్యక్రమంబునంగల శిలపాదంబున నాక్రమించు నాసమయంబున భూత
పాపవగుచుభక్తితోడ నమ్మహాత్ముంబూజించి ప్రదక్షిణనమస్కారంబులుం
గావించి వినుతించి శాపంబువలనవిడువంబడి తొంటిభంగిసుఖంబున నా
దుసేవ యొనరించంగలకనుచు గౌతమ మునిమ్రుందు నిగోత్రజులగుహ
మాలయంబునకుంజరియెరిఘనందనా యదిమొదల నుహల్య భూతింబు
లకన్వితయై గావిగ్రోలి సీగుపాదగజస్పృశంబు గాంక్షింపుచు చక్క

స్త్రురాగాభ్రుగుంక విజృంభనమనంతరంబు । వానహరుండవాద్యంతమోక్షుండ
 పుజగయద్యున్దీగి సంతయునుల । కొకడవయ్యనుమాను నొదవిప్రుట్టువు
 లేపుసివునించేడ్చివ్వెనాది । శ్రవంబులను నిడభృత్యజనాను గ్రహాంధకం
 బుగడైతియొడిమూతక । వభిలసంపూర్ణకడవునుస్వయంప్రకాశు । డవు
 స్వతంత్రుండపట్టిక దవిలిపోగడ । యేనుదిగుమన గానమొక్కిడుదుని
 దియెంబూడురీతు రాధవల్లరచూచుతోడ ॥ క ॥ మునునీవభిమానంబుచివనజా
 ల గులాబచముచవహియింపదవం । బునుభువియుగక్ష్మిగుంచిన । ఘనతరీభవదీ
 యుచుగంజముగొలుతుక ॥ చ ॥ జగములకాచిభూతమవునస్వజగద్వలయా
 న్నియొండచక్ర । జగపపుటవభూతచయసంభరితుండవునయ్యువేరేయొప్పు
 గగనవింశతివయవదాలనావ్రణవాభ్యతోడబ । ల్కగనగుమేటివీవభవలం
 వటమానసమారవతకనా ॥ వ ॥ దేవాజగన్మయుండవయ్యువాచ్యవాచకభే
 దంబులను కార్యకారణకృత్యకన్య ఫలసాధనభేదంబులను బహురూపయగు
 మోక్షులచకొక్కండచయ్యికాశితువుమాయకుండవు పరిమేత్వరుండవు
 నగు సిన్నభవత్తామో మోహితస్వాంతులగువారలనిక్కంబుగ నెరుంగ
 లేక మనుజమాత్రుల గదలపోయుదు రవలుండవగునేవు విహాయసంబంధో
 లక నట్టిటహారంతరంబులవెలింగెడవు తగ్గంగరహితుండవు నవలుండవు
 నిత్యుడవు శుద్ధుడవు సముండవద్వయుండవు నగునేతా దృశుండవును
 న్ను మూఢాత్మనగు నేనెవ్విధించున నెటుంగంజాలుదు గావుననన్యచిత్త
 నయి శతసంఖ్యలబ్రలంతగావించెద ॥ గీ ॥ ఎవటనున్న నెవటికేగిన నీపా
 ద । శద్దశక్తిమాకుటాలుపడును । గాత్రులచలయగుచుకవలమత్రాన్వ
 యతిలకచకుర ఫాలభలకరామ ॥ గీ ॥ భవ్యగుణపురుషాధ్యక్షదీప్యచాప
 ధరహృషీకేశలుక్తవత్సలముకుండ । ధీరానారాయణవిసేలవారివాహ । దే
 హియిదేవండనమురామదేవదేవ ॥ గీ ॥ కనకరుచిరవసనుకరధ్వజశరచాపు
 కమలవిశవచయనుకాలమేఘ । సముసహస్రసూర్యసంకాశురత్నకాశ్మం
 డలాన్యరాముగొలుతునిన్ను ॥ ఉ ॥ సానుజముబృద్ధభకరిభవాభీనమీ
 రుభయాపహుకశివ్రక । ధ్యాయమొనకుకనంబుప్రదక్షిణ మొయ్యననీసి
 మ్రొక్కిగ । మృతవనాథునాజ్ఞగొనిమాసిని గౌతమునాత్మనల్లభంక । గా
 నగనేగెరామహిమనిగంబునకింబుదపత్రిలొదనా ॥ నీ ॥ ఈమహాత్మస్తోత్రమే
 ద్యుభక్తనే బరిమంసగుంబులచూడొదెచ్చె । మొంగు పరిసరుతులున్బసెం
 గకొలుగలప్రయ్యలవనదాకొలంపెనవ । ఎలుపుదాసరి ముంసంకత్పరము

నస్వకాంతవంధ్యయైవగల్గనుతాడు । నస్వకామంబులు సమకూరురాఘ
వా నుగ్రహంబుల దుష్ప్రతిగ్రహణి । ఘోరపాతకములుసేయు క్రూరుడు
నువి । ముక్తుడగురింక స్వాజారయకుడైన । యథానిబలుకంగ నేటికిననుచు
తైల । తనయతోడుబల్మై వావనుడుహరుడు ॥ క ॥ ఇబమిదరామతంగు
డు । కుటిలాలకజనకమద్దుగూతురుసీతక । దళిదుపమితవసనపశం । కటన్య
త్తివరించుయశముగడుంచుధరిక ॥ తక్కుమందెరుంగించెదననుచు మరలని
వుండు ॥ చ ॥ వినుహిమతైలకన్యః ఘువీనునిగన్గొని గాధినుదనుం । డనియెకుమా
రమందుజనికాధ్వరమింగుదానిగాంచియేగనగునటన్ననందురును గోర్దన
జాహ్నువిదాటినిల్చిరొ । య్యనవిధిలాపురంబునకనందిక యామనిపల్లెవాని
కక ॥ గీ ॥ అంతజనకుండుమునివరుడరుగుదెంచు । టలుదెలిసిపూజయొనరిం
పవలయుచును । సమితిగొనుచునుపాధ్యాయసహితుడగుచు । నరుగుదెంచి
మనీంద్రునెయ్యమునగాంచి ॥ వ ॥ దండప్రశామంబుగావించి బూజించిన
ర్వలక్షణకలితులగు రామలక్ష్మణుంగనుంగొని గాధేయనకిట్లనియె ॥ క ॥
వీరులునరనారాయణు । లోంవిదండ్రులతెరగనలోకమువెలుగం । గారుచి
నొప్పెదరమరకు । మారులాసంతసిలునాదుమదివీరిగనక ॥ ఈవరశాదూక
లుతత్వందెరుంగింపుండనింకకాత్మజుడిట్లనియె ॥ డ ॥ వీరులరామలక్ష్మ
ణులువీరులుపజ్జీరిధాత్మజుల్లహొ । తారులునన్నదమ్ములు షడధ్వరివి
ఘ్నముమాన్వితండచే । తారుయోగులై వెడలిదారిని రామవిఘండు తాట
కిక ॥ ఘోరతరాంబకంబుననుగూల్చెనిలింపులుసన్నుతింపగక ॥ వ ॥ ఇట్లువిశ్వ
ఘాతినయగుతాటకనుమదీయ శాసనంబునంబరిమార్చియియ్యతి విక్రమండు
మధధ్వరి విఘ్నకారులగునుబాహుప్రముఖులబెక్కండ్రురక్క సులనుక్కండం
చి మారీచుని కూపాంబునంబడవైచె నంతగంగాతటంబునంబరింబగు
చుదనరు గౌతమా శ్రావణ సహల్యా దిశకనంబుశేసి యుష్మ్యవశి చే
తసశ్శ్రేతుండయ్యె నాబ్రహ్మపుత్రయు రిఘునందనవరిణకవల పరాగసం
స్పృశకంబున శాపసంప్రాప్త పాపాణరూపంబు బాసినదగుటంశేసి యు
మ్మహాత్మునిననేక ప్రకారంబులం బ్రస్తుతించితదనజ్ఞాతయై నిజప్రాణవల్ల
భుండగు గౌతముపాపకిం జనియె నిక్కహరవర్యులు సకలరాజపూజతం
బున భవగ్రహంబునం జెలువొందమాహేష్వరంబగు కామకంబుగ
నుంగొనినాకాంక్షంజనుదెంచిరి గాఢనాకా-ముకంబు గనుపింపుము పి
తృదశకాంక్షాంబువేగంబెదనింపుంబెదరినిజనకండును ॥ గీ ॥ అతము

దనోంది కాస్త్రున ముఖమునైన ! పూజలొనరించి నిజమంత్రబుద్ధిమంతుడై
రివేగంబునెప్పించునశరాస | మంచితంబగురామ డీక్షించునెపుడు || గీ || అ
నచుబల్కుమంత్రజనిన గాధేయని | గాలచిరాఘవుండు ఘనజనమునని
మ్ముహేశశాపమెక్కి డెనేలనా | సీతనిచ్చి పెండ్లిసేతునిపుడు || ౪ || అనచుబ
ల్కినగుశిగాత్మబంధు మునీమునీనగవుల రామచంద్రుంగనుంగొని యింద్ర
మితలేజునకుమాహేశ్వరంబగుచాపంబు శీఘ్రంబెగన పీలవుని మధిలాధి
పుతోడంబలుకనవనరంబున || * * *

—(*) శ్రీ రామచంద్రుడు కంకరధనుస్సుంగముసేయుట. (*)—

సీ : కాపవాహకులుచోళ్ళ క్షియిక్తులు పంచసాహస్రసంఖ్యలా సభకు
డెచ్చి | రురుతరఘుటాశతోపేతమునువణి వసించితమనగువామధేవ |
కార్ముకంబపుడు రాఘవుడు హృష్టాత్ముడై కాశవిగియించివీకవామ | హ
స్తంబుననుతచ్చరాసమందిగుణంబును నిశీలీలయపోవెనొక్కమారు | నా
రిసాంచునంతలోసారమెడలి | స్వగకమర్త్యరసాతలవ్యాప్తముగను మొ
రియెచునులెండుతునకలైధరిణిబడియె | జూచినిఖిలావసీశులుచోద్యమంద ||
క || సురలపుడువిరులవానలు | గురిసీరిగంధర్వులెచ్చుగొనబాడగను | చృర
లాకిరిదిపిమొరసెను | సురదుందభులతిముదమునజూచిరిసభిశ్చ || ౪ || ఇ
ట్లుభగ్గుండైనశివకరాగనంబుంగాంచి జనకుండురామచంద్రుంగొగిలింపి
కొనియెలడియెదోస్సారంబునకునంపిపురవాసినులుగనీతామాతృజనంబులు
నువిస్త్రాణంబునొందింపుడు || సీ || తనతల్లిమందరంబుననుండిభాసురస్వగ
మాలావిరాజితకాబ్బ | యెగుచునీతాకాంత మొగమునదగుచిరు నగపు
స్మతిలకాంచనంబుభంగి | మేలిచాచువెలుంగ నానావిఘ్నాక్షణకలతయొయెం
డెలుఫల్యురనుచు | మోయెదకూలంబు మనుకిడివస్త్రాంత రమునపావం
డ్లుచెన్నెచిరుదుడ | వనరుహాక్షులుదన్నుదోడ్కొనుచురాగ | గభకుజను
నెంచి రాఘవేశ్వరునికంఠ | రమునమాలికినిడిసిగ్గు బ్రమదమునజ | లంగ
నంతంపురమునకలలనజయె || గీ || ఇన్వేళంబుననబ్బిధితేకుపట్టి | కనకదా
మంబురామమైయెనిచిదని | రాజుతలుగవాత్సలరింధిములను | నిక్కి
చూచిరి గభరామచక్రదనిము || ౪ || అన్వమపిశ్వామత్రుంగనుంగొనిజ
నకంభూపింపిండిల్లనియెముసందా | రాఘవులపంహాద్ధంబు కాంతాజనంబు
లంగూడిలనియె పరివారసహాత్ముడై కరచభూంలల్లభుండు జనులెచునెల్లు

శుభ్య లేఖవ్రాయంపుండనిన వల్లే యనియితత్వరితవిక్రముండగునొక్క దూ
తంబునచిన వాడుంబునిరామచంద్రు విజయంబెరుంగించిన దశస్యందనుండు
రామక్రతుంబగుమహాత్కార్యంబునకుమిక్కిలిహన్వంబునొందీసచివుండగు
సుమంతునిధిరాగమనార్థంబు సత్వరంబు గావించికొనల్యాది భార్యలును
యగుల్లంగొని కులగురుండునుభగవంతుండునుగు సస్తిప్తుండునుండునుం
జననియొగించి తానునువిపులంబగురథంబెక్కి || నీ || సైన్యసమేతుడైనాకేత
నగరంబువెడలివిదేహాభూవిభునిపురము | శేరంగవచ్చిననారాజ వంశజుండ
తివేడ్క నెదురుగానరుగుదెంచి | గొనిచనుమించుమన్ననలుగా విందెనా
సమయంబుననురామచంద్రుడనుజ | సహితుడైదశధు చుడొంబుజము
లకుమ్రొక్కినరాముని మాడ్చుగొనుచు | తండ్రిగనగొంటి నేటికిదైగతని
వికచపంకేరుహము భంగివెలయునీడు | నెమ్మొగముగాధిసుతుటాతమ్ము
చేత | సకలకార్యంబులునునాకు చక్కనయ్యె || వ || అనుచు బ్రహ్మానంద
మగున్నిభంగినుండెన్పుమ || గీ || శంఖకాహళిదుండభిర్వంశులొప్ప | ది
విజులింపొండజనకుమందిరమజొచ్చి | రంతశుభలగ్నముచరామనఖిలంధు
యొక్తముగజీరిజనకుడత్యశ్వమను || నీ || సర్వసౌభాగ్యంబునన్వర్తభూషిణివి
హ్నిభామినిసహితంబుబ్రబలవేద | విస్తహీసురచయావృతము రత్నస్తంబకీ
లితంబునున్నతగీతవాద్య | కలితంబుపుష్ప ముక్తాబల్యావృతమనై దనరుని
జాతీయంబుననురత్న | సింహాసనంబున శ్రీరామచంద్రుని నుసించి విశ్వావి
త్రజనజగర్చ | నుతశతానందమఖముస్తోమచులను | బూజలనుదన్వియా
రఘువుంగవునకు | నిరుగడహావ్యవాహునుడియధాక్ర | మంబుగనుబ్రబల
శేససేమంబుతోడ || వ || నవరన్నుచిః పూపణోపేతముగునీసిందోడ్డొక్క
నిసభార్యుండై జనకుండుజరుడెంచి రామచంద్రుచరితకమలంబులు నిజకర
కమలసలిలంబులంగడిగి ||

✽

✽

✽

— ✽ జనకమహారాజశ్రీరాములక సీతనుపాణిగ్రహణ మొనరించుట. ✽ —
గీ || పద్మసంభవశంకరప్రభృతులువని | పాదసలిలంబుదాల్చిరోభద్రమను
చుఁ బట్టిశ్రీరామచంద్రుపాదారవింద | జలముజనకుడుశిరమైబిల్లుకొని
యె || వ || అప్పుడుసాక్షుతోడ పూర్వకంబుగానిజనందననుంగరంబుబట్టి
పాణిగ్రహణవిధానంబును || క || కనకాభరణాంచితశీత | వనరుహదళేన ను
ననానుబంధులసీతక | ఘనమునీకెచ్చెనను | వననతనమందురామముని

నుతనామా || గీ || అనుచునీతను రామక రాస్వితంబు | జేసిమును సర్వభూషని
వాసుడైః! హాకింపిరనొసగిచున్నందుడుగ్గ | సాగరునిభంగిజనకుండుసంత
సించె || వ || అప్పుడప్పుడనుచేడొరళియగునూర్కిలయనుకన్యకామణిని సుమి
త్రానందనునకును భారతశత్రుఘ్నులకు శృంగేరికామాళవుశను భాగ్యకన్యక
లనునోసంగెఃట్లన్నదమ్ములు నలువుగును భార్యాసహితములై రెండవలోక
పాలురభంగిజెల్వొందిరిట్టియెడనారదువాక్యంబుదలంచివిశ్వామిత్రాదినుని
వగఁంబులంగనుంగొనిపిదేహభూవిధుండీట్లుయె|| వ || మునుసవనంబొనర్చుట
కుఘామినినాగబభాగునేయబం | పిననుసితాగ్రమందుగనుపించెనుఃస్వనజా
యతాక్షియే | మనుమదమందికూతుగగనుంగొనినాదగుహార్యకిచ్చితి | స్వనిత
యబెచ్చుచుండెకలుపావనివ్వసుభాతనూభవ౯ || వ || అంతనొక్కనాడు
విక్రప్రదేశంబునయేనుగూర్చున్నయెడ || గీ || మహతియనువీణేనుండుశ్రీ
మంత్రుహరిట | రేళు వారాయునుసిభజియింపుచునుతు | మారహీరాభదేవలు
డానానిదుండు | శంకరుఁగిభంగిజనుడెంచెనదయుడగుచు || వ || వచ్చినాచే
తపూజలువడసినుభాసీనుండైనుతుండీట్లుయె|| నీ || వినురహస్యంబుదీననునీ
ఓళుమగుహారిపరమాత్ముండునచ్చుతుండు | భక్తపాలనమును పజ్జీ కంధ
రిహననంబునుగావింపనాల్గురూపు | లనురామచంద్రుడైమనుజాకృతినిపజ్జి
రిభభూవిధునకుపురిస్వమొండె | యోగచూయయేనీత నాగబుట్టెనుసీమ
మందిరింబునగానమరువుగనక | యత్నమొనరించిభార్యగానగ్నంబు | నే
యుమిదేవునకు నొండునేయవలదు | నిశ్చయమపురార్పభాగ్యయీ నెలత
యూప | రాత్తునకుచుదుజుంయెవిహానుసమన || వ || అదిమొదలిక్కన్యకను
కిమలాలయంగానెంచుచు రామచంద్రునకెవ్విధంబున నొసంగం గలుగనో
యెఃప్రపురడాహానంతరంబుననుమాల్లభుచేతవద్గృహంబు నందిడుటవలన
నాడుపూర్వులనాటనుండియు పూజండయుచునున్నీశైవ ధర్మంబునకుగా
మించితనట్లునేయటవలెనీతాపాణిగ్రహణార్థంబనేకరాజనల్లభులకును న
భంగంబుచెల్వవచ్చు కృపాతశయంబునమీరలు రామచంద్రుండుండితెచ్చుట
మనోరథంబులుఫలించెనుచురీఘువుంగవ్రంగనుంగొని || గీ || అవనిజము
నీవునొక్కసింహాననమున | కమలబాంధవుగతదేహకాంతలమర | నివుడు
గుచ్చుండగనుగొంటిఁపులమయ్యె | ఇన్నహీరావయామనీచరివిరావ || నీ ||
నీపాదసలిలంబునెట్లు వచ్చి సగొరుహాననుండీస్త్రిప్తిజేసిమించె | బలియని
వాదట్లుసలిలంబుధరియించిదేవలోక ధీశుడైవలెగ | నాగోతమునిభాగ్య

యానహుల్యయునీదుమ్మదుపాదములన జూరినరజంబు । చేతతత్క్షణమయ
శిధిలీకృతాత్మభవ్యప్రోక్తశాఽయైయంతెయ్యె । నెవ్వరిటు సేయపుణ్య
లీపుధ్వియందు । పతితపావనబిరుదుసంతతముదాల్చి । రూఢిక్కిననీవొ
క్కిరుడవెకాక । రామసీతాభీరామశర్వనతనామ ॥ మరియును ॥ చ ॥ ఎవని
పదాబ్జరేణుచ లాకింతధరించిమహామునీందులీ । భవభయ కాలచక్రమల
బాసిరియేమహితప్రీతాపున । త్ప్రీతిమలనామకీతకనలబల్లరుమగ్నశనాం
దిశత్యులయి । దిశజులుదుఃఖముల్ పడిరోధీరతతాదృశునిన్నగొల్పె ట్టగి ॥
అనుచువినుతించినకథరాధిపుండు । మరియుమరియునుశ్రీరాముచరణమల
కు । ననుదినంబునునండనలబగునటంచు । తనయనటురాఘవునితోడ బనుప
దలచి ॥ వ ॥ కోటికతంబులగు హేమాదులుననయతంబులగు ధనంబులును
నియుతంబులగుతురంగంబులును పట్టతంబులగు మాతంగంబులను నొక్క
లక్షకాల్వలబులును త్రశతంబులగు దాసీనికరంబులనుదివ్యాం బంబులును
ముక్తారత్న మయోజ్వలంబులగు హరంబులును దుహితృత్సలుండై యొ
సంగిసిష్టాదులన భరతలక్ష్మణశతృఘ్నులను దశరథునియధా న్యాయంబుగ
బూజించి ప్రస్తానంబు సేయించె నాసమయంబున జనకభార్యయజానకిం
గొగలించుకొనిసాశ్రులోచనయై ॥ గీ ॥ అత్తమామలకునుననుదినంబును సే
వ స్రులపుచున్నరామచంద్రమనసు । ననుసరించిమెలగియధిక పాత్రడత్య
మొందునుఖము నొందియందుమమ్మ ॥ అనుచు కూతురినంజకంబు శేసేన
శ్చపుడు ॥ క ॥ లోకభయంకరమయ్యెను । కాకుష్ఠాన్వయలుమిధిలగదలిరయ
మునక ॥ నీకజనుచుండపణవా । నేకరవంబుల మదేభబృంహితములచేక ॥
గీ ॥ అనుచుశృవవాహబుండద్రితనయతోడ । మిహిరకుండలమండననికీకమి
గులబల్కి । మరలతననంతరకథాక్రమంబుచెలుప । తొడగెకలితధాంగక
స్తూరిరంగ ॥ ఖ ॥ ఇట్లుమిధిలొనగరంబు వెలుపడి జనుచుండయో జవత్రయం
బుననుత్పాతంబులుగానుపింపదశరథుండు శిగ్గిలిఽసీష్ఠంగంబొని మొ
క్కి యివ్వీషమంబులగు నిమిత్తంబులు దోచుటకు గారణంచేమియైన ఁసి
వ్పండును ॥ డ ॥ ఓచునుజేతమీకు భయమొక్కటిగల్గునుగల్గితక్షణం । వే
మిము బాయునెట్లైనమించిమృగంబులు సవ్యగాములై । వేషరుసేగుచుం
టననవెంబలెబల్ సుడిగాలిమిక్కలుం । డైచునుజాశిజన్నలకుసంధతమం
బడరించెనయ్యెడక ॥

—(*)దశరథుఃపశుగామదశ్శంకుటః(*)—

సీ॥ భగవంతుడునుప్రతాపసమగ్రుడునుగు ధార్మవుండవలగన్వడియెనమ్మ॥ హాత్ముమనీలమేఘాఘండుభారీజటాసుండబాధ్యుండుభీనుపరశు॥ చాపవిభాస్వద్భృజాదండుసునమస్తత్త్రియాకృతాడనుండు॥ హ్రోహయాథిపదాహుహససుండునిటుకాలమృత్యువుగతిదోపమిగులవెంచి॥ దశరథుండప్పుడప్యైశాద్యమలాసంగి॥ కరయగుంబులుమోడ్చినకౌగావునాదు॥ సుతునిరామునియ జూడుబ్రతుకనిమ్ము॥ వనిచెవిబెట్టకనురామునదరిజాణి॥ వ॥ క్రోధుబువంబ్రవలితేంద్రియుండము నిశ్చరంబుగనిట్లయె॥ క॥ రాముండురసివాకడవు॥ రామడవఁదిరుగదగునెరాజాధుని॥ వేమేటిరాజులయినచు॥ భీమాహవమాచరింపు బెడకనాతోక॥ గీ॥ పార్వతీవిఘండుపారవైచిపీకు॥ విల్లువిరచివిట్టసిగదగునె॥ వైష్ణవంబుదీనివడినెక్కువెట్టిరచవుమనిన్నుమెత్తునయెనతుక॥ గాడేని॥ గీ॥ మిమ్ముచందరినియమాలయమ్ముచకుచు॥ బుత్తునిదెలియవేమున్నుధూరిమహిమ॥ నిరుపదియునొక్కమారులుపశుధార॥ నభిభుభాణేపతులద్రుచివట్టివాని॥ అనివలుకునమనుంబు॥ గీ॥ అఖిలజనలోచనములకునంధతమన॥ మడరెధరణియుజలియించెనంతరామ॥ చంద్రుడాధార్గళనిచేతిచాచమంది॥ గుణమొనరికాశరంబందుగూర్చిపలికె॥ క॥ రామశరముగనుగొనిభృగు॥ రామపదముత్రనవుణ్యరాగియైవసి॥ భీమాస్త్రునునకుజాపుము॥ సీమహిమ దూరముగనుగులుమువేగక॥ గీ॥ అనుచుబలుకంగపూర్వవృత్తాంతమెల్ల॥ సంస్కరింపుచునారామచంద్రపాల॥ పంకరుహములుగనుగొనిభాగవండు॥ బలికెవికృతానసుండునైజలజనయన॥ సీ॥ రామరామమహాత్మభీమబాహుతోపదెలిసెనేటిసీనుదివ్యమహిమ॥ జగదుద్భవస్థితసంహరదత్తుండ వాద్యుంతరిహితుండవగణితుడవు॥ యోగమాయాసమాయక్తుండ వజ్రదళునికారివియునునిరామయుండ॥ వమలుండవునుచంతతానందుగవు॥ పురాణపురుషుడవుజగన్నాథుకుండ॥ వసుదునెరుగుదుపూర్వవృత్తాంతమొకటి॥ వినుముచాల్గుంబులందేనుఘనతపంబు॥ చక్రతీర్థకంబుగ నొసర్చిచక్రపాణి॥ సీశువారాణసురదసియించిరాడ॥వ॥ ఇట్లునిస్సచితుండనై యమ్మహాత్మునకసుంతనంబుగాసింప శంఖచక్రగదాధరుండును ప్రసన్నముఖ పంకజుండునగుచు నాయునుందరసిలచి యిట్లయె॥ ఉ॥ దరణిదేవభవత్తపోమహిమహోద్యంబయ్యెనికొమిచ్చితిక॥ పరమేపయ్యెయోహుండుమిగులగర్విస్తు

తౌ తాజులకొండుగింబికశ్యపునకీధాశ్రీతలంబిచ్చిశాం తరులం
దాబ్బుచుదుశనొడికితృహృత్తాపంబువారింపగకొం గిం ॥ అంతలేతాయు
గమునరామాఖ్యచేత ॥ జనమొందుచునీకొనంగివినంత ॥ నపుడుగైకొం
దునటమానివగుచుబ్రహ్మ ॥ దినమునిల్చెవనిపల్కిదిసికిజసియె ॥ ౪ ॥ నాచే
తనలైరంగిల్లంగావింపంబడియెనిప్పడు ॥ ౫ ॥ ఆపురుషుండవేవభవవంశము
గొంటివిమేలుగల్గె ॥ ప్రాపునడర్పకాండములు పాపకునందుజలంబునందు
నుం ॥ బ్రాపగుధూమభేనముల భంగిజనించునడంగునిట్టిసి ॥ రూపమెరుంగ
జాలరుసరొజభవాభవత్రనరాఘవా ॥ ౬ ॥ రిఘునాయకవిరించిప్రాభకనం
బునసేపు జనియించితివిశుసంభవాది ॥ వడ్డావములులేవుజనములు నీమా
యగలుగునంతకుండు గానలేరు ॥ నీయాశ్రయంబున నిభిలంబు నీమాయ
యొనరించు మాయాశ్రయంబువీవు ॥ బ్రహ్మదులకునేనేర్పరుపరానియచిం
త్యశక్తివంతుడవు నుముక్తియడవు ॥ రూఢిగాగనువిద్యావిరోధియెనమా
యయవిచారములుగల్గుమానవులకు ॥ నిట్టిమాయలుచాపిసేవివుడుగానబడు
టనాదుపురాకృత ఫలముగానె ॥ ౭ ॥ దేవాప్రకృతికంటెచరుండవలం
డవునిర్వికారుండవుపూణకండను గమరాది వివర్జితుండను సగుచహాను
భావుండవు మిరియనవిద్యాకృతలింగదేహంబులబ్రహ్మబింబితంబగుచిచ్చక్తిజీ
వల్యాకంబున జీవాభిధానంబు నొందునెంతవట్టు దేహమనోప్రాబుద్ధ్యా
దేలియంగు నభిమానవంతుండగునంతవట్టును కర్మకాత్వభోక్తృత్వాదిసం
సారంబు గలవాడగుగాని విచారింపనాత్మకు నిర్వికారంబున సంసారంబు
ను బుద్ధికిజడత్వంబున నజ్ఞానంబును లేదయిననుయవివేకంబున బుద్ధ్యాత్మ
లనుజడాజడంబులకు మీధ్యాతాచాత్మ్యంబు సనేకత్వంబొనరించి సంసా
రియనంబరగు నొట్టులనిన జడంబునకు చిత్సమాయోగంబునచిత్త్వంబును
చిత్తునకు జడసాంగత్యంబువలన జడత్వంబును నుద్బోధకంబుచలఘ్నుల
కుమేళనంబుభంగినుండు మరియు ॥ ౮ ॥ మనుజునకెంతవట్టుజనమాన్యభవ
త్వదభక్తిసేవనం బొనరకయొండు దుఃఖములనొందును సజ్జనుడంత వట్టు
గా ॥ వునభవదీచభక్తులకుబాల్పగనేవయొనర్చివారొసం ॥ గినమదితోడ
నికొగొలిచిక్యత్రిమసంస్కృతివిడగాదగుకొ ॥ ౯ ॥ ఇట్లానర్చిననదిమొదలుమా
యమెల్లమెల్లంకృతయించు సంశవిజ్ఞానసంపన్నుండగునట్టి పుణ్యునకు సద్గు
రుపులభియించునదేగోత్రమునివలన మహావాక్యాభజ్ఞానంబువడసి భవ
దనుగ్రహంబున ముక్తుండగు నింకభవ దృక్తివరహేతులకు కల్పకోటిశతం

బులకై న జ్ఞానంబును ముక్తియగును సుఖంబును గలుగుట సంకయంబుగా
వున భవత్పాదయుగళభక్తియజన్మజన్మంబుల నాకగుంగాక యవిద్యయే
లెండింటి వలన నశించుచునట్టి భవ ద్భక్తియు భవద్భక్తసాంగత్యంబును
నాకు బాల్యమంగాక మరియును॥ గీ॥ నీ దైత్య క్రిగలగీతీతాజగముల విశదప
రుచునట్టి నిబంధనరుదు! ప్రబలిజగములెల్ల పావనంబొనరించు । నతనితనికు
లమునగు నెతలప॥క॥ ఘనదేహభక్తజనభా! వనిభువనాధిపయనంతవామననా
రా! యువానుడేవకారు । బృసివాసముకుందవందనంబిదెరామా॥ గీ॥ ఏను
లోకజగీషదేబూసినేయు । పుణ్య మెల్లను సీదాణమనకునపకా । ఇంబగును
గాకయి దెవందనంబటంచు । మనవియొనరింపమెచ్చి రామప్రభుండు॥ సీ॥ వి
శుభప్రవర్తనవాని కోరిన నెల్లకృప నేతుననప్రీతి నపుడు బల్కె । కమలాక్షద
యోకుగలదేని వామీదనీ వాదయుగభక్తీసేకుభక్తు । లగువారితోపొందుదగ
గృహసేయుమీ స్తవమెవ్వదేనియజదువవాప । మెల్లను బాయనుమృతివేళనీ
స్తృతిగలుగుగావుతేనుడుగరుణననుచు । బ్రణతియొనరించి పూజలుబడసిరా
ఘ! వాసుమతిని మహేంద్రాచలాగ్రమునకు । పరమపుణ్యండు భాగవతుం
డరిగెనపుడు॥

—* శ్రీరాముడు సీతాసమేతుడై యయోధ్యకేతెంచుట. —*

గీ॥ కోలుపడినధానంపుకుప్పగలిగి! నట్లు ముదమందిరమునవదు మెడ
లి బంధువులతోడ సాకేతపట్టణంబు ! శీఘ్రమున రాఘవులు ప్రవేశించిరపు
డు॥ ప॥ అచ్చటదేవసమలగు భరతశత్రుఘ్నులును అత్మజుండును తమ
తమభార్యలంగూడే నిజమందిరంబుల సుఖంబుండిరి మరియును॥ గీ॥ సే
మ్మిజనసేవనకులకు సమ్మదముగ । సీతతోడుతనుండెలత్తీసమేతు! డగుచురై
కుంత ధామంబుచందువెలయి । మాధవునిభంగిశ్రీరామ మనుజవిభుడు॥ ప॥
అంతభరతమాతులుండగు యథాచిత్తుండుబనివడిజనుడెంచిన దశరథుండు
నువాసింబూజించి తోడనేకేకయ రాజనగరంబునకు భరత శత్రుఘ్నులం
బనిచెనపుడు॥ క॥ నాకంబునపొలొమీ । పాకాయలగాంచివేడ్కపడునదిక్రై
యక! సాకేతంబునరామధ । రాకన్యలగాంచెపక్తిరథుసతప్రేమ॥ ఇవ్వి
ధంబున॥ సీ॥ సాకేతమునలోకసంగీతకీర్తయ నభీలేశ్వరుండును సఖిలమో
స! జననిరానందనందోహదేహుండు నిర్వధివిభవుండునర్వికార । వైభ
వుండును శ్రీనివాసుండు నిత్యమాయానివాసుండును సఖిలలొక । సాధుండు

ప్రముదితగుణగుణుడయ్యెనుతన మాయనగుకార్యమునకుదాను! గూడిజరి
యించుగానలోకులకు మనుజుచందమునదోడెక్కి రామజనవిభుండు । దన
చరిత్రంబుభూమిపావనముసేయ । జనకనందనతోడుతశైలతనయ॥క॥ అని
శివుడంబిక కెరుగిం! చినగతివిధి నారదునకుశెప్పినవ్యాసుం । డునునాకుపల్కె
వినుడం । చనియెనుసూతుండుశౌనకాదులతోడక॥క॥ కాలాంబోధరనిభభ
వశైలపురందరకవేరజాతటరంగ । ఘోరనిజభక్తనిచయ । త్వలవసన్ను
తసరోజభవరంగేశా॥

మాలినీ॥ శ్రితజనపరిరక్షా శ్రీసమాయుక్తవత్సా । గతభవభయమో
హాకాద్రవేయారివాహా । శతమఖమఖపంద్యాసర్వలోకాభినంద్య । రతి
పతిశతరూపారింగనారావనీపా॥

గద్యః ఇదిశ్రీమోరుతోట ముక్తిశ్వరప్రసాదలబ్ధకవితాపవిత్ర లోటమ
రాజభాస్కరమంత్రిత్రనాగయామాత్య ప్రణీతంబయిన శ్రీమదధ్యాత్మ
రామాయణంబును మహాకావ్యంబునందు - బాలకాండము సకలంబునే
కావ్యాసము.

అధ్యాత్మ రామాయణము:

అయోధ్యా కాండ ప్రారంభము.

శ్రీరామచంద్రపూజిత । ధారాధర నీలపద్మదళలోచనసం । సారప
యోనిధితారణ । నారాయణనిఖిలలోకనాయకరంగా॥ వ ॥ అవధుంపు
ముచంద్రావతంసుంగనుంగొని గిరికుమారియిట్లనయె॥ ఉ ॥ దేవపురప్రహా
రవినుజుంచెదరాఘవుడేమిసేసెను! ద్భావహనిష్కళంకముగ బల్కుమనం
ముదమందిశంకరుం! డోవనజాతీరామవిభుడొక్కెడజానకి బామరంబుచే!
వీవగదివ్యగరత్నమయపీఠమునంవిజనస్థలంబునక॥ వ॥ నీలోత్పలదళశ్యామం
డునుకొస్తుభా ముక్తకంధరుండును నగురాఘవుండురత్న సింహాసనస్థుడై
—* శ్రీరాములకడకునారదుడేగుడెందుట. *

తాంబూలచర్వణంబొనరించుసమయంబున ॥ ఉ ॥ దేవమనీష్యరుండుమిత

తేజముచారదుడేగుడేకసం । భావనజేసిమొక్కి జనపావనసీకరుడేరవం
శముం । చావనమయ్యెగోరికలుబండెగ్గహస్తులకెట్లుగల్గుమి సేవయుదగ్గ
సంబునవచ్చిపత్తితోడుతచారదుండనేక ॥ నీ ॥ నచనాధననుమోహపరకంగ
సేలగ్గహస్తుండ ననిపల్కితదినజంబు జగములకాదియై దగసిల్పుమానునీ
గృహిణిమీవలనవిడిచిముఖ్యు । లుద్భవించిరినుగుణోజ్వలత్రి గుణాత్తయై
మూడుజెలువొందునవనిమీద । భువనత్రయంబునీ భవనమాజ్ఞాన్యంగిసీగ్గహ
స్తవ్యంబునెమ్మిదనరు । హరివిసేపులక్ష్యమవనిజహరుడవీ వద్రకన్యసీశయ
బ్ధుచ్రడ । వీపువాణిజవకభూవరపుడ్రనీ । విభవమిటుజెలంగు విమలచరి
తా ॥ వ ॥ దేవానీపుభాస్కరుండవుజానకీప్రభాసతనీపు శశాంకుండవువై
దేహీశుభలక్షణయగురోహిణీవాఖండలుండవు పాలూమిజనకనందనయన
లుండవీపునీ కారతస్వాహాదేవి కాలరూపిణుగుడండధరుండవీపు సీతసం
గమజగన్నాధానీపు సంబుకతివిమంగళప్రదయగుభూసుతతామసినీపు వ
రుగుండవుజానకీభాగవతీపు వాయుదేవుండవువసుమతీతనయనదాగతికు
దేరుండవీపు మహీకన్య సర్వసంపదనీపు లోకనాశనకరుండగు రుద్రుండ
వునీదుర్గర్వపత్నిరుద్రాణియనంబరగు నితబల్గు సేలవిమము ॥ గీ ॥ శ్రీపురు
షవవాచకములెన్నిజెలగనన్నీ । సీతయునునీవసుమ్మువిఖ్యాతచరిత । గాన
గోకన్యనిఖిలలోకములభజన । సేయదగినదియితరంబుజెప్పబడదు ॥ వ ॥ దే
వానియ్యధానసంయంతంబగు నజ్ఞానంబవ్యాకృతంబనంబరగు నాయవ్యా
కృతంబుకలన మహాతత్వంబు జనియించునమ్మహాతత్వో పాధికుండైనూ
తాత్త్వసమష్టిలింగదేహాధి ధానంబునహిరణ్యగర్భుండగు మరియైనహంకా
శబుద్ధులురెండును పంచప్రాణంబులు నుజ్ఞానేంద్రియ కర్తేంద్రియంబులు
బహియనుంగూడి సప్తదశాత్మకంబునజన్మమృత్యు శుఖసంయంతంబునునగు
సర్వప్రాణులచేత లింగదేహంబు బల్కంబడునాహిరణ్యగర్భుండయజగత్త
యంబును జీవసౌజ్ఞాంబువైలోకంబునం బ్రకాశించునింక వాచ్యంబును న
నాదియైనగుయవిద్యకారణోపాధియనంబరగు బ్రహ్మకస్తులసూక్ష్మకార
ణంబులయెదునుపాధులు మాడుగలవుతమపాధితీతయ సంయక్తుండగు
వాడుజీవుండనియునుముక్తుండగు వాడుపరిమేశ్వరుండనియును బల్కంబ
డుజాగ్రత్స్వప్నసుషుప్తాత్మకంబై సంసారంబు జెలువగునట్టి సంస్కృతికివిల
క్షణండవును ననుస్మారుండవును సాక్షివియనగుజ్ఞానరూపుండవునునీవసు
రియును ॥ గీ ॥ ఆధిజగములుబట్టిదెంకగునడంగు । నీమహాదేహమునగాననీ

పునఃకల | కారణుండపునఃకలలోకి ప్రభుండ ! పీవుడై త్యాగ్యయాటవీచావ
 దహనానీ||రజ్జుస్పృహింతిసజ్జగంబులపరమాత్మనుజీవుగానాత్మదలప | భ
 యమందు చెలియనిచ్చియమందు సకలదేహమలసీచిచ్చక్తి యమరుంతః
 దడపుబుద్ధులనెల్లదనరుగావునసీవు పరమాత్మకథిలఘాప్రజకుతాః | కిజ్ఞా
 నమునదోచునఖిలంబుకీజ్ఞానమునమిథ్యయగుగానదనలకెల్ల | జ్ఞానమెరు
 గంగవలయునుగాననీదు | మహితభక్తియుగల్గక్రమక్రమమున | జ్ఞానమును
 గల్గుమోక్షంబుగాననగును | నట్లుహాత్తుచకల్పికన్యాకళత్ర || గీ || గానసీ
 పాదయుగభక్తిగలుగువారు | మోక్షధాక్కులునీదుకటాక్షచట్ట | గర్భ
 జంభారిమఖులెల్లగాంతుజేసి | దపము గావించెదరుగాదె దైశ్యదవన||
 చ|| జనవరసీదుభృత్యులకు సంతతిభృత్యుడ గానలోకమో | హినియ
 గుమాయనన్ను గదియంపకసీఘననాభీపంకజం | బునజనియించు వాప్సతి
 కిపుత్రుడ పౌత్రుడసీకుభక్తుడ౯ | ననుగరుణింపుశండ్రి యనాధవిదేహ
 సుతామనోహరా || వ || అనుచుబక్కియనేకవిధంబులనమస్కరించెయానం
 దాశ్యపరిష్కృతుండైయట్లనియె|| చ|| వనరుహగర్భపంపుననువచ్చితి సీవుద
 శానిసుంపధిం | పసుజననంబునొందితివిపజ్జీరఘండునురేపురాజుసేయు
 నునినునిట్టులైనసఖిలార్విభరాపహమెట్టులొనున | శ్వసరితమయనసీలుకు
 తధ్యమొనర్చుమురాఘవేశ్వరా || గీ || అనుచు బలుకంగ చిరునగువాననం
 బు | నందుదళునొత్తరాఘవుండనియెవినుము | నారదావశ్యకీజ్ఞప్రకార
 మెల్ల | సేతుకాలానురోధంబుచేతనుంటి || గీ || సంశయములేదుప్రాబ్ధసం
 త్తయంబు | నెరిగియాసురమండలంబెల్లనడచె | దనుక్రమక్రమమునరేపు
 దనుజనిచదు | మడపగనుదండకారిణ్యమనుసరింతు || వ || చిటావల్కలంబు
 లుబూనిపదునాలుగువత్సరంబులవు హాగణ్యంబున నివసించిసీతాహరణంబు
 నుమిషచేతిదష్టాత్తుండగునప్పొలస్త్వంబరిమాఁచెదననుచు రిఘువల్ల ఘండు
 ప్రకీజ్ఞ యొనరించిననారచుండును||క|| మోదంబునొందిరాముని | పాదముల
 కుమ్రొక్కిచేవపథమునజనెశా | తోదరిహరినారదసం | వాదంబిదిసేనపా
 పవగకామడంగు౯ || గీ || రామనారదసంవాదమేహహాత్తుడైనిభియింప
 వినుపింపననుచుతింప | పాకీశాసననగరాధీతియనగును | మరియొకైవ
 ల్యమందుక్రమక్రమమున || వ || అనుచుహాదేవుండచలరాజ తనయతోడన
 వ్యలివృత్తాంతంబుపక్రమించిబల్కండొడగెసంత నొక్కనాడు దశరథుం
 డురిహాస్య ప్రదేశంబునం గూర్చుండి నిజకులాచార్యుండును శర్వజ్ఞుండును

మునిప్రవరుండును ధీకుండును సద్గుణగరిష్ఠుండును నగు వసిష్ఠుని బిల్వవం
బుంచి యిట్లునియె || ...

—శివశరధుడుశ్రీరామనకుఁ బట్టాభిషేకము సేయుట కాలోచించుట.శి—

క || ఘనముఁ గరాముఁవణానలనయమువిననొప్పని పృథ్వి గానధరా ।
వనితకువిధునొనరించెద । మునివల్లభతావకానుమోదమునదగ్గఁ || వ || అది
యునుం గాకయేను వృద్ధుండభరతుండునుశత్రుఘ్నసహితుండై కేకయరా
జగృహంబుననున్నవాడుమీరలనుమోదించుండగు సకలగృహంబులపతాకం
బులనిల్పునట్లును ద్వారంబులనుకనక ముక్తామయంబులగు విచిత్రతోరణంబు
లుబంధించునట్లుశీఘ్రంబు నియోగించి రామచంద్రు నామంత్రణంబుసేయుం
డనుచునుమంతుఁబిలిచి యిట్లునియె || గీ || రామభూపాలన కళాభిరామసే
యు । పలయుమునివర్యునాజ్ఞ గావలయువస్తుసమితిసమకూర్చుమన సంతసం
బునొంద । నపుడుమునిమంత్రవరుణాచియనియెనట్లు || సీ || నాల్గుకొమ్ములుగ
లనాగంబులై రావతకులోద్భవంబులుదనరనభిలతీధోఽదకంబులుదెచ్చికాం
చనకుంభములనిల్పవై య్యాఘ్రములువిసూత్ను । ములుమూడు చమఃముల్
వెలియసన్నఃశిభూషణాంచితలగుచుపౌరాంగనలును । నిలువమహాక్షివర్యు
లుకుశపాణులై దివ్యాసనంబులదేజరిల్ల । పటుతరాయుధముల వీరభటులు
గొల్వ । భూరిమంగళవాద్యమల్భోరుకొలగ । రాజలక్షణములునెల్లర
హితైలంగ । శేషసేయింపుమలప్రతాపసీవు || గీ || నగరమునదేవతాఘ
పనంబులకును । బలుబుఘాజలునొసంగబనుపుమనుచు । బలికిరఘునాథు
గృహములోపలికినేగె । నవ్వసింఘండువికచహృదబ్బుడగుచు || వ || ఇట్లుభ
గవంతుండగువసింఘండురథాఠోహణంబు సేసి వెడలికత్తత్రయంబు నతిక్ర
మించియత్పటరథంబుడిగ్గి యాచార్యత్వంబు గలుగుటవలనననివారితండై యా
తిభాస్వరంబగురామచంద్రునిసమీపంబునకుంజనిన నారఘవల్ల భుండువేగంబు
లేచి కృతాంజలియై భక్తియుక్తంబుగ నమస్కరించిరత్నాసనంబిడి జనకనంద
నాసితంబులగు కనకకలశ సలిలంబులపాదప్రత్యక్షనంబు గావించియయ్యు
దకంబుసీతయుందానును శిరంబులంజల్లకొని భవత్పదంబుధారణంబునధ
న్యుండనయితినిననవ్వసింఘుండీట్లునియె || క || హరుడునుమజ్జనకుండగు । సర
సిజుడునుసీదుపాదసలిలముచేతం । బరమగుఢస్యతగాండరి । శరణధిసమ
ధీరయిట్లుజనునేపలుకె || చ || అదియునుగాకసీజననమాత్రనెరుంగుదురా

వదోదులక్ । మదములడంచిత క్తులకమత్యుకలకింపుదలిర్పలచ్చితో । నదము
మునొందితీపుమచినుంచయుచేవరిహస్యమాటనే । సియెరుగంగక్షకగురువే
ననియుంటిరమామనోహరా॥ క॥ గురువులకుదొరపుజగదం । తరవతకపిశు
ద్ధతత్వతనుడవునునగో । చరుడవుమనుజునీక్రియనీ । ధరదోతువు మానుచేతి
దశరథరామా॥వ॥దేవాపొగోహితత్వంబువిగహ్యకంబును దూష్యజేవనంబు
నియెరింగియుజగద్యంత్రవాహకుండవు పరమాత్మవృత్తసాధీనసంభవుండవు
నగునీవిత్వైక్యకుకులంబున రామాభిధానంబుననుద్భవించెదవనుచుచతురానను
వలననెరింగినంతతసాంగత్యంబును నాచార్యత్వంబును గల్గెడునుమహాకాం
క్షుచేతనిట్టికోర్ది పసికియ్యకోని భవదన్వయంబునన శ్రయించియుంటినిష్పడు॥
గీ॥ నామనము సంతసమునొందె రామనీరు । దర్శించున సలభూతల
ముమోహ । మందజేసెడుమాయనక జెందనీక । గావుననుబ్రోచువిభుడ
వుగావేసివు ॥ వ ॥ దేవాప్రసంగవశంబునంబలుటగాని యెందుగాదు
రేపుప్రభాతంబుననిన్నుధరాపాలనంబునకభిషిక్తుంజేయ దోడితెమ్మని భవ
జ్జనకుండునన్నుబనిచెంగావున జనుదెంచితి నీవునుయథావిధ్యుక్తంబుగా నీ
తానహితుండవై యుపపసించిశుచియు ధూమిశాయియు జేతేంద్రియం
డవుగమ్ము ప్రభాతంబునంజనుచేరందగుననుచు రిధారోహణంబుచేసి వెడ
లెనంతసర్వజ్ఞుండును మాయారహితుండును సేవ్యుండునునగు జానకీలల్ల
ళుండునిజపాశ్వోవ ర్తియగులక్ష్మణుంగనుంగొనిచిరునగవు దలిర్పనిట్లనియ॥
క॥తమ్ముడననుధరశీఘ్రికిమ్ముగనధిపతినిసేతురెల్లి యనుటమా । త్రమ్ముకగ్ర
టగానియమ్మహి । కిమ్ముగగర్తవునుభోక్తవివెదలంక॥ క ॥ ఏవుటహిః
ప్రాణంబవు । భావజతరూపయనుచుబలికేవసిష్ఠం । దేవిధమునబలికెనా
యటులావసుధాధిపుడనిల్యెవతినిష్ఠమెయి॥ వ॥ అత్తైరంగల్ల భూలల్ల ధున
కువసిష్ఠంజెరింగించె పట్టణంబంతయు వనిస్తోక్తప్రకారంబున నలంకృతం
బుసేయించిరొక్కభటుండుజనియిత్తైరంగుకొనల్యముత్రల కెరుంగింహ
వకంబునొందివానకి మోక్షికహారంబులొసంగిదశరథభూలల్ల ధుండు సత్య
జలతుండగునయినను కాముకుండుగావున కైకేయావశుండయి పిఘ్నుల
సేయునొయని రామాభిషేకార్థకంబువుత్రవత్సలయగు కొనల్యయుచుగాక
దేవినారాధింపుచుండెనంత ॥ చ ॥ సురలుసరస్వతింబిలచిసోమభాగ్యయ
యోగ్యకేమింధరనటమీదకేయసుతక పిఠపంపునజెంది రామభూ । వరు
ణగజేయకుండవునవాసమొనర్చుననైకమువఁబట । చరిగి జేతెను జనురి

యంబుననిచ్చెనువాణియచ్చుటకే । వ ॥ బట్టినవక్త్రాంగియొకకయ్యరాజ
నందచునుభ్యుపరిచారికయ్యుచును వంశాచారమాచేశించెనప్పుడు॥ క॥ మందర
మందరభయగు । మందరతెనుసౌధమెక్కి నుగుచిరమునిగం పొందెడువు
రిగఁవిస్తయ । మందుచుజరభాత్రకేటించెనుకడెటచకే॥ చ॥ జననియిదేమి
పట్టాముసన్నిహితభావమామైదనర్యేడుక । భువముగవస్త్రముల్ పలుకుకాం
చుముకొరఘ రాముమాతన । జ్వలగుప్పివచ్చులకు । సంతునిచ్చెడునన్న
భాత్రయిట్లెయిదేహజాధిపుధరాధిపు సేయుమిచ్చెల్లివేడుకకే॥ ... *

—*కేకయరాజపుత్రికిమందర దుశ్చౌధనచేయుట.*—

సీ॥ అనిపల్కమందరయతిరయంబుననేగి కేకయాత్మజజూచిసికుదొడ్డభా
యముబుట్టెనురాముబట్టంబుగట్టెదరెల్లియంచన సంతసిల్లికైక । బసధనం
బులొసంగిపాపాత్మభయమేలభక్తుండు రాముడుభరతుకంటె । ననదాది
యిట్లనెనతివసిపతికిను సమ్మదంబుబల్కు సకలికార్య । ములును కొసల్య
కింబొప్పమొనసిచేయు । గానననందనునివెలిగానినిర్చి । రామునకుదొడ
గుటనుమిత్రానుతుండు । గలయభరణీశు సేయు రాఘవునికంటె॥ వ॥ ఇం
కసికుప్రాసాంతంబయినను గ్రామనిర్యాపణంబయిననుగల్గుగాక యుండిన
కొసల్య సుమిత్రతికుపరిచర్య సేయవలయు భరతునకురాము ననుబరించి
యొండుట సంభవించునాకుంజూడనింతకంటెమరిణంబు శ్రేయస్కరంబు
తోచెడు శుభంబుగాంతీంచెదవేనిభరతుంబట్టంబుగట్టరాఘవు పదుచాల్గు
వత్సరంబులవసంబువకనువయాచింపుమంతభరతుండు సకలపాణు సమ
భుండ్గునిందుకొక్కయపాణుండెటుంగించెదదొల్లి దేవాసురసంగ్రామం
బునపురందరాహూయమానుండెదకరఘండునిజ సేచాయుక్తంబుగాజఁ యె
నిసేయునెడరభాత్రంబుభిన్నంబైన నీవునుమహాసాహసంబున హస్తంబజొ
న్పి నల్పరించివంతరక్కసులంగూల్చి జయంబునొందినన్నుంగనంగొనినిసా
హసంబుచుమెచ్చి రెండవరంబులువేడుమనిన నీవును॥ గీ॥ కరుణగల్గెనేనవ
రియుగంబులుచాకువలయునపుడొసంగవసయొనిని । సంతసించెగాననతిసే
డుకదర్శిద్వయమువేడుపుతవత్సలతను ॥ వ ॥ అవ్వరంబులిప్పుడు స్త్రీ
తిగతంబులయ్యె నీవును కోపాస్వతవై క్రోధాకారంబుసంబ్రవేశించిదకర
భుండు సత్యప్రతిజ్ఞాండ్రయభిష్టంబును వాసగూర్చునంతవట్టు నాభరణం
బులెల్లనుయొలచివై చినేలంబకియూరకుండుమన నుస్సంగహిత విభ్రమం

బుద్ధనవ్యాకృతంబులు పథ్యంబులవలించి || గీ || అశుభములవలెకెవచ్చును
 దెలియంగ | జాలబుద్ధిమంతు రాలవీపు | భగవదీపుడుకట్టభస్మజైనను
 గ్రామ | శతమసిత్తుకు సమృద్ధమున || క || అనినవిచింత్రయునుమృదు!
 తనులి ప్రసారాగయకుభరపైబడియి | ట్టయెవనిరాఘవభవవ | మునక
 రిగడునంతపట్టు మూఖశతుదుక || వ || జనడేరి బ్రాణంబులైనను చితి
 బెదననిచ్చునుంబు సేయును కళ్యాణంబగునిజనదనంబునకమ్మంధరజరి
 యొకేకయాత్మజయునట్లననించెవినుము || క || భీరుడైననునుగుణా | చా
 రుండైననువివేక సంయుక్తుడైనం | క్రూరులగూడివలించిన | నారగుతత్వ
 దృశ్యగుటకరుదెన్నుగాఱ్ఱి || వ || అనుచుపికాకధరుండపద్మాసజితోడతద
 నంతరకధానువాదనంచారంబించి యిట్లయెనంతదశాధుండునురామాభ్యు
 దయకారణంబునకు నభిముఖులుగాగ సకలవంశవరులని యోగించితాను
 నుసానునంబునకైకేయా సదనంబునకుంజనియ్యవిధం బంతయంజూచివి
 స్త్రులంబందియచ్చటిదాసీజనంబులంగాచి || గీ || భాషయిట్లులుండనేయికా
 రణమొక్కొ | యనినవారిలిట్లులనిరిదేవ | కుడువదోగింబుకోపంబువిడు
 వదు | నీవుదేవియవలయుదేవితెరగు || క || అయిననిమెలమెల్లన | జనిత
 త్తనువ | టియిట్లుజనునెసరాగంబుననుల్గయెవ్వరేని | యనిరోక్తపాద్య
 ప్తిబల్కుమంతయువాకొ || క || ధనికుదరిద్రునిజేసెద | ధనికునిజేసెదదిద్రు
 దిండిసిమునసంజనుమనుజుగాతుజంపగ | జనడేనివధితునీకునమ్మతిగాక ||

—* దశరథుడుకైకగృహంబునకేగుట. *

ఇంతగాననేలనాదుప్రాణంబులైనను నొసంగెదమత్ప్రీతితుల్గుండగు రా
 ఘవు సాక్షిబల్కుమనినసంతసించికైకయు మెల్లనకన్నీరు చుడిచికొనియి
 ట్లయె || క || శతధములైనదవేనియె | విపులాచారంబునందువెలసెదవే
 నింగృహసేయవలయుముమ్మలనిపుడేయాచించు కార్యమనకులతలకా || వ ||
 ఎద్దియనినతోల్లి దేవాసురసంగ్రామంబునాచేత సరిగ్రహీతుండవై రెండువ
 రంబులొసంగితివనియెడబడిలంబుగనుంచితినిప్పుడు || గీ || ఒకటభరతుధారు
 ణికిరాజుసేయువే | రొకటజడలుదాల్చి యుగ్రవనిని | పదియునాలుగేండ్లువ
 సియింపరఘురాముబ్రహ్మపునత్యమాగవతివే || గీ || ఇట్లుసేయవేయెధు
 జంగమముచే | నైనరజ్జువుననునైంజత్తు | గానసత్యవాదివేని నామదిసంత
 ప్తిలరామునడవికెల్లిబనుపు || మ || అనవజ్ఞాహితీధూరుహంబుదలకిందైన

[illegible]

డవలెనీవుజరివేగదోడితెమ్ము । మస్కమీపంబునకటన్ననుత్సహించి । చి అం
చనికాంచెమంత్రులరుడ్కుశతప్రతిహానికుండలో । తగ్గుటనెబగండభాగుడల
దపత్రినాంగునిశాలవత్సుని । స్వప్నసరిసేరుహాత్తుఘః భూవనిధి సేనుధాక
రాస్మద్ది । క్రిటపరికేకాకీకభవతారణ్యస్మజవామురాము కాని గునిహం
ను॥ గీ॥ హరికేయూరమకుటాంగదాదిభూష । తాంబూలమహేంద్రబలక
శ్యాగావనను । వ్యగులపర్యంకసంస్తుసుస్మితమహేంద్ర । యూషిసీచాభి
ముశ్రీరాముగాంచి॥ కృతాజలిపుటుండైయిట్లనియె॥ క॥ నినుగనుగొనుచేమ
కనను । మనుజేశుడుబలచెరాసు మంగళమగుర । మ్మనులత్త్వబుధునుచాను
ను । ఘనమగురభమెక్కిజనకు గనుగొనువేడ్క౯॥

—* శ్రీరాములుకైకసదవంబుకేగిదశరథుఁపొడగనుట. *—

క॥ వెడలిపుద్యకత్యంబునవసిస్తామలెదులైనంగంబుచు నతిరయలను
జనకుసమీపంబునపంజరమువ్వీధువరణకమలంబులకునమగ్నరించిన॥ చ॥ క
రములుసాచిరాఘవునికాగిటజేరిచిదుఃఖచున్నదై । బయవగుమూర్ఖునొందె
నటపజ్జిరధుండిటులొట కెల్లసుం । దరులుచునేడ్వసాగిరతిదారుణమంచువ
సివ్వమారివే । గిరముననేగుడేరమునికీమనసుంచుచున్నరింపుచుక॥ రా
మబండుండిట్లనియె॥ చ॥ మనివరిరోదవంబుననుమాలమిదేమెక్కియన్న
కైకకు । ట్లనెఱుఘుకంశపావనధరాధిపుశోకమడంపకపదే । జనునెటులన్న
నేనుమునుసంత సమంజగళేనునాకొసం । గెరువరయగ్గమీవదిచుకొప్పివ
వృత్తిహింపుమిశ్యద౯॥ గీ॥ నీకుదెచ్చలేకశోకసంతప్తుడయి । యన్నవా
డువాడుమోహవృక్షి । గనర్తమాగకామివైతీలపు । నశ్యపాశబద్ధ
జనకునపుట । ప॥ అనుచుబక్కిన రామకంద్రంబుచు గూలాభిహతునిధం
గిచ్చధితుండయికైకయంబుచిన్న యివ్వీధంబును బక్కిడు భంగిదోచుచు
న్నయెడలయినను॥ గీ॥ తండ్రియాజ్ఞచేతధనమైనబలమైన । గ్రామమయిన
నామకాంతనైన । విడుతుకండియాజ్ఞవిడువరాఘవుడురెం । దాడువాడు
గాడాకన్యకైన॥ గీ॥ తండ్రినుపకున్నదలపెరింగియొర్పు । మనుజుడుత్ర
ముండువధ్యముండు । ననుపసేయవాడుపనిచినసేయె । తనయొడధనడన
గదగనుజనన॥ ప॥ కావునజనకురాజ్ఞోల్లఘనంబుసేచునత్యంబుపృథివ్యా
దిపూతలలు గంధాదిగుణంబులంచాయని భంగియేను నత్యంబు దొంగ
ననిపల్కు దాశరథిగంబుంగొని సంతసంబున కైకయిట్లనియె॥ ఉ॥ రామధ

రాతలనుబువకురాజయిమాభరతుండునిల్వనీ! వీమహిబాసీకానలకు నేగిచ
తుర్దశవత్సరంబులు! స్నేహముతోవనింపధరణీపతికట్టిజేసెనన్ననీ! రాము
డుతోంటికిన్నచదిర. జలియట్లుచుకైతతోడుతక॥ ౩ ॥ జవసిభుంతుడుపిభుడ
యింతచుధర స్థపికినేను తాఁసీనైకా! ననమునకుజనుదునిజమి! య్యన
ఘనుబల్కమికిసంత యెంబగుమదిలోక॥ ౪ ॥ అమ్మాటవినిశోకంబునివ్వటి
ల్లదకరీధుడిట్లయె నందనాస్త్రీజతుండభ్రాంతుండనున్నార్గవ ర్తిట్టినన్ను
సీమశిర్డబునండ్రుంచి రాజ్యంబుగైకొనుముపాతకంబటివేని! ౫॥ గురులై
ననదుప్పభసమున! జరియించినదుంపదగునునద్భుద్ధిసీ! వరమరిసేయకు
మరిఁఘు! వరుజూచిరితాంతశోకపరవళుడగుచుక॥ ౬ ॥ ఇట్లైననన్ననృతం
బుజెంపదనుచు రామచంద్రునిగొగలించుకొని ముక్తకంఠుడై॥ ౬ ॥ హరిఘు
వంతపావనమహాభుజహాతవత్రలోచనా! హరిమణియహరకుముదాప్త
మఖాజగదేకనాయకా! హరిజనీచరాంతకదయాకర నన్విడవాడియొంటి
మైఁ ఘోరతరాటంకజనుటకుకమదిబూనెదవెట్లువుతకా॥ ౭॥ హామమప్రా
ణవల్లభహాస్యహాస్తామామనోహరయనుచునమ్మనుజఃభుడు! మిగులచింతా
భరంబు! పొగలనతిని! నేత్రయోగశంబుచల్లనిసీటదుడిచి! రామచంద్రుండీట్లని
యె॥ జాజనపరచింపయేలభువిసర్వమునుభరతుండుబ్రోచున! వ్యనమునకో
టసంఖ్యలునువాసీసుఖంబిటకన్ననై నక్ర! న్ననజనుడెంతనమ్ముపదున్నాన్త
మంబులుబుచ్చికైకికిం! పెనయభవత్ప్రజ్ఞభలియింపసురల్ వినుతింపవేడు
కక॥ ౮ ॥ కావునవనవాసంబనేకపథ బులమహాగుణంబేనుననజ్జార్థంబుజ
నసీమృహుంబువకుంజయదైవిరాశ్వాసించిజవకుండనననూనయించి మరెనీ
గుపాదంబులకుం బ్రామిల్లిసుఖలీలగహనగవనంబుజేసెదననుచువెడలికొన
ల్గ్లామండిరంబునకుం జనుడెంచె నంతకమున్న కాసల్యయు శ్రీరామవిజ
యంబునకు హామంబులుచేయించి బ్రాహ్మజనంబులకు సువణకంబు
లూసంగిహానంబునొంది యంతస్తుండునుమఖ్యుండును ఘనచిహ్నాకాశం
మను సరస్తనత్వాతీతమస్వరూపుండును విష్ణుండునుసదానందమయిండు
సనసురా రాణుగదేవు పరిమయోగధ్యానబునుదలంచుచు రాఘవాగమ
నందెనుంకక యదియె రామచంద్రుండనిమిత్రబక్సనరామనామాంకితంబ
గునమ్మఘరవాక్యంబుపెనబహిదృకప్తిప్రవహింపంజేసేమందర॥ ౯॥ లోక
తాత్పర్యంబులన్నీభాకారు నలినపత్రపితాలనయనయోగళు! మాణిక్యకుం

డలమండితసుకపోలు బరుకాంచనాంబరిధరునసంతు । నతరుశుద్ధసిరాసు
యనవ్యక్తుసిరుషద్రీవునిరహనిశ్చితాంతు । సర్వధూతస్థితస్వప్రకాశమహీ
సమాన్యసదానందమయనితార । హరికాంచీకలాపువంజీసంజి । తా
త్మ పదపంకజకృపాధ్యునాత్మతనయు । గాంచయితెసంభ్రమంబున గొగలిం
చి । యంకమనశ్చేర్చిమద్రాడియెనెటుల । వ ॥ కట్లావ్యంతరహింబుగన
మ్మ హామహుదేహంబునవురుచు ॥ క॥ మాండ్యబాజ్జవాడిన । ధైయున్నది
మాటవిందునాభోజనముక । సేయుముసేకనివండిన । పాదుగమిదెయ్యన
రామభద్రుండంతక ॥

—* శ్రీరామనివనవాసవృత్తాంతమువిసికొనల్యప్రలాపించుట. *—

మ॥ కనతల్లిభుజియించుటెక్కడ మహాగ్రవాఘ్రుఖేరారటంక ।
జనధూనాధుడుకైకేంపెనయ నాజ్ఞాపించెదుఃఖింపగా । జనదన్నకధర
వ్రాలిహాసమయరాజశ్రేష్ఠకబాసియుం । డనసివెంటనేతత్త్రకేవు జనగూ
డంబోకగోవుండునే ॥ గీ ॥ అదియుగాకరాజ్యమంతయుతనవుత్రు । నేని
మ్ముకైకేమియెగ్గు । జేసిపీవునారీచీరలుధరియించు । తనసేయనాదు
తండ్రినిన్ను ॥ వ ॥ నాదుప్రాణంబులకన్న విన్నవగునిన్ను వీడజాలమరి
యనుక ॥ జననీజనకులుడలపగ । తనయులకొకభంగిగానడశరధుడనుపా
మ్మనిశ్చలైనేనుజనదగదనిపలైదనినజత్తునదిజమననక ॥ వ ॥ ఆమ్మట
లువిసిసాగ్రహంబునమిత్రానందమందుముందర ॥ సీ ॥ తరుణార్కకోటిభా
సురకుండలరీటునాజానుబాహుకణాకాంతనేత్రు । సజలాభిః కణాకాం
చనవస్త్రసముదీణుక సర్వాంగసుందరుసత్యగంధు । ముద్రికారత్నసము
జ్జ్వలకడప్పకోటిలావణ్యసంకుచివపుష్ప । మీరుజితేంద్రియధీరుమహా
రిసుగ్ర మంజుభాషణుననామయఃబరేశు । జూచిః ఘువాధనన్నిదె జూడు
భాగిత । మానసునికైక యీశశుమనజవిధుని । గట్టిభాతున తద్బంధుగణ
మునెల్ల । కూల్చిరాజ్యంబునీకొనగూతుకాపుడు ॥ వ ॥ శత్రుసూదనలోక
ప్రదాహకంపగు నాదిశౌగంధుమననా సీరపమఖిలీతీంచెదరుగాకకట్టా
భిషిక్తుండవగుటకుం బనిపూనుమేనను ధనుష్యాణనైనిలచితెద్విఘ్న కారు
లగువారిల సమయించెదననుచు లోకంబులుగాల్చువాని పగిదింబులుకునత్య
గ్రునసహాయపరాక్రిము ధనుర్భాగధరు ధీరుపార్శ్వస్థు నతికోపను సుమి
త్రానందనుంగంచి మక్కువతోడ కౌగలించి రిఘునందనుం దీట్లనియె ॥

సీ॥ వినుమునుమిత్రాపుత్ర ఘనబలుండవృశౌర్య సంపన్నుడవునాకు సత్ప్రి
యుండ । వెనెయరుంగుదుగాని గనుపించునట్టియాయవని రాజ్యముసత్యము
య్యోనేని । బరయంగవచ్చు సంపదలెల్ల మెరుపులవలెచంచలంబులు వహిం
త ప్రామగుహామనబద్ధయంబులందువునుప్రమాడ్కి మనుజునకాయుష్యమహి
మదరగుభోగివదనంబుంబుబడింగాలందు । తలపుగలిగెడుకప్పచంచనమున
కాల । సర్పముచికిరియనునశాశ్వతములైత । భోగములకిచ్చయింతురు
భువినిజనులు॥ గీ॥ వృణ్యములబాసిజదేహబోవనంబు । దలచికమకంబు
లానిరింతులెలవిజనులు । దేహికన్ననువేరుయాదేహమరయ । నెవరిజెం
దునుతత్సూఖమెల్లవత్సాగి ॥ కల్లిపండులన్నదమ్ములుబంధువు । అనెడుబం
ధములుజనాశితైల్ల । నెసగగల్గుబొప్పనేటిలోనప్రవాహ । మందునిధనము
లచందముననుఅయినుంగాక॥ సీ॥ ఛాయవంటిదిలత్పచంచలతనుపుష్టి
జలతరంగంబునిచ్చుముగాదు । గ్వప్తమంటిదిసతీసంయోగ మాయపున
ల్పంబునాభిమానమధికతరము । నదనంబుభార్యయు మొదలుగాగల్గినీసం
సారమెల్లనకాశ్వసంబు । గంధర్వచగరంబు గతిమేనుసూర్యోదయాస్తమ
యంబులకాయువరుగు నరయృద్ధవశాస్త్రులగుచుజనెడు । మనుజులనుగాం
చిఘవిబుద్ధిమాంద్యులగుచు । కాలవేగంచెరుంగకకామముఖ్య పద్ధతంబు
లనొంచెడుజనులకంటెగీ॥వచ్చికుండలోనబుగనీరములట్లు । నరునికాయు
వెల్లజరుగుచుండు । దివిదివింబుననుసరివీరగాదులు । శత్రులట్లుబాధనలా
పునండు॥ మ॥ జురైహాకలమాభంకిమావళనతేజంబెల్లగైగొంద నంచు
రియూబొన్నచిచ్చ మ్మోక్షునననీచుంగాలయంగూడనికై । బారిపుత్తుండగ
నంచునట్లెగిమేఘానాధునికొకూరుడక । చిరపుంబుండనటంచు బ్రేలుచు
నుభస్మీభూతుడొపిమ్మటక॥ న॥ నుచునీదేహంబులుతల్గంబునసారి మేయం
బులయచ నంటనొయసిట్టిశ్వగన్ధిమాంసవిన్నూనిరేతొరిక్తాదినయంతంబు
నుపరిశామించుననను దేహంబెవ్వధంబున నాత్మగునంబడు సీవునుదేహాభి
మానంబునలోకంబు గాల్పనిచ్చయించితెవంగువోసంబుంబువించు దేహం
బునేననునదిచు సిగ్గుచుచులరుగునవిద్య సంసారకారణంబునువిద్యతన్నివర్త
కంబుననగుగావునమోక్షకామలగు పురుషుల కెల్లదలవిద్యాభ్యాసంబులు
నేయవలయునెంక కావత్రోధాదులనియెడు శత్రునిచయంబులు గలవందు
మోక్షవిఘ్నంబునకు ప్రోధులయెచాలు సీవును ప్రోధంబునకాదేపితృమా
తృదంబుల వధియింపబూనిని వనస్సంతాపంబును సంసార బంధవం

బునుధమకామయంబును నివక్రొధంబునం బ్రభవించుచుగావున నిట్టిక్రొధంబు
 బువజికంపవలయు॥ ౧॥ తామసంబంతకుండువైతరణిక్పృష్టా దనరుచుంట్టి
 మెల్లనందనవనంబు కామధేనువుశాంతియాగానజనుడు । మించినతలంబు
 శాంతివహింపవలయు॥ ౨॥ ఇట్లుశాంతిగరిష్టండునైతివేసికుకృత్తులుగలు
 గనేర రెంతదడవుపరిశుద్ధండును స్వయంజోతియునవికారియు నిరాకృతి
 యునగునాత్మనుదేహేంద్రియప్రాణ బుద్ధ్యాదులకుపేలక్షణండుని యెరుంగ
 కుండునంతదడవును మృత్యుసంభ్రతుండయిసంసార దుఃఖ పారావారంబున
 మునుంగుచుండేలుచునుండు గావునలక్షణాసీవును సాధుభావంబుననవకా
 దాభిన్నుండగుబరమాత్మునైరుంగుము బుద్ధులబయలవత్కంచుగాక భయ
 బునొందక ప్రారబ్ధవశంబునను ప్రవాహపతితంబుబట్లునుఖంబులయిననుదుః
 ఖంబులయిననుసంభవించిననహంకారమమ కారంబులనొందక యేనుబట్టి
 నశుద్ధస్వభావంబువహించిన నిన్ననంటనేరవుమరియును॥ ౩॥ ఏనుబట్టి
 నిట్టియావ్యాకృములునీదు । మానంబునన్నపూనెనేని । నకలసుఖములా
 ప్పసంసారదుఃఖముల్ । దొలగునిక్కయంబుదలపుమిటుల॥ అప్పుడుతల్లింగ
 నుంగొని॥ ౪॥ జననిభిష్యాకృములునీదుషనమునందు । నిన్పినారాగిరీచుని
 లువుపదియు । నాలుగేములునిముసుబుపోలేవుచ్చి । మరలివచ్చెదదుఃఖముల్
 దరగునీకు॥ కింకలకమకమాగకవతుకల । కలవడనొకచోటనుండుటదియె
 టులన్నక॥ సలిలప్రవాహమందున । నిలువనికట్టియల భంగినిజచగుజనసి॥
 ౫॥ కావునసీవునుసంతసంబునంబుచితివయేనినాకునుసుఖసం వాసంబుగలు
 గుననుచుచరణంబులపయింబడిన రామచంద్రుంగుచ్చియైతి తొడలపైనిదు
 యోయాశీర్వాదించి నందనా సీవుజనువేళనునెల్పు సమయంబునను శయనిం
 చుతరినియితర వేళలనుసమస్త కేవలనుగంధర్వులు నబ్రహ్మయనారాయ
 ణండును భగవంతుండగు సదాశివుండును రక్షింతురుగాఁయని మరలి మ
 రలి యాలింగనంబులు సేసివిడుకొలిపు నచ్చమ నచగ్గురించి హర్షాశ్రు
 లోచనంజై మెల్లనలక్షణుండిట్లనియె॥ ౬॥ ధరణీచ భవవక్త్రాక్షము
 సహృత్సందేశముల్ బాసెని । చరణాబ్జంబులుగొప్పవచ్చెదను వత్సానియ్య
 మిందన్నసి । ధరణీక మేనుదొరంగువాడననిమోదం బుడిమివును । త్వరతం
 గూడనటంచుబట్టిజనెనీతాకాంతమారాకక॥

—* శ్రీరాములునీ తాగృహంబున కేగుట.*—

౫॥ ఇట్లుజనుచుచినిజప్రాణమువల్లసం గాంచిపూవునియనతిభ

దురువచ్చి స్వగౌరవాత్రస్తనలింబుల పాపప్రయోగనంబు చేసికనకపీఠంబున
 సుఖాసీనుఁగావించి॥ గీ॥ వనితమందహాసంబున గజాశ్వపతాతాన్వత్యవాద్య
 తతులులవిపిసావ॥ చారివగుదురాకకారముచేమన॥ యనినసతికి నీట్టులని
 యెఱచును॥ చ॥ వనమనురాజ్యమిచ్చెఁ ఘోషమృదు గానభరింపబోదుమజ్జచని
 కీసంశతంబు పరిచర్యయొచ్చుచునుండులుచ్చటం॥ బనుపడవాడితప్పనిప
 ల్కినదెగ్గియేలకాననం॥ బునకిటుపోవగావలసెభూరివయాకరయానతీయ
 వే॥ అనిరామచంద్రుండీట్లయె॥ చ॥ వినుహరిషధ్యకైతనువేడినరెండువ
 రంబులిచ్చెనం॥ దునొకటభూమియెల్లభరతుండుభరింపగవేరెయొక్కటం॥
 బనిపడికానలందుపదుచాలుగుపక్షములేనుసెల్వన॥ పృసువుపహింతువిఘ్న
 ములుబంకకుమీచనసంతసంబున॥ జనకనందనయిట్లయె॥ చ॥ వినుఁ ఘ్న
 నాధమున్నెలుటవీపులికెగెవెన్నెపురా॥ జనుననువీకి పోవుటలునైపద
 న॥ బ్రతుమందిస్వప్రీతుం॥ గనుగొనిరాఘవుండయె కానవముగ్రభుజంగ
 సుయోతం॥ బరిమిషదుగ్గమంబుజలజాననసీవుసహింపనేశువే॥ అదియు
 నుం గాక॥ క॥ ముదితవధుసూత్రమృతములు॥ వెనకినలేవరయైనైవేల్లుచు
 పండుత్॥ యువకముచివనుదొంకవు॥ పదములనమవంగవలయుబహుక
 ఱ్టచుగు॥ మఱియును॥ గీ॥ అతపాసిలపాపాదులధికమవని॥ గానుపించని
 కర్మశకంబకములు॥ వీటికేమనహింపనిశాటకోటి॥ గుండెతల్లడపాటు
 రాకుండుమిచట॥ చ॥ మఱియర్పిల్లిర్పంకారవంశాభియు తంబునుదరిడరా
 ఖ్యంబును నగువనంబుబహు విధమఃశిభవనంబుగావున భవనంబువనిలువు
 ముశీఘ్రింబమరలననుంగనియెదవనిననయ్యనకుల తలకుపలుకులుములుకులక్రి
 యకలకసేయ దలకడచినిలుకుకగ లకలతోడనులికి యుక్తలకంఠియిట్లని
 యె॥ నీ॥ తగునయ్యునుగ్నిపాక్షికిగనన్న బెండ్లియైవిడవాడి చనసత్యవిభవని
 కుఁభోజనంబుననీఘక్తశేషములైనపండ్లు మృప్తాన్నంబు భుగిగుడుతు॥ నీ
 వుగూడచరి॥ చ॥ నెడకకటములున్న వ్రష్టశయ్యలభంగి బుద్ధివలతు॥ క్లేశ
 కారినిగాను యాశకార్యమునంటి జనుదెంచెదనుబాల్యముననువిప్ర॥ వరు
 లుననుజూచిపతిపీవుచనుముకేగ॥ గలరటందునుబల్కిరిఘనులవార॥ లైనజ
 నుదెంచుటలుగల్గవచ్చెయుగాక॥ విప్రవర్యులచేమున్నువిశదముగను॥ క॥
 రామాయణములనేకము॥ లామూలంబులుగ వింటినవనిజవిడియె॥ రాము
 దువనమునకేగెను॥ నామదీకెరుంగంగబలుకులనుతవరితా॥ గీ॥ కాననీవెం
 టజనుదొంతున్నానన్ను॥ వీడిచనుదొంప్రాగముత్ విడుతునీదు॥ ముందర

నటంచుబల్కునమ్ముచితజూచి । సప్తదమునొండె నారామచంద్రుడప్పుడు ॥
 వ॥ అంతజవకినందనఁ నకమణిమయవిధాభరణంబలరుంధతీ సముఖమునవ
 నితలకు నొసంగనియోగించినట్లుచేసె రామచంద్రుండును జనుసేవకపార
 జానిపదధ రాసురవర్గంబులకు సహస్రసంఖ్యల ధనంబొసంగె లక్ష్మణుండును
 సుమిత్రందోడ్డునికొసల్యకునప్పగించికొండ పాణియై రాఘవునకునగ్రభా
 గంబునిలిచెనంతనచ్చటవెడలి ॥ మ ॥ చరగాచ్యసపవిత్రతావనిఘసర్వో
 ముండు రాముండుశంభుజతోక్తితనుద్యుతుల్ దిశలుగప్పక రాజమాగళం
 బునం । గరుణా మెల్లనపారజానపదవగళంచెల్లరీక్షించుచుకడరుణిసోదర
 యుక్తుడై పిశ్యగృహస్థానంబుజేరెక వెనక ॥ వ ॥ అనుచునంబర కేశుండు మేన
 కాతననుతోడ నవ్వలివృత్తాంతంబు బల్కందొడంగ నట్లుకొనలేయండు
 సీతాలక్ష్మ్యునమేతుడై రాజవీధినరుగుడంచుసమయంబున ॥ చ ॥ పురజ
 నులాత్మలందరుఘృపుంగవుగన్గొని లోభమోహనం । భరితులకేటిప్రేమప
 సిదాలర కానలజొన్పిరిట్లుభూ । వరుడునుకై కయావరణః జితయైజనుచుం
 డెసీతయ । చ్చెరువిది మున్నుగాంచితిమే సీతనురామసమేత నెన్నడుక ॥
 గీ॥ వందిమాగధరహితులై పాదచారులగుచుజను రామలక్ష్మణులువనిజలను
 గంటిరెమనవ్యయత్నముల్ గలుగుటెట్లు । దైవబలమెక్కుడైయుండ ధర
 జిమీద ॥ వ ॥ ఇన్నిటికిమూలంబుకై కయియను పేరసర్వవివాశినుగుర
 క్కనీజనియించె దీనివజనరామునకు సీతాలక్ష్మణులకును గాల్పడలచేతదగ
 నిదుఃఖంబు సంభవించె సత్యసంధుండయ్యను స్త్రీలోలుండై ప్రియావ
 హుండగునందనుడిచె దశరథునకు నేటి సత్యవాక్యంబు కై కయియైనను
 మరలింపకకృపకుకాయువిచూఢబుద్ధియనగుచు వెడలనడిపించె మనకు
 నిట్టియధమప్రదేశంబుననిలువబోలదు మరియును ॥ గీ ॥ భోగమోక్షం
 బులాసగెడుపుణ్యమూతిక । రామచంద్రుండుకాననభూమికేగ । మనకు
 తలిదండ్రులెవ్వరిమ్మహినివేగ । రాఘవునిగూడజనుదమరండటంచు ॥ వ॥
 కట్లశశః సుదుఃఖాకులులగు పౌరజనంబులంగనుంగొనిసాధుసంఘంబునందుం
 డినామదేవుండనుమునివుంగవుండిట్లనియె॥... ॥

—*పౌరులుదుఃఖించుటకు నామదేవుండనుముని హితంబునెప్పట.*—

సీ॥ జనులారాశ్రీ రామజానకీలక్ష్మణులనుగూర్చించితిలజనదుమీర । లీ రాఘ
 వుండాదినారాయణుండు సాక్షాద్విష్ణుఁడొలిర జనకతనయ । యోగమాణు

యుగమునొప్పున నీ ధర్మసాక్షి తండు శేషుండవీశ్వరుండు । రామచంద్రునితో
 డనేమి కుండును లక్ష్యకౌఖ్యపృథ్వీక్షణుండు । కనుగొనగనంతకల్యాణ
 గుణగోళి । రామచంద్రుడెవరి ముద్రకృతి గుణములందుగలసి గణపంప
 తి తేర్చు । ఐసుసారయ నగనలరుచుండు ॥ యెట్టులనిసి ॥ క ॥ వనజబురుజోగుణ
 మున । వనజాత్మకు సత్వగుణమువలన నుద్రిండు గతమోగుణమునో । జను
 లార వెలుంగునితియ సంతతముహూర్త ॥ మరియును ॥ నీ ॥ మనువువై వస్వతుము
 నులయాంతంబున మత్స్యమై యారాజమానినావ । యందు నాభ క్తునొయ్యన
 జేర్చబాలించెనబ్రిముక్షుధియించునవసరిమున । కూమరమై మందరి కుధరం
 బుమూపుచాల్చి ఛారుణి నాతలమునొంద । దంష్ట్రాగ్రమున త్రోడతవహీం
 శుతిధాత్రుడధరించెనునఖరోజ్వలుండు । నగుచునరసింహమాతా ప్రహ్లాదవర
 దుండనగ కాంచనకేసిపుబేడ శైవహృత్తాత్మనందనరాజ్యయై యుదితవేడ । వా
 మునశ్వంబునొంది యారామవిభుడు ॥ క ॥ బలిసదనము జేరిమిగులక । పలు
 చదనమునొంది మూడుపదములనుచున । బృశ్మతలముజేరిచిజగ । ములక
 దితితనూజముఖ్యముఖ్యుని నచ్చై ॥ వ ॥ వెండియుదుష్టత్రయభూభార
 నివర్తకధంబు భార్గవండు య్యోనిశ్వుడాడగన్నా యకుండు శ్రీరామరూపంబున
 రావతౌదులగు రక్తసులకోటిసంఖ్యల నుక్కడంచు నిక్కంచాదు రాత్తున
 కుమానవు శేతమరణంబు నిశ్చితంబగుబవలనను జగద్వ్యాపకుండగు సీహరిద
 శరధుచేతపుత్రత్వంబునొందమిక్కిలతపంబున నారాధితుండగు బవలనుదా
 శరభయై జనియించెంగావున నవతరించిన కార్త్యుంబుదీర్చ సీతాలక్ష్మణస్స
 హాయుండై వనంబుచరుగుచున్న వాడిజనకసందనయు నమ్మహాశ్వుయోగ
 మాయసర్గస్థితలయంబులకు దానయై వెలుంగుచుండు నిండు దశరథుండు
 నుకై కేయియునించుకంతయైనంగారిణులు గారిట్లు భూభార నివారణంబు
 సేయవలయుననిపూర్వదినంబునవారదుండునువేన్నవించె శైలివనంబునకుం
 బుయెదవనితనకు దానరామచంద్రుండునుం బలికెనంగావున పామరులరై
 వారినుద్దేశించివగవంజనదెట్టులనిన ॥ గీ ॥ రామమంత్రింబు జపించు
 ప్రజలుమృత్యు । ముఖ్యభయములుగనరుతన్మాతయైన । దాశరథికేలదుః
 ఖములదనరుతార । కంబుశ్రీరామమంత్రంబుకలియుగమున ॥ గీ ॥ భక్తజనుల
 నుబాలింపభండనమున । రావణునిదృంఢదశరథరాజుకింపు ॥ ౬౪ ॥ రాము
 డననిట్టిమనుజుడయ్యె । మాయతోమతనాదినారాధణుడు ॥ వ ॥ ఇట్లుప
 లిక వామదేవ మహాముని యారకండ్ల నచ్చటి విప్రసమూహంబులెల్ల రామ

చంద్రుండుజగత్ప్రభుండగుహరియనియెరింగిహృస్వంశయైత్రంధులెల్లచికిని
రాఘవునేమరకచింతింపుచు ॥ క ॥ సీతారామహస్యము । ప్రీతిం జదివెనను
వినినప్రియవిజ్ఞానో । పేతంబగుభక్తిసముద్యాతంబగువారియందుపురుషుల
కెల్ల ॥ గీ ॥ అతిరహస్యంబుగోపనియంబుమీరు । రాఘవప్రియులరుగాన
ప్రభుటితముగ । బలికితిమటంచునరిగిగాబ్రహ్మవితులు । పౌరులారామదలచి
రిప్రభుడటంచు ॥ వ ॥ అంశసీతాబ్రహ్మణులతోడరామచంద్రుండవాటితుం
డైదశరథాలయంబుబ్రవేశించికైకేయిం గనుంగొని ॥ క ॥ జనని దృఢచిత్తు
లమైజనుదెంచితిమడవికేగజనపతిపలుక ॥ జనియెదమనకైకలిఖించినగతి
వేవ్వరనాచీరలాసంగె ॥ అప్పుడు ॥ ఉ చీరెలుదాచ్చిరంతరీక్షుశేఖరు
రాజునురామలక్ష్మణుల్ । వారిజనేశ్రేణీతలవంచుక సిగ్గురాముజూడన
చీరధరాత నూజతోలి చీరపయి ॥ దగజుట్టెజుట్టినక ॥ భోరుననేర్పిరంద
రును భూసుతకైవధరాతప్రాశకు ॥ వ ॥ అదివిశోపంబుతోడనరుగుచే
చినశిష్టుండుకైకకట్టుయె ॥ సీ ॥ వానిశాచరిరాము నొక్కసీపతివేడిసీప
త్తువె నారచీరపుడు । బుద్ధిగల్గెడునేని భూతత్రివిధభూషణములు ధరి
యించిసార్వభౌము । డగు రాఘవుంకింపుదగులనేగెడుగాక యనిననీలోప
నోయతివరాజు । దుఃఖింపుచునుమంతుతోడవేగమెనీవురథముచెమ్మనిపుత్ర
రత్నములను । ఊచిహారామమనీభూమిసొక్కివ్రాలె । సంతమందరరథ
మెక్కినిమ్మహీజాదాశరథియునుమూడుప్రదక్షిణములు । తండ్రీకొనరించి
రథమెక్కితానునపుడు ॥

—॥ రథానోహణులై రామలక్ష్మణులసీతతోగూడినంబునకేగుట. ॥—

లక్ష్మణుండును ॥ గీ ॥ చారుతూణీరయంగళంబుఘోరభక్త । యుగముది
వ్యశరాసనయుగముగొనుచు । రథముపైనెక్కి వేగసారథినిజూచి బోవని
మ్మనదశరథభూషరుండు ॥ గీ ॥ నిలుపునిలుపుమనీనవలదుబోనిమ్మని । రాము
డనగబరిపిరథమువేగ । రామరథముబోవరాజుతల్లడవాటు । నొందిరామరా
మయందుజగతి ॥ క ॥ అనిమూర్ఖునిందితెప్పిరి । మనుజేనుడు రామమాత
మందిరమునకు ॥ గొనిపొందుబ్రతుకు లెక్కడ । ననభటు లటుజేసిగంఠ
యటురాఘవుడు ॥ వ ॥ తమసాతీరంబుచేరికొన్నిజలంబులుగ్రోలినిరాహు
రియైసీతతోడనొక్కవృక్షమాలంబునశయించెలక్ష్మణుండును శరాసనసా
ణియైసువంతుంగూడధరాత్మజయతనప్రభుంగాచియుండెరాఘవనిన సంత

బుననున్నొల్లక నా క్రంచనంబు సేయుచు రథంబు వెనుదగిలివచ్చిన పౌరబాలకృ
 ద్దాసులెల్లనుపురంబునకు నురలరామచంద్రుండోడ్డొసఁపి పోవంగలము లేకుం
 డినినీతోడవనంబునకిరుగువారవని తత్సమీపంబున శయనించియుండి రంత
 రామచంద్రుండును వారినిశ్చయంబునకు విస్తయంబునొంది యేనుపురంబు
 చొరనొల్లవీరలెల్లయఃఖిభాజనులయ్యెదరనుచు సుమంతుంజీరి యీసమయం
 బునవేడలవలయునరదంబాఁతుతంబు సేయుమనిననతండునుజవనాశ్వంబులం
 బూన్చితోడితెచ్చెనంత రామచంద్రుండునుసీతాసౌమిత్రులతోడ నత్యథా
 రాశ్రంబుననొరులెరుంగకుండరథారోహణంబుసేసి యయోధ్యామాగళం
 బుపట్టికొంతదూరంబరిగియరదంబుమరిలించెనంతతమసాతీరంబున॥క॥ ఖరక
 రుడుదయించినతెరి। పురజనములు మేలుకాంచిభూమిజయనునా। జఖరకరకు
 లనిధిహమిగరులునులేకుంటబూచికడుదుఃఖితువై॥వ॥ రిధ మేమీమార్గంబునట్టి
 యయోధ్యానగరంబునకుంజని యందునుంగక రాదయ్యెనుచున హూ
 రాత్రంబులుమనంబులవారలసంస్తరింపుచు ధ్యానింపుచు సంక్షోభనాండిరం
 తనుమంతుండశివేగంబునరథంబునదుపరాఘవుండును జనపదంబులనేకంబు
 లుగమంగొనుచుశృంగిబేర సమీపమార్గంబున॥ మ॥ జనిగంగానదిగాంచిభ
 క్తిమెయి రాజశ్రేష్ఠులస్వ్యావాహినికిక మొక్కి జలంబులాడి నుభదా
 యుక్తింశుపావృక్షముక్ । గదయాపాంతవనించిరంతగహుడక్కకున్దులే
 తెంచుటల్లములైలు సరింగిపుష్పఫలముల్ సద్భక్తిచేబూనుచుక్ ॥ క॥ జను
 దెంచిరామునీతా। వనితావిధుగాంచిముందు నాచునమితవం । దనపూర్వ
 కమగనిబిలిసెనుకరములగుచ్చియెత్తిరనాఁతుకుడుక్ ॥ వ ॥ కుశలంబ
 రసిన దేవాసకలంబుసంసన్నంబని కరంబులు మొగిడ్చిగుహుం డిట్లనియె॥
 సీ॥ జననాఁతుకనిపాదుడనునన్ను శుచుజేసె పగగనియంగసంస్తశకనంబుధ
 రనిపాదుసకేలభరియింపుకరుణనక్ బాలింపుసీకూమిబంటుభంగి। జనుదె
 మ్మోచాగృహంబునకుకీకనిసమకూర్చి నఫలములుగొమ్ములెమ్ము । మనవీరిద
 శుకొత్తజననాథుడనపాదవరేగ్యమాకుసంతసమనీదు । వాక్యమలగాని
 మచ్చిచ్చిచాక్యసరణి। దలగపదునాలుగేండ్లుకానలవసీంతు । కిందమాలఫ
 లమ్ములుగొందుమంది । రములకేతేనమ్ముమీక్రమమునీవు॥ గీ॥ నాయదియ
 గాజ్యచంతయు నాకుగలువ। వీవనుచుబల్కియొకనటృక్షుచునకు। నేగితిత
 ష్చీరముంబడల్పగుమేర। దాన్చిరప్పదువేడ్కు నద్దాశంధులు॥ ఇట్లుజటాచు
 కుటంబులుబూనినయ్యవసరంబున॥ గీ॥ నాకులంబువాడువ్యాకులంబునుజెం

దై । నాకలంబు గ్రోలినాకునేటి పోకలనుచుచింతబొరకనగతిపల్చి । మా
 బ్లిగ్యంకె పంకజాపుడవుదు ॥ క ॥ పటుతాండవోద్ధతప హానిటరామజటాకిరి
 టనజరుచులిపుడొక్కటియు గుచు పెడలెనామి । కృటమైనభ మెల్ల నరుణ
 కాంతి దవచ్చె ॥ తత్సమయంబున ॥ చ ॥ జలమలుగ్రోలి భవతమయ
 సౌధమునం గరకంకలుం బలు । జ్వలవరమల్ శైలగ మునుచామరి ముక్
 థరణీజవీసని । శృలగతి బండ్లించుగజజానకిగూడి వసించెనుంచుడ । భవ
 ను కిశోర పత్రనుల చాగుగతమ్ముడు సేయుపాన్మున ॥ వ ॥ తత్సమయంబున
 క ॥ కోదండమెక్కువెట్టిని । మోదాధిపసహితుడగుచు సోమిత్రిసమాసాది
 తమానసమునగా । మైదగ్గిరనుండెనాత్రియామమునందు ॥ క ॥ అనిగా
 ధితనయనవ పా । లవకౌశలకౌసలేయలత్తుగుగుణాన ర్జననంద మౌళియగరా
 త్తనయనయుకెరుంగించిమరలదలచెంబలుక ॥ తదనంతరంబు ॥ చ ॥ తలవనమా
 నువంబగువతంబుధరించినుమిత్రిపెట్టిని । శృలమతిగొల్పెనింతకునుజాలనెయ
 దొరకుకసుధామయో । జ్వలకరణాలజేమిగుల చల్లననద్రయ్యుసంగుపాడ
 నంచలఘుగతిం జనించెననాశశిగన్ప డెతూర్పుదిక్కున ॥ వ ॥ అప్పుడు
 కుశపర్యంకంబున నిద్రించుచుఘృపుంగ పుంగనుగొంగవలండు కన్నీరువెడ
 ల్చుచు వినయంబునలత్తుణునకిట్లనియె ॥ ఉ ॥ కంటేలత్తుణయిమ్మహాధు
 జుడుయికాన ॥ కుశాస్త్రీణుడై । యుంటకగేకయ పుత్రిజేసెనటులియు
 స్త్రీకుసౌభాగ్యముక । గంటంజూచి సహించదయ్యెద్రది జగత్కల్యాణుడై
 యుండియిట్లుంటంగలై విధాతృకృత్యమిలలోనొక్కండుదప్పించునే ॥ క ॥
 పవళించు నెవడుచుణిచుయ । భవమోత్రమచందుమృదులపర్యంకమునంద ని
 సుతగూడియిష్టమకువలయపతిబండివాడుకుశతల్పమున ॥

—* గుహునికీలత్నుండు హితోపదేశము సేయుట—

వ ॥ అనుచుచింతాభరంబునంబలుకు గుహునివాక్యంబులువిని లత్త
 ణుకిట్లనియె ॥ చ ॥ వినుమునిషాదవర్యరఘువీరునకిమ్మెయికైకజేసెనంచ
 నవలకెట్టులన్న నొరులొదురెకష్టనుఖంబులివ్వన । మృనుజుపురాకృతంబున
 సమస్తసుఖంబులుదుఃఖములక్రమం । బునజనుడెంచుమాన్వగనుబోలునెవ
 ద్దజుకైననిమ్మహి ॥ గీ ॥ మరియు సుఖసుఖములొసంగవొరులుగారు ।
 వొరులొసంగదరనుమాటచిరుతబుద్ధి । యాత్మకత్వకత్వమెల్లవృధాభిమా
 నమవనితనకమకసూత్రంబుదవిలియుండు ॥ వ ॥ అదియునుంగాకతనచే

త నొసరింపబడుకనుకంబులెల్ల మిత్రామిత్రోదాసీన మధ్యస్థబంధుజనం
బులయందుభావింతురట్లు గాదు సుఖదుఃఖంబులందెఱుగ్గదీయెన నెత్తరింగు
ననైన నెనకమకావశంబులయి సంభవించిన నవియెల్లననుభవింపుచు నరం
దుస్వస్థచిత్తుండయి యుండవలయు భోగాగమంబులయందును భోగవిస
జ్జనంబులయందును కాంక్షలేక లభించినను లేకయుండినను నీవు భోగ
వశుండవుగమ్ము మెద్దేకంబున నెక్కాలంబున నెవనికయిన నెవనిచేనై
ననొసరింపబడిన శుభాశుభకమకంబు అనుభవనీయంబులుగాని వేరొం
డుగాదుగావున నట్టివాటియందు హర్షావిషాదంబులందుట జాలు నింక
కమలాననుచేత నెఱుగ్గదివిదితంబది చేవదానవులకయినదాటనలవి గాదు
సుఖదుఃఖంబుల నరుండెల్లకాలంబునరికట్టంబడు పుగ్గపాపంబులనుఖనిః
ఖానుభవరూంపబయి శరీరంబుబుట్టు రేయినుంబవలునుంబోలెనుఖంబువె
నకదుఃఖంబును దుఃఖంబు వెనుకనుఖంబును జలకదకమంబులభంగి సుఖం
బునడుచుదుఃఖంబును దుఃఖంబునడుమనుఖంబును జంతువులకుగడువ నలవి
గాక కలుగుచుండుగావున విద్వాంసులగుపురుషు లివ్వధంబున సకలంబు
నుమాయుచునియెరింగి ధయిర్య వంతులయి యిష్టాసిష్టాంగమంబులయందు
హర్షకోశంబుల నొండకుండుదురని యిట్లుగుహలత్క్షణులు భాషించుచు
న్నయెడ గగనతలంబు విమలంబయి || గీ || చాలతపముబూనిసంఘము లీవన
ముల | నిన్ను గాంచువేడ్కనున్నవారు | దశకనంబోసంగ దగురామయ
నిమేలు| కొల్పిననగపగటివేల్పుబొడిచె || క || ఒకగతినుంటువనమున|నకు
టిలసాభాగ్యయతునకనుక్రియతాళానుకరములీవీడెలనా | సుకరములయి
మించెనచటిశుకపెకరవనుల్ || ఉ || అంతమయూఖమాలియుదయాచలమం
దునవోపరామభూ | కాంతుడుమేలుకాంచి కులకవృతకృత్యము లెల్లదీర్చి
ధీమంతుగుహుంగనుంగొనిసమంచితమామొకనావజమ్మనెక | సంతసమం
చిచెచ్చి ఘనసత్రముగన్గొనిభక్తితోడుతె|| నీ || ఆరోహణము సేయుమవసే
యినావయందులత్క్షణదుసీతాంగనయును | గూడమావారలతోడనాయు
తుడనైండపెదవనినింపుడమిరేడు | మందరజనకునిముద్దుకూతురి నెక్కబ
నిచితానునుగుహుబాహుదండ | మూతగావావజైకేతెంచె నిఖిలాయుధ
ములతోసామిత్రితత్ తేజుగమున | నెక్కిగుహుడునుతనదు పెంపెక్కువిద్య
నేర్చుననుబింధు సహేతుడైపిటిమిద | నంబునిహారులకు నద్భుతంబుదోష
నడపదొడగెను నావనీటపుడువడిసి|| వ || తదనంతరంబున నాపోతంబుగంగా

మధ్యంబునకుంజనిన జనకజయున పృథ్వీవాహీనింబ్రాధింబు || గీ || వందనం
బిదెగంగాభవానియేను | రాఘవులు సౌఖ్యమొప్పపురంబునకును | వచ్చి
తిమయేనివధుమాంసవస్తువులను | బలులబూజించునని భక్తిబలకేనవుడు ||
అంత || క || నమ్మినభవజలసిధితీ | తమ్మునమనజులనాడెంచురసికుడువరళూ |
అమ్మునడిగియెనానతితో | తమ్మునిశోగుహునితోడతామరనాత్రి || వ || ఇట్లు
గంగావతరణంబుచేసి యవ్వలనరుగున వసరంబున గుహుండు రావచం
దుగింగనుంగొని దేవాభవచ్చరణంబులు చూడవచ్చెద నాజ్ఞయిండుగాదే
నిప్రాణంబులు విడుతుననిన సీతాపతియిట్లయె || క || పదునాలుగువ
షణ్ణంబులు జడిపిరరాతలముబోవ జనుచెంతనిజం | బిదిరాముడొండుబ
ల్కడు ముదయన జనుచునిపాదముఖ్యుండవుడు || వ || విపాదంబందుచు
నిజమందరంబునకుంజయె నంతరాఘవులచ్చోట నొక్కపరిశుద్ధంబగుమృ
గంబునేసి పక్షంబుజేసి హవ్యవాహను నందాహుతియిడి శేషంబుగుడిచి
మువ్వరునువృక్షతలంబున సుఖలీల నారేయిగడపిరంత మరునాడు రామ
చంద్రుండు సుమిత్రాసుతసీతా సమేతంబుగ భరద్వాజాశ్రమంబునకుంజని
బయలనిలచి యొక్కవటుంగాంచి ||

—* శ్రీరాముడు భరద్వాజా శ్రమంబునకేకుట. *—

౧ ఉ || ఓమునిపుత్రసేవుజని యొప్పుగ మీగురువర్యుతోడశ్రీ | రాముడద
శణాథకము ధరాతనయానుజయుక్తుడైబహి | స్సీమనునిల్చినాడనుచుజె
ప్పుననంజనియావటుండుశ్రీ | రామముఖోదితంబులుకరంబులు మోడ్చియె
రుంగబల్కినె || వ || వినితోడనేలేచి యుఘ్రపాద్యంబులు చేబూని రా
మసమీపంబునకుంజనుచెంచి యథాన్యాయంబుగగాంచిన సీతాలక్ష్మణుం
డగు నప్పొణ్యంబూజించియిట్లయె || క || మాపణకాలకిటుసీ | తాపతిజ
నుడెమ్ముచేవతలు వెదుకగనా | నీపాదయగపరాగముచేపావనములుగజే
యుసిద్ధాశ్రమముల్ || క || అనికుటజసమీపమునకు | జనకతనయతోడరామ
సౌమితులదో | డొనివచ్చిసేయదగుప్తా | జనములుగావించివినయసం
భాషణల || భరద్వాజమునింప్రండిట్లనియె || సీ || భవదీయసంగమభాగ్యం
బుచేతనంతంబుగాంచితి నాతపంబువలన | నీయపాసనచేతనా యొద్దవిజ్ఞాన
దృష్టివలనగానదేవదేవ | మనునీవుకమలగర్భునిచేతనుతగాంచి జనియిం
చుటలునేడు నమనకును | జనుటనీవొనరించు సనియునేజేయుదు నతిమా

యుడవును పరిమాత్మవీవు । యింకమిదటబలగ్గంగ నేలయేను । గడుక్యతా
 ధుళాండ సలమానుకంపెవేరె । యైనకాపతీస్తపురుషునికగానగల్గె । కను
 లపండువుగానునిక్కానిలగును ॥ మ॥ అనినక రామవిభుండు కేల్పాగించిమిరిగ్గిం
 పనేనెంతవా । డనుధూపాతకమాత్రుడకరంజూడంబోలునంచానిశిక ।
 మునిసాన్నిధ్యమునందువుచ్చికమలాత్తుండంతపుర్యాదీదో । చినమేల్కాండ
 చికులోచితక్రీతులుదాశీఘ్రింబుగావింపుచుకొ ॥ క॥ సీతాలత్మణయుతుడను ।
 యాతపనివనంబుచెడలి యమునానదిసా । కేతపతిమనతనముకృతపో । త
 ముడేగడచివారుబామ్మనుశ్రోవక ॥ క ॥ జనిచనియయ్యెడవాల్మీకినివా
 సంబట్టిచిత్రకూటప్రాంతంబుననేగుచుముందరగను ! గొనియెకకౌసల్య
 ముద్దుకొకుకొకనముక ॥ గాంచి ॥ గీ ॥ సర్వసహితంబుముజనసంకులం
 బు । సలిలపలప్రవృత్తుకకపికలితవామ । లూరుభవపుణ్యవాసంబుజేరినరిగి ।
 యమ్మనికిఁమ్రుక్కె సతితోడతమ్ముతోడ ॥ అంతవాల్మీకిముందర ॥ సీ ॥ రా
 మురమానాథు రాజీవదళనేత్రు భవపాశహరుజటామకుటభరితు । నాది
 త్యుకులవర్గు నప్రమేయువిశుద్ధు జానకీలత్మణసహితునభవు । సర్వభూ
 తహృదంబు జన్మితుశృంగారమహితావనామయునుశాంత । ధమకమాగుణ
 వినిజ్ఞా తక్రోధురొగమా యామనుష్యునిగాంచి యతిముదమున । జీరి
 విధిపూర్వకంబుగ గారించి । భువనసంపూజ్యుఁవృణ్యు బూజచేసి । ఫల
 ములాతథ్యమొసగనప్పరమమాని । గాంచితములుమోడ్చి రాఘవుడుబని
 కె ॥ క॥ మునివరిజంకునిపసుపున । జనుడెంచితిమిచటసౌఖ్య సంవాసందో ।
 వనమొకటిహుపుడతివయ్యు । ననుబడునేగొంతకామనిపెదమచటక ॥ అ
 నిచదాశరధినియొక్తులకు చిరునగవుతోడవాల్మీకిమునింద్రుంకిట్లనియె ॥ చ ॥
 వనజదశాసికిదిని వాసముగాదిది యంచుబలగ్గనే । జనుదునెసర్వభూత
 ములసంభరితుండవుసర్వహృచ్చ । త్తనవుననుండునైననిత్యయంబగు మందిర
 మేనుబల్కెదక ॥ పనితయసోదరుండుగొలువన్నిలుమచ్చటనన్నువేడుటక ॥
 సీ ॥ భవదీయమంత్రలబుబరియింతురెవ్వరునిద్యౌంధ్వలును సర్వస్పృహ
 లును । శరణుకొచ్చినవారు సమముగాకనకలోష్ఠములుదలైదు వారుశాం
 తమతులు । ప్రియముజేపడినప్రియముగల్గినసర్వ మునుమాచయని భ్రాం
 తగనంచాడు । పరమాత్మయందుష డ్భావముల్లేవని తనువునగుననిదలచి
 ప్రాణ । బుద్ధిచే దుఃఖభయం బులునటంచు । రూఢిసంసార ధమని
 ముక్తులైన । యనఘలెవ్వరువారి చిత్తంబుజములు । నదనములుసికుసం

పూణాచంద్రవదన ॥ గీ ॥ మనమబుద్ధియసేయదునునిచిపుణ్య । పాపము
లుఫేడిసంతసమచుభూత । హితముసేయుచునుండుయితీశచిత్త । బిరు
హంబులవసియింపుకొలుపుదీప్తి ॥ మరియూను ॥ గీ ॥ అనులచిహ్ను సునకలగు
హాశయస్తు । సర్వగతుముఖ్యునికావు నాన్వభౌము । వివిలమత సేపుమని
స్నుభావింతు రెవరు । వారిహృదయంబుననువిజ్ఞవారిజాతాన్వ సతతాభ్యా
సదృఢీకృత । మతియుశుభవశ్వచాల్లరుగ్మతదూరీ । కృశల్కముల నునల
బులసతతమువసెయింపు నీదుసకగూడి వృవా ॥ గీ ॥ రామ నీరామమానూ
త్య మేమనంగ । దగుమహాఘటయంబులదలగియేను । బ్రహ్మబుద్ధివైశి
వామభజనచేత । నద్భుతముచినునాదుచ్చత్రాంతమెల్ల ॥ సీ ॥ విప్రపాప్యనం
బునవెనబుట్టుటయకానిప్రబలశూద్రాచారంతుడునగుచు । బలుకెరాతులగూ
డిమెలగియొక్కకిరాత సతయందు సలుపురసుతులగాంచి । వారల బోషించ
చోరులతోగూడిచేసెమ్ములుబట్టిభూతములకు । సంతకోపమడవైశ్యవహరిం
పుచుసూర్యసంకాశమగుబుష్పిసప్తకమును । ఘోర కాననమానగాంచిదా
రిగట్టి । యెదిరిపోకుండుపోకుడంచేసుబలగ్గ । నందరునుగాంచియోరిపాపా
త్మయెల । నీభవాక్షిగట్టివియిట్టినిచమనక॥గీ॥అనిన యేసునుపుత్రదారావ
నమన । కిట్లానరైదననచారిట్టులనిరి । నీనానరైడుపాపంబు నీకుటుం
బ । మనుభవించునోయెడిగిరమ్మంతవట్టు ॥ క ॥ ఏమిచ్చటచిచ్చెదవన । నా
మైయ్యజనివారినడుగనఘమనకేమం । గామఘలంబునకేననచు । నామదిగం
జాతవేదనంబొరలుటయున్ ॥ వ ॥ కరుణాపూణకామానసులగు నమృహాను
నులున్నయెడకుంజనుదెంచివారలదర్శనంబున శుద్ధాంతకికరింబండనై శరా
సనాదులు వజ్జించి నిరయాణకావంబునంజను నన్నుగావుండనుచు నమ్మ
హత్తులచరిణ కమలంబులంబడిన వారునుం గరుణించి ॥ గీ ॥ లెమ్ము సత్సంగ
మమ్మశుభమైనుంగు । వించుకంతయయుపదేశమిత్తుమందు । సచ్చ్యసం
బగుపదవినీకబ్బుననుచు । నొకరికొకరిట్టులనుకొని రకుటిలముగ ॥ క ॥ క్రూ
రుండయిననుశరణని । శేరిసరిక్షింపకలముశ్రీహరిపదమన్ । శేరిచియినీనా
మంబోరామమరాటంటు నొసగిరి కరుణన్ ॥ వ ॥ ఇట్లు వ్యసాక్షిరపూ
వాకంబును భవతారవంబును నగు నీనామంబేకాగ్రచిత్తంబున రోహిణి
చ్చునంతకుజపియింపుచుండు మనుచుదివ్యదర్శియగు నమ్మును లంకాధా
నంబుచేసిరిదిమొదలు యేసును బాహ్యంబుమరిచి యొక్కటయినమానం
బునజపియించుచుంబి నిట్లనేకకాలంబు సర్వసంగహీనంబునగునాధుమైరి

త్పీకంబు చెరిగె సంతయుగ సహస్రంబులకు మరలనమ్మ హాత్తులు జను శిశుచిన
 న్ముజ్జరిన || సీ || మలచులోసుండి మే తెంచు సూర్యునిభంగి యాపుట్ట వెడలి నే
 నరుగుడేర | నను గాంచి మోసులెట్లెరిమి నీశ్వర సీకు నామంబు వాల్మీకియనగ |
 వత్పీకముననుండి చచ్చట లెండవ జన్మల బటంచు స్వేచ్ఛను విహాయ | సముననే
 గదిరెఘుప త్రమసినామనాహాత్మ్యమునెట్లమోనెనుగుచు | నేడు గనుగొంటిత
 మ్మునిశోడహిత | తోడకోపండు శరములతోడ మాయ | తోడగైకొన్ననర
 మూర్తికతోడనడవి | కరుగుచెంచిన ప్రణయ నారాయణునిని || మరియును ||

— శ్రీరామునివాల్మీకిస్తుతియించుట. —

సీ || విమలనారసనేత్రుశమద మోజ్వలు నాద్యునాద్యంతరహీతు నవ్య
 క్తురీత్యు | నిర్వికల్ప సదంతు నిమక క్లబంధను నిమక లున్మియ ను నిర్వికా
 రు | శ్రీనివాసునెంతు చిద్భు నునచ్యుతునిరుపద్రవు సరీహు నిరుపసూను | శ్రీశు
 సవాశివసేవ్యు భానునభవు నిరాకారునమలునిన్ను | గాంచితిని రామమో
 డంబుగాంచితిప్పుడు | సందియములేదుయొక ప్రదేశంబునకు | ఖాపెదను
 రిమ్మును రామభూపవరుడు | సమ్మదంబున నావనస్థలం వెడలి || వ || సీతా
 లక్ష్మణులును మానియు తచ్చివ్యగణంబులును తోడ రాగజని గంగా పర్వత
 మధ్యంబున పూర్వసశ్చిమంబులుగా విస్తరింబులగు రెండు పణకశాల
 లువాల్మీకిసుండుమీసేయింప శోభనంబుగతిన్మంచిరద్వయంబున || శా || సీతా
 లక్ష్మణయు క్తుడై ఘుకుల శైవుండువాల్మీకివి | భ్యాతనిస్సముసేయు పూళి
 జనిముచేనానెందుడైలైగం | గాతీరంబునవజ్రహస్తుడు శచీకాంతాయుతుం
 డైసుర ప్రాతంబెల్లెడగొల్వ నాకమున శ్రీగంజిల్లుచందమునె || అనుచు || గీ ||
 ఇవ్విధంబున వారాఘవేశుడభి | సదృశ గాత్రుండుజనకాత్మజాకళత్రు | డ
 లరుసన్ శైలసుతతోడనంతమీది కథదొడంగెను బల్క గంగాధరండు || అంత
 సెచ్చట || సీ || ఖరకరుండస్తాది పరుగున కేగన త్రంమంత్రినా కేతిపురముజే
 రి | వసనంబుమోముమైమునుకిడికన్నీరునించుచు దలబునిలిపిరాజు | గ
 నుగొనలోనికినిజయశబ్దపూర్వకముగ బొగడుచు ఎంపనంబు | గావింప
 నామంత్రగనుగొని విహ్వలుండగుచునుమంతమాడ య్యరాము | డెవటత
 మ్మునితోతనయింతితోడ | నుండెనెచ్చటడించినోచ్చినాడ | వేమనియెరా
 ముడైసెని రాముతమ్ముడలసిసీతయు సేనుసెబలుకుమగ్గ || వ || నిదక
 యుంచును పాపాత్ముడును నగు నాతోడనేమని స్వల్ప మనిరనుచు హాపదగ్గ

దుఃఖంబున దశరథుండు || క || ఓరామయోగుశాకర । శూరభుద్వే
దసిభృంశుకుమారస్యవా । ధారకభావజ్ఞసదా । చారాలక్ష్మణకుమాం
జనునేవిడువక || గీ || సీతవిస్తారులారమస్మి-పుమాటలొడుబంగరుబొమ్మసీ
తమ్మమీరఃపుడుమృతినొండువాడనై యింటనున్న । నన్నుగ్రహారాదేయ
యన్నలార || వ || అనిలపించుచుమిక్కిలిదుఃఖసాగరంబునమునింగినచూ
విధుంగనుంగొనిసుమంతుండు ప్రాంజలియొట్టెయె దేవా రామచంద్రు
నిసీతాత్మజులతోడ యరదం బెక్కించుకొని శృంగిబోవుర సమీపంబున
నలరుగం గాకూలంబున డించితి నాటదినంబున గుహుండు భలాదికంబులు
గొనివచ్చిన ముదంబందికరంబులనింటియారగింపకవిడిచెనంత గుహునిచేత
వటక్షీరంబు దెప్పించి జటానుకుటంబు బూనుచువికసన్నుఖుండయి నెన్నుం
గనుంగొని||చ||జనుకునితోడచింతిలుటపైపదుమమ్ముదలంచినయంచుని । వ్యస
మునసౌఖ్యమెక్కుడుభవత్పురికన్ననటంచుబల్కిమ । జ్ఞనసిక్తిమొక్కిబల్కు
మనెశాంతియంతనమస్కరించెనం । చనుమనెరాముబాచుచు కుచాగ్రపరి
స్పృతవారిధారయె|| వ || వృద్ధుండునశోకపరిప్లుతుండునునగురాజునారడిం
పుమనుచునాతోడమరిమరిబల్కుచునానెక్కిరింత యేనును గంగాపర
కూలంబువారి తంతనట్టుకు నేరుదురంతనట్టునునిచి యధికంబగు దుఃఖంబున
మరలియిటకు జనుదెంచి ననినవచ్చుటలకునిలపించుచు కాశ్యపశ్రీరధు
న్గట్టియె||మ||ప్రియకాంతామణియైనకైకయిపయింబ్రీతిం బ్రభుత్వంబునం
తయుతత్పుత్రునిచ్చిజాలగనుకాంతారంబులంజొప్పతెం । తయుమారాను
నినాడులేకపివపదవై వనదేమయిట్టియుపాయంబదిజెప్పబోలు తగగో
టింగూర్చెరీకాయజక||క||అనిపల్కునసీతుతమున । నలముదరికొప్పనట్టులని
దుఃఖమునం । జనపతిబల్కునుజనునే । వనితాదుఃఖించువానివంచనసేచుకొ||

—*దశరథుడుబ్రాహ్మణశాపప్రకారంబుకానల్గుకుడెలుపుట-*

వ|| ఇంక నాదుప్రాణంబులుత్క్రమించుసంశయంబు లేదిందుకుస్తూ
వకృతాంతంబొక్కటి యీసమయంబున స్వత్రిగతంబయ్యె నెట్లునతొ
ల్లియావనసమయంబున చాపబాణధరుండనై నేటమీదివాచక్తిచేత నదల
వెంటమహామృగంబులసంచరింపుచు నొక్కయెడనధికారాశ్రంబున మునికు
మారుండు పిపాసాపీడితులగు జననీజనకులకు జలంబులుగోరిసరోవరంబు
నఘటంబుమించిన తచ్చబంటువిని యేనుంగునీరుద్రావెడునని కోరిదీసిరా

త్రయోబింశభేదకాలంబున విడిచినంత ॥ ౪ ॥ అకిటా గూలితింబుమా । ముక
జనీపనకు తెలిసెడి గుండెదనో । యొకరికిఁ దొనరింపని యొకటిలునకుఁ బట్టి
మరిణమజుమఁ బెంకె ॥ ౪ ॥ అనుచు మనజు నెలుంగుచే వింబడిన భీతుండ
నై మెల్ల నతెల్పింబునకుంజు దశరథుండ నెరుంగమనీనతి స్వామీర
మీంపు మనుచు చల్లని మాటల నడుగులం బడిన నమ్మని పుత్రుండును ॥
సీ । ధరణీశ భుజమునొందకు బ్రహ్మహత్యనిన్నంటదు వైశ్యసంఘమినినా
కు । నెరుగులుచూచుచునుండెరుమా శలిదండ్రు లాకటదప్పికినిలసి వేగ
బోయి వారికిజలంబొసగుములేనన్న నాతండ్రిభక్తుంబొనర్చునిన్నుకోపంబు
బుట్టినచేభాముజలమిచ్చివారిఁ మ్రొక్కి యాతీరునబల్కు । మెరుకుబాణంబు
ప్రవాణమలెవిడతువేగ । ననిన చేహంబువలన సాయకముపెరికి । జలఘట
ముగొంచునాదంపతులువనించు; యుటజమున కేగ నుతుడురాకుండుటకును ॥
౪ ॥ మిక్కిలివిచారంబున ॥ ౫ ॥ ఎంతతడవయ్యెమనసుతుండేగిరాని । కార
ణంబేమివేరొక్కగతియులేని । వృద్ధులనుమంధగృహులనువిడుచునగ | వల
దుభక్తుండుమాడేమివనటబడెనో ॥ ౪ ॥ ఇట్లు తెరువుచూచుచుయేనుజను
నెంచువచ్చదాలించి తనయుండనుకొనినందనానివింతదడవుచేసిన మాకుది
క్కెయ్యదిజలములుడెమ్ముద్రావేదమనిన యేనునుపెల్లనజని వారిపాదంబు
లకుఁ మ్రొక్కిపినయాన్నితుండనై ॥ సీ ॥ తనయుడగానయోధ్యకు నాడుకు
డవత్తిగుఱుడవేటాడగరాత్రయంగు । జలముల చేరుననిపించితెజ్జలగతేధ్వని
విశేషబుధేనక్రిమిచును । నంబకంచెననహాహతోస్త్రియలంచుమనుజుభంగిమొ
రింగవ యోమున । బరచియొచ్చటజడలెవిరియంగబడిపడియున్న మీనుతు
గాంచినన్నుగావు । మెరుగమిహానర్చితంబుచరణయొగము । పట్టుకొని
ననుకరుణమిపట్టినన్ను । వెంవకునుబ్రహ్మహత్యనికా బారయదనుచు । జ
లముగొనిచనుమనియెమీసముఖమునకు ॥ ౪ ॥ ఇట్లు శీఘ్రంబుజుజ్జననీజనకుల
కుజలంబులొసంగినమగ్గురించివేడుకొనుమనన మునిహింపకుండ నరుడెం
చితశరణాగతుండనగుట మీరుదయాళులు రక్షింపవలయుననినవారును దెగ్గి
లియనేకవిధంబులవిలపింపుచు నన్నంగనుంగొని యొక్కమారు సమీపంబున
కుంగొనిపొమ్మనియేనునట్లుసేయ నావృద్ధనంపతులు తమకుమారుడేహంబు
స్పృశియించిబహువిధంబులవిలపింపుచు ॥ ౪ ॥ ఏతనయమమ్మ వృద్ధులః
సీతెరగునవిడువదగునయే తెంతుమునీ! శోతిప్రమేయనిచితిసం । జాతంబా
నరింపుమనరినయ్య నాతోక ॥ ౬ ॥ ఏటుసేయనంతిజగధీశునలంపుచు

నాకమందిరా । సూనునితోడనగ్నిబడిసొంగుచుసొక్కెడువేళనీకనియ్యదుత
 నూజదుఃఖముననంతమనొందెదనంచుబల్కెను । మృతతలస్థ మయెయ్య
 దెమారకవేళయవారితంబుగక ॥ వ॥ అనుచుదశస్యదనండ్లధికశోకంబున॥
 సీ॥ ఓరామగుణధామ యోలత్తుణకుమార యోనిహీనము మీయునికిలే
 మి । కైకయీభవమృత్యుకంఠంబుపాలైసనని సల్పిదశరథావనిభుండు
 ప్రాణముల్ విడివిట్టుదమొండెనన్పడె హాహార వంబునవటిరాజ । స
 తులునుమరియు కాసల్యానుమిత్రులు భువినుదస్తాడెవూర్వకముగ । రోదన
 ముచేసిరంతసూర్యోదయావ । సరమునవసిష్ఠముంబుని సహితుడగుచు
 వచ్చిదసరభుతనువుశీవ్రంబలైల । భరితముగద్రోణముననున్చి భటులబిలని॥
 వ॥ మీరలాశ్వకులైయుధాజన్మగరంబునకుంజని యచ్చట శత్రుఃస్థు సహి
 తుండై శ్రీమంతుండగు భరతుండున్నవాడమ్మహీశుతోడ జననీజనకులంగ
 నుంగొననయోగ్యకురావలయునని యేనుబల్కితిననుచు నెరుక సేయుండనిన
 వారునుసత్వరంబునంజని భరతమాతులుండగు యుధాచిత్తనకుంబ్రాణవిల్లి
 శత్రుఃస్థుసహితుండై భరతుండుదడయక సయోధ్యానగరంబునకు రావల
 యునని వసిష్ఠమనీంద్రుండొజ్జయొసంగెననిన నమ్మాటలుని భరతుండుభ
 యవిహ్వలుండైశత్రుఃస్థుందోడ్కొనయాభటులతోడవెడలి॥

—* భరతుండుకేకయపురంబువెడలియయోగ్యకువచ్చుట. *

గీ॥ రామునకునొలేకరాజునకోదుఃఖ । మొకటియవటగల్గనోపుననుచు
 మాగకమందుభిన్నమానసుడైవచ్చి । విరహీతోత్సవంభవురముగనియె॥వ॥
 ఇట్లుజనసంభ్రమవజ్ఞతంబునభ్రష్టలక్ష్మీయునగు సాకేతపురంబు గాంచి
 చింతాపరుండై రామలక్ష్మణవిరహీతంబగు నాపురికోటలోనికిజనియొక్క
 రాజసదనంబుజొచ్చియందు నొంటిగాగూర్చున్నకైకేయింగనుంగొని మా
 తృభక్తిశత్రుండుండై యాపెదరణంబులకు శిరంబుదగులనమస్కరించి నెడదే
 పయు ప్రేమసంభ్రమంబులతోడ నినయుంగ్రుచ్చి యెత్తియాలింగనంబొన
 ర్చితొడలమీదనిడుకొనిశిరంబుమార్కొనుచు ॥ గీ ॥ తనయకుశలులగుచు
 దనరెదరేనాదు । తల్లిదండ్రులపుడుదైవగతి । కుశలివగుచువచ్చిగూర్చున్న
 నినుగంటి । ననినదూయ మానమైనమతిని॥భరతు డిట్లనియె ॥ మ ॥ జనని
 యొంటిగనుండు తేమిరఘువంశ శ్రేష్ఠుడెందుండెని । న్ననిశంబుకొ విడిని
 ల్వడొక్కెడనునేడెల్బంగికింనుఖచ ॥ ఘనమాభీతియుబుద్ధునన్నభరతుం

గల్గించిం బారతుక్ । మునిసంభావితసత్యమార్గనిరతుక్ ముం శతనూరా
 ర్యుచుక్ కైకయిట్లనియె ॥ సీ ॥ హనుమేదయాగాదులాచరించినవాక్కుధ
 ర్మశీలురునేపక్షులుగాంతు । రావణంబుడెమియ్యయన్నను శోకమున
 వ్రాలితే యోజవకరాము । ఎక్కునైన జనకైనను యొప్పగింపక వృజినా
 ర్గవంబుపడితియెడు । బోయితివనిసిగముడి వీడనిబడనిజనందనునిగాం
 చునేత్రజలము । దుడిచిగూర్చుండబెట్టి సీకడకుసకల । మేనుసమకూర్చితి
 న్నాకింతయెరుగకేలదుఃఖమొండెవనతల్లితోడభగతు । డనియెప్పటివేళతం
 డ్రయేమనియెనుచు ॥ వ ॥ ఇట్లకిగింభయంబులేక కైకయిట్లనియె ॥ క ॥
 నందననిజసకుమారులు । నందనులత్తుణునిజవకనందననుమనం । బందుదలంచి
 విచారిమునందినులేంద్రాలయమునకమగమనించెక్ ॥ వ ॥ అనినజననీరా
 మచంద్రుండుగన్నిధిలేకుండుట లేయిలత్తుణు డు సీతయునప్పుడెచ్చటికేగిర
 నుచు దగనిదుఃఖంబున నడిగినకైకమరిలఁటనియె ॥ సీ ॥ యావరాజ్యంబుమీ
 యయ్య రామనకిక్యసంభ్రమం బొనరించు సమయమందు । నడ్డమైయేవి
 ఘ్నుచూచించితి సీకురాజ్యంబు సమకూర్చరాజుమున్ను । విరచుడైనాకి
 ఛైవరయుగంబువలెండు వలయునప్పు డొసంగవలయునంటి । సమ్మతియనె
 నందుసకలరాజ్యంబునీకిచ్చుటయొకటిసీతేశునడచి । యందు మునశ్చత్తినం
 డగవనుపుటాకటి । యనినసర్వగుండురాజగుటీకు । రాజ్యమొసగెను
 కానకురామబుచ్చె । తండ్రిగూటకు దాటక రాశరధియు ॥ క ॥ వనమునకుజ
 నియెనునియె । ఘనపాశిద్రత్యధర్మగరిమెజవకజనం । దనయువెడలేసొమ్మ
 త్రియునినయన్నికు సేవసలుతానుంజనియెక్ ॥ గీ ॥ వనమునకుజనంగవా
 రలదలపోసి । రామరామరామరామనుచుచు । వగచివగచి మేనువదలి
 మీతండ్రివా । నన్నగమించెదివికియనినసప్తమ ॥ వ ॥ వజ్రాహతంబగు మ
 హీజు బుదందంబుననిస్సంజ్ఞుండై నేలుబడినదుఃఖితయై కేకయరాజనందన
 మరిలఁటనియె ॥ సీ ॥ ఇలనీకుపాలింపగలుగంగదుఃఖింపసమయమానందనస్త్రై
 పుమనిన । డహియించుగతితనతల్లినినియోసిభాషింపకుండు నీపాపగర్భ
 మందుబుట్టుటచేతనధికపాపాత్ముండనైతికుంభివాకమందగలవు । భర్త
 ఘాతించెనపాపాత్మవేనునుగరళంబుచేనైనఖడ్గచార । నైనశమనాలయం
 బునకరుగువాడ । ననుచువోనాడికొనల్గునరయజనిన । నాపెయెలుగెత్తి
 యెచ్చెనదంఘ్రియుగము । మీదభరతుండుపడిచేసెరోదనంబు ॥ వ ॥ అప్పు
 డుసార్ధియు యశస్వినియునగు నారామజనయిత్రభరతుంగైగిటం జేచ్చెడ

స్నిగ్ధమేనుచు వాడినవదనంబునువడంకనశ్రుజలంబులునుచుచుగట్లయె || గీ ||
 తనయదూరంబునుకుసీపుజనయంత | యయ్యెమీసల్లదేష్టిసంబంతయాపె |
 వలననెయెరింగితివివేదెబలుకనేల | దరగదెన్నటికీకుఁఖభరిమునాకు || మ ||
 సునుఁగిఖాగ్ధవమందుదోచిజడలున్నారత్సరీరంబునం | దుఃతాదానిచికా
 యలాకులను వృత్తుండొచుసోమిత్రయం | జనకత్వోపరిపుక్తితోడరుగరా
 జశ్రేష్ఠుడరాగ్ధుయంబు | నకుంగేతుపురామచంద్రుండరిగెయోరానైల
 ఖిక్ | గీ || అనుచుదూర్వాదశశశ్యాముసఘవిరాము | రాముమదిలోనదల
 చియోరామనుగుణ | ధామనాయుదుడయచేసిసనయుడనగ | బంగినాడ
 పుతత్పరాపరుడవయ్యు || క || ఐననుననుదుఃఖమువిడి | పోనేరదువిధినిదాట
 బోలదెవరికె | హానందనయసిఘాపథలి | ఘోరబడనడుగునొతిభరతుండ
 పుడు || నీ || జననినావచనంబుంశయంబుగనమ్మశ్రీరాముఁ ట్టాభిషేకవేళ |
 కైకయిసేయువిష్ణుంబెరింగిననట్లు సేయంగబడిచినజెందునన్ను | బ్రహ్మహ
 త్యాసతోద్భవమహాఘంబునుభార్యాయుశంబుగబ్రహ్మపత్రు | డగువసిష్ఠ
 నికంతమసిధారదెగవేయు | పాతకంబునటంచు భరతుడేడ్చ | దొడగిననపు
 త్రదుఃఖమెందుకుయకల్పమండవనిపల్కెనట వసిష్ఠుండుభరతు | డరుగు
 చెంచుటవినుమత్రుఁడరులగొనుచు | వచ్చిభరతునిశోకవిహ్వలునిగాంచి || ఖ ||
 సాదరంబుగనిట్లనియె || చ || కనుగొనపెద్దయెహాకసుఖంబులదృష్టివహిం
 చేజ్ఞానియె | దనరెదురంగమేధములదక్షిణలక ధరణికుసురావలె | దని
 పెదనూజగాహరినితాగసేనంతమునక సుధముకకుం | దనఘనురేంద్రుతో
 నిలచె నట్టిమహాత్మునకేలచింతిలక || ఖ || మరియునశోచ్యంబును మో
 టసాధంబునునగు తెరుంగునకేల యూరక వగచెదవాత్సనిత్యుండు నవ్య
 యుండునునిర్మలండునుజన్మనాశనవిర్జితుండును నిర్వికారుండును నిరాకా
 రుండునునిష్ప్రకాశుండునునిరంజనుండునంబరి గుఁగింబంటి లేనిజడంబు
 నశ్శంతాపవిత్రంబును వినశ్వరంబునగుగావనఁచారింపశోకంబున కవకా
 శంబుగనుపడదు కొందరుజనకుండైనందనుండైనతపవారు మృత్యుకళం
 డయ్యెనేనిమూఢులగువారిలు స్వాత్మతాడనపూర్వకంబుగ దుఃఖింపుదురది
 బల్కనేలనిట్లగుటనిస్సారంబుని సంసారంబున పయోగబుద్ధిగలుగుట వైరా
 గ్యహేతువునుకొంతిసౌఖ్యంబునుంగల్గజేయనిదియకాదు || గీ || జన్మవంతు
 డైనజనునకుమృత్యువు | దంటయగుచువెంటనంటియుండు | గానజననమం
 దువానికిదప్పగు | మృత్యువర్కవంశమేచిశే || మరియును || చ || జనములకుం

బురాకృతవంశంబుల సంభవవాశమలీదలిః ర్పునుగుణవంతులైరిగిశోక
మునేకరయ గాంతులెవ్వరై । నమవృజిబాగువేళియొక నాడనిబల్కబో
నిచాయువే । దినముననొసగించుటబుదివ్యము రాహరిమాంతులన్నియున్ ॥ ౪ ॥
ఇదియెకాదు బ్రహ్మాండంబులకోట్ల సంఖ్యలునవ్వంబులయ్యెననేకంబులగున్
వృక్షుగడచె నాగంబులనేకంబుల గోషించె నవియాతకునగుచుండ గదలె
డుతామర లేకునంటిన జలదెందువునూడ్చి నిమగ్నంబురంబులగుదేహం
బులంబుల్కనల వెండియున్ ॥ ౬ ॥ నీకాటంబువీడినవచేలముదాల్చినభంగి
దేహియున్ । నీకాశరీరమున్విడిచిచేకొనునూతనదేహమాత్మసం । పూ
ణాదుహరి వృద్ధులనుబొందడుపుట్టదుచావడిట్టిసన్ని । ఇకయవాక్యముల్
మదినివిచ్చియొచ్చుచుతండ్రికింగిరి ॥ ౮ ॥ ౪ ॥ మరియుషడ్భావవిరహితుం
డునునతుండును పదాస్థితుండును సస్యజ్ఞానవిగ్రహంబు నానందరూపుం
డును బుద్ధ్యాదులకుసాక్షియు లేపవజ్ఞాతుండును ముఖ్యుండునద్వితీయ్యుం
డును సదాస్థితుండును పరమాత్మయునగునాత్మనివ్వధంబున నెరిగి తైలద్రో
ణివలనపీఠుదేహంబు వెడలించిచివయుక్తుండవై యేమునుంగూడయధా
న్యాయంబుగ కృత్యంబుసేయుమనెనెట్దేకోత్తము పలుకులవలననజ్ఞానజం
బుగు శోకంబుపిడిచి భుతుండువసిస్తోక్త్రకారంబున మంత్రసచివపరివా

—* భరతుండుదశరథునకగ్నిసంస్కారాదిక్రియలుజేయుట.*—

రుండై గీ॥ తైలమునగల్గదశరథతనవుదిగిచి । యాహితాగ్నికియొనరించున్
ట్లుదహన । క్షములూనచ్చిపదియునొక్కటియునైన । దింపననువిప్రతతికే
భోజనములూసగి ॥ ౪ ॥ మరియుధనంబులన్నలులుమాక్తికరమల్ వివిధాగ్రహ
రనుల్ నరవరుపేరుభూసుః జనంబులకిచ్చి సమస్తలోకవి । స్ఫురదురుకీతికా
భానుకులప్రంగవురామ బరేకుడివ్యసుం । దరతరుణాక్కి కాతేజభవతారణ
దల్పుచునుండెనెమ్మదిక । ఇట్లుదలంచుచు ॥ ౬ ॥ ఘోరవనంబుచేరఘు
కోవిదుడాన్న సతీసమేతుడై । యూరికైకజూడచుది యొప్పుదుగాల్చిన
యట్టులుండినః తారఘువాధలత్తుణులదర్శనమేనొనరించిరాజ్యమిట్లుర
కడి చియొంఘుకునొదధివంద్రమువాశ్రయించెదక ॥ ౮ ॥ అనుచునంబిక
బొడకల్గొనాధారు । దీధరెమ్మనాడురుచెరిగెనొకైక । యీసుతుడునిత్య
నచుచుదానెట్లుబలికిమరలనూహించెనవ్వలితెరిగుదెలుప ॥ ౧౦ ॥ అంతవసి
య్యును నెడలంబుచున్నతలు పౌరులుంగూడదేవసభా సన్నిభంబుగుసభా

భవనంబునకరుగుడెంచి భద్రదాసవతుర్ముఖుండు నుంబోలెగూర్చుండి భరతుకష్టించితమ్మునతోడగూర్చుండ నియోగించి దేశకాలోచితంబుగాగనిట్లు నియెరఘుకులనంద నామీదగిండియానతివలన నీకునిష్పదురాజ్యాభిషేకంబొనర్చెదము నీకోరకుకైకచేత రాజ్యంబుయాచితంబయ్యెఘోర్వసృతిజ్జనలంచినత్యసంధుండు గావునదశరథుండుగరుణించె నట్లుగుటమహామునలువచ్చియున్నవారు దడయకవిధ్మక్తమంత్రంబుల నభిషిక్తుండవుగమ్ములెమ్మనభరతుండిట్లనియె॥ చ॥ మునివరరాజ్యమేలరఘుముఖ్యుడఖండధరాతలైదుడాఘనఘజుపాదభక్తుడనుగన్గొననేగదమెల్లరేవుకై । కనాకతెసిడిదుంపగలగానిగనుంగొనకుండుతల్లిజం । వినబలుహంతవిడనుచువీడునురాముడునూర్చిలేకుడుక॥ఉ॥ కావునదండకాటవికికాల్పడతోడుతనెన్నిభంగులం । బోవగబోలునెల్లరఘుపుంగవుడెట్లువనంబుజేరెనే । నావిధివల్కలాంబరములాజడలాఫలమూలభతుణం । బావటువృత్తిదాల్చె దదయామతినాతమర్లునంతకుక॥ వ॥ మీరలుజనుడెంచెదరొరాకయందెదరొబల్కుండని ననందరునుతన్నిచ్చయంబునకుసాధుసాధువనుచుభరతుంబ్రశంసించిరంత॥

సీ॥ మూర్తాండుడుదయింపమదగజాశ్వభటావినైనికావళులు దోడ్తోనవడువ । కాసల్గమొదలుగగలరాజసతులువసిస్తాదిచ్చెపులుచేరెరాగ । వెడలిజాహ్నువిహంతవిడిసిరంతగుహుండుడెలసికంకాన్వితకలితుడగుచు । బలుసైన్యములుగాంచిభరతుండుజనుడెంచె విదితాత్ముడగురామ విభునకేమిఁపాపమొనరించునో జనిభావమెరిగి । మంచివాడైన గంగదాటించువాడఁగాకయండినపడవలుగట్టబనిచి । యనిపెదనయోధ్యకని బంధుజనులబిలిచి॥ వ॥ మీరలాయుధంబులుబూనియేనుమరలివచ్చునంతకుసన్నద్ధులరై యుండుండనుచుతానుశరశరాసనకర వాలమ్ములుపునెక్కిందరు జ్ఞాతిజనంబులుదోడరాగబహువిధంబులగువుపాయనంబులు గొనివెడలికత్తుఘ్న పరిచోదితసేనాసమీపంబునకువచ్చి ॥ చ॥ కనియెగుహుండునిలఘనకాయుజటాజినధారుశత్రునూ । దనయుతువీతరామపదదగ్గనదుఃఖఃపిడితాత్ముపావనునుపవిష్టుధీసచివర్గసమన్విత రామనామకీ । ర్తనపరభాషణుం నపరరాఘవునాభరతుందయారతుక॥ వ॥ ఇట్లుగాంచిముందరకానుకలిడియేను గుహుండననినమస్కరించినకైకేయీసుతుండును ॥ గీ॥ అతిరయనునదిగిచియాలింగనమొనర్చి । సేమమడిగితమ్ముడామహాత్ము । డైనరామగంటివాలింగనమొనర్చెనతడుసాశ్రునణునడగుచున్న॥ కావున ॥ ఉ॥ ధన్యుడవయ్య

సీవుగుణధామని రామునిలత్తుడౌవని । కన్యలతోడనియ్యడలగంటివిమైధిలి
 గూడియాజగ । వ్యాసుడునిద్రజెందినవసిస్థలమెయ్యదిజూపవయ్యనా । దై
 న్యమూబాపవయ్యింక తాళగజాలనిపాదవల్లభా॥ ౩॥ సీవురామచంద్రునియ
 డభక్తిగలుగువాడవగుట భాగ్యవంతుండవునుముఖ్యప్రియుండవునయితవను
 చుకన్నీరు కాలువలుగాగమాటిమాటికిరామచంద్రునంస్త్యరింపుచున్నకౌసలే
 యుండురాత్రివేళ శయనించినవనప్రదేశమునకు గుహునితోడంజనియిదియ
 యునుచుగనుపరచినలత్తుఁబుండుమున్నుబరచినదగ్గలతోడ నతసుజనకనందన
 యాభరణంబులం గలుగుకనకచిందు రేఖలనుసమలంకృతంబగు నారామశ
 యన ప్రదేశంబుగాంచిదుఃఖ సంతప్తహృదయుండైపరివేదనంబు జెందుచు॥
 సీ॥ అక్కటామిథిలేళుమక్కువకూతురెంతయునుకుమారిసీతావధూటిపా
 సాచిచునరత్నపర్యంకమున కోమలాస్తరణంబునందతిశుభమున । పవ్యైం
 చును రామభద్రునిగూడి యాపతిభక్తినిరతయూపట్లకనిన । దర్శనయ్యలనే
 విచంబునబండెనో దుఃఖింపుచుమచినియ్యదోషమునను । రామవిభుగూడికే
 రయరాజసుతకుపాపరాశియేడనూభవుడనైతి । గాల్పనేనన్నునన్నుంచి
 గలిగెనాపరాత్ముడగురామవిభునకీయ్యడవినుట ॥ ౧ ॥ అయ్యయోలత్తు
 ఁబుండుమహాత్ముడతని । జన్మసలిఖంబు శ్రీరామచంద్రుతోడ ! నేమకహృ
 మ్మదైయుండునెట్టిదాము । లడ్డమైననుగిరులైననడవులైన ॥ ౧ ॥ ఏనుశ్రీరా
 మదాసదాసానదాస । కింకరుడనైతినేని నిశ్చంకనాదు । జన్మసాఖిల్లమ
 గుగాకజానకీశుడెవటనుండును తమ్ముడయెరుగబలుకు॥ ౨ ॥ అమ్మహా
 త్ముంగోడితేరనతిరయమ్ముననరిగెదననిన గుహుండునుపరిశుద్ధమానసుండని
 యెరింగిస్నేహంబుగభరతునకిట్లయె॥౩॥ సరసిజలోచనుడగురఘువరు । వరు
 నియెడకేభూమితనయవలననుమిత్రా । వరపుత్రునిండునిటువలె । బరగు
 న్నిభక్తినిన్నుబల్కగనగునే॥ గాననీవధన్యుండవనుచు ॥ ౪ ॥ భరతన్యపాల
 రాఘవన్యపాలుడు దేవనదీవిదూరమం । దిరువుగచిత్రీకూటకుధరేంద్రసమీ
 పమునందుసంధ్యుమీ । శ్వరవిమలాశ్రమస్థునిసర్వసుఖావహుడై వసించె
 సోదరతరుణీపమేతముగతిచ్చభుగానగబోదమిత్తరికా॥ ౫ ॥ వేగంబగం
 గదాటవలయుననుచునేనురు నావలుదెప్పించి సైన్యంబులనెల్ల పరకూలం
 బునడించియొక్కరాజనావగొనివచ్చియందు భరతశత్రుఘ్నులను రామజన
 యిత్రీనిసమీక్షును కైకేయినిమరియు గలుగురాజకాంతలను సమారోహణం
 బునైయించితానయమ్మహానది డాటించెనంతసత్వరంబుగ భరద్వాజాశ్ర

మంబుజేరిరప్పుడు భరతుండువిస్తారంబగు సైన్యంబుదూరంబుననిల్చి తమ్ము
నితోడనయ్యాశ్రమంబులోనికింబని || క || భ్రాజన్నిభిలేజుధర । ద్వాజన
మాసీనుమానివల్లభుగనిపం । కేజప్రియరాజాన్వయ । రాజన్యలుమొక్కి
రద్రరాజతనూజా || క || కనుగొనిమునిదశరథసుతు । లనిముదమునబూజజే
సియతివేషముదా । త్విభరతునిగనివిస్తయ । మునఁజ్ఞిపల్కెనపుడుభూ
ధరతనయా || క || మనమలరగభూపాలన । మొనరింపకజడలునారలొగిబూ
నితపోధనసేవితవనభూముల । కనుగమనముజేసి తేటికాయాసమునక || వ ||
అనిభరద్వాజావచనంబులువిని సాశ్రులొచనుండై భరతుండిట్లయె || సీ || భ
గవంతుడవునర్వభాషస్థితంబులు దెలియదువైననకబలుకుమనుట । నాయం
దుకరుణగానమ్మెదరాము రాజ్యవిఘాతమందుదుశ్చరితయైన । కైకయిచే
యేవిఘ్నంబునువన గమనాదికంబెరుగమీయింఘ్రియుగము । లానయంచు
నుదీనమానసుడైహాని పదములుముట్టిమీమది నెరుంగు । జేనుపరిశుద్ధబుద్ధిని
గానొనాకు । రాజ్యమండేమిసుఖము శ్రీరామపాద । కింకరుడవల్లభుడు
జానకీవిభుడు । సందియములేదనమ్మడినమయమందు || మ || జనిరామాం
ఘ్రియుగంబుబట్టుకొనియాసంభారమల్ ఆపిర । మృనిసత్త్వనివసిష్టజాన
పదపారామాత్యవర్గంబుచే । వసజాతేక్షణునారమారమణసర్వస్వావిగా
వించిదో । డ్కొనిసాకేతపురంబుగూర్తునెచెబాడుండేనుభృత్యక్రియకగీ ||
అనినఘునియభరతునాలింగనమొనర్చి । పొగడివిస్తయంబు బొందిమించు
ముదముతోడశిరముమూర్కొనితనదువి । జ్ఞానదృష్టికార్య సరణిదెలసి || సీ ||
చింతనొందకుమయ్య శ్రీరామనందు సుమిత్రాతనయునందు మిగులభక్తి
గలవాడ వీవునేదెలియదునీకునీసేనలకునువిందుసేయనిశ్చ । యించెదగా
ననీవీవేశనిచ్చటసుఖలిలనిలచియచ్చేటువెడలి । దేవుశ్రీరామనమీపంబునకు
బోవజనునన్నభరతుండిట్లనియెహాని । తిలకమీరానతిచ్చినపలుకులెన్న । య
నినమనియెనుజలములనంటిహేమ । భవనమందున్నకామధేనువనుజేరి । వ
లయేవస్తువులను విందుసలుపుమనిన ||

వ || భరద్వాజాశాసనంబుననక్కామవషికణియె యధేష్టంబుగమనోరథప
దార్థంబులువర్షించినేనలవారి నెల్ల ద్రుప్తులండేసె యోగివల్లభుండగు భర
ద్వాజంబునుముందరవిధిదృష్టకర్తృంబుల వసిష్ఠంబూజించి సానుజుండగుకై
కేయానందను సంతృప్తుండేసెనదాశరథి యుస్వర్గతుల్యంబగు నయ్యాశ్ర
మంబుననొక్కదినంబుగడపి మరునాడుశమ్ముండునుందానును భరద్వాజాన

భీవాదనంబు చేసి యుజ్జ్వల వడసీరామసన్నిధికిం జనుచుచిత్రకూట నగంబు
గాంచి దూరంబున నైనికలనుచిరామసంవర్ధనాకాంక్షియై యరమతపశ్శ్రీరి
తుండగుభరతుండును ॥ మ ॥ అనుజుండుక గుహుడుకనుమంతుడునుదోడై
రాగశ్రీరామచం । ద్రసివాసంశెరుగంగలేక నెదురొత్తత్పాత్రసంచారస
స్త్తునులక రామవిభుండులక్ష్యణధరాపుత్రీయుతుండైవసిం । చునుదానెచ్చ
టమాకుబల్కుదగునంచుక బోచారందరుక ॥ వ ॥ ముందరచిత్రకూటంబు
సకుపచ్చిమంబును మందాకినియుత్తాతటంబునగు వివిక్తస్థలంబురవ్యక్తాన
సమండితంబైనఫలంబులగుమాతపనసకడశీషండంబులంగలిగి చప్పకకోవిదా
రివకుళాధిరామంబైశ్రీరామ సదనంబులరుసల్లదెచునినహర్షంబు నొందియ
నుజమంత్రియుతుండైచనిచని ॥ ఉ ॥ మారమునందునుండిభరతుండుగనుం
గొనెరామచంద్రసం । చారముపుణ్యసీమముప్రశాంతయుముప్రవరాభిరామ
ముంధూరుహాకివితార్కకులపుంగవవల్కలచేలనుకొదురా । చారవిమో
హముకవిగతసత్వసమూహమురామగేహముక ॥ క ॥ యీతెరగునభూతే
కుడు । సీతాపతికథలుబల్కె శిఖరివరతనూ । జాతకుఘనకౌతుకమున
భూతలదువ్రాతహరణజాతపేమక ॥ అంతభరతుండు ॥ శా ॥ సీతా
రామపదాంకితస్థలము సుశ్రేయస్కరంబుకనువి । ఖ్యాతంబుంగనియందు
చక్రధరవజ్రాంభోజిజేఖాదులు ద్యోతంబైన శుభావహంబునుచు తద్దూళి
ప్రజంబాశర । వ్రాలభ్యముతానుసోదరుడుమూర్ఖుకంబందు వేతాల్పు
చుక ॥ గీ ॥ వింతధన్యుడవైతినేవిభుపదాబ్జ । రిజముబ్రహ్మాదులును శ్రుతి
ప్రదిమువెదకు నట్టిశ్రీరామచంద్రపాదారవింద । చిహ్నితంబైనపదమలీ
తంపగలిగె ॥ వ ॥ అనుచునద్భుతప్రేమరసప్లుతాశయుండైవిగాఢంబగుభావ
సచేతరాఘవుసంప్రరింపుచు నానందచావ్పంబులచేత సురోజాంతరంబున్న
పీతంబు గాగమెల్లనశ్రీరామసన్నిధానంబునొందియచ్చట॥

—* భరతుండుచిత్రకూటంబుననున్న శ్రీరామునిగనుంగొనుట- జే—

శా! కైకేయాశనముండుగాంచెతరుడొక్కసార్తేజుకనుమి! తా
గ్రస్మానుతినేవితాంఘ్రికమలుక రాజీవపత్రాక్షుడు । రాష్ట్రకారున్నవవ
ల్కలాంబురుప్రసన్నాస్యక బ్రశాంతకజటా నీకాంచన్నకుటుకసమాస్తి
తుజనానింద్యప్రతుక రాఘవుక ॥ వ ॥ ఇట్లువీరాసనాసీనుడగునాసీతాపతిం
గనుంగొని మిగులయింఖిలబసం జనుడెచిసత్వరంబున ప్రశామపూర్వకం

బుగావురోభాగంబునంబడి హవణంబున నద్వైతచరణకమలంబులుబట్టుకొని
 లేవతోయ్యున్నరామచంద్రుండును || క || తనదీక్షుకరంబులనా | ఘనఘజులే
 వంగదిగిచిగాథతరాలిం | గనమొనరించెజాంకం | బునెనుకొని సేత్రసలి
 లమందుడిచిదయ || వ || మరలమరలమేనుసివురుచుండెంతదశరథ భాగ్య
 జనంబులెల్లనుపిపాసాతకలయియుండి జలంబులంగంచి వడివడివచ్చుధేను
 గణంబులచందంబునంబర తెంచిన సీతాపతియు ముందరజనయిత్రంగనుంగొ
 నివేగంబులేచి పాదంబులకు నమస్కరించిన నక్కాసల్యయు సాశ్రుసేత్ర
 యైనిజకుమారుంగొగలించుకొని దుఃఖించెతక్కిని జననీజనంబులకును వంద
 నంబులుచేసి సమాగతుండగు వసిష్ఠుం గాంచిసాష్ఠాంగ ప్రణామంబుగావిం
 చిమరలమరల ధన్యుండ నయితి ననుచునందర యధాహణంబుగ గూర్చుండని
 యోగించి తల్లులు విలపించెదరేల మజ్జనకుండు కుశలీయైయున్న వాడేయ
 నిననాసారాన్వయపయఃపారావారతారావిభుండగు సీతాభుంగనుంగొని
 యనఘుండును సర్వజ్ఞుండును నగువశిష్ఠమునివుంగవుండిట్లయె ||

—*వసిష్ఠుండుశ్రీరామలకు దశరథుమరణంబెరిగించుట*—

గీ || మింముచాసిన చింతచేమేదినీశు | డడలియోరామరామయోయవని
 తనయ | వోయిలత్క్షణయనుచుప్రాణోత్క్రమణము | చేసెనెనిలక్ష్మ
 ఠావ్యభూమిశుడవుడు || కణకశాలసదృశంబులగునప్పలుకులువిని || ఉ || హ
 యనినేలవ్రాలి జనకానుగుణాకర మమ్మువీదినీ | వేయడ కేగినాడవిపు డె
 వ్వడుబ్రోచెడువాడువీడుటక | నాయమెయేముభూస్థలిననాథలమయితిమ
 టంచుకన్నులం | దోయకణంబులొక్కగుణతో యధిరాముడెలుంగురాల్ప
 డక || వ || విలపించెసీతాలత్క్షణులునుభూమింబడి చాలదుఃఖించివసిష్ఠుం
 డును శాంతవచనంబులవారలదుఃఖంబుకమియింపంజేసె నప్పుడందరు
 దాకినికింజని జలంబులమునింగి విగతకల్తపులయి రాజునకనతి కాంక్షచేత
 జలంబులొసంగిరి రామచంద్రుండులత్క్షణతోడ (వయంయదన్నాపిత
 రస్తదన్నాత్) ఆనుస్మృతిచోదితంబుగైకొని తేనెతోడంగల్పిన గారపిడి
 వలనపిండంబులిడియఃఖా శ్రుపూణకనయనుండయిస్నానంబు చేసికనంబున
 నరుగుచెంచెతక్కినవారలెల్ల సుచిరంబుగవిలపించుచునీటంగుంకిరామ శ్ర
 మంబునకుమరిలిరి నాటిదినంబందరు నుపవాసంబుచేసి మరువాడు మందా
 కీనీజల్మబుల కృతస్నానలయి పణకశాలకుజనుడెంచి యెల్లవారునుంగూ

ర్చనయెడ భరతుండుకేలుమోక్షిరామవిభునకిట్లనియె || సీ || అభిషేక
 మందిమహాభాగ శ్రీరామరామపితృవ్యూహరాజ్యమేలు । మగ్రజుండవృతం
 ద్రియట్టివాడవునాకు ఊత్రయధమకంబు సకలరాజ్య । పాలనంబునరిం
 చి బహుయజ్ఞములుచేసివంశాభి వృద్ధికైవరతనూభ । వులగాంచి రాజ్య
 మందుల వారలను నిర్మియటు తపోభూమికినరుగవలయు । గానవనవా
 సమునకిదిగడియగాదు । నన్నుమన్నింపు మాతల్లిమున్నొనరై । దుష్కృ
 తంబుదీనిదయతోడమరువు । మనుచుసాష్టాంగమెరిగిరామాంఘ్రియుగము||
 క|| శిరముననిడుకొనిలేవక । భరతుడుసాగిలినజూచిభరతాగ్రజుడా । దర
 మునకరికిరములవా । నురుదీఘకములైనబాహుయుగములభరతుక||వ||ని
 జాంకతలంబునకుంజేర్చి స్నేహద్రవ్యమునుండైయిట్లనియె|| ఉ|| వత్సభవ
 న్నుభోదితమవశ్యముసేయగనొప్పుగానిభూ । భృత్సరవంధ్యుడౌజనకుడివు
 ముని క్రియదొమ్మిదైదుశా । వత్సరముల్ మహావనివాస మొనర్చుముపై
 నరమ్మురా । జ్యోత్సవయుక్తుడైభరతుడుండుననెక ఘనసత్యవాక్కుడైఇ
 విధ్వంబున|| గీ|| జనకుచేసికుసకలరాజ్యంబునాకు । దండకారణ్యరాజ్యంబు
 దత్తమయ్యె । గాననవ్విభుశాసనంబూనిమనకు । సేతకతకవ్యమికినొక్క
 సీతివినుము|| క|| జనకునిపనుపొనరింపక । మనసుజనినభంగిదిరుగు మనుజు
 డునరకంబునబడునుగానదశరథ । జనపతిపనుపొనరసేయజనుమనకివుడుక||
 వ || సీవురాజ్యంబుశాసించు మేనుదండకారణ్యంబుబాలించెదననిన కైకే
 యీనందనుండిట్లనియె || గీ || మానినీలోలుడునుభాగితమానసుండు|దెలి
 యకనుబల్క నవ్వాక్యములుగ్రహింప । జనునెయనినను జనకాత్మజాకళ
 త్రు| డిట్టులనియెనుభరతుతోనిందువదన || వ || జనకుండునుప్రీతితుండు
 నుకామియుమూఢబుద్ధియునగుచుబల్కిన పల్కులుగావినుము || క || మును
 గరుణనొసగెగావున| ననుచితమాడంగవెరచియనియెనసత్యం । బుననరక
 మునగుచెద్దలు|ఘనభీతింజెందుదురుజగంబునవత్స|| వ || ఇదియెకాదుచే
 యుదుననుచుబూనియెను పలికినపలుకులురఘుకులంబునజనించినవాడనైయె
 వృధంబుననసత్యంబులుజేయుదుననిన భరతుండిట్లనియె|| క|| యీనారచీర
 లీశెడ| లేనుధరించెదనునాలుకేడులునిలుతుక । గానలరాజ్యముజేయుచు|
 మానుగనివుండుమనినమరలభరతుతోక || రామచంద్రుండిట్లనియె|| క || సీ
 కొనగృహప్రతివిసము । నాకొనగెనుసత్యయంబునడువదనినబల్ । శోకము
 నిభరతుడనియెగు । రాకరలక్ష్మణుభంగినదవులవత్తుక|| వ || గామన్న

ప్రాచ్యోప వేశంబున నాగు కళేబరంబు విడిచెద ననుచు బలికి భూతలం
బునదర్శలుబరచి మనోనిశ్చయండయి ప్రాజ్ఞుభంబుగ గూర్చుండెనరామ
చంద్రుడువిస్మితుండయి భరతునిర్బంధంబు వాసికొన నేత్రాంత సంజ్ఞతో
డనాత్మభావంబు వశిష్ఠున కెరిగించె సంత విజ్ఞానగదిష్ఠుండగు వశిష్ఠుండు
నుభరతునేకాంతంబునకుంజీరియిట్లనియె॥ సీ ॥ అతిరహస్యమునునిశ్చితము
గానెరుగుముమద్యాకృత సరణిసీమదివత్స । ధశరథరాజనందనుడైతానం
దుప్రాథకానచేతశ్రీరాముడనగ । నారాయణుడుదశాననపదాథకముబుట్టె
యోగమాయయుసీతనాగజనకు । తనుజయయ్యెగు కేవలదర్శక రేకుడయ్యెన
బుట్టెనులత్తుణాఖ్యచేత । నేమరకనుండునితడుసీతేశునెపుడు । ఏరురాఁబు
బరిమార్చు వెడలివారు । సంశయములేదుకై కయీజల్పితమును । వరిమొసం
గుటలునుడైవచరిత మరయ ॥ వ ॥ గాకున్ననిట్టులేల సంభాషించునదిగావు
నతండ్రి రాముని మరలించు నెడల నాగ్రహంబుమాని మాతృ జనంబులతోడ
సేనలంగొని పురంబునకుం జనుము కుశలంబుతోడ రావణం బరిమార్చి శి
ఘ్రింబజనుడేర గలండనుచు బలికెనవసిష్ఠసంయమిపలుకులకువిస్తయంబునొం
ది॥ శా ॥ సీతానాయకునన్నిధానమునకు స్నేహంబుతోనేగిసం । ప్రీతిక మొ
క్కినరేంద్ర నివేపుడునుశ్రీనాంధ్ర రాజ్యంబునం । జేతుస్నేపలు సిదుపాదుకల
కుక శిఘ్రింబనాకిమ్ముపా । కేతందెన్నడు వత్తువంతకునుజూడ్కింజూతుసి
మీరొక ॥ వ ॥ అనినదివ్యంబులునురత్నభూషితంబులునునగు పాదుకల
సంగనవియు శిరంబున నిడుకొని మరిమరి మొక్కుచు భక్తిచేతగద్గదస్వ
రంబునమరలభరతుండన్నతో నిట్లనియె॥ గీ ॥ నాధవినుముపదినాలుగువవక
మల్ । జనినపిదపనొక్క దినమునైన । నీవురాకయెన్న నిలువపావకుజొ
త్తు । ననినమెచ్చిభరతుననిపెనపుడు ॥ వ ॥ బుద్ధిమంతుండగు భరతుండునువ
సిష్ఠతత్రుఘ్నమాతృజనధీనచివ సైన్యసమేతుండయి మరలసమకట్టునెడనొం
టిగ కేకయరాకనందన దొరగెడుకన్నీట నాకులయై కేలుమోడ్చి రామచం
ద్రునిసన్నిధికరుగుచెంచియిట్లనియె॥

—॥ కైకేయిశ్రీరామునిస్తుతించుట ॥—

చ ॥ దినకరకోటితేజ భవదీయమహామహిమానుబద్ధనై । వినకనుగీమ
హృత్సవమువిమ్ము మొనర్చితినిపుభక్తపా । లనపరమవ్రతుండవుదలంప
కునాడగుదుట్టచేట్టలె । ల్లనుభవదీయమాయకుడలంగనురామరులై ననేత్రా

రే ॥ వ ॥ సాధుస్థలకు సారంబు తీమాగుణంబుగావున నాతఃస్వస్థైరింపుము
 నీవు సాక్షాత్కరించిన విష్ణుండవవ్యక్తుండవును పరమాత్మవున నాతనుండవు
 సగురువుమాయామానుషరూపంబున జగదంతయు హోహింపంజేయుదు
 వు నీచేత్రప్రేరితయై లోకులను సాధువులు గాగనమ్ము యెనిరించు విశ్వం
 బంతయు నీయధీనంబు స్వతంత్రిరహితులగు జనులేమిసేయంగలరు వెండి
 యు॥ క ॥ ననకాక్షుద్రిచ్ఛవట్లుప్రవ । ర్నిచెనుతోలుబొమ్మవై ఖరియాజ్ఞా
 వతీకాన్తైబహుయేపుల । వతీకంచునుమానునిన్నునదలకరామా॥ వ ॥ ఏను
 నునీచేత్రపరిచోదితవై దేవకార్యంబుకొరకు పాపచిత్తంబుచనిట్టిపాపకమకం
 బునిరించితనెచను॥ శా ॥ సాక్షాత్కారమొంద్విశిష్టదరిద్రయై సాంతమృ
 గ్యత్సహ । సాక్షాత్గోచరమూర్తివయ్యుభవదీయజ్ఞానతీత్యై సితే । నక్షో
 ణాత్తభవాదిగోచరమదీయజ్ఞానపాశంబున । రవ్యత్భావంబొనరించికావగ
 దవేరామానినుక వేడెడక ॥ గీ ॥ శరణుకొచ్చినదాననక గరుణబాడు । పరద
 విశ్వరూపాంతవాసుదేవ । శ్రీనివాసజగన్నాథసేవసేతు । ననినసంస్థిత
 డైరామజనవిధుండు ॥ కైకయిక్లిట్టనియె ॥ ఉ ॥ నిశ్చయమమ్మనీపలకుఁ జర
 కార్యముబూనివాణిమ । నిశ్చితపద్ధతికొవెడలెనివదనంబున దోసమేమిమ ।
 ద్వాశ్చరముఖ్యరూపములతదిత వైభజియింపుచుండున । నిశ్చలవృత్తి
 నింక జనసేసమకూరునుదీనమోక్షముల్ ॥ వ ॥ అఖిలవస్తువులయెడ విగతస్నేహ
 వైరాకుభక్తిసల్పిపితవేశీశ్శుంబుకైవల్యంబుగలుగు వెండియు॥ క ॥ దీనుప్రి
 యాప్రియులందున మానుడభేదంబుదలసమానకభక్తిం । దానుభజించినన్
 రునకు । లోనైవతీకంతుభక్తలోలగ్యమునక ॥ లోకంబున ॥ శా ॥ మన్నా
 బలమోహితాత్ములగుచుకొ మత్కుండుపంచత్వముకొ । జన్మంబుంగలవాడ
 టంచుచుదిసకొ జన్మింతురోయంమత । తన్నార్గంబులుగావు దైవగతిసేతర్
 జ్ఞానమున్నయెడక । ఇన్నించెన్మనసాగరంబుదివెడల్పంజాలునకొ జెందుటకొ॥
 గావునన్నున ॥ గీ ॥ స్మరణచేయుచు నిలుపుము సదనమండె । కమలాముల
 నంటవను రాఘవుడుబల్కు । మరిమరి ప్రదక్షిణప్రణామము లొనర్చి । జని
 యెరానందవిస్తయనహితయగుచు ॥ క ॥ జననుతుడగు భరతుండును । జన
 నీపరివారమంత్రి జనసంయుతుడై । జనియెపరాత్మరురాఘవు । ఘనమతిదల
 చుచునుపాదుకలు దోడ్కొనుచుకొ ॥ వ ॥ ఇట్లయోధ్యాగరంబునకు శీఘ్రం
 బజరపౌరజానపదవగణంబుల నప్పట్టణంబుననిలపి మహామతిగావున యధా
 న్యాయంబు గనందిగ్రామంబుచేరి యచ్చట సింహాసనంబున సైత్యంబునుభ

క్షితేతపాదుకలచునిచి రామనకు సేయుభంగిగంభవప్రసాదతానుల బూ
జనంబునునిఖిల రాజోపచారంబులునుచేయుచు నెల్లెడలనియతవ్రతుండును
ఫలములాశనుండును దాంతుండును జటావల్గలధారియు సభశ్శామియు
బ్రహ్మచారియునగుచు కత్తుఘ్నుతోడభూతలంబునంగలుగు రాజ కార్యం
బులెల్లను పాదుకల దెల్పుడు సేయుచు రామాగమన కాంక్షచేత విచలబులం
లెక్కవెట్టుచు రామార్చిత మానసుండయి బ్రహ్మరుషిచందంబుననుండెం
త ॥ సీ॥ అచ్చట చిక్కుకూటాచలంబున రామజననాయకుండు సన్నుతులుగొలు
వ । జనకజతోలక్ష్మణునితోడగొంతకాలము ముదంబునబుచ్చి తమవసించు ।
చూపైరింగిన జనములప్పటప్పటికిని దర్శనాకాంక్ష మందలుగరాగ । నాసం
దడికినోడి యానగంబునువీడిదండకాటవి జేరుదంబటంచు । ననుజుడునుకాం
తయునుగొల్పినప్రివనము । సర్వకాల సుఖామర్త్యశాఖిరహిత । మనుజుసం
బాధమత్త్యుత్తమంబు గాంచి । యందుజలునొందు మునిజేర నరగియపుడు॥

క॥ యే రాముడనిచరణాం । భోరుహములకెరిగితండ్రి బురైరగనేనారగ్య
మొందిపడుపద । సారసములుగంటిసిమిషకధన్యుడనై ॥ మ॥ అసన్మానియురా
ఘవుండుహరి లోకాధ్యుండు నారాయణుం । డనిసద్భక్తిః బూజసేసి ఫల
మూలాదుల్గుమర్చింపిం । చినయాతధ్య మొనర్చి ముగ్ధుగు సుఖాసీన్ధికిన్ని
త్వరా । మునితోసట్లనేనత్రిసంయమిమహామోదంబునంబార్వతి ॥ డి । సూ
ర్యకుల్లినలోననన సూయయనంగడుసుప్రసిద్ధమ । ద్భార్యసుధమకవత్సలత
ప్రబంబనించునువృద్ధుగానన । య్యార్థగనంగొనంబమపుమాత్మ సతీమణి
న్నరామభూ । వర్ధునిసమృతింజనకవల్లభకూతురుజేరిమొక్కినక ॥ అన
సూయయప్రహృష్టచిత్తంబున ॥ గీ॥ చిన్నిసీతమ్మనిన్నువీడించితమ్మయనుచు
నాలింగనమొచ్చిఘనమకూల । యుగ్మ మునుదివ్యకుండలయుగమువిశ్వకర్మ
నిమిత్త మొనగెనాధర్మపతికి ॥ వ ॥ మరియదివ్యంబులగునంగ రాగంబులా
సంగి సద్భక్తిచేతంగ మలాననా యిగ్ధంగ రాగంబువలనిశోధనన్నుంబా
యకుండెడు సాతివ్రత్యంబుబూనిజీవితేశ్వరునాశ్రయించివెడలితివి గావున
రాఘవుండునుసీతోడకుశలియై మరిలిసదంబునకు జనుచేరిజగలండనుచు దీ
విం చివిడుకొలిపెనంత యధాస్వాయంబున సీతాసమృద్ధితుండగు రామచంద్ర
దునకు భోజనంబు గావించి సౌమిత్రిం బూజించి కృతాంజలియైయత్రిము
నీంద్రుడుమరలనిట్లనియె ॥ చ ॥ సరవరసర్వలోకములొనర్చునతఃపరిరక్ష
ణోభకమై । సురనర తిర్యగాకృతుల జొత్తువును యనునాధ్యయ్యతా ।

వెరచునున్ను శైలవడిచేకుడేచును శాశ్వతోడనే । వరగళలుండకుండుటవి
వస్వదుద చిశవంగపాచనా ॥ ఇత్రైంగనా ॥ క ॥ అనిభివుడ వికకెరుగించెను ।
గతివిధిరానిదురుగుశెప్పిచవ్యాసుం । దునుచాకుబల్కెమినుడం । చనియెనుసూ
తుండువానకాదిమునులకుక ॥ క ॥ కాకోదరవరిశయెను । మాకాంతాయం
చితాత్మనిభురాధరతో । భాకరగోవురసప్త । ప్రాకారవ్యోచయానభ
వనమురారి ॥ మాతని ॥ ప్రపవమిగుసెనానాప్రావృడప్రవమానా ॥ భగిర
మనశయాన భద్రవైమాంగయానా । ప్రణవమనిసితా నాభ క్తమోక్షప్ర
తానాదిజపిత్తనీచారంగనాధ్యాధానా ॥

గవ్య భి ఇష్టే మోరుతోబము క్తీశ్వర ప్రసాదలభకవితాపవిత్ర కోటమ
రామభాగ్యం ముక్తికప్త్ర నాగయామాత్య ప్రణేతంబయిన స్రీమదధ్యాత్మ
రామాయణంబు మహాకావ్యంబునం దయోధ్యా కాండము సర్వంబునే
కావ్యాశము ॥

శిలారణ్య కాండ పార్వరంభము.

క ॥ శ్రీకంఠార్చితపదయుగ । వైకుంఠాధీశభక్తవత్సలదనుజా । సీక
హరణసంభావిత । రాకాధిసభావరంగనాయకదేవా ॥ క ॥ అవచారుచ్యప్రజా
టుం । డుసింభః క్యోతోడ నయిదనభిశంక । విధూషణగుణాశంకం । బనిశ్శ
మతిగురిలసేయరాంభిచెక ॥ వ ॥ అంతవచ్చట సవ్యాసరంబునలిచిభా
తంబున రిఘునందనుండు సున్నాతుండయు యశ్రీమునిండునెదిరి బ్రయా
ణోన్ముఖస్వాంతంబునలిట్లయె ॥ ఉ ॥ మౌనివశేణ్యగ్యమునిమండలమండిత
దండకావనం । దేవసింతుబల్కడగునెచ్చటమాగకముగానుపించమా । తో
నెజసవ్యసంఘముల దోడొంగింపగబోలుండ్లె ॥ మాసియుబాసకీసభునిమా
టలకుకి స్త్రిశచారువక్త్రై ॥ మహాశయండుగాననెట్లెయె ॥ గీ ॥ నిఖిలము
నకుడెరివునవబాపెదపునె । కొరులుదెరుస్తబావనోపుచాచె । యైంజూపువా
డచవనీశలోకాను । సారివైనెకుసప్తదముగ ॥ వ ॥ అనుచుతెనశిష్యబలునా
దేశించికోంతమారంబునెంచి రామచంద్రునిచేత సతిప్రీతినివారతుండైన
తనమునిండు తనభవనంబునెకుం జనియెనంత రాజీవలోచనుండగు రామ
చంద్రుడును క్రోశమాత్రంబగుదూరంబగియెచ్చటనొక్కమహత్తరంబగు

నదియడ్డంబైననప్రిసిప్పులంగఁగొనియిట్లనియె" క॥ ఈవదిగడచుతెరంగ॥
మైనగలదొలేవొనునననిపనుకృతం । బానావగలదునిమనము । లోకం
దాటించునేప్పులున్నగుమా॥ ౬ ॥ గీ॥ అనుచుశ్రీరామ లక్ష్మణయవఁడల
నునావనెక్కించెవారుషేణంబులొన । నదిదాటించి రామశ్శివంకృమా
నులగుచుజరత్రివలమునకగళనూజ। అంతరామచంద్రుండు" క॥ చుకొండె
సింహభల్లుక । వనికీటికొదూకలవ హివమాహవికీకంబునాభ్యం ద్విల్లి
కాగణ । ఘంఘంకృతముంవిహగగణసంయతముక॥ ౭ ॥ ఇట్లుకృతం
బును గోమహవకణంబున నగునవ్వపింబు । నవేకించి రామచంద్రుండు
లక్షణునకీట్లనియె॥ సీ॥ మచమింకదృశణత్వమునబోవవలయునుచాపంబుగుణ
ముచేసఁఘటించి॥ శరములుబూనియేనరిగెదవెక్కనీవంములువిల్లానిరంమా
నల । సంగునమధిలేశునంజనయరుడెంచు నాత్మపరాత్మలయందుమా॥
తెగగునదిసలెల్లబరికీపుచుండుము॥ తోభయంఁదియ్యరిణ్యయం॥ చాలగలద
నివిందుముశత్రుచుడన । యనుచుభాషింపుచునారుసాధకయోజ । నం
బుజనియందువిమలొదకంబుచేత॥ యరమపావనమగుసరోవరముగాంచు॥ ౮ ॥
మరియుకల్లాగకుముబోళ్ళలమండితంబును దార్వాఘాట ప్రముఖజలవిహం
గజలకూజితంబును శీతలనలలాంచితంబును సగునత్పుకర్కరిణీ గమిప. బు
నకుంజని శుభంబగుతత్ఫలంబుద్రావి మలయాసలంబు వీతేర నొక్కింత
దశపు సమీపమహిరుహచ్చాయ నాశ్రయించియంత॥

—శ్రీరామడు విరాధునిజూచుట.శి—

ఉ॥ ముందరగాంచె భాను కులముఘ్నకు చండ్వ గ్రీక రాశనక్తు గ్రీసం॥
క్రందనభీగజకసురగ్రధితాయత శూలహస్తునిచ్చిద్వందితభాగ్యమానవనసా
మజమాహివసింహసత్తుచా । నందనమాగతుక దనుజనాధువిరాధునురా
పరాధునిక॥ గీ॥ ఇట్లుగనుగొనిరాధున్యఁడెక్కువెట్టికాముకనుగొనిసిమ్ము
నిగాంచిగాంచు । నయ్యయివచ్చుపాదనిశామిమనకు । కళ్ళేటులవచ్చు
చుచ్చాడుట్టియగుచు ॥ ౯ ॥ వ ॥ వీసింగాంచినదనులు సప్రాణులైనెలువనే
తుకలేనుదిగావుననిచను జనకన్యదగ్గభయంబునొందకుండ భను వెక్కువెట్టి
యందునునుచుజానకీత్మణులను రిమాన ధుండగు రామచంద్రునింగాంచి
పక్షపక్షగిభయంబుబుట్టింపనిట్లుయె॥ సీ॥ జడలువల్కలములుచాపంబులంము

లుబూనియెవ్వరుమీరుమానివేష । ధారులై యివ్వనాంతమునందు కాంత
తోమదమునసంచరించెదరువెంత । నోటికందితిరిమనోహరకబళోపమాను
లైవ్యాఘ్రసామజనిషేవి । తంబైనయాదండకంబున కేలవచ్చితరన్నజాన
క్షీతియువానిపల్కులకుసంస్థితాస్యజైబల్కెనోరి । యేనురాముడ నా
తన్ముక్తితడునాకుసమృత్తుడులత్తులుండుయీసతిమహేజ సీతమత్ప్రాణవల్ల
భాభూతలమున ॥ గీ ॥ వెదకిమివంటిదుమాకాగకావితతిన్లె శిశుసేయగజన
కాజ్ఞజేతవెదలి । వచ్చితిమటన్న శ్రీరామవాక్యమునకుగనలిఖిట్టాచియా
లోకకంటకుండు ॥ వ ॥ వదనంబు దెరచికొనియొక్క విశాలంబగుసాలంబుగే
లంగీలించి కూలిగతనాభీలుండై ॥ ఉ ॥ రామత్రిలోకవిశ్రుతువిరాధుసెరుంగ
వెమద్భయంబునక । వేమరుమానురీషనమవీడిపలాయితులై రిసీవుమీ । సే
మముగోరెదేనియటసీతనుడించినెరాయుధుండవై । భూమితద్యశ్యవై ఖరిని
పొమ్మరుమ్మతమ్మతోడుతక ॥ మ ॥ అటుగాకుండిన మ్రుంగవాడననియు
గ్రాకారుడైజానకిక । బటువేగంబునగైకొనంగవియ రామస్వామి తాన
వ్వటా । లటులొక్కమ్మనతత్కరద్వయమువ్రయ్యంజేసెనప్పొపుడం । త
టసీపివ్వకపైకిబర్వగనుతత్పాదద్వయంబొక్కెడక ॥ క ॥ కృతాస్త్రం
బునగూల్చెను ధారుణేపైసెయినద్యుతంబనదగెనం । తారక్కనుడరచు
చుబల్ । కోంలుగలతాచుభంగిఘోరాస్యండై ॥ చ ॥ వడిగవయొక మహా
బలుడువారిజమిత్రకులావతంసుడ । స్వహయొకయధికచంద్రశరముక నడ
రించెనుదాననోటనుక । బాడబాడరక్తముక దొరుగభోరని యార్చుచు
వాడుధారుణక । బడియెనిలెంపదుండుభులు బల్విడిమోసెవిహాయసంబు
నక ॥ అయ్యెడక ॥ జనకజయురామచంద్రుని । వినుతింపుచుగౌగలించె విబు
ధులునభివా । దనములుగావించిరివే । డగునుబాడిరికిన్నరులునుగంధర్వవ
రుత్ ॥ వ ॥ మరియనచ్చరలచ్చటరచ్చగమోచ్చుగవిచ్చలపడిగూడియాడిపా
డియోడిదాడితోడిపిడితిమనుచుమనసంత ॥ సీ ॥ అతివవిరాధకాయమువిడి
యెతినుండరాకారుడునువిమలాంబరావృ । తుండువిభ్రాజమానుండప్రత
ప్రకాంచనచారుభూషణసంయతుండు । నగునోక్కరుడుమీంట యంభో
జహితభంగిముందరనిలిచినస్తునిరహస్య । సమరప్రచండప్రపన్నసర్వా
తికాసంహారుమనుజేశుమాంబువిహీను । సద్గుణాలయరఘుకుల సార్వభౌ
ముహారిబరేశురమేశురమావనీశు । గాంచినమకలచిత్తుడై కరయుగంబు
మోడ్చినుతసేయదొడగెనంబురుమానయన ॥ ఉ ॥ రామశమాభిరామరిపు

రాక్షసగర్వవిరామరాజసు । త్రామ సమస్త వృణ్యగుణధామ సమస్కృ
తసర్వసంయుమి । స్తోమపయోజమిత్రకులతోయధిసోమవిసీలవారిద । శ్యా
మపవిత్రనామకమలాంచితదామనమస్తుసికగుణ్ ॥ క ॥ ఓసీతావల్లభదు!
ర్వాసుండనిమిత్తరోషుడలగిశపింపం । గాసింబడినేడునిరా ! యాసంబు
నతోంటిరూపమందితినీచేక్ ॥ వ ॥ రాజీవదళలోచనా శ్రీరామమున్ను
విపులస్రకాశుండగువిద్యాధరుండ సీదు ద్వార సృష్టంబు లశ్యంతసుభిమ
శానంబులుగావునధన్యుండవయితిమరియును ॥ మ ॥ ఇంపైనాకుభవోప
శాంతియగునట్టింద్రాళిగాంక్షించుతా । వకపాదాబ్జములందు సంస్కృతి
యసుర్వస్వామివీహబమా । మకకనకంబులసికధా శ్రవణమున్ వజ్జిహ్వసీ
నామమ । స్తకమదంఘ్రినమస్సువర్చనలుహస్తంబందునొసేదయన్ ॥ నీ॥
వందనంబగునీకువరషడ్వజ్రైశ్వర్యకలితవినిగ్ తాజ్ఞానరూప రామధూమిను
తాభిరామమయాత్మ రామయోపరబ్రహ్మాణీకొదిగెలు । మోడ్చిననుగావు
బోయెదదేవలాకమునకునీయనుగ్రహముచేత । నతిచెడ్డనోనచ్చితానంద
విగ్రహయాజ్ఞయిచ్చుచుటన్ననవ్వరాధు । చేతనాగతినుతిగాంచిశ్రీనివాసు!
డేతిదియామతివరమిచ్చియరుగువేళ । మరలగనుగానియమ్మహామతిశుభ్ర
దముగిట్లనెతుహిసభూధులినూజ ॥ చ ॥ జనువిద్యాధర సర్వమాయలును
దోషంబులవిడై నీకునెక్ । గనుటన్ నేడువిముక్తకల్పడవు విజ్ఞానైకము
ఘ్రిండవిం । కనుమచ్చక్తియలభ్యమెవ్వరికిగల్గెవారలమ్మాక్షభా । జను
లంజేయనసంసయంబనిన స్వేచ్ఛకరాముగీతికంపుచున్ ॥ తనదులోకంబు
నకుంజనియెగావున ॥ డ ॥ రామునిచేసుఘోరమగురాక్షసదేహముబాయు
టలయమి । స్వామియొసంగుశాపగతి మానుటతోల్లిటి దేవకాయున్ ॥
ధామముగల్గియుంటవరదానములన్నివిరాధుడంచెనో! భామిణీకోరైల్లొ
రఘుపాలునిగొల్పునరుండుగాంచడే ॥ గీ ॥ అనుచుబిక్కియాత్మవనితతోడ
శివుండు । మరలరావచంద్రుచరితమెల్ల । దెలుపుచేడ్కతోడబలికెట్లని
దివ్యుంగళస్వరూపరంగధూప ॥ గీ ॥ వందనంబొసతుకవరమహోదండ
దోదరాండులకురణప్రచండులకును । నాత్మకాంతికబళితార్కమండలనైజ
లక్షణలకురామలక్ష్యణలకు॥

—శ్రీరాముడు శరభంగాశ్రమంబునకుంజనుట.*—

వ॥ ఇట్లువిరాధుండుస్వగంబునొందినరామచంద్రుండును సీతాలక్ష్యణ
సప్తస్వతుండై సత్వసుఖావహంబగు శరభంగాశ్రమంబునకుంజనిన బుద్ధికలి

యగునాశరభంగయోగియు సంభ్రమంబున లేచి యెదురువచ్చి సీతాలక్ష్మణులతోడ సదైపు బూజించి విష్ణురంబుననుపవిష్టుంజేసికందమూలఫలాదులచేత నాతిభ్యంబాసరించి సంప్రీతచేతభక్తపరానుబంధగు యన్నారాయణున కిట్లునిమి || మ || బహుకాలంబుననుండి రాఘవభవత్పాదబ్జసంస్పృహ | తస్మాత్కానిశ్చితినిందుబలీతపమునకదత్ప్య్యామెల్లకభవ | స్త్రహనియ్యాంఘ్రిలిడించి ముక్తభవ సామ్రాజ్యంబు నేగాంతుడై | శ్లోహనప్రాభవనిల్వమింతయనిదాద్యకంబయినవై రాగ్యతే || ఉ || ఆశరభంగయోగియు మహాత్తరమైతపకథలంబునీ | తేకునిశ్చిముందుచితియేర్పడజేసివీరత్తుడైనను | స్తేతతపప్రసేత్రతులనీవళదానుహరిం మానతే | దాశరథేయబండు ప్రమదంబునహస్తములై త్రిమొక్కడుక || మరియు సీతాలక్ష్మణులకంబ్రబహుల్లి నెమ్మనంబున || ఉ || స్త్రిగ్ధటాకలాభునతేనుమనుందరిరూపుజానకీ మార్గ్యసరోజభానునకమోపేతానునశేషహృస్థిశుక | ముగ్ధతరస్త్రిశుకజనమనోహరుసానుమువల్కలాంబరుల | దుగ్ధసముద్రధాము భవదోషవిరామును రామురామునిక || క || ధ్యానము సేయించుచు ఘోషాధునికన్నతేరెఘువిలోనకృపామానసులై స్వరుషన్వృతి | దానెంకివీరానవచ్చె దనయంతగృహక || ఖ || మరియుననన్యచిత్తుండగు నాచేత సంస్త్వతుండగుచు నేడునమి పించెం గావుననితండున్నతకామధేయవచనంబగు సింపుడభిలక్షభుండగునీ దాశరథియు నాత్మదేహంబువై శ్వానరునిశ్చియకల్పవ బగుబ్రహ్మలోకంబుచుకనగమించుచుండగంబుగొంబుగావుతను వెండి ముగి || వ ఘమంతుతటిల్లతమెరయుమాడ్కి | నెవని వామాంసీమనుం దవనిశనయ | వెలయుచుచ్యయోధ్యాపురివిఘ్నదురాము | డెల్లపుడునాదుమదినుల్లసిల్లు గాత || గీ || అనుచురామునిమిక్కిలియాత్మవలచి | ముందుగనుగొంచువహ్నిముజ్వలంబు | చేసిపంచాత్మకంబగునాశరీర | మందువిడిలోకవృత్తింబుదెనపుడు || ప || ఇట్లుదివ్యచేపాధుండై శరభంగయోగిడివంబుచరిగిన తదనంతరంబ || గీ || దండకారణ్యమునగల్గుతాపసోత్త | ములంఘూత్తముప్రాభవంబవనిగాండు | వేడ్కశరభంగయోగినిచేనమున | కరుగుచెంచిరెక్కెండుగిరికుమారి || ఖ || ఇట్లుచనుడెంచినందుమిశ్రేష్ఠులంగనుగొనిమాయామానవరూపంబులుగైకొనిన వారలగుటరామలక్ష్మణులును జనకనందనయును సాగిలంబడిచుమగ్గురించిన వారును నాశీర్వదించి వినుతించి ప్రాంజలులై స్వహృదకస్థితుండును భనుర్ద్వాభయంబును హరియునుగన

క్కినలేయునకిట్లనిరి || సీ || దెలియుదుమెచ్చుభూపలభ్యంబుడపంగనలెన
జుడేప్రార్థనంబుండని | నీచృష్టచించితీ సేనుండగఁగఁడు హరివివసజ
నకాత్తబయలు | లచ్చియటంచునెత్తుబుండాశేషులంశమలచుదరారులర
యభరత | శత్రుఘ్నులసయేము చాలనెరుంగుదు మడిమిర మూదివిమ
ల్లసేవు | మాన్యులమునుజనుడెమ్ముమాసిసేవి | తాశ్రమములకునతితోడవ
నుజుతోడ | బచ్చిచూచినమాపడుపాట్లుజెలసి | బ్రోవడలెనెదయచాలబొ
డమునకు || అనుచుప్రతాంబలిపూర్వంబుగ || క || యతివరులచేతవిజ్ఞా | పి
తుడయిరామప్రభుండుప్రియసోదరుభూ | మితినూజాయెడుడువెడి | లెత
దియ్యాశ్రమములెల్ల లీలంజూడె || వ || ఇట్లువెడలివారలతోడంగొంతదూ
రంబరగినుచటన స్తిమాత్రంబులువనభూమియంతటంబడయున్నశరంబుల
నేకంబులుగాంచిరామచంద్రుండు మునులతోడ నీశల్యులబు లెవ్వరివేలవడి
యండెనినవాటిటిలెట్లనిరి || గీ || రామమనిచున్నములివిరాక్షసాశ్రిపా
రవైచెనుబక్షించిపరుషనిష్ఠ | తారెరుంగకయుండినతలెనిగవని | యేమునందు
ముపైఁబరొక్కింతయై || వ || ఇట్లుబహుకాలంబుజరిగెనన భయదైన్యస
మన్వితంబగుసంయుమిసముదయవాక్యంబాకణికంచి || క || ప్రతినయయొన
రైరాక్షస | తతనిదిమొరలెచటనున్నదండింతభవ | ద్వితముగననియంద

—* రాముడునుతిక్షణాశ్రమమునకుబోవుట. *

శ్రువిననతిమోదమునొందిరమ్మహామనులెల్లె || వ || అంతగహనవాసుల
గుచమ్మునులవలననవరత బూజ్యమానుండై సీతాలక్షణలతోడనవ్వంబు
లరఘునందనుండుకొన్నిపక్షంబులుండిపెనెట్లు ప్రమక్రమంబున ఋష్యాశ్ర
మంబులెల్లంజూచుచు ప్రఖ్యాతంబును మహామనిసంకులంబునుగర్వగుణసం
పన్నంబును స్వీకాలశుభావహంబునునగు సుతీక్షణాశ్రమంబునకుంజనినన
గస్త్యశిష్యుండును రామమంత్రోపాసనా తస్పరుఁడును నగు నా సుతీక్ష
ణుండును రాఘవానుగమనంబువిని తనయంతనవత్వరుండై చనుదె చినది
ప్రకారంబుంబూజించి భక్తుక్కురితలోచనుండై యట్లుమొడి ధూరి
గుణాప్రమేయశశిభూషణపద్మభవాశ్రితాఽఘ్రిం | శేరుహమైధిరీతమణ
కిల్పిషసంహరస్త్రాణకామసం | సారవిహాణావోద్ధరణసాధనామరమా
భీరామసీ | తారకనామమంత్రజపతస్పరుడెతవదాసదానుడె || ఉ || సీవు
జగంబువారలకునిక్కముగన్నడియండి సుస్మృతి || దేశరమానుజేదివి

ల్నిమ్మరుమందిర పుత్రమిత్రాదా । రావివయాంధకూపవివరస్తుమలామివ
 పిండమోహపా । శాస్త్రతునస్తుగాంచి దనయంతనవచ్చితి నాదరింపగన్ ॥
 మరియు ॥ చ ॥ అనఘసమస్తభూతహృద యస్తువయ్యస్యమంత్రజాప్య
 మా । రునియెడమాయగప్పదువు రూఢిగీతన్యయమంత్రసా । ధనునెడ
 జేరసికమచితారుదలలచిభజించువో । ల్నినాన్య్యఃఫలదుండవోదువు జనా
 ల్లికిసేదయనింతరాఘవా ॥ మరియును ॥ ఉ ॥ విశ్వముగల్గజే యనభిచ్ఛద్ధియొ
 నర్చనడంపహేతువో । నీశ్వరమూర్తికానొక్కరుడవీవగుణాత్రితయాత్మనా
 యవా । జీశ్వరపాశ్వతీశ్వరరమేశ్వరరూపుల మహ్యమానమా । విశ్వము
 కేల్ల దోతువురవిప్రతిబింబబహుత్వవై ॥ ౧౬ ॥ ఏనును ॥ ఉ ॥ ఇచ్చటనేడుగం
 టిచ్చజినేరమానసపద్మమైవయుష్మచ్ఛరణారవింద మఘమషణా దృగ్విష
 యుండవయ్యుని । యిచ్చకురానికష్టలకొకింతయుగన్నడ వాత్సవామమం
 త్రోచ్ఛరణామలాత్మల కనుత్తమ ముందరసిల్లువెల్లెడన్ ॥ వెండియు ॥ సీ ॥
 నీవరూపిణుడవో దేవుండవై నరరూపంబుగనుగొంటి పాపహరము । మద్భా
 గధే యంబుమహితనీలోకృలశ్యామంబునప్రదృవ్యంబునియిత । చిత్రలక్ష్మణ
 నియశసేవ్యంబు నుమనువ్యవేషంబు శరచాప భీషణంబు । కందర్ప కోటిసం
 కాశంబుచలకలాంబరముదయాద్రక్ష్యభావమమిత । గుణగరిష్ఠంబు శాం
 తంబుగురుతరస్త్రి । తాస్యమునుజానకీయుతంబుగతప్ర । కృతిగుణంబును
 గంటిమొక్కిరినిధన్య । డైతిసఫలంబుజన్మ మింకన్యమేమి ॥ వ ॥ మరియున
 శేషదేశఫలాద్యపాధిరహితంబును ఘనచిత్పీకాశంబును నగు నీరూపంబై
 రుంగుమనియియముందుప్రత్యక్షంబై గనుపించుచున్నయదియిదియ నాదుహృ
 దయంబునెల్ల గాలఃబుటకాశించు గావుతనింకనితరంబు గాంతీంచననన
 ఘనందనుండును సుతీక్షణుండు నేయుస్తోత్రంబునకు మందహాస సుందరవ
 దనారవిండుండై యిట్లుయె ॥ ౧౭ ॥ యేనెరుగుదునీచిత్తము । మానివరవినిమలం
 బుమదుపాననచే । నీనడతమెచ్చునకవడె ॥ గానగలేరన్యమాగణగాము
 లుధాత్రిక ॥ గాంధగలవారెవ్వరంజేసి ॥ గీ ॥ నన్నెకాని యన్యమెన్నడు
 నెరుగక । నాదుమంత్రజపమునాదుసేవనన్నుశరణుగనుట లిన్నియుగలవారు
 గాంతులేనవారిచెంతసిలుతు ॥ క ॥ మరియునామచి సంతసప । రచియీ
 స్తోత్రమెవరుఁదియించినచే । మరువినినవ్రాసినను । మద్వరభక్తిజ్ఞానము
 లుధ్యంబుగగలుగున్ ॥ గీ ॥ అన్నిటనునీవుముక్తుండవై తివిష్ప । డనఘున్యం
 త్రజపముచేతనువువిడిన । పిదపమామకసాయుజ్యపదవిజెడ । గలననిస్సం

శఙ్ఖంబుచాపలుకుమరియు॥ వ॥ భవద్దేశికోత్తమండగునగస్త్యమునిపుంగ
పుంగించికోంతకాలంబచ్చటనివసింపవనంబునన్వసేనెడు వెడలవనియచ
నినుతీక్షణుండునువల్లె గని రాఘవా యాంబునింగనుంగొని తడవుకా
లంబయ్యేనేనుంజనుదెంచెదనెల్లివెడలుదనుచు నారాత్రిచిత్రాశ్రమంబున
నిలిపెంత॥ చ॥ రవియందయాద్రిదోచినుగామడులత్కుళావకీసుని॥ వ
రులతోడుతక వెడలిబల్కరులోలనచేతకుంభసం । భవుని మహాప్రతాపము
లుబల్కుచు మెల్ల నజేతెత్తుటో । ద్భవసహజాశ్రమంబునకుభానుడురెండ
వర్షమునుండగక॥ చ॥ ఇట్లునుతీక్షణీతాలత్కుణసమేళంబుగా మధ్యాహ్నం
బుననగస్త్యానుజనుందిరంబుచేరి యామునిపుంగవుచేతంబూజితుండైవన్యా
హారంబులారగించి యవ్వాసరంబయ్యాశ్రమంబునవుచ్చి ప్రభాతంబగుడుకా
లోచితంబులుసప్ని యచ్చటవెడలిరామచంద్రుండు ॥ సీ ॥ ఋతుషట్క
ధమకాసంయుమైమహాతత్వసముదాయ జాతివైరములులేక । లలితశల్లవ
పుష్పఫలసమూహానమృశాఖాంచితావనీజలముమించి । బహువిధవిహగసం
పత్కూజితంబుచేవనుమతివందనవనమనంగ । బ్రహ్మపిండేపిమండలసంకు
లందై సమలంకృతంబై యనుత్త । మంబురెండవబ్రహ్మలోకంబనంగ । వేదఘో
షలశాస్త్రాచువాదములను । వరితస్వాహాస్వధామునిశబ్దములను । దనరుకుం
భోద్భవునితపోవనముగనియె ॥ వ ॥ ఇట్లుకుంభసంభవాశ్రమంబుగనిలోనికిం
జుకనిలచినుతీక్షణుంగనిశీవుజాసీతాలత్కుణలతోడ యేనువచ్చుట నగస్త్య
సంయమికెరుంగింపమనిచ మహాప్రసాదంబనిశీఘ్రుల యయ్యాశ్రమంబులో
నికింజనియచ్చట ॥ గీ ॥ యమసమూహంబునమమసద్భాగనన్దుండగుచుశ్రీరా
మభక్తులకతిముదమున । రామచంద్రాధకమెల్లనుప్రేమదెల్పు । ననఘ
కుంభోవాఘ్యసంయమిగనియె ॥ క ॥ కనిచేరచిరిగివినయా । వచతుండై మొ
క్కినుగుణవంతుడగుటని । ట్లనియెకబ్రహ్మమునీశ్వర । మనవాకిలితలనుమ
శ్యకాచాన్యండిపుడు ॥ క ॥ దరణిజయులత్కుణుడుదో । కరుణేతత్వదీయద
ర్శనార్థియగుచుపట్టిగదాత్తుజుడగురాముడు । కరుణాత్ముమనిలచెనిటల
ఘటితాంజలియై ॥ సీ ॥ అనినుతీక్షణుచేరాదరంబునరామశ్చతాంశమెల్లను
విడచుగస్త్యమునిచంగవుడుమోముచసాశ్రమంబునదైబుకెనుతీక్షణుడుగ
ళమునీకుండరుచేగమెదోమకొనిరంమహామహి । శితాబ్జపదగులత్కృష్ణమేతు ।
రామభూమినుతాభిరామునదీయపాదాంభోహధ్యాని మాచరించువాడ

గావుననిందున్నవాడనగుచు నేడుగనుగొందు వేడుకతోడననుచు । వెడలెడద
దారిగనుగూడినదువనప్పుడుగ్రకరవంతుజూడకుంభోద్భవుండు॥

—*శ్రీరాముని ఆగస్త్యుడు ఆశ్రమంబునకు బలుచుకొనిపోవుట.*—

॥ ఇట్లతత్వరితంబున వెడలిరామచంద్రునమీపంబునకువచ్చి యిట్లనియె॥
ఉ॥ రిమ్ముశుభమ్మునీకురెఘురామమహాగుణధామజైవయో । గమ్మననిసమా
గమముగల్గెమహాతపీనాదునాకుల । భగ్గంమయితయ్యెడంసఫలమయ్యెడినం
బుమనంబునందజ । స్రంమునునిన్నునమ్మినజమ్మగురూపము బూపకుందువేగి
గి॥ అనిన రామచంద్రుండునువచ్చుచు నివర్చుకొనిచిహవముననుకాంతతోడ
ననుజుతోడనాగియవసిపైవండఁపఁజొమమాచరింపనామునియును॥ ౩॥ తూ
ర్ణంబుగకిరంబులసెత్తిభక్తితోడంగొగలించి యమ్మహామహుసందర్శనాహ్లా
దంబునజాలువలగుభావజలంబులందడియెచు ప్రహృష్టమానసుండయిరఘు
నందనుపదిగు నారామచంద్రుకరంబుకరంబునంబట్టి తనయాశ్రమంబులోని
కేంగొనిచనియాననంబిడిబహువిస్తరంబులగు పూజలవలనం బూజితంజేసిప
రిపరివిధంబులగుపన్యాహారంబులయధాన్యాఁలంబుగ భోజనంబుసేయించి
సుఖోపవిష్టండుగుళశనిభానకొసలేయుంజేరియేకాంతంబున భగవంతుండ
గునగస్త్యయుషిక్యతాంజలియైయిట్లనియె॥ సీ॥ నీసమాగమనందే నేనిరీక్షిం
పుచునున్నవాడ మహాత్మయన్నడివు । బ్రహ్మచేదుగ్ధాంబురాశి మధ్యంబునవ
నుచుతిభారనివారణమును । రావణహననంబుగావింపసంపాధితుండవైతి
వానాటనుండియేను । తపమాచరింపుచుతపహితద్యునాకాంతీనైమానిశ్చూ
ఘంబుతోడ । నిన్నెవరిచింతసేయుచునిన్నదినము । లుంటిమద్బాగధేయండు
గంటివేడు । కొంటికిమీదనడ్డమేమంటినాల్గు । రెంటిగెంటితి చాలనిన్నంటి
యంటి॥ ౪॥ దేవాసకంబునకుచాక్రన్తకాలంబుననుపాధిరహీతుండవునుని
వికల్పజ్ఞాన స్వరూపుండవును సన్యాతుండవు నగుచు నీవాక్కరుండవై
యంటుని భవదాశ్రయంబును భవద్విషయికంబునునగు మాయభవభక్తి
గానంబుగునేసమయంబుననిగుణుండవగునిన్నునాశక్తియావరించునప్పుడు
వేదాదిపరిషిషులగు బుధులు నిన్నవ్యాకృతుండవలెకుదురుమరియునా
శక్తిగొందరుమూలప్రకృతియనియు కొందరుమాయయనియు నివిద్యయని
యనునస్తరణంబునుబంధంబునయను నివిమొదలగు బహువిధనామంబుల వ్యవ
హరింతారదియును నివ్యాకృతరూపుండవగు నీచేతనంచోద్యమానయై మహా
త్తత్వంబునుగనియె నట్టిశక్తిచేతచోదితయైచిమహాత్తత్వంబువలన సహంకా

రంబయ్యగమ్మనా తత్త్వాకారంబులు రెండునుంగలసి సాత్విక రాజసతా
మసంబులన మామధుఃధంబులయ్యెనందు తామసంబున తత్త్వాత్రయగుసూక్ష్మ
భూతంబులయ్యెవాటిచలనచంచీపంబులుక్రమక్రమంబున సాత్త్విక త్రయగు
సాధిక్యంబులై జనియించె నింక రాజసంబువలన త్వక్చక్షుశోత్రజీహ్వహృ
ణంబులును వాక్పాణిపాద పాయూపస్థలునునగు దశేంద్రియంబులునుంబు
త్తైకబ్రహ్మరూపగంధాదులునువచనదాన గమనవిసర్గానందాదులును
తాకర్యంబులై వెలుంగె కడమసాత్వికంబువలన మనంబును సర్వేంద్రియాది
ప్రితులగు దేవతలునుంబుటిరిసూర్వోక్తంబులగునూత్తమాశంబులవలనసూ
త్రరూపంబునుసర్వగతంబును మహత్తరంబునునగు లింగంబుబుట్టె బింబట
స్థూలంబులగుభూతకదంబంబువలనవిరాట్టుసహస్రన్నంబయ్యె నవిచాట్టు
రుషువలనచరాచరాత్మకంబగు జగంబును దేవభిక్షానుష్కాది భూతంబులు
నుకాలకర్తృక్రమంబుననుద్భవంబులయ్యెమరియును॥ సీ ॥ సురవంద్యనిహజో
గుణంబునజగత్సర్గకారణకర్తృజన్మజనగఃసాత్త్వికంబున చరాచరబోషణుండ
వై విదులెన్నజీమహావిష్ణునగః తామసంబునజగత్ప్రళయకారణుండవైధృ
వకిత్తితోడరుద్రుండనగః నీదుమాయాగుణభేదంబులనుదోచు లీలనుజాగ్ర
స్సన్నమునుమహిమాయాచిగాగలవృత్తితయంబుబుద్ధి జంబుగావుననద్విల
క్షణుడవేన చిన్మయుడవర్షయుడవుసాక్షివియువేన సైవభువనంబులకు నెల్ల
జీవనధులుమరియును॥ క॥ పరయేశస్సప్తిలీలా చక్షుడువగువేళి నగుచంచం
దంబునసీవ కరణమొనతుకవుమాయను నిరతికయుడవగుణుడవుననింద్యుడ
వయ్యుక్॥ వ॥ రామచంద్రావిద్యగనునవిద్యయునన రెండువిధంబులకదుమాను
బ్రహ్మశిండునందుబ్రహ్మత్తిమార్గంబునందగులువారలవిద్యావశులై దీరుగువా
రును నివృత్తిమార్గఃరతులై యుపనిషదర్థనిచారంబు సేయుచు నీదుభక్తి
దనురక్తిగలిగియుండువారలు విద్యానుయోగని బ్రహ్మచర్యదురుంక నవిద్యకు
లొనై జరుగువారలు నిత్యంబును సంసారదుఃఖంబునం బొందుదురు విద్యా
భ్యాసంతులగువారలెవ్వ నిష్కమోక్షులు నిత్యముక్తులు లోకంబునదెవ్వదను
కభక్తులై నీదుమంత్రోపాసనంబు సేయుచు రత్నవారలకు విద్యసంభవం
చుంగనియితరులకు నెంతగాలంబునకయిననుంట్ల నేరదునీదుభక్తియునును
ధాన్యాదనంబు సేయవారలకుకలలోనయిన మోక్షంబు నేకూరదుగావున
నీదుభక్తులెవ్వరోవలచేడుక్తులనబగగుదురు సచియంబులేదు రాధువా
యోకైబహుభంబులకవింపనే యొక్కింక నీదుంబు నీకుంబులై మో

తు హేతువునకియ్యడ సాధుసాంగత్యము ప్రసిద్ధులని పురాతనయోగికధి
 తంబుగావుననదియవశ్యకతకవ్యంబుట్టివామందెవ్వరికగునంటే || ౬ || నిర్మము
 లెల్ల నుంచిదిచికామములకవిడిసిన భక్తిచే || నిర్మలులై సుభానుఖివిస్మయభా
 వము లేఁతులుగై ధమకముబూనిన స్పృహయు దాంతము శాంతముగల్గ వా
 రలో భర్తృకీటకుండలకృపాకరదాల్తురు సాధునామమల్ || గీ || మరియు సమ
 జిత్తులును సంగవిరహీతులును | సర్వదా బ్రహ్మశత్రుత్వంబున తత్వమాది | గుణ
 గర్వియుఁ ద్విలేవణులు చేసిన నై నముదమందు వారు వెట్లనదగుదురు || సీ || అట్టి
 వారలతోడ నధికసాంగత్యంబు వీసి భాగ్యము చేత వెలసెనేని | జనియించునీక
 ధాత్రులకొతుక మంతముఖ్యసనాతనమూతికవైన | నీయందు భక్తియు బా
 యుకుండెడు సట్టి భక్తిచేలబ్ధియందు ప్రబలమైన | విజ్ఞానమిది భక్తివిధము పురా
 తనయోగిసంతుతము సర్వోత్తమంబు | గాన శ్రీరామ ప్రేమలక్షణమునంగ |
 బరగునీ పాదభక్తియు హరిసమాగ | మందెయనదగు సత్సంగమంబు రెండు |
 సుప్రచున్నంబు చేరాకు సోకు గాత || మ || సఫలంబయ్యె భవత్సమాగమము
 చేజన్తంబు మద్యజ్ఞమల్ | సఫలంబుల్చరకాలమేను విజితస్వాంతంబునంజేయ
 వు || బృథలంబియ్యడ సేవదార్చనము నిత్యానందగోవిందస | ర్వఫలప్రా
 పక దేవదేవకరుణా వారాశీనీతాపతీ || ఉ || దేవసనీపుమంక భవదీయసతీమ
 జితోడనాదుచి | త్రావరణంబునందు భవదంఘ్రియుగస్మృతియల్ల కాలముక ||
 శ్రీవరనాకు బాలుపడసేయుము కాయము మామకాపరా | ధావళియందన
 వ్యిఘరమావిధుచాలనుకించి మానియుక || ఖ || తొల్లిచుహెండ్రుని చేత రావన్మా
 థకంబు సంప్రాప్తించుగు నొక్క మహాధనువును నక్షయ చూడీరద్వయంబు
 నుగత్తు ధూషితంబుగు ఖడ్గంబును సమర్పించి యిట్లయె రామచంద్రా భూ
 ధారధూషితంబుగు రాక్షసమండలంబెల్లం దెగటార్చుము మాయామానుష
 రూపంబుననవతరించిన కార్యంబు దీర్పుమిచ్చటికి రెండుయోజనంబులదూరం
 బునగోదావరీతీరంబుచపంచపటేలును పేర దివ్యకాననమండితంబుగు నొక్క
 పుత్ర్యాశ్రమంబుగలదచ్చట శేషంబుగు వనవాసకాలంబు వెడలించందగునచ్చ
 టదేవమానవసుఖావహంబులగు కార్మింబులనేకంబులు మించేత సేయంబడు
 గానగతకవ్యంబున || మ || ఘనతత్వాధకసమన్వితంబుగ వెలుంగక కంభ
 జన్మండూన | ర్చిననుస్తోత్రము నాలకించు విధుడొ శ్రీమంతుడాలోకలో | చను
 డత్యంతముదంబునం మునివరుంసంభావితంజేసినీ | డొనితద్దర్శితమాగక
 మంబు వెడలెకా ఘోరాటవీమేది ||

—శ్రీరాముడు పంచటితరంబునకరుగుట. —

.క॥ అనుచు పురత్రయదమనుడు । తనవామాంకస్థయగుచు నడుగును మా॥ వనిత కేరుగింపుచును బ్రెక్కును మరలగ రామచంద్రకృతకాగ్యంబున్॥

వ॥ ఇట్లు సీతాలక్ష్మణ సమన్వితంబుగ నతిదుగ్ధముంబగు సంచుహావివీనంబునంజనుచునొక్కయెడ పర్యతశృంగంబు భంగి గనరాఁదెను నతివృద్ధుజటాయువుంగనంగొని యిదియేమియని విన్నవించున రామచంద్రుండు తమ్ముకిట్లనియె॥ సీ॥ కామకాకంఠింములక్ష్మణమనముంగలనొక్కరక్కనుడుబడియున్నవాడు । బరిమాతృకానననష్టలుకులువినిపడి రాజుమహాభయభ్రాంతుడగుచు । నోరామయేవధార్తుడగా నుడుగులమిండ్రికిగఱుడ భద్రంబుమీకు । దసరునేనుజటాయువనుగృధ్రజాతుండ మీకునుప్రియముగా మెలగువేడ్క । నిందువనియించియుంటిమిరెన్నడైత । వేటలాడంగజనయజ్వేలయందు । సీతలాకై కమాతనాచేతనుప్ర । యత్నమునచాలరక్షితయగు నిజంబు ॥ వ ॥ అనినవ్విహంగపుంగవువచనంబులకుమండహాసంబుతోడరఘునందనుండెట్లనియె॥ సీ॥ పక్షి న త్రమసీవుపరిమసాధువునల్ల సేయుము మత్ప్రియంబీయరణ్య । మందుమాకునమీపమందునిల్వముదూరమునకేగకుమటంచుమనుజవిధుడు । వనితయుననుజన్తుడునుగూడనడువంగ గౌతమీతటమునగలుగుపంచ । వటిజేరికడుగుణవంతుడౌలక్ష్మణుచేతశాలలురెండుసేయబన్పి । మనుజసంచాధరహితమైచుహితమగుచు । జాహ్నువికెయొత్తరమున విశాలమయిన । యవ్వనంబునజనకకన్యావిధుండు । నిలచేబలభేదిదివమందునిలచునట్లు॥ వ॥ ఇట్లు రంభాననసచూతాదిఫలవృక్షసమాకులంబును రోగవిరహితంబునువిక్తంబునునగు సయ్యాశ్రమంబున విద్వాంసుండగులక్ష్మణుతోడ జనకనందనకునినోదంబుగల్పించుచు సుఖంబుగ రామచంద్రుండువనియించెనవ్వేళసామిత్రియునుననుదినంబునుకందమాలాదులు సంపాదించుకొని సీతారాములకుసమర్పించుచు ధనుర్బాణంబులుపుని జాగ్రతతోడ రాత్రులయందంతటగాచియుండుచు రామసేవాతత్పరమానసుండై యుండెనన్నడు॥ గీ॥ వారుమువ్వరుగౌతమీవారియెందు । ననుదినంబును స్నానంబులాచరింతు । రవనిరంధనయునుగమనాగమములు । సేయుతరిరాఘవుల నెడబాడుకుండ ॥ వ ॥ మరియునారామానుజుండును ప్రీతచిత్తుండై యనుదినంబునుగోదావరీజలంబులుదెచ్చి యున్నకువదినెకవలయునెడల రేయిబగళ్ళ నోసంగుమనుండునిట్లు మువ్వరునవ్వకంబున నెవ్వటిల్లు సుఖంబులం గొంతగాలంబు

గడపిరంతలక్షణములు || సీ || ఒకవాడుగూర్చున్నయోగముద్రాస్వితుశాంతాదిలక్షణుదాంతధీరు | నానందసాగరుచక్రము నిరపేక్షమాయావిదూరుగ్మలునుసీలు | సద్వైతుచనుకూలునజుసర్వభూతస్థుభవు రాఘవసాన్వభాముజేరి: వినయంబుననుహస్తవనజంబులను మొగడ్చి కరుణాకరాద్యశంకరమహేశ! దేవరఘునాధమిచేతదేరియనిచ్చ | గలదుసంమతమయినమోక్షంపుతెరువు! వాయుడనుచాలదయయుంచిమాయలెల్ల | చాపుటకుదీనిబల్కుసంక్షవముగను || వ || రఘువల్లభసీకంఠెనొండొరులుబల్కువారలుగనుపడరుగావునభక్తివైరాగ్య శేషంబును విశేషజ్ఞానసహితంబును నగుజ్ఞానంబునానతివలయుననిలక్ష్మీవల్లభుండగు నారఘుకులోత్తమండు సుమిత్రానందనువినయభావణంబులకుసంతసించి సదయదైయిట్లనియె ||

— శ్రీరాముడులక్షణునకు బ్రహ్మ సదేశంబెరింగించుట —

ఉ || తమ్ముడసీకులెందముదమ్మునన్పుడను త్తమమ్ముగో! పృంమ్ములకంఠెగో! పృమేవదైవనుదీనినెరింగిచారగా | జింమువికల్పవిభ్రమముజెప్పెదనీకది నేడటంచుమో | దంచునబలె-రాముడది దానభగర్వవిరాముడప్పుడు || వ || సౌమిత్రియాకర్షింపు మేది గారణంబున జ్ఞేయుండగు పరమాత్మ నెరింగిదుఃఖంబులవననరుండువిడువంబును నట్టికారణంబున ప్రథమంబమాయాస్వరూపంబునుతదనంతరంబజ్ఞానసాధనంబును నంతయాత్మస్వరూపవిజ్ఞానవిషయికంబగుజ్ఞానంబునుబలె-డనికనరాత్మయగు శరీరంబున స్థూలోష్ణోక్తోహమనుటరాది గాగలయాత్మబుద్ధులెవ్విగలుగునని యేమాయునంబరగునంమాయవలననే సంసారంబుచడచురవికులనందనా విక్షేపావరణంబులనమాయకురెండురూపంబులూర్వంబు నిశ్చితంబులయ్యె నందుమొదటిదెయగువిక్షేపశక్తివలనస్థూలసూక్ష్మవిభేదంబులలింగాది బ్రంహపర్యంతంబునుజగంబుగన్పొంపబడియె రెండవదియగు నావరణశక్తియఖిలవిషైకనాస్తవజ్ఞానంబునునావరించుకొనియొండునికంజ్ఞప్రసంగభుజంగభాగ్నింతిదోచుభంగివిశ్వంబెల్లనుమాయవలనకేవలపరమాత్మయందు కల్పితంబయ్యెంగానివిచారింపనొక్కింతయుగనుపడదు నరులచే నయ్యెదివీనంబడుబాడంబడుదలంపంబునునదియంతయు స్వప్నదనోరథంబులభంగి విధ్యాభూతంబుల కానినశ్వంబుగాదుమరియునుచేహంబయసంసారవృక్షంబుననుకూలంబనిదృఢంబుగబల్కంబడియె పుత్రదారాదులెల్లనుతర్కాలంబులగుదురు గావుననిర్వికారస్వరూపుండగునీవుపు ర్వోక్తంబును దేహవిషయకమార్గంబునంగాకతక్కిన

మార్గంబువలన తద్బంధబులెక్కడికట్టిడహం దెట్టిదనిన శృధి వ్యధిస్తూల
భూతంబులయిదునుకత్తాత్రలగుశబ్దములైదునుసహంకారబుద్ధులురెండును
జ్ఞానేంద్రియకర్మేంద్రియంబులుపదియునునుద భౌమిండునుమనంబును మూ
లప్రకృతియునుంగూడుపంచవింశతతత్వాత్మకంబై తేత్రంబనయు దేహంబని
యశైష్వర్యబడువెండియు॥ గీ ॥ అట్టిదేహంబునకుభిన్నుడగుచునామ । యము
లబారయకరమాత్మయంగదేవు । డలరుత జ్ఞేవవిజ్ఞానమందుమెక్కు । సాధనం
బులువినుములక్ష్యగుకూమార ॥ వ ॥ జీవుండనిననుపరమాత్మయనిననుకోకిలిపిక
యనుకబ్ధంబుల భంగిపర్యాయపదబులుగాని జీవపరమాత్మలకు నొక్కింత
యుభేదంబులేదునిజంబు ॥ సీ ॥ పరగవ్యాధ్యాకాణిభక్తులయందుగద్దురుసే
వహింసాదివిరహీతంబు । స్థిరతనక్రియలందునిరహంకృతియుమానదంభ
వర్జనమునతపముపుత్ర । దారాదులందునుధనమందు శాసక్తిబారయమిజన
సంఘవిరహీతమగు । శుద్ధదేశముననిల్చుటపరాత్మేపాదినహనవిష్టానిష్టస
మతశాంత । మితరమతిలేకసకలవృత్తితునినన్ను । దెలియుటయుప్రాకృ
తులతోడగలుకుకునికిగలుగగలుగునుజ్ఞానంబుగలుగును ॥ గలుగదదిసిక్ర
మిబ్బంగిదెలియువత్సా ॥ క ॥ మరియునుబాహ్యభ్యంతర । పరశుద్ధియువేద
పాలభావజ్ఞతయుక । సరిహవిషయాధులభవ । మరణావ్యాలోచనంబుమా
నగవలయుక ॥ వ ॥ సర్వకాలంబులనవక్రతియువాఙ్మానసంబులదండించుట
యుశ్వాత్తజ్ఞానంబుననెల్లయడలనుద్యోగంబునుగర్తవ్యంబును ॥ గీ ॥ ఏమనః
ప్రాణబుద్ధ్యహంకృతిశరీర । ములవిలక్షణుడను నిత్యబుద్ధశుద్ధు । డనుచిదా
త్మనటంచుదార్ధ్యముగనెట్టిజ్ఞానమనదోచునదియొప్పుజ్ఞానమనగ ॥ వ ॥ అవ్వి
ధంబుసాక్షాదనుభవంబునంగానివిజ్ఞానంబునలభియింపదు ॥ సీ ॥ అనపావృ
తుండునైయాబ్రహ్మతనకన్యయలగుదేహదులవెలుగజేయు । స్వప్రకాశంబు
నసత్వసంపూర్నుండుబుధ్యాగ్యుపాధులబారయడొక్క । డద్వితీయుండున
త్యజ్ఞానముఖలక్షణాంచితుండునుద్రవ్యయవ్యయుండు । పరిణామమఖ్యషడ్భా
వపడేతుడువిజ్ఞానంబునకునైనగానబడడు । స్వప్రభువుసంగరిహితుడాచా
ర్యశాస్త్రు । కథితముల నెప్పుడిట్టివిజ్ఞానమమర । నయ్యెడనుజీవపరమాత్మలం
దుగలుగుమాటమయినయవిద్యుర్మూలమవును ॥ వ ॥ అదియొకార్యకరణంబు
లతోడచిదానందాత్మకుండగు నప్పరమాత్మయందులియ్యంబగు జీవుండుపర
సంతుండగునవ్వేళ పరమాత్మయెరుగంబు గావుననయ్యెరుకయే ముక్తియ
హిబరగునదియబంధురహితుండగుపరమాత్మయందు నొపచారికంబనంబు

గానియథార్థంబు గాదువినుము ॥ ఉ ॥ స్థిరమతినెవ్వరైనమదిజీవపరేశవినిర్వ
యంబుతా । రెసిగిరయేసిజెందుదుఁ హీనుభావ హనిత్యము క్తవి । స్ఫురదు
రుసేవితంబగుచు సొంపునలిర్పుపదంబుగానభా । స్ఫురికులపుత్రసేకెరుగగా
గణుతించితినిల్పు నెప్పుడిక ॥ వ ॥ పరమాత్మ స్వరూపుండునగు నాదైవమోక్ష
స్వరూపంబును ॥ గీ ॥ జ్ఞానవిజ్ఞానవై రాగ్యసంమతంబు । తిమిరమనగాను
పించనితెగగునాదు । భక్తిహీనునకెరుగంగబడదు తెలియ । బడునుభక్తునకిల
పట్టబగటికరణి ॥ వ ॥ ఇదియనునగాక యొక్కొంతనాడుభక్తియునుంగలుగ
వలయుయాధాత్మ్యంబుబల్కెదపినుము ॥ సీ ॥ సతతంబు మధ్యక్తసాంగత్య
ముమదియ్య సేవమామభక్త సేవనంబు మొనరి యేకాదశిమొదలగుమత్పర్వ
ములనుపవాసాను మోదనంబు । మత్కుఁధాత్రవణసంమతియు తద్వ్యాఖ్యాన
తత్త్వతముల నిత్యశతృపతయు । మత్పూజయందు సమ్యక్విప్రయమదియ్య
నామానుకీతకానిప్రేమయిట్లు । సంతతంబునుగల్గినసజ్జనులకు । భక్తియవ్యభి
చారమయిబరగుగాన । నేమితక్కువ విజ్ఞానమెనయురాగ । మడగునుజ్ఞాని
యగుముక్తుడగుఁజంబు ॥ శ ॥ భక్తిచేతనభిలంబునువేగంబెచేకూరుంగావు
నసేవు సేయుప్రశ్నవలనసంతయునాచేతబల్కుంబడియ నీమార్గంబునసేవ్వడే
నియుచునంబుజేరిచిన ర్తించునతండు విగతకల్మషుడును భక్తభాజనుండున
గుమరియును॥ గీ ॥ నాడుభక్తిలేనరులకుదెలియంగ । బలుకబోలదింకబలుకజ
లయు । చిలచియొననాడు ప్రేమభక్తులకును । తాతనూజవిమలతపనలేజగ
క ॥ ఎవరైనదినితాంతము । ప్రవిమలమతి విననవారు పరియించినని
బ్బవపటలధ్వంతమువిడి । శివకరమగుమోక్షలక్ష్మిజెందుదురనఘా ॥ ఇంత
బల్కునేలవినుము ॥ మ ॥ అతిశౌంభాత్ములుమత్పదాబ్జయుగ సేవాసక్తులుక
భక్తులూ । తతవిజ్ఞానులుయోగులైన జనులక దర్శింపుచుక సంతతోద్య
తచిత్తంబునామ సేవయనుచు తద్భక్తి సేయకం । స్థిరమోక్షమువాని
కెయ్యదలనేదీపింతుచ్చాక్షేడిక ॥ గీ ॥ సంశయములేదనుచు భానువంశతి
లకు । డనుజుతోడుతనానచ్చివతెరంగు । నైలనుతతోడబల్కెక పాలపాణి
భూరికరుణాంతరంక స్మరింక ॥

—* శ్రీరామనికడకుశూర్పణాఖకచ్చుట*

సీ ॥ హరుడద్రియతోమరల నిట్లనియె నక్కాలంబునను మహాగహన
మందు । జరియించుయొకమహాసఖియారాక్షసలనజనస్థాననిలయ కామ!
రూపిణియదియునేర్పుగనుతానొకనాటివేళ గోదావరీవిమలపులిస । తలము

నదిరుగుచుజలజవజ్రాంకుశాద్యనుడమ శుభదేఖలయియున్న । గర్వలోకం
మస్కృతుచరణయుగము । గాంచితత్పదసౌందర్యఘనతైంతో । భ్రమ
సియాజాడజనుడెంచెపంచవటికి । మెల్లమెల్లనరామసమీపముగను ॥ ఇట్లు
జనుడెంచియచ్చట॥ చ॥ కనియెరమాసతీశుజనకక్షీతిపాలనుతాసమేతు! పా
వసభసి తాంగరాగునభవప్రభునిత్యనువణకవణకాంగం । జనకజటాకిరీటభరు
చండపరాక్రమునాదితేయమ । డకనురతినాథసుందరు నిరామయు పుణ్య
విశాలవత్సునిక ॥ మరియును॥ గీ॥ అబ్ధిగంభీరునవ్యయనచలుననుప! మా
నునీలాంబురుహపత్రమహితనేత్రు । నట్టకందు నమానుషునశుభచతువి!
రాముశ్రీవత్సచిహ్నితురాముగనియె ॥ వ ॥ కనుంగొని కామవిమోహి
తయైయారక్కసిరాఘవుంశేరసరిగియిట్లునియె॥ సీ॥ ఎవ్వరివాడ వివేకడవి
యాశ్రమంబునజటావల్కలంబులుధరించి । యేలచరించెద వెద్దిసాధించెద
వెరిగింపునాకునేనెనయరాక్ష । సినికామరూపిణి శిష్యుడ పేరుశూర్యణు
మహాత్ముడురాక్షసేంద్రు । డయిన రావణునకుననుజన్మనిష్ఠహావన మన్నెశా
చరవల్లభుండు! నాకొసంగెనుముసిభక్షణంబెవేవ । నముగనుండెదనీదండక
మునతంము! డైనభరుతోడనీతెరంగానితంము! డెలియగనువేడెదనువదాన్య
తిలకయనిన ॥ ఉ ॥ దానికి రాముడిట్లునియె దానివి రామసమాఖ్యున్నయో!
ద్యాన్యసందనుండజనకాత్మజమత్స్యైశుభార్యసీతయింమానినిలోకసుందరి
సమంవితలక్షణుడైనలక్ష్మణుం । దాను కనియ్యుడౌ ననుజాడారయ నాకు
త్రేలోకసుందరి ॥ వ ॥ వజ్రవకునానతిదలయిడివనంబునకువచ్చితినిష్ఠుడెన్య
ది నాకునీచేత సేయవలయుపని దానినెరింగింపుమనిన నదియు రామచంద్రు
వాక్యంబులవిని కామార్తయైట్లునియె॥ గీ॥ రంమునాతోడరామవనంబులం
దు । శైలములయందుమరుకేళిసలుపుచుపుడు । నిన్నువిడజాలకామంబుని
లుపజాల । తడవుసేయకుమనిననద్దాశరధియు॥ వ॥ కీకంటజనకనందనన
లోకించుచుమందన్నీ తాననుండై ట్లునియె ॥ సీ॥ కళ్యాణియిదెనాకుకాం
తయెన్నడువిడియుండనియదియెట్టులుందువీవు । సవతిడుకిఱముచేతజనుముతి
త్తుణుడు నాతంముడుమిగులనుందరుడునీకు । దగియుండు నాతనీమగనిగావి
హరింపుమనినయద్దానవిడుట్లరామ । సోదరుకడకేగిసుందర మీయన్నయా
నతిచేపతివగుమునాకు । వెడలుదములెమ్మువలదింకతడవురమ్ము । మనినగత
మోహుడగు రాఘవానుజుండు । రానిపలుకులువినిపల్కెమాపతివి । నీవు
నీకునుమేలుయిన నలచునినుచు॥ క॥ వీసీతావల్లభునకు! దానుడనినుడెంచెదే

నిదానివగుదువి । ట్లూసపడకమ్మహమ్మహు । జేనుకొనుమునీదుసేవజేసెద
యేను ॥ వ ॥ నాకుభార్యవగుకంటె దుఃఖతరంబులేదు వేగంబయ్యెను
హత్తుకడకు నడువుమతందభిలేశ్వరుండగు రాజతిలకుండు గావున నీకును
మంగళంబుచేకూరుననిన నదియును దుష్టమానసయై మరలరాఘవునమీపం
బునకుంబరచిశ్రోధంబుననిట్లుయె ॥ ఉ ॥ ఏటికినన్నుద్రిప్పెదవు యీగతి
తోననవస్థితుండవై । మాటికిజాడుమిప్పుడొకమాత్రన నోటికిముద్దజేతునీ
బోటినిటంచుభోరుననుభూనుపైగమకింపగోసె । దోషాటికిబట్టిముక్కుచె
వులయ్యెడలత్తుణుడా తృఖడ్తుడై॥

—శూర్యగణలక్ష్మణునిచేతభంగపడిఖరదూషణౌదులజేరి మొరచెట్టుట.—

ఇచ్చిధంబున॥౪॥ అలఘుపరాక్రముడగురఘు, కులతలకుడులక్ష్మణుండు
కొంకకనీతా । లలనావిభునానతితన । చెలువడచినఘోరరవముసేయుచునది
యుక్ ॥ వ ॥ భయంకరంబుగనెత్తుటంజొత్తిల్లు మేనితోడపరుషాత్మరంబులు
పల్కుచునేప్పుచుంచారి ఖరుకొల్లునంబడిన నదియేమియని ఖరతరాక్ష
తుండగునారాక్షసుండును ॥ చ ॥ ఎవడుయమాలయంబునకు నేగుతలంపున
క్రొవ్విసికునేడవమతిజేసెబల్కుమిపుచార్యెనంతకతుల్లుడైనని । కువ
మననకుపాచరియుకొంకకనిట్లనెతోడలక్ష్మణుం । డవనితనూజయున్నదువ
నాయతబాహుడొకండులీలతోక్ ॥ వ ॥ దండకందెల్లనిర్భయంబుసేయుచు
గోదావరీతటంబుననిలచియున్నవాడువెండియు ॥ గీ ॥ వాడురాఘవుండువా
నిపంపునవాని । యనుబడిట్లుజేసియనిపెన్ను । సివుకువజుడవులనిక్కొ
వుపోటరివైంవానిబింకమార్చిమ్ము ॥ వ ॥ లెమ్మవారలందెమ్మ తద్రక్తపా
సంబుజేసియానుదుమకదులందెదగాదేని ॥ క ॥ మృతినొందెననఖరు
డు । గ్రతపదునాల్గువేలరక్కసులనతి । ప్రతిఘటనన్నద్భుతై । యతిశీ
ఘ్రీమివెడలుడనుచునానతియచ్చెక్ ॥ వ ॥ ఇట్లుభీమకమణిగురిక్కిసులం
గొనుచునాహవకాక్షచేతఖరుండును త్రిశిరుండును దూషణుండును దండ
నాయకులై నాన ప్రహరణౌయధంబులు కరంబుల బట్టియొక్కపెట్టనార్పు
చురామనివాసంబుచేరంజనుచెంచు సమయంబున తతోల్కలహలశబ్దంబాక
ర్పించి భగవంతుండగురామచంద్రుండు సౌమిక్రింగనుంగొని యిట్లనియె॥
చ॥కనుగొనులక్ష్మణౌదివిజకంటకులల్ల డెయ్యెగుడెంచుటల్ । మనపయిపోరుగల్గు
నికమార్కొనియుక్కుడగింపగోరెదక్ । జనకజదోడుకొంచునొకశైలగుహక్

భయమందకుండని పురిచిగనుధకరుండవయ్యుండుముఖాదుముహత్యతా
 పముక॥ ౪॥ ఇ య్యదనోండుబల్కంబోలదునామేదయానగలదనిన సౌమిత్రి
 యువల్లే దని జవకతనయం దోడుకొని గహ్వరంబుకడకుం జరియెనంత॥
 సీ॥ శ్రీమంతుడగునట్టి రామచంద్రుండును పరికరంబెల్ల నేర్పడగగట్టి యుత్తేష్ట
 రంబగునాత్మకోదండంబుగొని యుత్తయశరంబు లెనయునట్టి॥ కవదోనల్ మా
 పునఘటియించి సన్నద్ధుడై ల్వ నప్పిశితాకసులును । బలువిక్రినొకపెట్టబర
 తెంచి చిత్రవిచిత్రాయుధములును శిలలుపాద । పములుబల్విడి రాముపైబ
 రుపవాటి నెల్ల లీలయ పోలె శేతుడధక॥ చంద్రసాయకములనిముసంబులోన
 సరికెలిలట్లుతునకలై ధరణిబడగ ఇవిధంబున ॥ ౪ ॥ సదునునత్రుంచివిం
 టబలునారినిగుడ్చిచు హోగ్రకోపుడై । పిడుగులబోలుబాణములు బేర్కొని
 వైచినభీకరంబులై । కడుపులుసించివత్తుములుగాడి శిరంబులుడుచ్చి ప్రాణ
 ముల్ । వెడలిచి తొమ్మిదైదునుగువేలకాటుల తచ్చరావళుల్ ॥ ౪ ॥ ఇట్లు
 ప్రహరాధంబులోనఖరదూషణత్రిశిరులతోడ నాస్త్రేచ్ఛంబు హతంబుగావించి
 చెనంతలత్తులుండును ॥ ౪ ॥ జవకజవోడితెచ్చిరఘునత్రముముండగనిప్పిమ్మొ
 క్కియిద్దనుజులనుక్కడంచుటకుతద్దయపిన్న యువందేభూమినం । దనయు
 తదియ్యగాత్రశర తాడపిడచహస్తీపంకజం । బునశమియింపజేసెనుగుమో
 మున రామనిగొగలెపుడుక॥ అంతశూర్పణఖయు॥

—*శూర్పణఖ రావణునికడకుజని దుఃఖించుట.*—

౪॥ పలువురు రాక్షసోత్తములపారబలుల్ వఘునాధసాణకాకలము
 నమ్రగుటల్ గనిఘనంబుగ నేడ్చుచుచారిలంకలో । పలకొలుపాదశాననున
 భక్తబడియేడ్వగనాడుశోకవి । హ్యలయగుచెల్లెలింగనిరయంబుకడగరికెలువ
 ట్టుచుక॥ ౧॥ లెమ్మలెమ్మయెక్కడమ్మనీకిటువిరా । పమ్మెనరైవానిబల్కు
 యచుడావరణబుడోకుబేరవాసపులోభన్త । మాతృ సేతునిమిషమాత్రమున
 ను॥క॥ అననదియుబల్కెరావణ । వనితానక్తుడవుచుద్యపాయవిభువిసె । ట్లు
 నదగునిన్నదొరయని । వినుఖరదూషణముఖాత్మపీరులుగడియెక॥ ౧॥ సదు
 నాల్గువేలునుడిసిరి । పదపడిరఘురాముచేతభండనముననిం । కెదిరిజయిం
 చెడిశూరుడుమదిదల్పగలేడుభూమిమండలమందక॥ ౪॥ సీవునిచారవత్సు
 ర్విహీనుడవుశరతుండవుప్రమత్తుండవెల్లెరింగెదవిదియికాదు ॥ ౧॥ నెరిజవ
 స్థానమంతయువిర్బణముగ । శేయుచున్నాడుయారాజశేఖరుండు । నోనబ
 ల్గినదాకనీవెరుగవై తననడకాస్యండుక్రొధతావ్రూత్తుడగుచు ॥ ౧॥ రా

—శ్రీ రామాయణము హనుమత్ పాదము—

క || వినుమెఁడిటుసేనాశము | గనుగొనియూచూలధూత కరమగువా
 క్కం | బసుకూలపుచెఁఱ్ఱుం | దునుదండ్యుడువాడమితుడున్నగునీకున్ || ఉ ||
 ఆచనుధకుపేరువినినంతసేతల్లడ మందుగుండెరా | కీవరకున్నదేమియనినీత
 దుబాల్కమునందుకొశకుం | బ్రోవగదేగుడంచియొక భూరిశరంబుననన్ను
 జేమినం | జేవదొలంగికూలితని సింధువునకొకతయోజనంబులన్ || చ || అది
 మొద లేనుచాలభయమందుచు రామకృతంబుమాటికే | మదిదలపోయుచున్
 భవసమాన్యరథూ జ్ఞమునన్నివేళలన్ | హృదయమునంగనుంగొని యదే
 మనవచ్చునరాక్షసేంద్రుడు | ష్విదీతుని పిన్ననాటిభుజవిక్రమ మియ్యోడనా
 ప్పియుండజే || వెండియు || పండకంబుననవిభుండుండువేళల పూర్వవైరము
 మనంబున దలంచ | జనితీత్యశృంగుడకమునివేషి నాచుచుత్పద్యశులనేకులు
 దగిలిరాగ | జనకజానకాతులత్తుణ సేవ్యమానునారఘునందనుని సత్వరం
 బుతోడ | యేను దాకినంబుహీశుడుగలయొక్క శరమునాపైవై వశరసిపాతాభ
 రముచేతనురముబరిచులై జరచిర | దిరిగివారి రాశిదరినిగూలి | నాటనుండి
 యివ్వరంబుననున్నాడనిల్లువదలిమిగులతల్లడమన || క || ఏవేళ మదినిరామ |
 త్నైవరుమరుపుగనక్రూరస్పముగళమం | దావృతమానరునకుబలె | రావణ
 కంటికినిదుర రాదొంతైనన్ || మరియును || గీ || రాజరత్నరమణిరథముఖ్యరేఖా
 దులగుపరాభివినిన యపుడు రాము | డడయెదిచ్చెననుచు బెదరుదోచుచు
 గాని | విడితిబాహ్యకార్యవితతనెల్ల || వ || మరియునితరంబుమానయా రామ
 చంద్రునననుంబును మనంబున చింతసంబు సేయుటచేత నిద్రావృతుండ
 నయినను స్వప్నదేశంబుననారాఘవుండుసమాగతుండగునట్లుగటివేళ నవి
 భుం గాంచి తెగి లిమేల్కనివిగతనిద్రుండనౌదు దశకింధ రాసీవును రామచం
 ద్రునెడనాగ్రహంబుమాని గృహంబునకుంజనుము ప్రయత్నంబునంబెక్కు
 దినంబులురాక్షసకులరిబరక్షింపు మవిభుండు మనంబునం దలంచెనేనిమన
 బెల్లనశియించుటెల్లనిక్కంబు గావున || గీ || నీకు హితములుగను నేనుబ
 ల్గినపల్కు | లాదరించిహరిపరాత్మనందు | వైరబుద్ధిమాను మారఘుపుత్రుం
 డుపరిమకారుణికుడుభక్తివలన || వ || అదియునుంగాక మునివాక్యంబులవల
 ననిక్కార్థరిబశేషంబు సేరింగినవాడనెట్లైన తొల్లిటియుగంబున పరమేశ్వ
 రుండగుహరి బ్రహ్మచేపుచేతనర్పితుండై నీకెద్దియాప్సితంబు దానినొనిరిచెద
 సనినయాపతు రానినుపలనన విందలొచనమహా ప్రభూసీపుభూతలంబునమా

నుషదేహంబునదశరథాత్మభావంబునొందితడవు నేయక లోకకటకుండగువ
శకకుంబరిమార్పుమనుచుబల్కబడియప్పుడు॥ ౪౦॥ మాయామానుషమా
తిశచేతమనలకమదికంపనారాయణం । డీయారణ్యమహితలంబునకునేదే
తెంచెనక్కంబుతం । డ్రియామాటలునంబుమట్లుమనిమారీచుండుబల్కంగ
దై । తేయాధీశుడుమించుకోపమున దేదీప్తాత్మడైయిట్లనుక॥ ౪౧॥ ననుద్రుం
పగపరమాత్మయ । వనజజుచేప్రాథకనంబువసేమనుజుడై । బనుకడిననేల
విడుచునుభునతరచాణములమేనుఖండింపకీక॥ ౪౨॥ కాపునతిప్రయత్నంబున
గీ॥ అవనితనయదెత్తునవ్వీధుచేసేల్లి । పరమపదముగాంతువెరవకీపు । మృ
గమవగుచునతనిమృగశాబకాక్షినా । నాకందజేసేనుఖమునందియుండు॥ ౪౩॥ అ
టుగాకయామావంబున నారామచంద్రు నేనజయించితినేని నిర్భయుండనై
జానకింగైకొందుమరియునియ్యెడ॥ ౪౪॥ అడ్డమాడవలువదగునత్యసంకల్ప । డీ
శ్వరుండువిష్ణుమెలికలుగునంబుహానుభావుడాత్మదలంచిన । కాగ్యమునకు
వేగగదలుమిప్పుడు॥ ౪౫॥ వెడలిసివునుచిత్రమృగరూపధరుండవై యాశ్రమం
బునకతిదూరంబుగ సలత్తుఁబండగురాఘవుంఁగొనిపోయివిడిచిపూర్వప్రకా
రంబుననుఖంబుండుమియ్యెడ నెఱ్ఱదియైననించుక నాకుభయంబుగలుగునట్లు
బలికితివయేని యీసమయంబుననిన్నీకరవాలంబుచేసె నరికివైచెద నిస్సంశ
యంబున మారీచుండునుతద్వాక్యంబులాకణికంచి తనమనంబునట్లనిచిం
తించె॥ ౪౬॥ మించిననురాఘవుడుసంహరించెనేని యపుడముక్తుండనాదుభ
జాణకవమననటులగాకున్నబలుకమ్మడైనవీని । చేతజచ్చిన నిరయంబుసిద్ధ
మనుచు॥ ౪౭॥ రామచంద్రునవలన మరణంబునిశ్చయించుకొని వేగంబలేచి
రావణంగనుంగొని లంకేశ్వరానియాజ్ఞయొనరించువాడ ననుచు బలికియం
తయరదంరేక్కిరామాశ్రమాభిముఖుండై చనిదూరంబున॥

—*మారీచుడు మృగరూపంబున సీతకగువడుట.*—

సీ॥ జాంబూనదంబుతోసరియైనదేహంబునందు తెల్లసీరావ్యలించుకలును
మణిఘరంబులునీలమానిక్యనయనయమల్ సద్రత్నతుల్యః పాణములును । ము
ద్దుగుల్మెడు పిన్నమొగమును మెరుపుల గమిమించుతనుకాంతినిమరిసీత । క
గుపడునట్లుమాయామృగాకారుడై యువ్వినంబుననాఖలుండు । నిలుచును
రుకునటులుఁ టులుగంతులువై చుపూరిగరచుచెదరు పొంచుదుముకు । మరి
యుదత్స్వభావమాగకమల్ జూపుచు । భ్రాంతిపరచెరాముకాంతనపుడు॥
౪౮॥ అనుచువహదేవుడుమా । వసితకరుగించెలోకపావనమగురా । మని

చరితములభిలమునిజ్జీవనగంగాజనకచరవై భవరంగా॥ వ॥ మరలనిశాకరక
 శావతంసుండగేంద్రనందనతోడనిట్లు యె రావణచేష్టితంబిట్టివగు వేళ రా
 మచంద్రుండును॥ ఉ॥ ఆవిధమంతయుండెనినయ్యుచునుతతోడనిట్లునె॥
 యోవనజాక్షిపజ్జిముఖుడొక్కొనభితునిభంగిరాగలం॥ దీవును నీస్వరూప
 ముగనిచ్చటఛాయనుడించిత్రైచే॥ సావకుచంద్రునిల్లు మొకవత్సరకాలము
 నంతమీచట॥ వ॥ కల్యాణీ రావణవధానంతరంబున పూర్వోక్తప్రకారంబుగ
 నన్నుండొడవపనిపలికిన॥ క॥ వినిరామోక్తక్రమున॥ నొనరించుటతా
 శుచంబునోగియ్యంబుద్యోమనటమాయాసీతయు॥ కనుగొనియెకురంగశా
 బకంబువేడ్కె॥ ఇటులమాయాకల్పితంబగునామృతంబునిరీక్షించినవృ
 త్తొనుచురామచంద్రుండదిసినినమాన్వితయయిట్లునియె॥ చ॥ కనుగొనురా
 మచంద్రుడెకాండనరత్నకురంగసాబకం॥ బనువుగసంచరించెడుదయా
 మతినికరుణించువేనిన॥ య్యుచనపితోడితెంపనిననంములు విల్లునుబూని
 యేగుచోననుజునితోడనిట్లుయెనాదశకంధరవైరిపార్వతీ॥ వ॥ అత్తృణానీవి
 క్కడనేమరకసాధ్వియుననిందితయునుత్రాప్తాణశల్లభయునునగుసీతనతిప్ర
 యత్నంబునంగాచియుండుము మాయావంతులునుఘోరరూపులునునగుచు
 నివ్వినంబున॥ గీ॥ కలరురాక్షసులకేఘూర కర్కశాత్తు॥ అనిననోయన్న
 నీవేమిఁజుట్టువట్లుజనదలంతువువీడురాక్షసుడుమృగశ॥ దీరమూనె నిజంబు
 మారీచుడిచట॥ వ॥ కాదేనయిట్టిచిత్తరూపంబుసాధారణమృగంబుతి
 కెవ్విధంబునకంభమించుననిన॥ క॥ మారీచుడైవ్రదుంచెడుకూరిమిసారం
 గమైనగొవచ్చెనవం॥ భోరుహలోచనకిచ్చెదా దీరతనిలుమనుచురామదే
 వుండంత॥ వ॥ లోకమోహినియజగత్స్వరూపిణియగుమాయయేవిభు
 ననుసరించియుండుచట్టికారుండును చిదాత్మయుపూర్ణుండును నయ్యు
 మాయామృగంబునకువెనుదగిలినట్లుగుటకెయ్యదిహేతువనిన భక్తులయందను
 కంపానహీతుండు భగవంతుండను వచనంబు సత్యంబునేరు నదిమాండ
 లునియేరింగియు నీతాప్రియాథకంబాశ్రీహరిమృగమాయానంబు వహించె
 నట్లుంగాకమరియొండువిధంబయినపూణాకామియువిదితాత్మయు పరమా
 త్మయునగురామచంద్రునకుమృగంబుతోడుతను స్వప్రియగు సీతతోడుత
 నుంబనియేమియివ్విధంబున॥ సీ॥ తొడరియొంద్రకరాసతుల్యమో బాణాన
 నముబూనియారఘుచంద్రునండు॥ వెనుదగులగమృగంబునునటునిటుబోవుని
 లుచునితైరుగుననలువనిక॥ నడవులనేకముల్గడచిపోవగనిజంబుగలక్కొను

దనిబుద్ధి దేలసి । సాగ్రహంబుననొక్కయంబకంబడరింపవాడునుతల రెండు
 వ్రయ్యలగును । వోయిలత్తుణపటు బాహుయగళుగూడి । వోయిననుగా
 వుమోయిరావోయియనుచు । రాముగతిగూసియమ్మహారణ్యమందు । స
 డియెతోంటినిశాటరూపంబుతోడ॥ అప్పుడు ॥ మ ॥ అవనిక బంచమహాఘ
 వంతుడును దేహత్యాగకాలంబునం । దెవనికమోటవచించితత్సదృశుడై
 యేసారునాజానకీ । దవునీక్షింపుచుతచ్చరాళిహతుడౌ జైత్యుండులేద్రా
 పవై । భవముజెందుటచిత్రమేమదివలంక పర్వచంద్రావసా ॥గీ ॥ అ
 ట్లుగావునవానిదేహంబునను । సుండిజమెల్ల నీక్షింపుచుండరాము । నం
 దుజొచ్చెమహత్తరమైనతేజ । మొకటియమరులువిన్నయ మొందిరపుడు॥
 మరియునప్పిబుధులుతమమనంబుల ॥ సీ ॥ ఏమియనరైవీదేవభలంబంబెబ
 హుపాతకీయుమునిభక్షణండు । నైనదీనివిన్నయంబందకాదురామప్రభా
 వంబీక్రమంబునిక్క । మెట్లన్నవీడుమున్నీరాఘవుచేత శరతాడితాంగుడై
 సంస్కరించు । కోసుచుమహాభయంబునగృహవిత్తాదికంబెల్లవిడిచిపొదయి
 నందునంచిత్రధ్యానమునరామునుంచివిగత । సకలకల్మషుడైయంగ్యసమయ
 మందు । రాముజూచుచురాముచేనావిరాము । నందుజొచ్చెనుసంతతానందు
 డగుచు॥చ॥ కావున॥గీ॥బ్రహ్మకులజుడైనరాక్షసుండైనను । పాపియైననుధర్మవా
 పియైన । కొనలేయదలచికాయంబువిడిచెనా । తత్పదంబుజెందుతధ్యమిది
 యే॥ ౫॥ అనుచుతమలోనసంభాషించుకొనుచుదేవతలుదివంబునకుంజనిరంత
 రావచందుగిండును నిజస్వాంతంబుననితర్కించె నియ్యసురాధముండుమృ
 య్యమానుండగువేళనూరకుండక హరిత్తుణాయనుచు దుర్వాక్యంబుమొర
 గియొరగెడియమ ద్వాక్యసదృశంబుగావునచేపులంబడిన జనకనందనయే
 మగునోయనుచుచింతాపరితాత్పండైమారంబునంనుండిమరలెనప్పుడుదురా
 త్ముడగుమారీచుండుబల్కినవాక్యంబునుపర్లకాలాప్రదేశంబునా ॥ చ ॥ విని
 మిధిలేశువుత్రియలివిహ్వలయైవెతనొందిలత్తుణం । గనివడినేగులత్తుణవనం
 బుజైత్యునిచేతపీడనోం ! దెనుభవదగ్గజుండుచనుదీవదెలత్తుణయంచునిన్ను
 లిల్చెను । వినలేవోళిఘ్రిముగలెమ్ముసహాయవిగమ్ముయన్నకుక॥అనినలత్తు
 ణుండిట్లనియె॥గీ॥దేవియదిరాఘవునెలంగుతీరుగాదు । నిక్కమెవ్వడొయొక
 యామనివరుండు । మరణకాలంబునండట్లుమొరగినచునె । రాముదేవిమొరం
 గుటలేమింత॥గీ॥అమ్మహానుభావుడాగ్రహించిననిమి । వంబులోనముజ్జగంబు
 లెల్ల । సమయశేయకాలుసాధ్వియవిభుడెట్లు । దీనవననమాడబూనునొట॥

—* లక్ష్మణునిసేవకరినోక్తులుబలుకుట- *

వ || అనినజానకీయొక్కన్నల బావప్రకరంబులు దొరుగగోపంబునలక్ష్మణుంగనుంగొనియోరిచుర్బుద్ధిలక్ష్మణా రామనాశాభికాంతిఁజూండగుభరితుని చేతఁ దేరితుండవైచునున్న చావుగోరుచురామచంద్రుండు నశించిన వెనుకనున్నుంగొనబోవుటకునైవెనుడిగిలి సేవకుచందంబుననున్నవాడవయ్య యోస్వదార్యా హఠణోద్భుక్తుండగునిన్నెన్నండు నారాఘవుం డెరుంగడ య్యోనైనను || క || గానిమ్మ రామవాన్ముని । నేనంబెదనేమిరాత్మునైన ననునెక । బైనుముజేసినభరతునినైనుసిరొందుగాకనట్లుగనేనిక || వ || అనుచుకగంబులెత్తియాననంబు మోదుకొనుచు గోదనంబుసేయం దొడంగి సనమ్మాటలువిని లక్ష్మణుండును కగకంబులు మూసికొనిచాలదుఃఖితుండై నన్నునిత్రైరంగునం బలికితివిగావున చండిచ్చుంగాల్పక నాశంబునొందంగ లవనుచుబలికియమ్మ హావనంబున నలుదిక్కులంబరికించి || క || వనదేవతలారాకను । గొనరయ్యదోసమెరుగక్రూరవచనమల్ । గనెబల్కునైనమీరివ్వోశచుగాపాడుడనుచువగవుననపుడుక || వ || రావచంద్రునకెదురుగ మెల్ల మెల్ల నజనుచుండెనది సంగుచేసుకొని దండకమండలధరుండై || క || ఆ సమయంబునభిత్తుని । చేసమునదశానసుండువడిడనుడేరక । భూనుతప్తూ జయొచ్చెను । ఖాసనమిడిమధురఫలములర్పించితగక || గీ || విశ్రమించుడిచిడివేగంబులత్పేర్చు । డేగుడెంచుతాపక్షిప్తితంబు । లాసగుననదశాన్మృదొకకొన్నియద్దెమిడలుకులాలకించుశలవుతోడ || మ || పనితాయెవ్వరిదానవీవు విభుడెప్పుడివ్వరాంతంబునం । దనుజావాసమునంజరించెదవుశీతత్వంబెరంగింపుమొ । య్యనసాకల్యచుగాగవంతనినాదావాస్తవంబెల్లని । కునువిస్తారముసేతునన్నమదిసక్రూరాత్ముగాదల్పుచుక ||

ప || ఇహ్మానితోడఁబల్కినప్రత్యవాయం బేమియనుచుసీతాసతియిట్లనియె || సీ || గుమివర్చివినుము మహాత్ముండుగ్రీమంతు డలరునయోధ్యావురాధిభండు ! నిశరధుండచుమేటిధరణిశుడమ్మహి నాధునకక్రం దనుదురామ ! చంద్రాబిధానుండుసర్వలక్షణలక్షితుడైన నమ్మహాత్మునకుధర్మ పన్నివిజనకభూపాలన దనుమదాప్యసీతయిసంగనలరునతని కనుగుదమ్ముడులక్ష్మణుండన గాచ్రాశ్చ । వత్సలుడొప్పునమ్మహారుమతండ్రి । యజ్ఞనలయిడియీ దండకాటవికినివచ్చినారునితాంతప్రవాసులగుచు || వ || పదునాలుగేమలు నిలచువారలొకభవస్వైతాంతంబెరుంగనానతియ్యండనిన నప్పొలస్తుండ

పృథ్వితాతీతకంబుతోడనిట్లనియె || ఉ || ఏదశకంఠరుండదనుజేశుడవైక
 వణుండనిచ్చుటకొక | మోదముతోడనిపయిని మోహమునాపగలేకఁబుట్టికొక
 నాదగుభార్యవైవనమునంగలదుఃఖముచాయమోనిమ | ర్భాదలనిచ్చురా
 ముగవయకనుఖమేమిశుభాంగినీకిటకొక || వ || సన్నుంగూడియభిలభోగంబుల
 సుభవింపుమననవైదేహీయనమ్మాటలు వినిభయంబునొంది యొక్కొంచుక
 యిట్లనియె || చ || దనుజకృతఘ్న గ్రుంగుటకుడల్పేదొరాఘవ సాయకానలం
 బునశలభంబుమాడ్కి మరపుంగవుమానిసిబోలెయొడొరుల్ | ననుతనువం
 టనేతుకారెడ్డఁబిటసల్వుముభానువంశవ | ర్థనుడుసలక్షణుండగుచుచాకిని
 నుకబడవైచుభూస్థలికొక || వ || ఇవిధంబుననన్నుంబల్కెదవేసివునుశీఘ్రం
 బరామసాయకంబులవలనవిభిన్నుండవై మేదిసింగులంగలవనినరావణుండు
 సీతావచనంబులువిని కోధమూర్ఛితుడైపదితలలునునిరుపదికరంబులునుం
 గలుగునుహాపర్వతసన్నిభంబగునిజస్వరూపంబుగనుపరచి || గీ || కాలమేఘం
 బకోయనకనులకెదుట | నిలువనిలువంగలేకభూస్థలినివ్రాలె | జనకవందన
 యంతరాక్షనుడుధరణి | నాత్మసఖములపెకలించియెరియమున || వ || గదచ్చి
 బాహువులనెత్తుకొనితనయందంబునకుంబరచియందు || క || నిలిపిపయోధరహ
 ధమున | కలవడినిజరథముదోలియవలెజనెక | జలకాక్షిమశ్శభేహణికల
 కంఠినుమధ్యపజ్జీకంఠరుడవుటకొక || వ || ఇట్లుమహావేగంబునలంకాభిము
 ఖండైయరుగువేళ పరమసాధ్వియగునవ్వైదేహీయు కడుభయంబునొంది
 యుయ్యరణ్యంబంతయు నవలోకించుచు దీనవదనయై హాహాకారంబులుసే
 యుచునకలలోకనాయకుండగునిజనాయకునుడైశించి ||

—* రావణునిజటాయువు అడ్డగించుట. *

సీ || హారామరామదైత్యాధముండిటువన్ను గొనిపోగను గనుంగొనవ
 దేమి | యనివిలపింపవయ్యాక్రందనంబునువిజటాయువురోషవివశుడగుచు
 వోరినిశాటహియొడవెవటికి నాముందరనులోక నాధుడైనారామచం
 ద్రుభార్యనువారులేకున్న యపుడుబల్ దొంగవైయపహరించి యదికనుం
 త్రవూతమైనపురోడాశ | మధ్వరమునకునకమపహరించు | కరిణిపోతుపోకు
 బరిమాతుకననియెగ | శృంగగతుండవ్వహంగముండు || ఉ || తాకినిశాతతుం
 డమునతద్రథమెల్లనునుగ్గునుగ్గుగా | ఏకనాసర్వయద్దనుజువింశతి బాహువు
 లకడంబులకొక | వేకదలంగనన్నునవివేకతవాడనుబోకకాలద | ర్వికరరోష
 మొప్పనెదిరించెరథ బటునిష్ఠియధ్ధంక || ఉ || భూసుతడించినద్రుమగిబూ

నితదుబ్బల పడయుగ్మముకొని భానురచిలదుగ్మంపగతపక్షధరాధరమట్లగులే
నా । భానురచిలదుగ్మంపగతపక్షధరాధరమట్లగులే । యాను
రచెరియుకొమరల నన్నగ్మంపగతపక్షధరాధరమట్లగులే ॥ ౧ ॥ రత్నంబువారులేకరా
మరామాయనుచు దుఃఖించుచున్నదనకతనయంగొని సత్వరంబునంబనియె
నాసమయంబుననతస్పృహపదర్శయిను ॥ ౧ ॥ హాజగన్మానహారామహాసమ
ప్రసాదాకపాలనననుగొనివీకదనుబు । డరుగుచున్నాడుయెనుసేయట్టివిభుని
గలిగియున్నాధగతినిట్లునిలువవలసె ॥ ౧ ॥ చూడకున్నాడవిరాటనునకుజిక్కి
చాలదుఃఖించుచున్నభూపాలతిలక । రాక్షసునిచేతనపహృతరాలవైన । ధ
మకపత్నినివిడిపింపధమకమయ్యె ॥ అనుచుసౌమిత్రిందలించి ॥ ౧ ॥ ఓమహాభాగ
లక్ష్మణయోగుకాద్య! నీవునాచేతరాక్షరనిహితినొంది । త్రైనియ్యడరత్నం
బుటవ్వచునితలంపువాతప్పులెల్లమన్నింపుమరది ॥ ౧ ॥ అనుచుదుఃఖంపంగ
నర్హకాన్యంబు రామాగమనశంకచేమనస్స । మానవేగంబునమైధిలిగొనివి
హాయసమునబరువరామాంగనయను । క్రిందజూచిగిరింద్రమందెదుగు
రుచానరోత్తమఃకుండనిజోత్తరియ్య । మధకాండముచేసియాభరణాదికం
బందుజుట్టిమడిశుడైనరాఘ । వునకునెరిగించువారుగావుతయటంచు । వారి
నడుమనువైచెరావణుడునంత । తనప్రయత్నంబునిర్విఘ్న తనువహించెన
నుచునుప్పొంగియెచ్చిహాయసమువలన ॥

గీ॥ ఉదధిలంఘించిలంకకింపొదవనేగి । యటనశోకవనంబుననతిరహస్య
దేశముననుంచిరాక్షససాలమాత్య । భావమొదువంగబాలింప బనిచేనవు
డు ॥ ౧ ॥ ధూమినందనయనుకృతభూతయగుచుమాటిమాటికిరామరామా
నుటంచు । చాలదుఃఖించుచునుమోముచంచురుండు । గందుగననిత్యరాక్షసీ
బృందమందు ॥ మరియును ॥ క॥ అతిదీవయపరికమకర । హేతయనునతివిహ్య
లాహితయైమిధిలా । పతికూతునిలిచేననితన । సతితోడుతచంద్రహాసం
భాషించెక ॥ ౧ ॥ అనుచుమరలభగవంతుండగుమహాదేవుండుశైలకనయనవ
లోకించియిట్లునియెనంతనిచ్చట రామచంద్రుండును మాయావియుకామరూ
పధరుండునునగు రాక్షసునిసంహరించి నిశాశ్రమంబు చేరుటకుమరలిముం
దుదూరంబుననుండియతిదీనవడనుండయిమొగంబు గందనరుడెంచులక్ష్మణుం
గనుంగొనిమహామతియగునారఘనందనుండుతనచిత్తంబుననిట్లెతలంచె ॥ ౧ ॥
ఇతఁడుమామనీతనొకయింతయెరుంగడు మత్స్యతంబుప్రా! కృతుడయి
పోలెనీతనొకచుక వంచనసేయదుఃఖంబు । యతగతిగాంతునితైరగునొం

దకసింటవిరక్తినుండినకొక । మాతమగు టెట్టుకైన మనుజులనకోటులిలాత
లంబునకొక ॥ వ ॥ కావున కాముకుండెట్లువిలపించునట్లులేనును దుఃఖసంత
ప్తుండనయి విలపించితివేని యుండభుక్రమంబున దుఃఖంకైదరంత ననురాల
యంబునకునీతంబనిచి॥

క॥ సకులంబుగరావణునది । తకనికటస్థునిగజేసిధరజేసుతమా । మకకన్వితా
గ్నిమందిర । నకుటితగతిగొనియయోధ్యుగనుగమనింతుకొక ॥ యేనును॥ క॥ వనజ
బుడువేడనుదయం । చినవాడనునువ్యసనువుజేసితివైగా । వునకొలతగాల
మితైర । గుననుండెనెన్నెనెకోరినభక్తికొక ॥ వ ॥ ఇట్టిమాయామనుష్యుం
డనయిన నాదుచరితంబులువినిలేని విసిపించిలేనితాదృశభక్తిమార్గానువర్తు
లకప్రయత్నంబున ముక్తిసిద్ధించుననుచునశ్చయించి జనుడెంచులత్తుణుంగ
నుంగొనియిట్లనియెంగీ॥ ఘోర కానిముననాదుకూమిఁగరిత । నేలవిడిచివచ్చి
తివిరాక్షసాలిచేత । నాజనకపుత్రి యంతపథోజనమున । కపవ్యాప్రాణ
గాకున్నెయనెనపుడు॥ వ ॥ పరమాత్మయగునారామచంద్రునిభాషణంబులు
వినలత్తుణుండును బాష్పాకులితేక్షణుండైభక్తివలనశరంబువంచి నమస్క
రించికరంబులుమొగిచ్చియిట్లనియె॥ చ॥ దనుజుడుమీయెలుంగుక్రియదామొ
రగకవినిమిమ్ముగూడబా । మృదుచునునన్నులన్నివిను మన్నయెలుంగదిగా
దటంచుయే । నునుబహుభంగులందెలుపనొచ్చుచునాననమెల్లమోదుకొం
లనినైతరంగుమీసముఖమందునవాచ్యమురాగవేద్యరా ॥ వ ॥ ఏనునుకర్ణం
బులుచూనుకొనియచ్చటవెడలనిన్నుంగనుంగొనవచ్చితననిమిక్కిలి యనుచి
తంబునేయంబడెననుచురామచంద్రుండిట్లనియె॥

— లత్తుణుడు పర్ణ కాలలోనీతనువిడిచివచ్చుటకు రాముడు దుఃఖించుట. —

మ॥ చనునేయెంటిగడించినచ్చటమహాజన్మికుఘోరాటవికొక । వనితా
బుద్ధియెరుంగవేయకట యవ్వామాషియేమయ్యెనో । యనుచుకొన్నాక్రమ
భూమిజేరియటకన్యక లోకమాన్యందగకొక॥వ॥కనుంగొనంజాలకచాలవిలపిం
చుచునీతాసత్తిందలంచి॥గీ॥ఎవటికేగినదానవోయిందువదన । దొంటిగతిప
ణకౌలయందుంటమాని । గాకననుమోహకలితునిగానొనపక । లీలడాగి
తివౌవనకైలములను॥ వ॥ అనుచుచింతింపుచుబహుభంగులంబలుకుచునెచ్చ
టనుంగనుంగొననోపక॥ సీ ॥ గహనదేవతలారకానరేమీరైననెందుండునేడు
రాయందువదన । వ్యగపక్షివృక్షపన్నగసమూహములార మత్ప్రియాంగ
సహృదపలుకగదరె । యనుచునమ్మదిభోగ మ్మానిదలంచియోనీతయోచా

లయోనుమధ్య । యోపాణవల్లభ యోకుందరదన యోచంద్రాభ వదన
 యోజాతరూప । పణాబింబాధర సుమధ్యవనజనయన । రత్నమణుకుండల
 యటంచురావడేమి । యనుచుసర్వజ్ఞుడయ్యు రామావనిశు । డెరుగనట్టుల
 వెదకెనయ్యిందుముఖి॥ వ ॥ వెండియు సర్వదృశుండును సర్వవ్యాపకుండు
 నుమహానందమయుండును దుఃఖావిషయండును సమకలండును నిరహంకా
 రుండును నిత్యానందుండును నయ్యు॥ క॥ హాసీతేహాచాలే । నానీక్ష్వగతాసీయ
 నుచుననుజయనుచుదా । నాసక్తిలేకయుండియు । నాసక్తినిభంగివిరిగినతి
 దుఃఖితుడై॥ ఇట్లు మాయామయండై జరించిన కతనన ద్దాశరధియును॥ గీ॥ ఆ
 పజాలఁచింతనయ్యడవియందు । సక్తుడయి పోలెదిరిగెవర క్తుడయ్యు । మూ
 ఢులకుదోచునిచ్చింగి ముచిసితత్వ । విదులకెరుగంగ బడచుతద్విధముతరుణి॥
 వ॥ ఇవ్విధంబునలక్ష్యబుతోడుత రామచంద్రుండవిప్పినంబున నాత్మసహనన్వే
 పింపుచుంజనిచని॥ క॥ ఒకచోటపిరిగి కూలిన । ప్రకటత రాసరథకూబరంబులు
 గసపాదకమలదోతమహాపా । తకుడగు సీతావిభుండుతమ్మునితోడక॥ చ॥
 కనుగొని సేదుభూతన నున్న కొని పోరిగవీని గూర్చితా । గొనిచనెనొండొకండ
 నుచుకొంతసమీపంబుజేరి శోచితం । బునతనువెల్లగుగ్రిధర మూర్చితుడౌవి
 హగేంద్రుగాంచిల । త్నూధరణీకమ్రుంగీచనజాలకనివృనువీడకంటిచే॥ దో
 నలోననంబులుదీసి ॥ ఉ ॥ దెమ్ముత రాసనముకడతేతుకననక యొకయిండు
 కంతవాక్యమ్ముచెప్పియోదశరథాధిపనందనసేవకార్యమం । దిష్ట్యై
 నైత్తిబాణమున నేరుకునన్నజటాయువండుజి । పమ్ముననుంటిఁ చ్చటభా
 వత్సతివాస్తవమెల్లబల్కుగక॥ క॥ కొనిచనెయెరావణుండదుదనుజుబుబోవం
 గసికదలపడియేనుక॥ పినువీధిబోరదాదా । సనరథభుజశాఖలెల్ల జక్కాడితు
 డిక॥ గీ॥ తత్కరాసిచేతదతితపతనండనై । పడితినిపుడునీదుపాదదర్శ । నం
 బుదొరికెనతివిధంబునుబల్కితి॥ ఏంకలిలువజాలనేనురామ ॥ వ ॥ జగన్నా
 యకాగనుంగొనుము ప్రాణంబులుపరిశ్యజించెదననిన కంఠగతప్రాణుండు
 ను దీనుండునునగుచు నవ్వెహంగ పుంగవుం గాంచి రామచంద్రుండునుమి
 గులదుఃఖంబునవెడలు కన్నీటికాలువలు నిజదేహానిల శైలంబునంబువహింప
 దాననివహమంగళా కరింబులగుతనకరంబులనంపృశించియిట్లనియెపక్షిస
 త్రమాశుభాననయగు నాదుభార్యయెచ్చుండుగొనిచనియె సవిస్తరంబుగత
 ద్వృత్తాంతంబుమాకెరుంగింపుముమక్కార్యంబుకొరకు నీవునహతుండవై
 తివిగావుననాకు శ్రియదాంధ్రుండవగుదుననిన జటాయువువదనంబునరుధి

సేంబుగ్రక్కుచుగద్గవ్వరంబునవిట్లనియె॥ గీ॥ భీమప్రముండుగామరాజుఁడను
 సుగ్రక్కునుండుజనకరాజతనయ । దనరథముననునిచిగజ్జితా బుధిశ్రోత,
 బరదేనికమీదబలుకజాల॥వ॥ముందరప్రాణంబులువిడిచివం దైకొనుమునే
 డంతకాలంబుసమీపించిన నాకుజైవయోగంబున పాచరహితుండవైసేపుద
 శకానంబాసంగితివింక పరమాత్మపువ్విష్ణుండపు మాయావను కరికుండపు
 గావుననేతాదృశమహాజనభాగధేయండగునిన్ను బ్రాణ పయోగకాలం
 బుననీక్షించుటవలన భవభయ మక్తుండవైకొనలశకుంబు రఘునాత్రమా
 రామాసంతత కల్యాణకరంబులగు భవత్రరంబులమరలనన్ను సాస్పృశిం
 పుముపరమపదంబునకుంజనియెదననినపరమదయాస్వాంతుండగు సీతాకాం
 తుండును బెద్దడవువిస్తయంబునొందియవిధంబు సేతుననుచుతనకరింబునన
 తనికరంబుసంస్పృశించెబటాయువునుంచాణంబులం చాసిఘాతలంబునంబ
 డియెనంత॥సీ॥ దాశరథీయతద్విధంబునకెంతోచాంతపు భంగిమిగులగంతాప
 మొందికనులచాప్యజలంబుగ్రమ్ము దేరగలత్తుఁజనిచేత వలయునింధనవయం
 బుదెప్పించియప్పక్షివేహంబునుదహించిజలమనగుంకిజింతించునమ్ము । హ
 వనంబునతనయనుజుతోనొక వృగంబునువైచిదాసిఖండనముజేసి । గరికిమి
 శ్శిమిగలిగినమెరకభూమి । యందుజేవేకరపరిపరి చందములుగ । మాంస
 ఖండంబులునిచిననుప్రపక్షి । గణముకిడితృప్తుడవుగాక ఖగవిభాండు॥ మరి
 ట్టును॥వ॥సకలలోకంబులుగనుంగొనుచుండమత్సరూప్యపదం బీజటాయు
 వృకు బ్రాపించుంగాకయని యానతిచ్చి నన్నడవ్వహంగ వుంగవుండు॥
 ప॥ పరమాతాకండతాభమైవెలయునివ్యస్థండనందెక్రిశం । ఖరధాం
 గాబ్బసరాసహస్తుడగుచుంగందర్పరూపాధ్యుడై । హరిభృత్యుల్యురువం
 కలకదనుసుమాన్యప్రక్రియకొల్వనా । ఖరవిద్వంసను ముంగిటక నిలిచె
 లోకందెల్లవీకంగనక॥వ॥ఇట్లుండుటవరభూషణంబునపీతాంబరకలిశంబును
 నమలంబునునగు దివ్యరూపంబుధరియించి మునిగణస్తూయమానుండైరాఘ
 వుంజేరవచ్చిసంతసింపుచుగృతాంజలివుటుండైయిట్లని వినుతింపందొడంగ॥

—* శ్రీమునిజటాయువస్తుతియింట. *

ఉ॥ ఓరఘువంశనాథ జగదుద్భవసంయమభూతల । తీర్థమణీకటాక్ష
 వృతమేఘవయబ్జముఖ్యదుఃఖనం । సారపయోధితారణలగత్స్వపదాం
 బుజహోతభోగిరా । ద్భారువిభూషణాద్రివరజాహృద యాయులసీకమౌ
 క్రైదక॥ సీ॥ అవిరతభవభవనాతిదూరభవతిమూనసముస్తూయమూ

న । సీతజలరుహనేత్రస్త్రితరుచిరవికాసితావనాబ్జసకాయకాంబకాశ । సురు
చిరశతకోటిసుందరయతిసాధనీమణిలాంతఃపద్మనిత్యసదన । శతపథగోచర
సద్భావనాధూరరఘుపతిమూర్తికథరసురవరద । యగణితగుణమందరాచరి
ధరవేద । సులభయప్రభృత్యసుఖసుకేంద్ర । వీనుతివాత్రధువనవిశ్రుతసి
కిదే । వందనంబుమోదమందురామ ॥ క ॥ త్రిభువనకమనియ్యాకృతి । నభ
యదుశవు గురువులకునునాదిగురుడవై యిభరాజవరదనిల । ప్రభవించి
తివమరనాథుప్రార్థనకతనక ॥ ఉ ॥ దానవదేవమానవసతస్త్వపదాంబుజయ
ప్రమేయపం । తానమహీరుహాశ్రయైకృతఘ్నవిమూరపరాత్మభూతమాస్మిన
నుతేంద్రనీలమణినీలది నేశకలినముఖ్యచం । ద్రాననరామభద్రకమలాస్తత
నూభవవాంఛితప్రదా ॥ చ ॥ పరగమయాఖమాలిజలపాత్రల యందులదో
చునూడ్కిశం । కరవిధివిష్ణుభేదముల గన్పెడెదీవుగుణప్రీయండవై । గురుత
రమైననీమహీమకుం గమలాసనముఖ్యులడెయెం । డెరుగకవేదపాతము
లనెల్లపునుంభజియింతురోహరి ॥ చ ॥ అనుదినముక భజింతువికచాంబు
రుహాయతనేత్రుచారుచం । దనమిళితాంగుచక్ర ధరనందకపద్మకర్ణునూ
త్నకాం । చననవరత్నభూషణప్రసన్నముఖాంబుజాభర్తృకస్త్రుస । జ్ఞనవని
కావనంతు శుభసాధనునీలఘనాభదేవునిక ॥ ఖ ॥ అనుచునివ్విధంబుననుతి
యింపనజ్జటాయువునందు రఘూత్తమండుప్రసన్నుండై పతీవల్లభానీకుభా
ద్రంబగువిష్ణుండనగునాడు పరమపదంబునకుంజనుచుఘాతలంబున ॥ గీ ॥ ఇం
పుతోమతనస్తోత్రమెవ్వడయిన । వికృతప్రాసిన జరివినవిహంగవర్గ । పాశ్ర
వ్యులగుదురునాదుసారూప్యపదవి । నిజమమద్భుతీజెలువందునీవహితే ॥ క ॥
అనినజటాయువురాఘవు । ఘనతరవాక్యములకలరికమలజముఖ్యుల్ । వీను
తించుపదవినొండెను । వనితారఘునాథుకరుణచశమేచలుక ॥ చ ॥ అనుచుతు
పారాచలకన్యకతోడశుభ్రాంశుమాళియవ్వలిశృత్రాంచంబిట్లనియె నంతరా
ఘవుండునీతాస్వేషణతత్పరుండై మరలదుఃఖంబునాక్రయింపదుగమంబు
గునవ్వినాంతరంబున సంచరింపుచు నొక్కయెడనద్యుతాకారుండునుచె
త్తురాదివివర్జితుండును సర్వసత్వవిహింసకుండునునైయోజనంబు పొడవున
కరంబులుసాచిమధ్యభూమి చరిష్టులగుతమనుకబంధింపగమకించుకబంధనామ
నిశాటుంగాంచితోడవచ్చుతమ్మునకీట్లనియె ॥ సీ ॥ దానవుండిదేనుమితా
పుత్రకంటివేయిరమందువదనంబుకరిములివియ । యురుధీఘకములుమధ్యజె
రియించువారలదినుచుండువనమునేడనువుగప్పి । జనుదెచితిమి వేరెజను

భంగిగనుపింపజేమి సేయదమ వీడివుడుమ్రొంగు । ననలత్కణుండిట్లులనిరెం
జింతిలనేలదునుమువీనికరంబుననినబద్ధ । ముననుదక్షిణహస్తంబుదనిమివైచె
నట్లరెండవ కరము జక్కడచెలత్తు । ఋతువాడంత నిస్త్రితాత్మండుమోద ।
భరితుడునునగుచు నీట్లనిపలికెచెలియ ॥ ౪ ॥ అహఃకాంతాహునంబు
చేసెనెవ్వండుదీపంబుననిలింపులలోవాడగుననిన రాజీవ నయనండుగురము
చంద్రుండిట్లనీయె ॥ ౫ ॥ వినుమయోధ్యాఖ్యపట్టాగు నకుజేటి । వుజ్యవ
రితుండుదశరథహువరుండు । యవ్విభునక్కసుతుడ యేగుదురామ । నా
మధేయుండొత్తనానుడిశుడు ॥ ౬ ॥ బుద్ధిమంతుండుచాకుతంముండునీశ
మత్సరి జనకనందన త్రైలోక్యమోహిని యేనుసానుజుండవైమగయావినో
దార్థంబువెడలనెవ్వండుకొండుంతరంబు పేక్షించిమత్కంతారత్నంబు
గొనిపలాయనుండయ్యె నంతయేమునుతలోదరింగానక్కనిభిలకాననంబులువె
దకుచు నీకరంబులం జిక్కి ప్రాగరక్షకుదరిగివైచితి మివికృత రూపంబుదా
ల్చియున్నవాడవీవెవ్వండవనినకబంధుడిట్లనియె॥

—శిశుబుధుడుతనకాపనిమిత్రము శ్రీరామునితోజెప్పట—

సీ॥ ధన్యుండవైతి సీతారామభవదియ్య చరచారవింద సందరికనమన ।
ఘను రూపవిభ్రమమ్ములవన్య నారీమనోహరుండను నాచునొరుల । చేసెవ
ధ్యుండ గాకుండవరము ఘోరతపంబుననుమించి నీరజాననువలన । బడసి
గంధర్వాదిపతివై జరింపుచుమహితు నప్రావక్రమానిగాంచి । నవ్వకోపము
ననున క్తంబరునిగాగ । కాపమిచ్చియేనునన్నుతింప । కరుణజేసిముందుకమలా
ప్రకులమందు । దశరథుంకునగ్రతనయ్యుడగుచు॥ ౧ ॥ తనకుదాదైరామనామం
బున ॥ ౨ ॥ త్రేతాయుగమునహరిసం । జాతంబగునతడునిభుజంబులుగ్రం
పక । యీతనువువీడగంధ । ర్వాణితయంబొదవు సౌఖ్యమగునీకనియెక॥
౩॥ తపంబునవిభాసితప్రభుండగునంమునివిభుండు కృద్ధుండై ట్టినుభార ।
గుకాపంబుసంగియంతధానంబుచేసె యేనునురాక్షసుండ నయ్యుంటినం
తనొక్కనాడు॥ ౪ ॥ హరిహాయుడేగుచేరగవయకననువజ్రముబూనివై వవా
గ్వరునివరంబుచేత మృతిగానకకుయ్యిడదీఱుమాస్తమత్ । శిరముదరంబునం
గలుగజేసినయేనును చాటనుండిను । త్కరయగమభ్యహాస్తలినిగల్గెచ్చుగాలి
జనాశ్రిద్రుంచుచుక ॥ ౫ ॥ దినుచునునుండువీవుజగతీకరినకృపజేసి నేడుమ
త్తనువునునంబుచంపిలిపి భగ్ధమొందుముయేనునంతని । వనితతెరంగుబల్కెద
చ్చుచంబునశ్వభీముద్రవిధుండునిం । ధనిములు సంపిత త్తనువు దంమునిచేద

హింసంపవాడును॥వ॥ ఆదేహంబువెడలికందర్పసదృశాకారుండై॥గీ॥వివి
 ధభూషణములుదాల్చిభవవిరాము । రామరఘుకులకలశాబ్ధిసోముగాంచి
 ప్రేమసాష్టాంగదండప్రణామముడగుచువినుతియొసరింపదొడగెట్లనిమ్మ గాక్షి॥
 సీ॥వాఙ్మానసములకువచియింప నూహింపనలవిగాకననాదివై ననిన్ను । మ
 న్మానసంబుసంభ్రమముగస్తోత్రంబుసేయంగదలచురాజీవనయనపరగహిరణ్య
 గర్భమనవిరాట్టె వెలయుదేహద్వయములకువేర । యైవనవ్యక్తదేహంబది
 దృగ్భూషణమును సూక్ష్మమునునీవమనుజనాథ । గానుపించునిజ్జగంబుజడంబున
 నాత్మకంబుగాననంటకుండ । వేరెయన్ననీగువిధమెరుంగగమనం । బెట్టులో
 వుమాఁడు నెట్లుబాపు॥వ॥ బుద్ధియునాత్మాభాసయురెండునుంగలుగుటవల
 నజీవత్వంబుగలుగు నాబుధ్యాదులకు బ్రహ్మయసాక్షియగునట్టినిర్విషయం
 డునునిర్వికారుండును నఖిలాత్మయునగు బ్రహ్మయందు నఖిలంబునునక్షానవ
 శంబునజీవుండా రోపించునీదు సూక్ష్మదేహంబు మైర్యాగర్భంబునుష్టుల
 దేహంబు విరాట్టును ననంబరగు భూత భవ్యభవిష్యద్రూపంబుగ గానుపించు
 జగదాకారంబునుష్టులంబగుబ్రహ్మాండ కోశరూపంబునుమహాదాదితత్వా
 వృతంబునుసప్తోత్తమాగుణసంయ్యుతంబును నీకుష్టులంబునునగు విరాడ్దేహం
 బుధారణోశ్రయంబై యుండు లోకంబులనీయవయవంబులనంబరగు నెట్లని
 నపాతాళంబుపాదమూలంబును పాష్టిప్రదేశంబు మహాతలంబును రసాత
 లంబునంగుళంబులును తలాతలంబుజానువులును సుతలంబువూరువులుఋషిత
 లంబు కటిప్రదేశంబు నునతలంబుజఘనంబును భూమివాభీయును రస్తలంబు
 జ్యోతిర్కండలంబును గ్రీవంబుమహత్తుచు సత్యలోకంబు శిర్షంబును నింద్రాదీ
 లోకపాలురు భుజంబులునుదిశలుకన్యంబులును నశ్వినులునాశికంబునువక్త్రం
 బువీతిహేలాత్రుండును కన్నులు సప్త్రుండును మనంబు చంద్రుండును భూ
 భంగంబుకాలంబునుబుద్ధివాక్పతియురుద్రుండహంకార రూపంబునువాక్కు
 లుభందంబులును యముండు దంష్ట్రప్రదేశంబులును నక్షత్రంబులు రదనంబు
 బునునిఖిల మోహకారియగు మాయహంబులును సృష్టియపాంగమోక్ష
 ణంబులును ధర్మంబునుందునున ధర్మంబువెనుకయు సమోన్మేషంబులుది
 వారాత్రులును సముద్రప్రకంబు జఠరంబును నాడులు నదులునుజ్ఞానశ
 క్తిచుహినుయనిట్టిదీనిదుష్టులదేహంబగు మరియును ॥ గీ ॥ శుభగమైననీదు
 గూడదేహంబెవ్వరాత్మనిలిపికొలుతుట్టివారి । కనుమమైధరననాయా
 నును నీదిగిదువలేమిగలుగుకువలయేక ॥ వ ॥ ఎవ్వండైనప్రేమరసం

బుననీస్తులవిగ్రహాచారకుడయ్యెనేని పులకాంతి దేహబంధువుండునుము
క్తుండునగునట్టిచిహ్నులవిగ్రహంబునశ్రాంతంబుకలంకమునైసరివ్విడుగి. శ
రశరాసనములు దాట్టశ్యామలాంగ । ములుజటాఁబ్బిత కీరీటమునువెలుం
గననుజుతోగూడినిజభార్యసరయనీడు । విగ్రహంచేను దలతుహృద్విధిరా
మ॥ మరియును ॥ క॥ వారాణశివరంబుని । సారంగభరుండుచితనసీయ
నునిన్నుం । శ్రీరవ్యతనువుదరచుచు । తారితమోదముననిలచెదరుసంతత
ముకొ ॥ గీ॥ మరియును మఃముత్తులగునట్టిమానవులకు । తారకబ్రహ్మవా
చ్యమైదనరుమీదు । మహితనామంబు రామ రామాయటంచు । గరిపుగంగా
వతంసుండుగంటెరామ ॥ సంకష్టమానసుండై యెల్లెడలశివుండునిల్చిగా
వుననిశ్చయంబుగ సీవుపరమాత్మపుమాయచేతనారూఢులై యందరునునీడు
యదార్థియందెరుంగజాలరుమరియు ॥ క॥ నీకొరకుపందనంబగు । గాకగు
ణాతీతలోకకారణదేహి । నీకసమర్చితసానుజ । సాకతపురీశభక్తజనభయ
నాశా॥గీ॥ శ్రాహిమాం రఘునందన దనుజహనన । భక్తచందనశత్రుదా
పత్రయోగ్ర । పాపకేంధనహృదభవబంధనగిరి । నందనాకృతనిత్యవందన
యటంచు॥ వెండియు ॥ గీ॥ జాఁకీ. ల్లభాదు రాక్షసమదాట । వీకుతారాయ
వేదసేవిష్టవేప । రాత్తనేతెనయోస్తుమాన్నావృణోతు । నవ్యమాయా
త్వదియ్యాయనంగనపుమ॥ కరుణించిరఘుభూనాథుండిల్లనియె॥

శ్రీ॥ ఘనుడనంజుటపవ్యగంధస్వసంతుష్టు డనునైతెదైనవినుతికిడు । యో
గిగమ్యంబొమదుజ్వలస్థానంబునకునేగు మెవ్వరైనుచినలు । భక్తితోడుతనీ
పుబ్బికినయియ్యగ మోక్షమాస్తోత్రంబునుచ్చరింప । జపియింపనాదునుజ్ఞా
నసంపన్నులై భయములెల్లను సీటబారిదోలి । యశ్యుగానందమత్పదప్రా
పులగుదురినుచురఘునందనుండ నయట్లుతనకు పొంతతోడుతపన్నుగభూ
షనుండు । బలికిపలుకంగదొడగెనన్వైతెంగు॥ ౯౧॥ ఇట్లుగంధర్వుండుసం
ప్రాప్తపదుండైజనుచురఘునందనుంగనుంగొని ॥ క॥ దేవపురోభాగంబున
తావకపదకమలభక్తిహృదయశబరీ । స్త్రీవెలయుచేగగనుగొను । మాననితసవి
స్తరముగనంతయుబలుకకొ॥గీ॥ ఆనుచుబక్కితానునెక్కినన్నిభమగు । వ్యో
మయానమెక్కిరామనామ । జపమహాత్యమునకు నాశ్చర్యుడైవిష్టు । పదము
నొందెనబ్బపత్రసయన॥ ౯౨॥ అంతరాఘవులునుసంహవ్యాఘ్రమాపింబగు
నవిప్పినలుగఘంగొనుచు శబరీతపోషనంబుదేరవచ్చిరవృషు రారుబంధుం
గాంచెయ్యవనితయు॥

—శకబరిశ్రీ రామలజ్జాచి స్తోత్రముజేయుటః—

మ॥ అతివేగంబుననేగుడెంచి కనులందశ్రుత్వడించారస । మృతతత్వా
దయుగంబుపైవారగి సేచుంబేయటంచుకనుఖ । స్థితులంజేసిపదాబ్జముల్గ
డిగితప్పింధూరవర్ణాంఘ్రిసం । ప్లుతతోయంబులు దాల్చెమస్తకమునకపు
ణ్యంబులంచుకడుక ॥ గీ ॥ వివిధకుసుమంబులను ధావిధినిపు జ । లష్ప
డోనరించియమృతతుల్యంబులవుచు । రాఘవాగ్ధంబుయొనగూర్చిరహీజలం
గుఃఫలములనుశృప్తియొనరించిబలికెనిట్లు ॥ వ ॥ రఘుశ్రేష్ఠా తొల్లియియ్యా
శ్రమంబున వద్దురువులగు మహాఘోరకు శీతూష యొనరింపు చుండుదు
వారును నేకవషణసహస్రంబులుజనినపింమట బ్రంహలోకంబునకుంజనుచు
నన్నుంగనుంగొనిననాతనుండును పరమాత్మయన గునారాయణుండురా
మనామంబునదాశరిధియొప్పుడు చిత్రకూటనగంబుననిచ్చియున్నవాడురా
క్షునవధయునుబుష్పి పరిపాలనంబును గావింపనిచ్చటికిజనుదెంచువాడుతా
వత్సర్యంతంబునేకాగ్రచిత్తంబునస్థిరవై కళేబరంబురక్షించుకొనియుండుమ
వ్విధుఁగాంచినుమస్కరించితత్పదంబునొండెదవనుచు బ్రంహలోకంబునకుం
జనిరియేనునునాటనుండి భవదీప్యసందర్శనాకాంక్షినై ప్రతీక్షింపుచునుంటి
నేటికివద్దురుభాషితంబునఫలంబయ్యె వారలకుంజూడగల్గిన నీదుపుణ్యమూ
తిగంటికృతార్థనైతిమరియును॥చ॥ వనితనుమూఢచిత్తను భవత్పరిచారిక
భృత్యభృత్యులం । ధనఘృతాయుతాంశలనునైననుబొల్పగ రానిదాననే
మినినుతియుంతువాకుచననుస్వాంతమునందెలియంగబోలవీ! వసుపమతేజసకో
కరుణనాదిప్రసన్నుడవౌదురాఘవా ॥ వ ॥ అనిగరుణించిభక్తివైరాగ్యయు
క్తంబుగరఘునందనుండిట్లనియె ॥ సీ ॥ వినుముమత్సంతృప్తియొనరింపనాశ్రమ
మ్ములుగావుకారణంమ్ములుదలంప । మద్భక్తియదిగాక మనుజుడెన్నియొనర్ప
గనుపింపమద్భక్తిగలుగకునికి । యదియొకేతయెరుంగునటుసేతుసజ్జనసాం
గత్యమొకటినిశ్చయమురెండ । వదిమత్కథాలాపమొదవుటమూడవయది
మద్గుణేరణయరియనాల్ । వదిగుణవ్యాఖ్యపరుడౌటలరయనైద! వదిసదాచా
ర్యసేవచెల్వకుటనార । వదియయమనియమాదులనొదవియంత । మాయయ
నిబుద్ధిదలచుటమానవులకు॥ వ ॥ మరియపుణ్యసీలత్వంబునుదిష్టయునారవసా
ధనంబనంబరగునప్తమంబగు మన్తంత్రోపానంబును మద్భక్తజనులన్నిం
చుటయుసర్వధూతంబులవన్నతియు నగుభక్తిజనియించిన మత్తత్వానుభ
వుండగు రామతత్వానుభవసిద్ధియగువానికి తజ్జన్మంబుననేముక్తిసంభవించు

గావునమధ్య జనంబు మోక్షప్రదంబు సిద్ధియంబు ప్రథమసాధనంబగు సాధు
సాంగత్యంబు గలిగిన క్రమంబున నన్నియుంగల్గుచుకొనుచు క్రియచర్యలంబు
నుంగలుగుటవలనము క్రియంగల్గినయదిమరియును ॥ ౧ ॥ పది నెరింగి దేనినుద్భా
ర్యతెరగునీ వెరుగబల్కు మెవ్వడింతవైర । మేలదలిచెనెట్టికత్తుకజనియె
నేడనినకబరియిట్టులనియెనపుడు॥ సీ॥ దేవజగన్నాధభావన తీవ్రసియెగకున్న
పదార్థమేమిగలుగు । నైసలోకంబలననుసరించితిగానబలికెడనపుడుసిభార్య
తెరగుపౌలస్త్యుడనువాడుపటుపరా క్రమమునగొనిలంకకరిగిభూతనయని
దీయ । పంపాసరోవరప్రాంతంబుననుముష్యమాకంబనగ శైలమందుగలదు
గలడునుగ్రీవుడనుప్లవంగప్రభుండు । యన్నయగువాలికోడియ గృచలమతడు
మానిశాపంబు ననురానితెంగు । దెలిసినలువురు మంత్రులుగొలువనచట॥

క॥ కావునసేవచటికిజనుభూవల్లభకార్యమెల్లపొందగునేనుక । పావకుజో
చ్చిరఘూత్తమనీవిమలపథంబుగాంతునిలుమిందనుచుక॥ వ॥ కశేబరత్యా
గపర్యంతంబును మహూతకంబనుగ్రహింపుమనుచు హుతాశనుంబేర్చిసిము
సంబుననవిద్యాకృతబంధన్తెల్లదహించి రామచంద్రప్రసాదంబునసతిదుర్ల
భంబగుమోక్షంబుబ్రాపించెమరియును॥ గీ॥ ఎద్దిదుష్కరంబుయాశదొర
ఘునాధు । పదమునమ్మికరుణబడచినట్టి । యధమజాతకైననరయనాశబరి
యెసాక్షిజనులు దెలియశైలతనయ॥ అదియునుంగాక॥ గీ॥ విప్రుడైమనం
బుశ్చేదవేద్యుండగు । వనరుహతునందునునిచెనేని । ముక్తిశైలదుభక్తిముక్తి
ప్రదాయి । ద్వాత్మకల్పతరువునందునిజము॥ వ॥ పుణ్యులును శ్రీరామచింత
కులునుసగువారలుముక్తులుగావున॥ చ॥ నరునకుధారుణీస్థలిననంతసుఖావ
హమానురాజశే । ఖరుడగురామచంద్రు పదకల్పమహీరుహభక్తిపుణ్యు
లిట్లరసికుమంత్రసంత్రవివిధాజ్ఞతల్లెనుదారదోలిభా । సగరకులవర్యునిల
ఘనకాయుధఘూత్తముగొల్వగాదగుక॥ క॥ అశివుడంచీకకెరుగించినగ
తివిధినారధునకుజెప్పినవ్యాసుం । దునునాకుబల్కెవినుడంచనియెనుమాతుం
డుకౌనకాదిమునులకుక॥ స్రగ్విణియనువృత్తము॥ రమామానసీనాధరవ్యప్ర
భావా । సముద్యద్దయాదీనసారంగరత్నా । హీమత్తోడిభృన్నందసౌప్రతే
జోరమాధామశ్రిరంగరాజాభిధానా॥

గద్య. ఇది శ్రీమోరుతోటముక్తికర్త ప్రసాదలబ్ధకవితాపవిత్రకోటమరాజు
భాస్కరమంత్రిపుత్ర నాగయామాత్య ప్రణీతంబయిన శ్రీమదధ్యాత్మ రామా
యణంబును మహాకావ్యంబునందారణ్యకాండంబునర్వంబునేకాశ్వాసము.

అధ్యాత్మరామాయణము - కీష్కింధాకాండప్రారంభము-

క॥ శ్రీరంగనాయకయశశ్రీశ్రీరంగకృపాంతరంగసింధుసతాహృత్సా
రసభృంగభవార్ణవ । దారకనిజనామరంగధామమురారీ॥వ॥ దేవాయవధరిం
పుముజైలరాజతనూభవుంగనుంగొని భోగిభూషణండుమరలబల్కినతెరం
గుసూతుండుశౌనకాదులకిట్లనియె నట్లుధాశరధులు క్రోశమాత్రవిస్తీర్ణం
బునునగాధామలకంబును వరంబును నుత్పల్లంబుజ కల్వారకుముదోత్పలమం
డితంబునుహంసకారండవాకిణంబును చక్రవాకోపశోభితంబునుజలకుక్కు
టకోయష్టికక్రౌంచనాదోపనాదితంబును నానాపుష్పలతాఫలనగావృతంబు
నుపద్మకింజల్కవాసితంబునునగుచు సజ్జనచిత్తసమానంబగు నమలోదకంబు
నజైలవాందు పంపానామసరోవంబునుంగాంచి తజ్జలంబులుస్పృశించికో
న్నిజలంబులు గ్రోలివిగతశ్రములై చల్లనిగాలివీవ శీతలపథంబున ఋశ్యమూ
కంబు తెరుపుబట్టిజనుచున్నయడ నలుపురు మంత్రులతోడ తద్గిరిమూఢం
బుననుండి॥మ॥ వరకోదండశలీముఖంకులజగద్వంధ్యప్రతాపాధ్యులం । జిర
దాంతాత్ములవల్కలాభయతులక్ శ్రీమంతులంగాంచిభా । స్మరసూనుం
డతిభీత చిత్తుడగుచుక్ జైలాగ్రముంజేరిసం । గరశూరుండగు మారుతాత్మ
జానివీకంజీరిబల్కెందగక్॥చ॥ పవనతనూజనీవునొక బ్రాంహణడింభకుల్బం
గినేగియా । హవజయశీలులాహదిపరాక్రములెవ్వరోవాలిబంపన । న్నవమ
తినేయవచ్చిరాకొయంతయెరింగివిరోధులైనక । న్నవలనునైగసేయునుము
ఖత్వముగల్గిననవ్వమేనునుక్॥ఇట్లయిననిశ్చయంబెరింగెద॥

—శ్రీరామలకడకు హనుమంతుడువచ్చుట.—

క॥ అనిపలుకవట్లునితెరగున । జనివినయముతోడవారిచరణములకువం
దనమాచరించిమారుత । తనయండిట్లయెముకుళితకరాంబుజుడై॥మ॥ ధర
ణీభారముబాపిభక్తులకు మోదంబివ్వసాక్షాత్పైరా । త్వరులిబ్బంగిజరింతు
రాధ్యులుజగత్ప్రధాన్యులక్మాయచే । నరులై యుండిరిసర్వభూతము
లహృన్నాశికమందుండున । న్నురినారాయణులట్లుగానితెరగైనంగాంతియి
ట్లొప్పునే॥మరియు॥ మ॥ పురుషవ్యాఘ్రులువిరిసంమతులునత్పుణ్యులగత
తకలి । ధరణికోతప్రియవేషధారులగుచుక్ ధమేతంద్వంసన । స్ఫురణ
స్వచ్ఛితరంచుదోడెడతనుస్ఫుతకల్ ఎడభోజముల్ ! సురధాత్రీప్తర

మున్నదబైడుక శాస్త్రోముత్ యశస్సోములుక॥౪॥ సదావప్రరుషులునుజగ
 త్కారణులునుజగన్మయులును లీలలభంగిసగకన్తీలయంబులు నేయువార
 లునునగు భంగినాకుందోచెడుననినవి రామచంద్రుండలత్తుణునకిట్లు యె॥
 క॥ వినుమితడుశబ్దశాస్త్రముగనినశబ్ద బోకింతగనపింపదు బిల్వనశల
 లననిరాఘవుడనియెనువనసుతుతోడనంబుదవేణీ॥ ఉ॥ యేరఘువీరుడకదక
 రధేశ్వరుపుత్రుడతండ్రిపల్కనక॥ గౌరవమొప్పతమ్ముడునుగాంతయుగూ
 డగదండకాటక॥ శేరినిశాచరాజమునిచేసెగొల్పడికాననంబుక॥ చో
 రునిభూసుతకవెదకు చుంజనుదెంచితిమెవ్వరీవనక॥ ౪॥ విజ్ఞానగర్వమండ
 గురఘుశ్రేష్ఠపలుకులకుమారుతాత్మజుండిట్లనియె॥సీ॥ వివయ్యరఘునాథవ
 నచరశ్రేష్ఠుండునుగ్రీవుడనగల్గుసుభగుడతని సతీనిష్కారణంబతనియన్న
 హరించు చునునూరు వెడలిద్రొచ్చినెదుర్వ॥ లేకనిచ్చుబుయ్యమా కా
 ద్రియందున్న వాడునల్వరుమంత్రవరులుగూడ॥ నతనికేసఖుడనేనంజనిగర్భ
 సం జనితుండపవననందనడనాదు॥ పేరుహనుమంతుడండ్రుయలభోరుహ
 తు॥ తగునుసఖ్యంబునీకునాతనికీడాడ॥ నీదుభార్యాపహరినినేడుద్రుంప॥
 దోడగునుగమురామనాతోడనిపుడు॥ క॥ అనిపలికిరాఘవుడిటు॥ లనేక
 పివరయేగుదెంతుంధికప్రితక॥ నొనరింతుయీప్పితంబైన॥ తనయునకనిపలు
 కపవనతనయుడుభక్తిక॥ గీ॥ స్వస్వరూపంబుధరియించినకలలోక॥ నాధు
 డిగుతామనకుమ్రొక్కినాదుమస్త॥ కంబుమైనెక్కుడిదెవాలికతనరవిజు॥
 దున్నజైలంబుశేతుకనంచన్నపుడు॥ ౪॥ అనుమతింపితంమునితోడరామ
 చంద్రుడు స్కంధా రోహణముజేసెనంత వాయునందనుండును విహాయ
 సంబునకెగసిక్షణంబున గిరిమూర్ధంబుజేరియచ్చట నొక్కమహీరుహచ్చా
 యరామలత్తుణులనునిచి తానునుగ్రీవునమీపంబునకుంజని కృతాంజలియై
 యిట్లనియె॥ ఉ॥ లెమ్ముభయమ్మికేలసుఖలీలనువారిలురామలత్తుణుల్ప॥
 మృతినీకువారలకు సఖ్యముచాల్పడజేసేతట్లుని॥ కృమ్యుదియగ్నిసాక్షిగను
 గాదగునంచనచేగభానజం॥ డమ్ముశేండులున్నయెడకప్పుడువచ్చెహీమా
 ద్రినందవా॥౪॥ఆశ్వుమహనుమంతుం డొక్కభూరుహ శాఖివెరిచి రామల
 త్తుణులకువదవీతంబునకు గావించెనవిధంబయాలత్తుణుండు నొనరించెట్లుత
 దరుసుఖానీనులైయుండిరి లత్తుణుండయ్యవనరంబున వనవాసాదిగచునంబు
 నుసీతాహరణంబును వాదిగాగలవృత్తాంబుబల్కిననుగ్రీవుండిట్లనియె॥ఉ॥
 పీ నొనరింతుధూతనయ నెన్నివిధంబులుగాంచుభంగిత॥ ధానవుద్రుండియిం

కొకవిధంబొక నాడిటమంత్రవర్ణలక్ । నేనునుఃస్వియన్న తరి నెవ్వడకో
 కొనిపోవరామరా । మానసుగావుమంచుభయమందుచునేడ్చుచు నంబరం
 బునక॥గీ॥ జనుచుచుండుగాంచివనితజోత్తరి । య్యంబుజించిభూషణం
 బులునిచి । జుట్టితైచెనివియచూడుదుమీయచి । యవనోగావాయునుచున
 వ్రునుజూప ॥ వ ॥ గుహంతకక్షి ప్తంబులగుసీతాభరణంబులుదెచ్చిచూపిన
 రామవిభుండుచుహృదయంబున నిడుకొనిప్రాకృతునిచందంబున॥క॥ హసీ
 తహామహీనాథ । హాసరసిజనేతియనుచునతిదుఃఖమునక । గాసిలినిండ
 గలక్షణు । దానసుయంబుననుశోకమడచుచుబలికెక॥ ఉ ॥ ఏటికిచింతరా
 మధరణీకర్వరవేగసురారిద్రుంచిన । బోటినిగాంతు వీప్లవగవుంగవుతోడున
 నంచుబల్కన । మూటకథానునందనుదుబల్కెరఘూత్తమయగ్నిసాక్షిము
 మ్మాటికిసేతు దానవునినూర్కొనిద్రుంపుదుదేత్తుధూనుతక॥క॥ అనిపల్క
 వేగపవనజుడొనరించెహుతాశునన్వడురునిక్రముల । య్యనకులుడునినకనూ
 భవు । దనువుగగూర్చుండిగీక్షభిముఖులగుచుక ॥ వ ॥ ఇట్లుగూర్చుండి
 యొకల్పపులగురామసుగ్రీవులు బాహుచండంబులు సాచిపరస్పరాలింగనం
 బులుగావించిరంత సుగ్రీవుండు పందవంబొనరించిపరమసఖుండవగురామ
 చంద్రావాలిచేసినయపకృతియెరింగించెద తొల్లియయశత్రుండును పరమదు
 ర్త్తనుంచుండునగుమాయావియనురక్కసుండు కిష్కింధానగరంబునకుజను
 దెంచిరోధోంతరంబునిండ సింహనాదంబుజేసి దాలినాహవంబున కుచిల్వ
 నతండును క్రోధవామ్రాత్ముండై బులెంచి దృఢముష్టివాని వక్షంబు బో
 దువవాడుచునిలువలేకబరచిన వాలియు యేనును వెనుదగులభీతుండైయొ
 క్కతైలగుహసొచ్చేంతరోషంబు విడువకవాలినన్నుం గనుంగొని॥ఉ॥వా
 నినడంచినచ్చెదన వార్యపరాక్రమనిల్వమంచున । ద్దానప్రతోడనేగెనటదా
 కొనమాంపమునిండరక్తముం । ఘేనముమెండుగా వెడలజెగిలివాలియడం
 గంచులలో । నూనినచింతతోడశిలయొక్కటియగ్గుహవాతచూతగక॥క॥ఉని
 చిపురంబునకస్పరు । జనుచెంచి యెరుంగబల్కనతులునుపురుషుల్ । ఘ
 నశోకకలితులైటట వనచరపతిలేకయున్న వనచరమంత్రుల్ ॥ క ॥ నను
 నధిపులేసీలేనును । జనకొన్నిదినంబులట్లు సలిపెతినంతక । దనుజానిబారిగొ
 నివిలయా । రుక్మిణిగతిచుచెంచివాలిక్రూరతనన్నుక॥వ॥ అరిందమపట్టురో
 షంబునపరుషవాక్యంబులాడి ॥ సీ ॥ భజించితిసతిదుర్భరముష్టిహతుడచే
 బొడిచియన్నగంబు వెడలద్రొబ్బ । నభిభయంబునఘనియంతయుజనియించి

మునిశాపమున జేరకునికి చెలసి । యిమ్మహీధరముపై నిటువసియించినచదిమొ
దల్ వాలినుత్సుదగఁగూడి । సలభోగములచేసంతృప్తుడై య్యుండుయేనిరాశ్ర
యుడనై యింకగోలు । పోయిరఘునాథుఁగిఖసంఘాతాంత । రింగుడను
నొచునీపాదమంగళాభి । దశనంబునగుదుఃఖముల్లరిగిసంత । సంబునొంది
తననరామచంద్రుడవుడు॥౮॥ వెరువకుమర్కపుత్రయికపేరెయిన్ బలిమి
వాలినిక । బొరగొనిరాజ్యముకొనెనిబొందగజేతునటన్నరాఘవా । తరమె
వధింతునంటివికృతాంతునికైచను వాలిదాధ్యమం । తరిమురియేబలాధ్యులు
నఖాగ్యలు గారెదలంపవాలికి॥ ౯॥ బలపల్పిధానుండవగు రఘునందనా

—*సుగ్రీవుండుశ్రీరాములతో వాలిసామర్థ్యమునెప్పట,*—

వాలిదేవతలకును దురాసదుండకని బలంచెరింగించెద నొకనాటినిశాసమ
యంబున మహాకాయుండగుదుందుభియను దుష్టాసురుండుమహిషాకారుం
డైశిక్షింధానగరంబునకుం జనుచెంచినమరంబు సేయభీషణంబుగవాలినా
హ్వనంబుజేసిన వినిపరమకోపనుండగుచు ॥ ౧౦ ॥ చనుదెంచితద్విషాణం
బనువుగనొకచేతబట్టియవనిజరచిద । స్ననజీరజీరదుగుచుని మునియాశ్రమ
మందుబడియెమునిసతచరితా॥ ౧౧ ॥ దూరపాతంబునదేహంబుబలివనంబె
ల్లరుధిరల్లతంబైన మతంగమునింద్రుడును కోద్రఘూణితుండై॥ ౧౨ ॥ ఇది
మొదలువాలియచటికి । పదపడిజనుదెంచెనేనిభగ్నుశిరుండై । దుదిముట్టున
నియెనిటురా । డదిచెలిసియెరుంగువాడదియేనొకడక॥౧౩॥ గానభయఃజిహ
తుండనైయ్యుంటి నీవిప్పుడు॥గీ॥ పర్వతోపమంబఖర్వపరాక్రమ । గాంచుమా
హీషంబుగదలుపంగ । నోపెదేనివాలినుక్కడంచెదపంచు । నంమెదనినగు
మొగముతోడ॥ పాదాంగుష్ఠంబున॥ గీ॥ భూధరముబోలునాడైత్యుభూరి
తనువు । జీంమనదియనుశతయోజనంములరుగ । సాధువనుచునునిజచుంజి
నులుదాను । సంతసంమునమించెభాస్కరసుతుండు॥ ౧౪ ॥ మరలభక్తపరాయ
ణుండగురామచంద్రునకునిట్లనియె॥౧౫॥ కనుగొనుసాలసప్తకమఖండపరాక్ర
మశాలివాలితా । ననువుగబట్టిపరామలఁన్నిటిగోయునునొక్కచేతనీ । వును
నొకసాయకంబునమహాజ్వలతంధరిగూల్చెదనిని । స్ననువుగనంముచి
దునుమవోదువువాలినటంచునెంచుడిక॥ ౧౬ ॥ ము ॥ ఇటుబల్కంపటుకార్దుకంబు
నశరంబేపారశంధించిది । క్షుటభీకరంబుగనేను తచ్చరనుతత్సలంబులం
దెంచిమి । క్షుటమారాముబలంబహీంద్రునకుబల్కబోవుమాడ్కించును॥

ర్భటిమైశైలముధూమిగాడిచనిశుంభద్విక్రమపక్రియః ॥ గీ ॥ మరలరాఘ
వుతూడేరమద్యతలము । నందునిల్చినరవిజాడానందుడునుప । విస్తయమును
గుచుకేల్చివివిధగతులబొగడదొణగెనురఘునాథునిగమవినతు ॥ సీ ॥ సరవ
రోత్తమజగన్నాథుకుండవునీవుమత్సార్యకృతపుణ్యమహిమచేత । గలిగెనీ
స్నేహంబుఘనులునిక భజియింతురీత సంసారనివృత్తికిరకు । మోక్ష
ప్రదాయవాయిక్తీశునినుగాంచి జనునెభవాబ్ధిలోమునుగబుద్ధి । పుత్రదార
ధనాదిభోగంబు లెల్లనీమాయావృతంబులుమనుజనాధ । గాననన్యంబువేడ
నకగరుణజూడుమవనిమంటికిద్రవ్యదుశ్యమగునట్టి । పెన్నిధానంబుగతిగా
నుపించితీవురామగిరికన్యకాస్తృతనామకరుణ ॥ వ ॥ నాదుభాగ్యగౌరవంబెం
తనివనికంతునానందానుభవపుండ్రనైతిమరియునవాద్యవిద్యాసంసిద్ధంబగుబం
ధుంబిపుడు వీడగంటిరుజ్జుదానితపఃకర్తాదులును నిష్టాపూతులనుదార్శ్యం
బగుగాని సంసారంబుజీణంబుగాదు భవత్పాదసందర్శనంబునద్యోనాకం
బసంశయంబు తులారథంబయిన నెవ్వనిచిత్తంబు నీయందవలంబుగనిల్చివాని
యనభక్తహేతువగునజ్ఞానంబుతక్షణంబ సమూలంబుగనశించునదియటు
లుండనింమునీయందయినను గాకవానిసూర్య వాసనచేత నొందుదెసనైనను
మనంబు నిల్చినమోసంబులే దిందొక్కవిధంబుబలెక్కడ ॥ గీ ॥ రామరా
మరామరామరామయటంచు । మధురముగనెపండు మంజువాణి । బా
డునిముసమైనబ్రహ్మఘ్నుడునుసురా । పాయయైనముక్తపాపుడగును ॥ సీ ॥ కాం
క్షింపవిజయంబుకనకపుత్రకళత్రమిత్రాదిసుఖముసాక్షప్రవనుత । భవబర్హ
ధములబాపు భవదంఘ్రియగభక్తిగాంక్షింతు నఖిలలోకప్రకంస । నీదు
మాయావృతంబై దనర్చునెరుంగ సంసారమేనునీయంశమనఘ । భవసం
కటములనన్బాపి నీపదభక్తియుపదేశ మింములొకోపకార । యఖిలమును
దొల్లినీదుమాయావృతంబుండ । నగుడుమిత్రులశత్రువులనిదలంతు । నిపుడు
బవదీయ్యవరణాబ్జవిపులదశక । నమునకకలంబు బ్రహ్మచందమునదోచు ॥
గీ ॥ ఏవడుమిత్రుడుశత్రువుండెవడునీదుమాయచేబద్ధుడగుచుండుమనుజుడెం
తదడవునానాత్మబుద్ధియొదనరునంతదడవుగూర్చియొత్తుడగునునుందరశరీర ॥
క ॥ నానాతత్వమెంతదడవజ్ఞానంబునగలుగునతసమయముధాత్రిక ॥ మానవు
లకభయమొందదు । గాననివిద్యావిరోధిగావలయుభువిక ॥ వ ॥ అనిద్యోపాస
నసేయువాడు మహాంధకూపంబున మునుంగు మాయామూలంబున సకలం
బునకు మోహసాగ్రంబు లభియించుచుండుగావు సరఘాత్తమానీకుదా

సుండనగు నాయందుల నంమహామాయ దూరంబు సేయుముమరియును"
 శాసనిపాదాశ్రితచిత్తవృత్తియెపుడుసినామసంకీర్తనావ్యావారంబుగవాణి
 యుక్తకరములత్యాసక్రీసిభక్తిసే! వాన్రావీణ్యముతావణితనుసంవాసంబు
 గాదేహముక | భూపాలోత్రమమాకొసంగగదవేపుణ్యప్రదస్వాంతతక ||
 క || సీమూతికాయందుభక్తియు! ప్రేమకనిసజాచుకనులుపృథివీస్త్రైహేనీమ
 హీమకథలువినుచెవు! లేమరకత్వదాలయములకేగదుపదముల్ || క || కరు
 ణీంపుభువనరత్నా | నిరతవ్రతకమలనయననిరుపమరక్తం | చరజలధివన
 మందర | శరణాగతభరణరామచంద్రవరేంద్రా || వ || ఆసుగ్రీవుండుబలి
 కెననికుధరకన్యకతోడనభ్యుక్తకుండవ్వలితెరంగునమరలనిట్లనియెంతస్వాత్మ
 పరివ్యంగంబుననిధూతాతాశేషకల్పమండగునుగ్రీవుంగనుంగొనిచిరునగవుదలి
 ర్పరామచంద్రుండెట్లనియె కపివరామోహకారిణియధారణార్థంబుగాదని
 దెలిసిననుమాయనుకార్యసిద్ధికొరకు వాలియందు వృద్ధిబొందింపవలయు
 నెందుకనిన || గీ || నీవుబల్కినంతనిజముగానిజనంబు | తెల్లరామచంద్రు
 డేమిచేసె|| ప్రతిపచేసిభానుసుతునకంచుపరాపవాదవచ్చుగానవాలికడకు ||

—*సుగ్రీవుండు వాలితోడయ్యున్నము సేయజనుట-*

క || జనికదనమునకుబిలువుము! ఘనమగునొక సాయకమునఖండించికృత్ ||
 వనచరప్రతినినుజేసెద|నననతివేగమునజనిమహాధ్వనిసేయక || వ || రామశా
 ఘనంబునిట్లుగిష్కిందోపవనంబునకుంజనియాహ్వానంబుజేసిన|| ఉ || ఆనినదంబు
 దానిని మహాగ్రహణజై జనుదేరవాలినిక | భానుజుడేవునక బాడిచెబల్వి
 డినానియగృధైరొంమునక | భానుజుడిట్టు లొండొరుల పారబలంబున
 బోరరాఘవుండనలివా ప్రపుత్రదివిజాధిపపుత్రులరూపమొక్కటై || గీ || గాను
 పించివిస్తయకలితుడగుచు | సితడిననందనుండి లండింద్రతనయు | డను
 చుడెలియగలేక సేయక నేయించె | నాతుడగు భానుజున కెట్టులగునా
 యునుచు || వ || సుగ్రీవవదశంభుచేతనుండెనంత సుగ్రీవునిబాడిచియగు
 ద్దియుంబడ దన్నియు దరప్రహరంబుల కరగత పాణింజనేనీ నిభాయుం
 డైదేవేంద్ర పుత్రుండు నిజభవనంబునకుం జనియె నంత సుగ్రీవుండునుచద
 నంబున రుధిరంబు గ్రక్కుచు భయాకులంకై రామచంద్రు సన్నిధానం
 బునకుంజనుడెంచి || చ || పగతునిచేతనన్నిటుల ప్రాప్తవహుండు సేయరా
 మనీ! కగునెవధింతునంచు వనిస్తొనునెవధింపరాదనే! డగనిశత్రుగ్రామూ

ఈవిదయానిధివనివిశ్వశించిముక్తము | మిగిలిజనంగనన్యగతిమిన్నకయంటి
విబల్కనీటికిక || ౪ || శరణాగతవత్సలాప్రసనచేసియుపేక్షసేయదగునెయని
నరామచంద్రుండును || గీ || అపుడుసాశ్రునయనుడగుచునయ్యనవుత్రు | గౌ
గలించిమిగుల గారవించి | భయమునొందకీపుడుపరికింపనాకుమి | రిరువురొ
క్కపగిది నెరుకబడక || ౫ || నాదుసాయకంబమోఘంబుగావునమిత్రద్రోహ
భయంబుననేయకుంటి కానిమ్మిప్పుడొక్కయానవాలు భ్రమశాంతికిసేయిం
చెదమరతియాహ్వనంబుసేయుము నిమనంబున హతుడగు వాలింగాంచెద
పురాఘవుండ నసత్యంబుబల్క నీయానయనుచు నూరడించి లక్షణంబీరి ||

క || యొకపుష్పమాలరవినుతు | నకుగళముననువుమనియనన్నిల్పినము
త్సకమతిబనుసగుంతో | షకలితహృద్వనజుడగుచుచందాంశుక్రియ || ౬ || ము
నుపటిభంగియన్నగరి ముంగిటనిలిచిభయంకరంబుగా | నినదమొనర్పవా
లిమదిసిండగ రోషముతోడవిడునె | మృతమునసిగ్గులేక బలుమానిసివోలెర
ణంబొనర్చన | నైవయగవచ్చె నీటిమొగమేమిగజెల్లెనొ వింతజాడగ ||

గీ || అనుచుపరికిరంబుఘనతరంబొనరించి | జనగనిశ్చయించునయము
ననుతారబన్మెనోయుదారణగుడాకర | వినుమనాదువాక్యమనువుతోడ ||
యెట్టులనిన || సీ || ఇపుడునీచేబలంబెల్లగోల్పడిపోయిమరలివచ్చు నెయొక్కఁ
హతదాధ్యుక్త | నందలేకయటన్నపుడిట్టులనియె సహాయముండిననేమిసే
యగలడు | పాపచిత్తుండగు భానుజుండోసతి విడువుహస్తము చింతవిడువు
నిలువు | మదిగాకశత్రువుండిటు బిల్వశూరుడే క్రియనిల్పు భీతుక్రియ
మధ్య | యనినంటుబల్కె తారవేటాడజనిన | యంగదునిచేతవింటిరామాభి
ధాను | డలరుసాకేతపురికినాయకుడతండు | జనకుపనువుననుజుండుసతి
యుగొల్వ || గీ || వనసుకువచ్చిదండకమునదశాస్యు | చేతసతిగోలుపడిధా
రుణీతంబు | నెల్లవెదకుచుచనుదెంచియినజుగాంచి | సఖ్యమొనరించెనన
లంబుసాక్షిగాను || అప్పుడు || చ || ప్రసనయొనర్చెనొ దునిమిభానుతనూజన
కాధిపత్యముక్త | జితపరుపంగనీవికనుశాంతివహించిపతంగనందనుక్త | పత్ని
గయావరాజ్యమున పట్టుమగట్టిసమస్తలోకవి | శ్రుతుశుభకీర్తికరామవిఘ్న
దేరుముప్రోవగలండుసత్యము || ఇట్లు మహారాధుశరణంబునొంది || గీ || అం
గదునిననుకులముప్రోవంగగదవె | యనుచుపదములబడుచురోదనముసేయ
గారవించి దయామతిగౌగలించి | పాకశాసన తనయుండుబల్కెనిటుల |

గీ || కాలివేదగుటనుభయభ్రాంతనగుదు | వింతకాకోరంతయొక్కెం ||

తగల్గి దింతిరాముడైయెనమాకిరువురకును । మైత్రవాటిల్లుబనిలేదుశాస్త్రము
 బు॥ డ॥ ఈయెడనడ్డగింపకొకయింతయునారెఱుపుంగవుండునా । రాజా
 ణుడిమ్మహాభరమునంతయుబాసజనించెనేనుత । ధ్యేయ బలేశునిష్ఠజగదీశు
 ననంత గృపాపయోగిక్ । బాయకతోడితెత్తు నతిభక్తియొనర్తు భజం
 తువేడుక॥ ౪॥ అమ్మహాత్మునకు స్వపక్షపరపక్షంబులులేవుపరమేశ్వరుం
 డుభక్తిగమ్యుండుభజించువారమిగుల మన్నించుగాక సుగ్రీవం డా
 రుండయజనుడెంచినతేక్షణంబునవధించి జయంబుగొనివచ్చెదనక్షలలో
 కంబులశూరుండనంబరగియధ్ధాధికయై యాహ్వనంబుసేయుసుగ్రీవునెవ్వ
 ధంబున భీతునిగతివేడంజనుదునదిగావున దుఃఖంబుపరత్యజించివందీరంబున
 నిలువునునియత్రులోచనయై విలపించుతార సూరార్చిసుగ్రీవసంధోత్సుకుండ
 యియప్పడు॥ మ॥ బరతేంద్రనుమమాలకంధరమునంబంధించిసుగ్రీవుడంబ॥ పీ
 థింజెలువొందుభాస్కరుగతికల్పింపమైగృహ్యదైనా । సురనాధాత్మజుండ
 భానుజునివత్సరంగమధ్యంబున॥ గిరిభిన్నందనుడేవునం బొడిచెరాకెందు
 ప్రపూణాననా॥ ౪॥ ఇట్లుకాలిసుగ్రీవులుకులాచలంబులచండంబునంద
 డిపోరానర్చునెడప్రయత్నంబునతనన్నవలోకించు సుగ్రీవుపయింగరుణించిప్ర
 తాపవంతుండునుదయాశుండును గావున॥

—శ్రీరాముడువాలినిసంహరించుట॥—

మ॥ తరువండంబులపొంచిరాఁతువుడు ప్రత్యాల్లిభుడైస్వేషధిక్ । గిరిభి
 త్సాయకమేవునకె చెరిగిదృగ్ధిలక్ష్యమల్పాలిహృ । త్వరసీజంబుననిల్చికాత్తుక
 ముశ్రోత్రాంతంబుగాదీసియే । సెరుమేళప్రతికూలివాలికరిభి త్వే వానుకూ
 లిందిడ॥ ౪॥ ఇట్లేసిననదియునుమహావేగంబుననశనిసన్నిభంబైయరంబు
 గాడినవాలియు మింటికెగసికొట్టార్చినేలంబడి నిశ్శేష్టుడై ముహూర్తంబు
 నకొక్కింతచయితన్యంబునొందికనువిచ్చిముందర ॥ సీ ॥ అశ్వయుదుర్వా
 రకాబుమహాబాహువనమాలికాగముజ్వలితునునిక । బాంభోజునయనుబీ
 తాంబరువరజటా మకుటశోభితులనన్నందహాసు । కుండెందు రదనసంచిత
 మధ్యధనుశ్చలీ ముఖాంకప్రపూణకాముగాము । సుగ్రీవలక్ష్యణశోభితో
 వయపాశ్వుకంబుజాననుశుభ్రువానుతోరు । గాంచిసిందిపుచునురామ
 పొంచివేయ । దగునెయిదిరాజధమకమేషప్రొకింత । యైనజేసితినేనికుననికీ
 బిల్చి గొనగవలదెజయలక్ష్మీజనులునగరె॥ గీ॥ బాంధవుడవుపరాక్రమప్రబ

లులైన | త్మత్రియబక్తిక మనువంశసంభవుండ | వడవిలోని కిరాతునియట్లు
 డాగ | నేచికాతివిధమకీర్తుకలునిలు పగలవె || గీ || ఇనుజుడేమియైనచేసేనే
 మిసికు | సేయనైదిదదశకంతుచేతసతిని | గోలుపడియర్కజునివేడుకొను
 టదెలిసె | నహహంబిదివంతమద్బలంబనగవినుము || చ || బనిచితివేనిరావణు
 సహంధపుగాగనుజుట్టలంకయ | జ్జనకజగూడదెత్తునిముసంబునగానిటుధా
 మికకుండవం | చననగిబొంచియేయదగునాగనజాలపుభుత్వదూప్యమా | వన
 చరమాంసమేపనికెవచ్చువృధాననుద్యంచెట్టిటా || వ || అనిబహువిధంబు
 లభాషించువాలింగనుంగొనిరామచంద్రుండిట్లనియె || సీ || శరణాపయదుడనై
 సకలధర్మవాయంబుబాలింపుచుందు పాపాత్మకులను | ద్రుంతుసద్ధర్మకల
 నెంతయుబోషింతు మరియుగూతురిభ్రాతృమహిషిభగిని | నెవడుగామా
 తుకడైదనిభోగించువా డతిపాతకుడుద్రుంపనగువిధునకు | రాజకాంత
 యుగురురమణియుభ్రాత్రుసుందరియుస్వస్త్రీమాతతనదుమాత | తల్లులన
 నొప్పురుగుహదాహకుండు | గరదుడనేత్రేత్రదారాపహరుడుశస్త్ర |
 ధరుమధురచోరుడును సాతతాయులనగ | బరగుదురువీరలాగురుగిరిచరేం
 ద్రగీ || అతతాణులుజనుడేనవనివిధుడు | పట్టియశిధారశిరముద్రుంపంగవ
 లయు | ధర్మకాస్త్రప్రహరితధర్మమిదియ | గానిటులేనితినిధర్మకలిత
 బుద్ధి || ఎందుకనినగీ || నీవుసుగ్రీవుపతిరుమాడేవిబట్టి | బలిమిరమియించెదవు
 గానగలిగెట్లు | ధరణిపావనమొనరింపనగుదెంచు | పుష్కలనెరుంగుని
 టుకపిబుద్ధితోడ || వ || ఇంకభాషించుట యుచితంబుగాదనివారియభయసర
 త్రస్తుండైరామచంద్రుంగూమావల్లభుండనియెరింగియిట్లనియె || శీ || రామ
 రఘురామశృంగారగుధామమదిసేరింగితి పరాత్పరుడవనుచు | తమియిం
 పుమెరుగజాలమి నెగ్గుబలికితినిపుడు నీశరముచేనరిమితము | లగుపాప
 ములనెల్లండచిమేనుదొలంగియవ్వయానంబసౌఖ్యాభియుతుడ | నగుదునిద
 శానంబతిదులభమువృత్తిచేళ నేధన్యునివిమలనామ | కీర్తనాసక్తుడైన
 తన్నుకొజెంచి | మరలిరాకుండునట్టిహాసురచరిత్రు | డివుడుమోక్షార్థి
 సగునాకుక్కపనుగాన | బడునుమద్భాగదేయంబుబలకదరవె || చ || ఎరుగుదు
 తిధాపాదుడవధీశుడవాధ్యుడవాదిమాతివీ | పరిభటగర్వనిధశనయంబు
 జసంభవసీతరావణుక | గరిచునడంపముకగమలగభుః డువేడజనించితీవు
 భా | సుగ్రుంకులయంబునీవదవిగాంచెదనకగరుణింపురాఘవామ | ననుహా
 లున్నజవిత్రములనబ్రహ్మధామదీయాత్మజు | డనిలోదోడగునీకుసంగ

దుడుదిక్కై వీని బాలింపును । ధ్వునఃశంబుః బాఃమః దెగురువారిః సీన్వ
గానోపనంబున హస్తంబునంబుట నెశరమయ్యాదిత్యసంతుండోక్షః । అట్లు
దుమర్కటదేహంబువిడిచి యమరేంద్రుడయ్యె నిట్లు॥ క॥ మునిజః సౌఖ్య
ప్రదుడగు । వనజాత్మనిచేతస్థివాతికపీత్వం । బసుచాసేవరమహాంబుః ।
కుసుగల్గనిపదవి నొండెకుధరేంద్రనుతా॥ వ॥ ఇట్లు పరిమాత్మయగు రాఘవ కేత
వాలిని హతుండయిన సకలవానరులును భయవిహ్వలై వారి కిష్కింధానగ
రంబుజొచ్చి తారంగనంగొని॥

—*వాలిమృతినొందుటవినితానదుఃఖించుట*—

శా॥ దేవీరాఘవుచాతసీలై నిచటక దేవేంద్రపుత్రుండునీ వీవేశంబురి
హల్లువాకీశులుమూయింపంన్య బ్రుకన్ముంగదుం । గావింపంన్నిజమంతులం
బనువునున్నకముల్కులై కణకమం । దావాక్యంబులు దాక దారిబడెదుఃఖా
క్రాంతయై ధూస్థక॥ వ॥ పడితనకరంబులచేత నురంబునుశరంబును॥ గీ॥ మోద
కొనుచు రాజ్యమునునంగుడుధనంబేలనాధుగూడసిపుడుజనుదు । ననుచుము
క్తకేతయగుచు నేడ్చుచువచ్చి కనియెడివిజరాజతనయ నచట॥ వ॥ ఇట్లు రుధిర
పంకల్లుతదేహుండయియున్న నిజఃకల్లధుంగాంచి తచ్చరణంబులపయింబడి॥
క॥ హానాధనన్నువిడువం । గానగునెయటంచు రాముగనిపల్కెనిహెం ।
భూనాధవాలినేసిని బాణంబుననన్నుద్రుంచిబడయ వెఘనత॥ క॥ ననుచా
సీయొక్కనిమిసము । వనచరపతి నాకమైనవలదనునీవుక । వనితాదుఃఖమె
రుంగుదు । వననేటికినన్నుద్రుంతువైననీకుక॥ శా॥ పత్నీదానభలంబుగల్గు
ననిగోపంబాప్పసుగ్రీవనీ । యత్నముల్ ఫలియించె నన్నుమకసెక తృక్తారి
చాఘండవై । పత్నీయుక్తముగానుఖింపుమిక స్వాపత్నుల్ నతంశేరిరి । క
తన్ననందుడతైతివంచుపతిదేహంబెల్లకిడై పుచుక॥ క॥ కీలూడినప్రతిమగ
తిస్సేలంబడుతారతోడనిరుపమరుణాకీలుడువినుతాఖిలధా । పాలుడు
రిఘుపాలుడిట్లుపలికెకదరుణీ॥ సీ॥ శోకావిషయమైనసీతాంతుసకుదుఃఖమె
లనీకాంతుడిచ్చేనొగాక పలుకుజీవుండొక్కొడెయిచుత్వహ్లాంసాస్థితకవిశం
బుపంచాత్మకంబుతనువు । కాలకమగగుణామకలితమైనమిందులదేజీవుం
డనిదిలపనాత । దామయఃకర్జితండురుగనచ్చటనేల్లడవిగ బట్టడుచావదాడి
యను । పురుషుడునుపందుడును గావఃపూరింబడదులు । డిద్విత్తయందుండు
నువిహయసంబు । సగీశిద్దేవహడుజ్ఞానమయిచుచుట్టి । చాడుదుఃఖింపనగుచు

దైవనితచేలియ॥ క ॥ అనిపలికినతారయు॥ నిట్లనియెకరఘనాధకాష్టమం
 టివిక్యనువింకనుజీడడమలుడంటివి । యెనియగనుఖదుఃఖబంధమెవరికిచెల్చ
 మా॥సీ॥అనినరాఘవుడిట్టులనియేదేహేంద్రియములలోనహాకారమాలబం
 ధమాత్మకుతాధాత్మ్యమనెడు మిథ్యాధ్యాసనెంతవట్టును గల్గునంతవట్టు
 సంస్కృతిను ఖనిఃఖసహితంబు మిథ్యయైనను విడదమల విజ్ఞానమునను ।
 దాని సంసారంబుకలలోనలేని దైవను స్వశిరచ్ఛేదనాద్యనిర్ధ । సూచక
 ముసత్యమరుదుదోచుగతివిషయ । సంతతధ్యానమానుసకింతనిక్క । మ
 నుచుదోచునుసంసారిమాత్మనెరిగి । ఘనులుకామాదులనుబారగదుమవల
 యు॥ వ ॥అనాన్యవిద్యాసంబంధంబువలనను తత్కార్యంబగునహంకృతివల
 ననురాగక్లేషాదిసంకులంబగు నాపాధిక సంసారింబుదోచు మనంబయసం
 సారంబును బంధంబును నగుచిచారింపరంజనంబు లేకయుండియలత్తుకాసమీ
 పంబునశుద్ధస్ఫుటికంబుతత్త్వర్థంబుగ దోచుభంగిమనంబుతోడనసంభావిత
 తాదాత్మ్యంబునొంది యాత్మయంతత్కృతబంధానుభవుండగు నిట్లుబుద్ధింద్రి
 యాదీసంబంధంబువలన నాత్మకసంసారింబు బలవంతంబుగ గల్గునాత్మయు
 స్వసూచకంబగుమంబునుపరిగ్రహించి తనుద్భవంబులగుకామంబులననుభ
 వించుచు తద్గుణభూషణును నవశుండునునై సంసారింబున వర్తించుమొదలి
 మనోగుణంబులును ననేకవిధంబులగు కార్యంబులును శుక్ల బాహితకృష్ణా
 దులునుతత్స్వనానజంబులగుసాహ్యకాదిగతులును బుట్టించిభూతసంప్లవప్రర్యం
 తంబును కర్మవశంబునందిరుగుచుండుట్లుపరుసయం దునుదయసహృతుండై
 అనాన్య విద్యాసంబంధంబునను స్వకర్తవాసనను యఘనీవేశనుండై యుం
 డివురంపృష్టికాలంబున పూర్వవాసనావశంబున నవశుండై ఘటయంత్రంబు
 భంగిబుట్టుచుండునుమరియును॥మ॥ తనవ్రుణ్ణంబున నెన్నడైనభగవత్సంబం
 ధసాంగత్వమిం । దునొవాడంతట మత్కథాశ్రవణ మోదుండౌ స్వరూ
 పాజ్ఞానీత్ । చనువాక్యార్థమెరుంగువడగుసదాచార్యోపదేశంబుచే । తను
 దేహాదివిలతునిండెలియునాత్మకమక్తుడౌభామిని॥ వ ॥ దేహేంద్రియమ
 నిఁ ప్రాణాహంకృతులకు వేరేయున్న వాడునుసత్యంబును చిద్రూపుండు
 నువిజ్ఞానానందిండును నగునాత్మనెరిగి సద్యో ముక్తుండగు మద్యాక్యంబు
 సత్యంబుమరియును॥

శి॥ అనితమెవడైనయేనుబల్కినతెరుంగు॥ నెరిగియాలోచనముసేయనిశ్య
 యించు । వానిజెందవుకలలోననైనభార॥ భవభయంబులు నమ్మునుప్పగిది

వనిత || క || సీవునుమది నాలోచన | గావింపుచుయేనుబల్కుక్రమమొకఘడి
యొక | జీవన్ముక్తవునయిదుః | భావవివిడనాడిమోద మందెదవతివా ||
గీ || పూర్వజన్మంబునందీవుపురుషవర్ణు | ననుభవించితవటుగాననాదుమేవ
మెనెసిమోక్షంబొసంగసీతివుడుగాను | పించితనసంతతముబుద్ధినుంచుమిది
య || అదియునుం గాక || మత్తకోకిల || ఏనుబల్కినవాక్యమల్పవిద్యనెంచు
క్షేదలంపని | న్నానవింకప్రవాహపతితములట్లుజేసినకార్యమల్ | మూనిసి
యనమోదమందిదలంచెరాఘవరామసం | తానభూజమునాక్రయింపగతా
భిమానజరుగియె || వ || అత్తానుభవసంతప్తయెజీవన్ముక్తయయ్యెన్లు || క ||
రఘురామునిచరణంబులొ | కఘడియగనుంగొనుటనఖిలకల్మషబంధాధ్యఘ
ములువిడనాడిచుహా | సుఖలీలంచెలిగెవాలి సుందరిదరుణి || వ || త్తణసంగ
మహాత్రంబునపరమాత్మయగురామునిచేతనాదిబంధంబు విడనాడివిముక్త
యవిగతకల్మషయనయ్యెనప్పడు || క || అమ్మటలువిరివిజుడు | నెమ్మదినజ్ఞా
నమెల్లనిరసించినుచి | తమ్మననుండెనురాఘవు | డమ్మహిరాత్మజునిగాంచి
యపుడట్లుయొక || క || నయమొప్పగబరలోక | క్రియలగదుచేతవాలికి
యొనరైడుభం | గియొనర్చుచుదాజ్ఞనిగ | నయధాశాస్త్రయగసేయను
ధ్యుక్తుండై || వ || బలవంతులగువానిరులచేతఃఖిలరాజోపచారంబులనే
యింపుచువాలికేళిబరంబుపుష్పకంబునంజెట్టించి భేరిదుందుభిఃస్థోషంబుల
తోడ్పూర్ణామ్మణమంత్రజనసహితుండై ప్లవంగయూధాధిపతులునుతారాం
గేదులునువిలిపింపుచుచనుచేరగొనిచని విద్యుక్తంబుగ సర్వంబునొనర్చి౯త
స్నానంజైమంత్రులతోడ రామచంద్రు సమీపంబునకుం జనుచెంచితచ్చర
ణంబులకెరగిహృష్టచిత్తుండై యిట్లునియొక || క || శాసింపుప్లవగరాజ్యంబోసజ
లాంబుధకరీరయుండెదనేనీ | దాసుడనగుచునుమిత్రా | సుతుగతినినవిస్తీత
స్వాంతమునక || రామచంద్రుండిట్లునియొ ||

—*సుగ్రీవునిఃస్టాభిషేకఘట్టము.*—

చ || వినుమిపుడేమనవనెడువేరొకటుండునెగానితండ్రెయా | జ్ఞనుపురిజే
నొల్లసదుచాల్లసమంబులులత్కణండునా | యనుజుడువచ్చుబోయిదయ
సంగదునికయవరాజుజేసినీ | వసువుగజెందుమీవ్వనచరాధ్యవవగమదాజ్ఞ
తోడుతక || కీ || ఏనిచటపరవృతాగ్రము | మైనిలచేతననుజతోడప్రావృట్టు
మయం | దొనొత్తవెదకబంపును | జానకిసుఖలీలజనుమజలజాప్రసూతా ||

అనిపల్కఁజేసెను నాయకాంఘ్రిలకునత్యామోదుడై మ్రొక్కిమీ । పనులే
 మైనొనరునంచువురక బద్ధికసామిత్రతో । జనరామాత్మము భాతిజేసి
 నిజరాజ్యశ్రీయుతుండయ్యనొ । వనితారాఘవునాశ్రయింపనుభవంవాసం
 బుగాకుండువే ॥ వ ॥ అంతఃక్షణబంధునుసుగ్రీవుచేతయథాన్యాయంబుగా
 పూజితుండైమరిలి యన్నపాలికురుగుడెంచి పాదంబులకునమస్కరించినిల
 చేనప్పుడురాఘవుండచ్చెటవెడలి ॥గీ॥ తత్సమీపంబుననుపర్వతంబుభూరి
 శిఖరముప్రవహణాఖ్యంబుజేరియందు । కందరంబొకటిమన్నాపికంబువర్ష
 సీతవాతాదిభయవిఘ్నముగాంచి ॥ వ ॥ దివ్యంబును దీప్తిమంతంబుశుభం
 రిబును ఫలమూల సమీపగంబును నగునొక్కగుహాస్థలంబునివా సంబునకువి
 చారించి ॥వ॥ నిలిచిరి రామలక్ష్మణులనిర్మలవాఃకణపంకజాతప । ల్వలమువి
 చిత్రవర్ణచ్చృగపక్షిగణాధియుతంబుపుష్పస । శృలకలితావసీరుహాయశంబు
 నునైనగునాప్రవర్షణా । చలమునమాయచేతమనుజశ్వమునొందిరిగానపా
 ర్వతీ ॥క॥ ఇటువార్నికదివసములలచ్చబుమణికందరములందుసానుజుడైయో
 డెటినటుని కరిణిరాఘవు । డటనము గావించెఫలము లాహారముగాక ॥
 వ॥ తత్కాలంబునపవనప్రేరితంబులునునంతర్గ ర్జితంబునునగుచు జెలరేగి
 విహాయసంజెల్లనాక్రమించు కాదంబునిచయంబులునునభూతోపమానంబు
 లుగసానువులవిహరించుతత్సమానమత్తశుండాలంబులును పరమాత్మయగు
 నారాయణుండివ్విధంబుమానవుండై రామరూపంబునగిరికానన ప్రవేశిం
 బులచేరియించెడుననియెరింగిసిద్ధగణంబులెల్లనిట్టిరూపంబులత్వదిగ్రహవల
 కనంబుసేయుదురో యననవదుర్వాంకుర గ్రాసంబులత్వప్తింజెంది బరగు
 దాశరథులంగని విస్ఫారితేక్షంబులనిశ్చయంబులై పరమయోగధ్యానసిష్ఠా
 గరిష్ఠులగు యోగీంద్రులమాటికైనలచు మృగపక్షిగణంబులును శీతావిహా
 నలతృప్తుండగుదాశరథికివిశ్వోర్ధ్వనిమింపించినచలువబుదిశ్లన వారిధారాకణ
 సంస్కృతంబులగుచు దనరుబొదరిండ్లును యిన్మూర్ధాభిషిక్తునకు విరోధియగు
 పౌలస్త్యుప్రయంగమకించు తద్వీరిభటసందోహంబులనకయ్యంబులకు కాల్చు
 ద్రవ్యుచురామని వాసస్థాటిం కందరం బాశ్రయించి దీరుగు సీతావ్యా
 భుభల్లుక వాహవరాహాది ప్రబలసత్వసము దయంబులును రాఘవకరా
 గ్రస్తబగు కాండాసనసౌష్ఠ్యంబున కోడిదలచూపిపరచునోయన ప్రభవ
 త్తకౌర్ధాదుశ్యంబులగు బలభిచ్ఛరాససంబులును మనుజులొక నిడంబునార్థం

బుష్పభావంబు సాగసీకభక్తావనంబునకు కాలానుసరణుండగు లత్తచాగ్ర
జుచందంబున సాంద్రతర మేఘమండలావృతంబు నసజమ యూఖంబుబుజ్జోర
రాగశీఘ్ర గమనోద్యోగండ్ల విష్ణుపదంబునంబురచు నభోమణియును భవి
వ్యదామసాయక దార్ధ్యం బెల్లలోకంబులవారికి సూచించెడుననలోనికింజ
నుసింధుచల్లభపయోవభవంబును సీతావిరహాను రాగాగమనంబునగురా
మునిమానంబుభంగికలంకంబులగు సరిత్సముదయంబులును రామవిజయాభి
కాంక్షులై సీతవాతాతపంబులకోచిము క్తజటాబంధంబుల తపంబులునలు
వుపరమ భక్తాగ్రగణ్యులననిలచుల వంగలుంగమాతులుంగ కోవిదారాదిమ
హీరుహని చయంబులునుదశానను కవిజయంబుబల్కెడు భంగినారెడువన
వహ్నులునునగుచుదనరునద్ధరాధరావతంసంబున రామ చంద్రుడువాషిక
కసమయంబంతయులీలయిపోతెవెడలించుచుండెనంత నొక్కనాడేకాంతం
బున॥క॥ వినుప్రాలేయాచలవర । తనయారఘుచాధు సంతతధ్యానపరుక
గ్గసతత్వమాధివిరమం । బునలత్తుణుడిట్లుపలికెపోల్చుగుభక్తిక॥ సీ ॥ జగ
ధీశ శ్రీరామచంద్రమీకృపకేత మునువింటినైననెంచునమునందు । దలగడ
నాద్యవిద్యాసంశయము గానవివక్రియమాగకంబువేడ్కగలదు ! వ్యాసనా
రధపంక జాననాదులుద్విజక్షేత్రాసులకునునాశ్రమములకును । స్త్రీశూ
ద్రులకునును శ్రేయస్కరంబునుముక్తిసాధనమునింముగనునిదియ । యనుచు
బల్కిదురి వుడుసీవనజుడనుచు । కరుణదళుకొత్త లోకోపకారమయిన
శ్రోవకారాధరక్రమంచేవిధమున । యోగులొనరింతురగిబల్కుబాగుమీర॥

—*శ్రీరామడులత్తుణుడికి ఆర్యకవిధానంబుదెల్పుట*—

క॥ అనిపల్కరామవిభుడి । ట్లరియెనుమిత్రాతప్రాజయమితమునాదౌ
ఘనపూజాపరిచిత । వినుసంక్షేపముననీకు వినుపింతుదగక॥ ఎట్లులనిన॥
సీ ॥ ఒనరంగతనదుగ్గచ్యూక్తప్రకారంబున నుద్విజవ్యముతానుగనగవల
యు । మద్భక్తిసహితమహితబ్రహ్మిష్ఠునిజేరి మంత్రబభృసించవలయు ।
చికిత్సముగ నంమిహృదమందునపిభా వసునందు ప్రతిమాదివిసరమందు ।
గెలుసాలగ్రామ శిలలయందులనైన పాయకననుపూజ సేయవలయు ।
నెట్టులనదేహ శుద్ధికైయలమదేవ । తంత్రములనుక్తములగు మంత్రముల
స్నాన । మొనరహృలేపనవిధానముగనొనర్చి । వలయుసంధ్యాదికంబులు
వివీయంత ॥ మొదలస్వర్గశుద్ధికారకుసంకల్పంబుగావించి॥

ఉ || ఏవనుబద్ధితోగురువునెంతయుబూపయెనర్చియాపలం | బై ననున్నాన
ముక్తబ్రతిమలైననుమాజ్ఞవమున్నొవర్చిస | వ్వానిశ్శయెబుధో త్తముడమాయిత
వృత్తిప్రసిద్ధకంధమా | ల్యానువిధానయు క్తముగనర్చనసేయదగుక గుణాక
రా || వ || అందుప్రతిమాదులయందునబంకారంబును విహేమాత్రునండమా
విస్సునహేమామంబును దివాకరునందు స్థండిలప్రదేశంబునం బూజయెనరిం
పవవయు || గీ || సలిలమైననాకునదృక్తివొసగంగ | మెచ్చుచచ్చునెంకనిచ్చిజోడ |
సకలభక్త్యుబోజ్య చయదూపదీపు | ప్పాదులొసగ ప్రేమబలుకదరమె ||
క || మరియననంతునికెదుటను | గురిదర్శాద్యాసనములగూర్చుండిలస |
ద్వరమాననమునబహిరం | తరమాతృకలాత్మనలచితన్యాసంబుక || ఓనిరిం
చినంత || నీ || మదికేశవాదినామములమద్రాపపంజరమంత్రములవ్యాసచ
యమొనర్చి | ప్రతిమాదులనునట్లప్రతిదినంబునునమర్చికలశంబువామభాగము
నవుచ్చనమితదక్షిణముననమరనాచమనార్ఘ్యపాద్యాదులకు నాలుగుపాత్ర
లవట | నునిచ్చిత్కమలంబుననుభానునిభమాదుజీవాఖ్యతోడరంజిలుమా
దియ్య | చిత్స్వరూపంబుదలచితచ్చిత్స్వరూపమయముదేహంబటంచుద
న్నహితకళయు | బ్రతిమయందుననిలుకడపరచిబుధుడు | బూజయెనరింపదగు
జగత్పూజ్యనన్ను || వ || అనియెట్టులనినపాద్యాహ్వానమనీయ్యదులనున్నా
నవస్త్రవిధూషణాదులును లేకున్నతనకుగలుగుకొలందిమామలేకనన్నర్చింప
వలయునిభవాపేక్షంజైనకర్పూర కంకుమాగరుచందనంబులను గంధవం
తంబులగుకుసుమంబులను మంత్రోదితంబుగ నర్చింపుచుయగ స్తోత్రప్రకీర్తి
రంబునదశాపరణపూజలును నీరాజనదూపదీపంబులును బహువిస్తరంబులి
గునై వేద్యంబులునునొసంగిసంతుష్టిసేయవలయునట్లు ||
గీ || మించునానక్తితోడబూజించెనేని | యఖిలలోకంబులకుదొగనైనయేను
భక్తపరతంత్రుడనుగానపరిగనరిగి | యంతకన్నునశ్రద్ధచేనారగింతు || అంత
మంత్రకోవిదుండగువాడు || క || అమలుడగన్త్యుడుబల్కిన | క్రమమున
హేమామంబుభక్తిగావింపదగుక | విమలాత్ముడగుచుకుండమునమదీయాం
ఘ్నిద్యయములుంపమినభక్తిక || అప్పడు || గీ || దవిలిపుంసోక్తమాలమంత్రము
లనై | నమరునౌపాసనాగ్నియండయినచరుమా | విస్సులనునైన హేమామం
బువేదవేద్యుచనుభజింపుచునోనరింపజనుబుధునకు || వ || అంతస్వస్తచిత్తుం
డయితప్రజాంబూనదప్రభంబునుకీటకుండలక్రైవేయ కౌస్తుభాదిదివ్యాభ
రణభూతంబును ననలమవ్యప్తంబునునగు మద్రాపపంజరైడల మకాహేమా

లంబునబుధుండగువాడు ధ్యానింపవలయునంతమత్పావక దవగంబులకుబ
 లులాసంగి శేవంబగు హేమంబునుగావించిపావకునందను నన్నుండ్చరి
 యింపుచుజపంబొనరించిముఖవాసనంబ నుంజెసి॥సీ॥ దనరుకర్నూరిమక్తా
 చూర్క కలితమౌతాంబూలమటునిజేదనమొనర్చి । మత్స్యహిపచునగన్తంగళస్తు
 తిపాటవివిధ వాద్యంబులువెలచునలిపి । నిజహృదంతరల సన్నిర్మలాబ్జము
 ననకదలిచిభూస్థలిని వందనమొనర్చి । యేనొసంగెడుభంగిమానసంబున
 నిశ్చితత్ప్రసాదముభక్తీతలధరించి । వినయసంయోక్తుడగుచ మర్విములచ
 రణిపంకజంబులుశిరముపైపరగనిచ్చి । ఘోరసంసార జలనిధిగూలునన్నుగ
 నికటాక్షింపుమనివేడుకొనగవలయు॥ వ॥ ఇట్లుబలుకుచుబుద్ధిమంతుడైపూ
 ర్వప్రకారంబునత్ర్యజ్జోగస్సుయందు మత్స్యశాంకంబునిలుపవలయు॥క॥ఈ
 తీరుననేవుణ్ణుడు । చేతోమోదమునబూజసేయనతడుప్ర । భ్యానియుస్వ
 మంత్రసిద్ధియు । భౌతిగనునిజముమత్స్యపాతికయమునక॥ ఇట్లు॥ గీ॥ నా
 దుభక్తిగలిగిననుపూజసేయుచు । ప్రొద్దుగడువునన్జొపుణ్యతముడు । సంక
 యంచెలేదుసారూప్యపదమొందు । నమ్మురఘుకులేశ నెండునమున॥గీ॥పరమ
 పావనంబుదురితహారంబుర । హస్యమేనుబల్కునదియదీని । మానసించివి
 నినమరింపించిననునిత్య । పూజసేయుఫలముబాండునతడు॥వ॥అనియివిధంబు
 నపరమాత్మయగురామచేంద్రుండుస్వభక్తుండగులక్ష్మణునిచేతయాచితుండై
 య్యనుత్తమంబగు క్రియాయోగంబుపదేశంబొసంగి మరిలిమాయనవలంబిం
 చిప్రాకృతుని చందంబున జనకరాజనందనందలంచుచునాహారనిద్రలనొల్లక
 దుఃఖితుండైయుండెనంతఃక్రియాంధానగరంబున॥ మ॥ హనుమంతుండతిశబ్ద
 శాస్త్రప్రపఠనవ్యాపారదక్షుండుడు । జకనపాదోంభవగంధసిందుకంజా
 తాప్రసూన్యంస్యహృ । ద్వనకల్యాణుని జేరినేడిటునిజేచ్చుంస్మిపుముక్తుండ
 వై । మనమందింతయురాముదల్చివిదిధమకంబేయశంబబ్బునే॥ వ॥ నీకుహీ
 తంబుబలైదకృతఘ్నుండవగుసీచేత రామోపకారంబువిస్తృతంబయ్యెనే
 ట్లనిన॥ఉ॥వాలిజగత్ప్రసిద్ధుడటువంటిబలాధికునొక్కయంమునం । గూలిచిని
 కురాజ్యమొనగూల్చెనుసీపుసుఖంబుగొంటవ । మేల్లాకయింతదల్పవిది మే
 లగునేనుమయంబుదప్పిసి । పాలికివచ్చినంబులకపాటానరించెదవేరఘాత
 ముక॥ఇదియకాదు॥గీ॥ అంమహాత్మునిదయచేతనందరాని । తారలభియించె
 నీకుసీతావిధుండు । నీవెపుడువచ్చెదవాయనిత్రోవజూచు । వాడెయివ్వా
 నలందుపర్యతమునందు॥ క॥ మునిసీతవెదుకబృషదననియివిధునెదురబం

యగచరభావం బునసతులగూడియుండిన । నినుద్రుంపడెవారి నేయునిశితా
 స్త్రుమునకొ॥ అత్తు హత్తుండుకార్యగారవంబునున్నవాడు॥ ఉ॥ కావుననీకు
 మేలాదవగానెరిగించెదనన్నభీతి ను । గ్రీవుడుబల్కెనీవనిన రీతిన్ సద్ధముభా
 స్కరొదయా । ప్తావభ్యత్తు సేతుతుహీవాచలచభ్యధరాశ్రయిష్టవం । గా
 వలితోడి తేతిబలాధ్యులబన్నమువేదమారుతీ॥ వ ॥ పదివేలప్లవంగవుంగవు
 లబయనంబు సేయువారును ॥ క ॥ జనిన ప్తద్వి పగతులకొ॥ నచరులనుదో
 డి తేరవలయునుపక్షంబువదారును రాదగుమిం । చినఘనవండలొనర్చిచెం
 డునుతరువులొక ॥ అనియిచ్చిధమునశాసన । మొనరించినిజాలయమునకొని
 చనెవయ్యా । జ్ఞనుమంత్రివరుమమారుతి । వినతానుతపవంతుల్యవేగులకపు
 లకొ ॥ చ॥ అగణితసత్తులకొవరకులాచలతుల్యమహాగ్రకాయులకొ । ను
 గుణగరిష్టలందనుజకోభవతాడనకృత్ప్రతాపులకొ । మిగులగదానముమాన
 ములమిత్రతసౌంధ్రదలిర్పబంపెన । వ్యగుపవరాచలాశ్శిలయట్టిహరింద్రుల
 తోడితేరగకొ ॥ వ॥ అనుచుచిజభామినింగనుంగొనిమహాదేవుండవ్యలివృత్తాం
 తంబిట్లనియెనచ్చట రావచంద్రుండునున్నటికశిలాతలంబునం గూచుకొండిని
 శాముఖనమయంబుని సీతావిరహజంబగు దుఃఖంబునహింపజాలకసౌమి
 త్రింగనుంగొని॥

—శ్రీరాముడు సీతం దలంచి దుఃఖించుట—

చ॥ కనుగొనులత్తుకాజనకకన్యకజాడయొకింతయెవనుం । గనుపడదేమి
 సేతుజనకంటకునెత్తుకపోవనీలెనో । వంటబగుండుచుండెనొకొనారెనుహ
 ననసౌఖ్యమెవ్వడైననుబలుకంగుతూహలమునన్పుఖియించెద గాదయ్యె
 డకొ॥ అంతలోననేక్రోధంబున ॥ క॥ వినుముప్రజ్ఞయొనర్చెనతనయాప్తక
 శత్రుసంయుతంబుగగూల్తుకొ । వనజాక్షిగొనుచునేగిని । దనబురికింబటం
 చుతనమదిలోనకొ॥ ధూమనంధవంధలంచొగీ॥ ఓజుంకుముద్దుకూతుర రాజవద
 న । నిన్నువిడిచుఖిమునగుండుచున్ననమ్మ । గనుగొనక రాక్షసాలయమున
 వసించి తెట్టుపాణంబులనుచిక్కబట్టితివు ॥ సి ॥ చంద్రుండునాపాలచం
 డాంసుడైతోచు పూణకచంద్రాస్యహింనులేమి । రోహిణీ నాథవైదే
 హినంకినీతకిరణాలిన్నంటిగరియగనివె । గవిపుత్రుడెంత నిర్ణయముడుకిం
 టనైనజాడడిక యేమియనితలంచె । గాలోలునిష్కంటకంముగరాజ్యము
 నొందిస్వేచ్ఛబోటులతోడతుచ్చభోగ । కలితుడయ్యెనుమూఢుండుకాము

కుండు | సానలోలుడుతనబల్క-పగదిగనడు | చారిభంగినిగాగలవాడునేడు |
 బూడుమనలత్తుణుండన్నతోడనియె || చ || రఘవరహస్యమేటికెత్తరింబుగ
 నుంచెదనేడుసిదుస | స్తుభముననుచునాయుఁ డసమూహముబూనిజనకొక్కపా
 మనిః | ప్రకటితమూతకానరిఘువాలుడుతంమునిబుజ్జగించెను | త్సుభుడతి
 మాస్యడివికనుతాల్మిసహింపుమెరుంగబల్కెదన్ || ననుమరచియుండెనువా
 డుగాడయినను || ఉ || నీవిపుడేగియేసనిసిప్పురవాక్యమలెల్లబల్కెత | ద్భావమె
 రింగిరింముమనపైసమయోచితకార్యపద్ధతిం | బోవగవచ్చునన్నహరిపుంగ
 వుపైహరిపుంగవాక్యతిక | ధీవనరాశీలత్తుణుడధీద్యశరాసనభద్రపాణయై ||
 క || జనకిష్యేంద్రానగరం | బునకభివనౌకసులను బారిపుచ్చెడినో | యను
 క్రియనంతరిఘూర్వహు | డవవరశిశ్రీసహాయెడయ్యునునచటన్ || క || థేయు
 డుజితరాగాద్యుడు | మాయాకార్యాతివతికమానసబుధ్యా | ద్భాయతగు
 నసాక్షిజితా | పాయుడుదానయ్యదుఃఖపడుచుండెనభి || వ || సర్వజ్ఞుండు
 నువిజ్ఞానాత్మయునగునతండిల్లుగుటకు గారణంబేమనియదవేసకమలసంభవుం
 డుప్రాధికండుటయదశరథుండుమించుతంబు సేయుటయువీరల మనోభి
 వ్దంబులాసంగభక్తప్రోషణ పరాయణుండుగావుననారాయణుండుమాయా
 మానవరూపధరుండయ్య నిదియకాదు జ్ఞానజ్ఞానసంయుతులై జనలందరు
 మాయవలనంజిక్కువడుటగనుంగొని వీరలకు మోక్షంబెట్లు సిద్ధించునిందికే
 స్థామానుష ధర్మంబుబూనరామచంద్రుండనై వ్యవహారార్థ సిద్ధికిరకు
 తత్కాలంబుల కామక్రోధ మోహంబులుగైకొనుచు ప్రజలమోహితులం
 గాంచిసర్వలోకమలాపహంబును రామాయణాభిధానంబునునగు నొక్క
 కధరచియించెదతచ్చవణకతూహలులగు వారల భవభంధముక్తులంజేసె
 డననుచునుర్భవించిననాక్షాద్విష్ణుండుగావున విజ్ఞానమూర్తియు నాక్షియు
 సుఖాత్మకుండునునగు రామచంద్రుడు కామాదులగలసియుండియు నాకా
 శంబుభంగినలేవ్వకుండై యుండునదైవను || క || కొండచెరుంగగదలతురు | కొం
 దరుసకాదిమనులుగొనియాడుదురెం | డెందుసిర్తలమతులై | గందురు
 తచ్చక్రవరులుకరిసిభగవనా || అమృతహేతుండు || గీ || తనకుపుట్టువలేకయం
 డినబుంచి | భక్తచింతానుసారియైబరగుకతని | జననమందెనుదశరథుసద
 సమందు | రామచంద్రుండవంగ నారాయణుండు ||

—*లత్తుణుడుశిష్యేంద్రకేగుట*—

ప || అంతలత్తుణుండుశిష్యేంద్రానగరంబుజేరి తదృష్టాద్వారంబున || సీ ||

మధ్యందినార్యసమ్యక్ ప్రభాకతమైజమాతిశైలవంద నిలిచియేవటా
 బాణాసనంబుచేబూని నాదమొనర్చ వచరులమనుజ మాత్రునిగదలచిత
 రుశిలాపాణులై బరతేరవారల సమయజేయదలంచును మునునను | సంగ
 దుడెరిగియ్యగచరాశినదల్చి సౌమిత్రిపాదాంబుజమలకవుడు | వందన
 మొనర్చ బ్రీతి జెల్వందచూచి | వత్సనుగ్రీవుతోడ మద్వచనముగను | బలుకు
 రఘువీరువాఙ్మ చేబయలనొంటి | నీలచేలత్తులుండని వేగడెలియనట్లు||మ||అ
 నిసంశ్చయమెవాలివందనుడుడాయంబోయినుగ్రీవునిక | గనిరుద్రోపముడయి
 నరామవిధునాఙ్మనృచ్చి ద్వారంబులై | టనుతశీదరు డున్నవాడు బలు
 మంటల్గున్నులకగ్రక్కుడుక | న్నును నీతోనిటుబల్కుమంచనియె నన్నక
 భూరిసంత్రస్తుడై || వ || వానరేశ్వరుండునుగ్రీవుండు|| గీ || మంత్రుల
 కుమేటియగుహనుమంతుజీరి | నీవుసంగమడునుజుని యేవిధమున | నయిన
 నవ్వీరవరుసమాధానపరచితోడి తెండిటకనితారతోడననియె|| క ||లలనానీ
 వుమ్మదూ వ్రులుబలికితిదాగ్రహముచల్ల పరిచిగృహములో | పలనిలిపియం
 తననుక | న్నులఱువుమువచ్చునామనుప్రతిభునకుక|| వ|| అనినతారయ
 లత్తులుంకుంగనుపింప మధ్యకత్తుం ననిలిచెనంతహనుమంతుండును సంగ
 మంగొనిలత్తుణాంతికంబునకిరిగి స్వాగతంబుబలుకుచు సాగివందనంబులాచ
 రించి || సీ || శంకింపనికనేలజనుడెంము మీగృహంబునకు మహావీరపుణ్యవం
 తజనుడెంచిముమ్రీతిగనుగొనిబనిచిననీయాఙ్మదలనూది సేయవార్చమ
 నిభక్తిః దైవుహస్తంబువట్టి గృహంతరంబునకుంవాతాత్మజుండు| గొనిపోవ
 సౌమిత్రియునుతత్పురంబుననలుకన్లవంగయూధాదిపతుల| సౌధములుగాం
 చుచునుజనిచమహేంద్రమందిరసమంబునుగ్రీవుమందిరంబు| గాంచితోనికి
 జనమధ్యకత్తిమునను | తారకాధిపముఖతారజేరవచ్చి||వ|| సర్వాభరణ
 సంపన్నయు మదరక్తాంతలోచనయునగు తారరామానుజునకు నమస్కరిం
 చిచిరునగవుడలర్చుట్లనియె || గీ || భక్తవత్సలుడవుసాధుభావయుతుడ! వీ
 వులత్తుగారంమునుగ్రీవునందె | కరుణతోడనెరుంగమిగాచిసిక | జయము
 సమకూర్చుతనిస్థియునొనర్చు || చ || ఇదుములచేతనీతనికనేకదినంబు
 లుచెల్లెమీరుగ | స్పృదునటను నేటికినుఖముచాల్చడె గావునలేకలేక జే! దృదు
 టనువీడజాలకకృపాకరుస్వోపకృతుకత్వగ్రజుక | గడుభయభక్తిగొల్వ
 కనగడ్డబడెకృమసేయగదగుక|| వ|| అయిననుమీకార్యంబున జాగరూ
 కుండైయున్నవాడునిఖిలదిగ్భాగంబులంగల శాఖామృగసత్తులం దొడితే

రదశ సహస్రసంఖ్యల నిజబృన్మ్యలంబరిచిన వాడతీఘ్రింబ మహాశిష్యులను
 స్నిఘ్రింబును సప్తశ్విపగతులును నగువాసరులు జనుచేరంగలవారలునుగ్రీవుం
 డును పనచరయూధాధిప సహితుండయి జనుడెంచి రామవిరోధి యగుద
 శాననుమూలభూతంబు సేయంగలండు గావునసామిక్రితోపంబుసేయకపోని
 కింజనిపుత్రదారసుహృత్పరికేష్టితుండగు సుగ్రీవుం గాంచియభయంబొనంగి
 రామదర్శనంబునకుం గొప్పాంతునిలక్షణంబు తారసినయి పాక్యంబులవ
 లనకృశక్రోధుండయివానరప్రభుండగుసుగ్రీవుండున్న యంతఃపురంబునకుం
 జనినచ్చట ॥ సీ ॥ తగహంసతూలికాతల్పంబుననురుమనాలింగమొనర్చి
 యర్కనుతును । జనుచురామానుజునిగాంచిభయమందిధరణిపయిబడ
 సుమిత్రాతనూజు । డతీకోపముననోమ దాంధరామ మహీశు మరచితే
 వాలిదోర్మదమణిగి । జనినమాగకముడెంద మనసయ్యెనేవాలినేయైత్రూ
 రన్యాశసాయకంబు । మొక్కబోవదునిననేడునుక్కుండంప । దుముకునన
 గంధవహుమద్దుకొడుకునపుడు । లక్ష్మణునిగాంచి తగునయ్యలఘుతరంబు । సే
 యతన్తానననుచింతసేయకీపుడు ॥ వ ॥ మదవిహ్వలితేక్షణుండనాటయే
 లరామార్థంబప్రవత్రుండైయున్నవాడువినము ॥ క ॥ సీకన్నమిగులభక్తు
 ధు । కాకుప్రకులాదిపునకు గనుగొనుమిదెభ । ల్లూకవనాటులు । సీకై
 జనుచుచువారునిమకాలచరితా॥క॥ వెదికింపగలదుభూనుత । సజయుండగు
 రాముకార్యసంసిద్ధియుదం । బాదవనొనర్పగలడన । మదిలజ్జితుడయ్యెర
 ఘుకుమారుండంతే॥ గీ॥ అర్థ్యపాద్యాది విధులసేయ్యమునబూజ । శేసి
 వెనగొగలించిదినేకసుతుడు । లక్ష్మణార్యరఘూత్తయవీక్షణమున ॥ లక్ష్మ
 తినిరామదాసుండంతతమేను॥ చ ॥ మరియునుమత్సహాయమనుమాటయొ
 కింతయెకాన్వప్రభా । గరిమజయింక జాలు ప్రజగంబులుతోనృజించు
 రామభూ । వరుడుక్షణంబులోసినవాసరసత్తమసిదుమానసం । డెరుగక
 బల్కితింకక్షమియింపుము నానుడకూమిళ తోడుతెక ॥ అనిలక్ష్మణుడు వెండి
 యు॥ చ ॥ తడువిక సేయబోలనుపతంగతనూభవరామచంద్రుడ । యెక్కడ
 నొకరుండుభూతనయనెంతయొదల్చుచు దుఃఖమందుచుం । డెదులుటవా
 కుపాదములునిల్పవటన్నది నేకపుత్రుడె । కుండురథమంచునన్త్రుణులుగూ
 ర్చినయొక్కఁ ధోత్రమంబుచే॥

—* శ్రీ రామలకడకుసుగ్రీవుడు లక్ష్మణునిరౌతుండైవచ్చట- *

వ॥ లక్ష్మణునికైచి తానునుసందుగూచుకొండిముందుభేగిమ్మదగళంఖ

క్క కంధరంబు గాంచి యిందుజలంబులుగల్గునెచ్చయెಂಬని ముందుమారుతా
త్వబుండతి సాహసంబునం జొచ్చె నప్పిరుందనఖిల వానరులుయెండొరుల
బాహుదండంబులూతగా కొనిగాఢాంధకారంబగునంమహాగంహరంబునన
తిమూరంబరిగి॥ క॥ కనుగొనిరిమిలజలఘన । జనరుహకతితంబుపక్ష్యల
భూతయ్యుతం । బునపమపక్వాన్నయ్యుతం । బనిమిషవన భమువనమునగచరిపి
రుత్॥౬॥ కాంచిమనుష్యజాతంబునకువెరగందికొంతదూరంబుచనినయచ్చ
ట॥సీ॥ తనప్రభారాజేవనమెల్లవెలుగంగకనకపీఠముననిల్చినచుహత్త । సత
తఃవ్యజ్ఞానహితచీనాంబరుగనిభయభక్తిచందనమొనర్చినమ్మహాభాగయ
య్యగచరేంద్రలజ్జాచియెవరుమీరిందులకలవచ్చి । చరియించెదరుబట్కు
డెరుగంగనజగత్పానినందనుడిట్లుపల్కెనపుడు । దేవిసాకేతపురమేలధీ
యుతుండుదశరథేష్వరు డమ్మహీధవునకగ్ర । తనయొడగురామచంద్రం
డుతండ్రీపనుప । వనమునకువచ్చిదైత్యుడేవనితనచట॥క॥గోలుపడిభానుజు
నికను । కూలంబుగవావిజంపెకువలయుమునమ । మ్మాలనవెదుకబనుపగ
పోలగజనుడెంచియగ్నిబారలిపిపానక॥ క॥ సీమందీరమునకిప్పుడుయేమరు
డెంచితిమియెవ్వరిపిటుడెలియం । గామాకుబట్కమననవు । డామహితచరి
త్రయిట్టులయెడదరుణీ॥ఉ॥ వానరులారమీమనసువచ్చినయట్టిఫలాధికంబు
లక । నూనియడేచ్చరండెరుగనొప్పుగజెప్పెదంన్నవారిలుం బూనిఫలంబు
లున్నభువపాట్టలునిండగగోలితవుత్తుతె । మానినిజేరినిల్చినసుమారుతికిట్లన్న
నత్తపస్వియుక॥౭॥ బట్టుబద్ధాంజలపుటులగువానరులయందుహనుమంతుం
గాంచియద్దివ్యదశానయిట్లనియె॥ క॥ వినువిశ్వకమకనందనయనహేమ
వెలుంగునదియనభవునిన్మల్యం । బునసంతసబానర్పగ । ఘనమగునీ పట్ట
ణంబుగరుణించెకృపక॥అదియును॥ క॥ అయ్యుతాయుతపక్షాంబులు । నయ
మొప్పుగనిచ్చియేదానంమనసంఖ్యం । బునొనర్పగబ్రంహపురమున । కయధే
చ్చంజనుచునాదుకోరికలాసక॥ ౮॥ ౭॥ దలంచివిష్ణుతత్వరనైమోక్షంబు
గాంక్షించు నన్నుంగనుంగొని నీవునుతపంబు సేయుచు సర్వప్రాణిజీక
తంబగునిమహాభవనంబునవనియింపుము త్రేతాయుగంబునదశరథరాజునం
దనుండై నారాయణుండు శ్రీరామాభిధానంబునజనియించి భూభారహర
ణాధకంబువనంబునసంచరింపుచుతత్సతీపణిని రావణుడుగొనిపోయినతద
నేష్వనాధకంబు వీరవానర సందోహంబులం బనుపవారును నీగుహాపాం
త్యంబునకురాగలరువారింబూజించి చనినపిండుట రామచంద్రునిభజింపు

చుననాతఃంబును యోగిగమ్యంబునుచు విష్ణుః పంబు నొందెదవని బంహ
లోకంబునకుంజనియె పవననంద నామద్విత్యంజెడిచి యింక రామచం
ద్రుంగనుంగొననేగెడిమీరును ॥ ౧౧ ॥ కనులుమూసుకొని యుకడువేగననెట్ల ॥ నే
యతోంటిభంగివాయుజాది ॥ పృథ్విచరుల నెల్లవెనవనంబునడించి ॥ చనియె
రామచంద్రునముఖమునకు॥

—శ్లోకాంధముని సన్నిధానమునకేగుట—

చనియచ్చట॥ నీ॥ నీలజీమూతసన్నిభవణుకసంపూర్ణా బంద్రాస్యక
లితపీకాలవత్స ॥ నాజానుబాహుకణాంతలోచను జటాకోటిః శోభాధ్యు
కువలయేళు ॥ సర్వలక్షణయుక్తుసర్వభూతస్థితనజుశాంతం సర్వజ్ఞాప్రపమే
యు ॥ సకగానుజీరకృష్ణాజీనాబరునిభ్యవేదాంతగోచరువిభుభవంద్య ॥ సా
నుజుసకీశవర్ణ్యశృంగవిశుద్ధ ॥ కలితమాయాస్వరూపురంగత్ప్రతాపు ॥ వాది
నారాయణుబరేళుభేనమోదరహితుసీతాభిరాముః శ్రీరాముగనియె॥ ౧॥ ఇ
ట్లుదూరంబునంగంచియతీరభంబునంజనుడెంచి ॥ గక్షిణంబుజేసినమగ్గు
రించియిట్లుదయె॥ ౨॥ సంఘనభక్తీమైక్యైః సనాఘలబ్రోచెడుదేవరాజుని ॥
కృష్ణుమహాగ్రమాతపము కల్పసహస్రము లొక్కతైలవం ॥ డింముగ
దేహమెల్లకృశియింపనొన్చిసుఖింపనాదుహృ ॥ ద్యంమగుతావకాంఘ్రివిక
శ్చాబ్జమునేటిటగంటియఘవా॥ ౩॥ నాచతపంబుబండేశరణంబుజీరకబహి
రంతరంబుల ॥ నూదినమస్తభూతములనుండియు బాడగబోలుదీప్తదా
మోదరమాయ కావలయనుందువుయిట్టిమహానుభావుని ॥ ష్టేదుబరేళునే
క్రియమనుకీతకనసేయనేతు ॥ రాఘవా॥ ౪॥ దేవానీవువేషధారిచందంబున
యోగమాయా యవనికాచ్చన్నండవై యజ్ఞానదుష్టులకు నెరుంగబడవుమరి
యభక్తియోగంబుపరమ భాగవతోత్తమలకునెరింగింప నుదయించిననిన్న
తామసినయినయే నెవ్విధంబుననెరుంగ నోవుదు లోకంబులనొకానొకరుగీదు
తత్వంబిండుకంతయె రుంగుదురునీదురూపంబునాదుహృ దయకవలంబుననెల్ల
కాలంబునిశ్చలంబుగ వెలుంగుంగావుతనీదుచరణకమలదగ్గననుబుమోక్షిసా
ధనంబునులేకునికెనకలపాపంబులకుమూలంబునునగు గావునమానవుండుధన
పుత్రకళత్రాది విభూతిపరిదర్శితుండై యకించ నధనుండవగునిన్ను నెరుం
గనోపడుఁ ఘుండనా నివృత్తగురూపా నిష్క్రించనధనస్వాత్మభిరామా
నగుకణగుణాత్మకానీకువందనంబుగ గావుతనీన్ను కాలరూపుండవనీయొక

నుండవనయాదిమధ్య త జేతుండ వనిస్వస్వసమతానుండవని పురుషో
 త్తముదలనిపరుండవని నాదుచిత్తంబున నెరెంగెడ నెవ్వరిచేతనైననుసం
 కడిడంబనంబగునీడుజేష్టితం బెరుంగంబడెడువారలు నీదుమాంఝాపీడితాత్తు
 లైతాదృశాభ్యుత్కమణుండవగు నెన్నెరుంగంజాలరుమరియుకొండరజం
 డవని సత్యకుండవని యీశుండవని లోకడిడంబనాధకుంబు దేవతీర్వజ్ఞ
 నుమ్యాదిజన్మకమకుంబులతత్కృతగుణకథా శ్రవణంబులజనులుభవసాగరం
 బుతరయింపనదోక్షజుండ ఇన్విధంబున జనియించితవనుచు బలుకుదురుమరి
 యునునీ! కొడరుడశరధుకువలయేశుతపంబుపంటవైకలిగినప్రభుడవంచు!
 మరికొండకొంతొడిపేమనునిన్నుకొనల్గుకొనియాడబుట్టిపఘుడుడవనుచు । నిం
 కకొండరుయూచునీచరాళినడంపవిధిచేడవరుడవైవెలసీతనుచు! బలుకుచుం
 దురుసీదభవ్యచారిత్రమౌ వినినపరించినబలుభలమ । హాస్తిదాటుదురీశ
 గుణాశ్రయండ । వనఘుడభవతిక్తుండవైననిన్ను । నీదుమాంఝాగుణావృ
 త్తనైవగ్గు । యేనుకెలియంగలసెన్మౌనిపనుత ॥స్తోత్రంబుసేయనివిష
 యుండవునుమరియును॥ చ॥ జనవరనిర్భజింతుశరజాలశరాసనహస్తుసాను
 జుక । మునినుతుతీర్థపాదుననమోదము నొందివరంబువేడుమీ । వసనర
 ఘుత్తమాంఝచటికయిననునేగినిల్చియుండినక । ఘపమగునీదుభక్తిమదిగ
 ల్లగజేయుమునిశ్చలంబుగక॥గీ॥ మరియునీదునామమంత్రాక్షరంబులు! బలు
 కునట్లుజింహపరమభాగ! వతులతోడమైత్రినతతంబుగలుగంగ । కరుణా
 సగువిమలకమలచయన॥వెండియు॥ చ॥ అమరసభక్తిగొప్పదఘనాభములత్తు
 జాభూసుతాసమే! తమశరకాముకాంకముపతంగనిభోజ్యలరత్నకుండల
 ప్రముఖవిభూషణాధ్యముకృపాకరముకొఱఘు నాధరూపముక । శమనసమ
 ప్రతాపమునుసన్నువివంధ్యకధాకలాపముక॥ వ॥ ఇంకితరంబుభజియిపనొ
 ల్లనినిగరుణించిమహాయోగియుస్వభక్తయునగు స్వకంప్రభంగసుంగొని
 రామచంద్రుండట్లనియె॥ క॥ ఎనితావినుబడరీవన! మునకేగిమడియ నామము
 నునతిభక్తిందివనరజపింపుముపరమా । త్వచుననుజెందెదవుశుభమతలబిచి
 కుక॥ ఈభవవగికంబువీడెదవునిశ్చయంబు॥ చ॥అనియిటులానతిచ్చినస్వ
 యంప్రభసంతసమందిరాఘపుం । గనుగొనిమొక్కి యాబదనికావనభూ
 మికివేరెరామచంద్రునిపదపద్మముల్బునముదూలదలంపుచుశ్శక్తిదేహయై ।
 గనియెపరంపదంబుగనకాడినుతంబుహేమాద్రినందనా॥॥ఇట్లుమృతసారత్వం
 ల్బంబులగురామపాక్యంబులతమపండుజుష్టంబగు బదిరీపంబునస్వయంప్రభు

భముక్తిసాంధ్యముచుగౌరీకాంతంగనుంగొనియవ్వఃతెరుంగుభుజంగహరుం
 డీట్లనియెంతనిచ్చట సేఖలవానరులును జనకనందంగుంగొని షక్తికైం
 తింపుచున్నసమయంబు నందంగదుండీట్లనియె॥ చ॥ వసుమతువృద్ధమైఁట
 భృమంబుగగిగ్గుహాయందుకాలముకొ॥ జ్యోతిపితృమంక భూతనయచోహృత్
 యింతయుగ్రాసమైతిమి॥ ట్లింబునిగాన గివనొకతయనై నడుజలపుచుదు
 సక॥ మునిబరిమాచుకాత్రతనూజుడవంచువిరోధబుద్ధియె॥ఉ॥ ఎక్కడి
 ప్రేమభానుజునికీతయూరముకటాక్షవీక్షణ॥ నిక్కుమను సల్పియుంటి నెనీ
 చుమమాతృసమానతారపెం॥ పుక్కిరిమించునాడువధియంకయందునె
 నిన్నుగాననే॥ నిక్కడప్రాణముల్విడుతు నేగతిమృత్యువువైవలెండెకొ॥
 క॥ అనిరోధనమొనరింపగ॥ గివనచరులిట్లుమేముగలుగగదుఃఖంబుననొం
 దదగునెతండ్రీ॥ వినుహకసాధనమునుభుమవెసయునునీకుకొ॥అదియెట్లుబ
 నిన॥ క॥మననందరుమియ్యచలం॥ బునజొత్తమురాముడెరుగబోలడెంగినకొ॥
 దునుమంగనొపడనియ॥వ్వనచరులిటుబల్కజాంబవంతుడవుదుకొ॥

—*జాంబవంతుండంగదాది వానరులశోకమనివారించుట.*—

చ॥ కనుగొనిదుర్విగారములకొలచేమిటువాలివుత్రునికొ॥ ఘనముగ
 జూచులక్షణునికంబెనురాముడునంముతాంకుం॥ దనయుడవాటసొరుడును
 తండ్రీగతింగరుణించునేడుని॥ ట్లనుటయెగానిసిల్వగలవయ్యుష్టవంగులునచ్చ
 టిందరుకొ॥అదియునుంగాక॥ చ॥ కనుగొనిజాలదందురెరుగకంఘనాయకం
 ఘోరసాయకం॥ బునకెదురేదలంపగనుభూధరముల్పణతుల్యవానరుల్॥
 వినుముకుమారమర్కటులవెట్టులభంగినిబోకయేనుబ॥ ల్కినగతిసంముగోప్య
 మునుకేశవజన్మకధాకలాపముకొ॥ క॥నారాయణుడవ్యయ్యుడమ॥ రారులసి
 జేంపరాఘవాఖ్యసనుజా॥ కారమునబుట్టెనువనా॥ ధారుండగుఫణి
 విభుండుతదనుజుడయ్యెకొ॥బంహప్రాధికతదన్తుండువెండియు॥ గీ॥మోహ
 కారిణిమానువైచేహియయ్యె॥ నతనిపాపకృదవగృంబులరయమనము॥ పి
 స్టువైకుంతనిలయుండువెలయుచున॥ వాక్యతనిట్లుస్వేచ్ఛావిహరిల్లి॥క॥చరి
 యిందెనతనిమాచును॥ ధరజయించితిమితొల్లిదపమొనరింపం॥ గరుణం
 చేపాపకృత్వముకరమధిపరాత్వరెండుకవిఃలలితకా॥ క॥ మనమిప్పుడే
 కై నముకుం॥దునిభృత్యులచుచుభక్తితోడజరింపకొ॥ ఘనముగవలవైకుం
 తము॥గనిసుఖియించెదముతోంటికరణవత్సావ॥ అనియిద్విధంబుచెప్ప

వంతుండబగడుననుబుద్ధిగలవుడుజనివివిధ్యధూధరంబుగాంచి యచ్చటభూమి
 నందననెకుంగంజాలకపవిత్రంబగు డక్షిణసముద్రతీరంబునమహేంద్రశైలం
 బునెక్కి॥ చ॥ కనుగొనిదుర్విహికమునగాధజలంబునుభీతివధకానందమప
 మునుయినడక్షిణమహేంబుధిగాంచినమన్నవానరుల్॥ మనములభితినొందియ
 టమంతఃముల్వారరింజొచ్చిరి । ట్లనినిజబుద్ధి మీరివికచాంబుజపత్రవిశాల
 లోచనా,చ॥ జవకజగానమైతిమనసయ్యననేగిననుగ్రదండవ । ల్మనలనొన
 చుకొనర్కజుడుమానడొకింతయు గానవానిచే । తనుమృతినొందుకంటెనుఖ
 దంబిటజచ్చటయంచుదశ్శులా । య్యనవిశదంబుగా బరచియందరుమేనులు
 జేచ్చెరుచ్చటక॥ వ॥ దృఢశ్చయ్యలైశయినించిరయ్యవసరంబునమహేం
 ద్రదాచలగుహప్రాంతంబుననుండి యొక్కపర్వతాకారంబగు గృధ్రంబుమె
 ల్లిమెల్లన జనుదెంచి యచ్చటశయనించియున్న వానరులంగనుంగొని సంత
 సంబుచనిట్లనియె॥సీ॥ కటిగరాహకంబుగరుణించెదైవంబు దినమునొక్కొ
 క్కనివిచుచుందు । ననవానరులుభీతులగుచునక్కట రామకార్యంబొకిం
 తయునిర్వహింప । జాలమైమనెడుజలధితీరంబున క్రూరగృధ్రమునొట
 గృంగవలసె । సైతధర్మాత్ముండు సంతతంబుజటాయువహహరాఘవు
 కార్యమందడంగి । కనియెయొగులకైనబేర్కొనగరాని । విష్ణుపదమనసం
 పాతనినకపింద్రు । లారకణాకృతంబులై జేరెమీదు । వాక్యములుమీర
 లెవ్వరివ్వార్థికోదరి॥ వ॥శగనించిజటాయువనిభాషించెదరుమీకుభయంబు
 లేదుబలుకుండనినంగదుండిట్లనియె॥ చ॥ వినుముః ఘూత్రముండుజనినవీత్ర
 తుదాతడుతండ్రిపంతునక । వనమనకేగుదెంచినిజవల్లభుగోల్పడివచ్చుచు
 డగా । మునుదనుజంబునీతగొనబోవగఘోరరణంబొనర్చెను । ధ్రువజనిచేజ
 టాయువమితంబగుదాధ్యముదూలియచ్చటక॥ వ॥ రామార్థంబువిదళిత
 పతుండయికూలితద్వృత్తాంతంబంతయురాఘవునకెరుంగించియతనిచేదగ్గ
 జేవలుడయియత్నంబు రామసాయుజ్యంబునొందెనత రాఘవుండునుసు
 గ్రీవుతోడనగ్నిపాక్షికంబుగ సఖ్యంబొనరించి దురాసదుండగు వాలినుక్క
 డంచిత్రదాజ్యంబు సుగ్రీవునకొసంగె యేమను సుగ్రీవునిపఃపునసీతాన్వేష
 ణంబుసేయః జనుదెంచితిమింత గాలంబువ్యర్థకంబుగ నిగ్గుహాభ్యంతరంబునం
 గడచెటజనికన్దం నెరుంగకజనిన సుగ్రీవుండుమంము సుగ్రదండనలపా
 తానొందుం గావున॥క॥నీపెరిగిననెరిగింపుము । రావణులెరచనినవనచరాధి
 పులారా । మీవాక్యమేనుబలెన ! నీవననిధిలేర్చు మీప్పుడెభిమితొనన్నుక

హ జటాయోవు కుపలంబులూ సంగవలయు నాకువచుటండగునచిట్లు సేయజ
లంబులూ సంగిమరిలివానరులైనదస్తావంబునంశేర్చ సుఖాసేచుకైయిట్లునెయి
క॥ వినుడివటనొకత్రెకూటం బనుపర్వతమందులంకయనవగుపరమ । దని
వొప్పవశోకవనం । బువరాక్షసగతులుగొలువఘాసుతదనరుకౌ॥ అనుని
చటికిశతయోజనములపొడవు । ననుసంహరిబుధిమత్యమందునజెలంగు । లం
కగృహవృత్తమున నాకులత్యమొప్పు గానుపించును గనుపించుజానకియును ॥
క॥ ఇందుకరాలయమెవ్వడు । సంవతసోదాటెత్తెట్టిసామధ్యకాడువాడించు
హిసుతగనుగొనినే । గంఘనజనుడఃచుశుభముగడలుకొనంగక॥ డాసనుడ
శాస్త్రుభాగ్యహరునెరిశయ్యుండెచగానిపక్షము । త్లేరితెరింగునంబులక
లేకిటులుంటిమీరుయత్నము । ల్బాసుడుయిజ్ఞపాలకుము బొల్పగదాలు
దురామచంద్రుడ । దానవద్రుంచునెతపసిద్ధాకొనినకొనిముసంబులోపలక॥
క॥ శతయోజనాయతంతై । యతులితమగుజలధి వాటియనజమనుసం । మ
తిబల్కివెగరాగల । మతులితబలకావయెవ్వదరయుడుమీరత్॥

—*సంపాతితనపూర్వవృత్తాంతంబంగదాదులకెరింగించుట.*—

హ॥ అసపలికనతెరింగుకధనంబుజేసి తదవంతరక్రమంబుమాడెవి తోడ
సీశ్వరుండిట్లు నాసంపాతిమరలతనపూర్వ వృత్తాంతంబిట్లెల్లదొడ
గె॥ మత్తకోకిల ॥ అగచరోత్తములారయెనుజటాయువన్నయుదంబుకాక ।
ఘోరులదాధ్యకపరీక్షిశేయనమేయవాహుబలంబునం । గగనమాగకమునంను
భానునిగాననేగితదీయచం । డగరిమోజ్వలదగ్ధపక్షుడనైతి కూలితిసిద్ధరక॥
అప్పుచ॥గీ॥ నామపక్షంబులండగానూదిబ్రతికెనజ్జటాయువుయేనుమధ్యం
దినార్క । తప్తపక్షుండగుదుధూస్తలినిబడితి । వింశ్యపర్వతమునకిప్పీరులా
ర॥ వ ॥ ఇట్టిశీమారపతన . బునమూర్ఖునొంది దినత్రయంబునకుమరలపా
ణంబులొందితగ్ధపక్షుండనై ॥ గీ ॥ జేశములూపర్వతములూదెలియలేక ।
భ్రాంతచిత్తుండ నగుచురెప్పలునుదెరచి । యచటపుణ్యోక్రమముగాంచి
యల్లనల్ల । నేగింనుచంద్రమస్సనుయోగిపరుడు॥ క॥ కనుగొనిసంపాతిమను
ఘనబలుడవురెక్కలిట్లుగాలినవిధమే । మననవిధింబుబల్కుచు । మనుకొ
నిశోకింపమానిముదముననన్నుక॥ వ ॥ కనుగొనిదయాద్రకచిత్తుండైయిట్లు
నయోసీ॥ వినుముపక్షీకులేంద్రతనువుమూలముమిథిభువికదేహమభిర్మము
ననుబట్టు । హంకారమునగల్గినంమేనుమందునభిరుకంబులెల్లనుగల్గించుడు ।
అదియెజూడగనవిద్యాసంభవమనాదిబడమునచ్చాముచేసంతసంబు । దనరు

తత్త్వబునై యెనయునయిపిండమట్లునందుననుతాదాత్మభావః మనసుజెం
దుచుదేహంబుమొనసెచేత । నత్వమొందుతునువునేననుటనాత్మ । కనున
హంకృతివలననుదనరుచదియె । మూలమగుచుండుసంసారమనకుదెలియ
మరియును॥ గీ॥ అమరునిర్వికారుడగునాత్మకగునెతా । దాత్మభావమింకత
నువుకమక । కతకనెనటంచుకణిజేపుడుకమక । ములునొనచిఁధలముబొం ।
దుచుండు॥మరియుజేవుండు॥చ॥అరమయస్వపుణ్యపాపఫలమూనియధోధ్వక
ములై నలోకమల్ । పొరిబారిజెందుచుక సతతపుణ్యుడుస్వగ్ము నొందీ
సౌఖ్యసం । భరితుడనాదుచుజనిబల్తురుతత్పలమెల్లొందుచుక । దరిగిన
గులుభూస్తలిసతానునధోముఖుడైవిహంగమా ॥ చ॥ ఇట్లుదేహంచేసనుమి
ధ్యాతాదాత్మ్యాధ్యాసచేతజేవుండుకమక బోధితుండై యిచ్చలేకయుండి
యుశకాంకమండలంబునం బడియందు నీహరిసంయుతుండై ధాన్యంబుల
యందుజెందితడవుకాలంబునిలిచి యంతచతుర్విధ భక్త్యవస్తు స్వరూపుండై
పురుషునిచేత భుజింపంబడి గేతోరూపంబున ఋతుసమయంబునస్త్రీయోని
సంచితుండైయోనిరక్తంబునంగూడియొక్కొక్కదినంబునకు కలలంబయిరూ
పత్వంబు నొందునంత నయిదురాత్రంబులబుద్ధుదాకారంబగు నొక్కమా
సంబునపేశిత్యంబునొందునంత నొక్కపక్షంబునరుధిర పరిప్లుతంబగు పంచ
వింశతిరాత్రంబులనంకురంబునొందుకంతంబును శిరంబునుశిరంబునుపృష్ఠంబు
నుమధ్యంబునునుదరంబును మొదలు గాగలపంచాంగంబులును క్రమక్రమైఖిన్
మాసంబునంగలుగు రెండవమాసంబున హస్తంబులును పాదంబులనుపా
శ్వంబులునుజానువులునుజెలువొందుమూడవమాసంబున నిఖిలాంగసంధు
లునువొనిరింపంబడు నాలవమాసంబున సర్వాంగులంబును నైదవమాసం
బుననాసా కణకనేత్రంబులును అంమాసంబుననేయించు కంతదంతపజ్జీ
యనఖంబులునుగుహ్యంబునునొప్పు నారవమాసంబునస్ఫుటంబులుగకిణ్ణ
దులునుపాయుషేత్రోద్ధరింబులును నరులకుసంపాదీంపంబడు నటు
పింమటనేడవ మాసంబునరోమంబులను శిరకిక్కిశంబులునునుగ్భవంబులగు
నవయపవిభక్తులును సర్వంబునుయష్టమమాసంబున శేకూరునిస్విధంబునస్త్రీ
గర్భంబుజెలువొందువిహంగమా యష్టమమాసంబునచైతనంబు నొందినా
భిసూత్రంబగు నల్పరంధ్రంబునమాతృ భుక్తాన్నసారింబుగొనుచుస్వకర్తం
బులనశియింపకగర్భస్తుండగు పిండంబువృద్ధిబొందుచుండునస్పేడుమాతృజత
రానలతత్తుండై పూర్వజన్మంబునందొనరించిన కర్మంబులు స్మరియింపుచు

దైవభావంబుచేసి || అగ్నియోయోనిసహస్రంబులనుబుట్టితనయాది ఘోర
బంధములదగిలి | న్యాయమన్యాయమొద్దొక జూడక కుటుంబభరణార్థకా
నుల్పులతరుచువేడి | ధనమునాజికంచయింటిని విష్ణుకీర్తనలకు లనైన శే
యగ గాంచనైతి | నహహతస్ఫలమిష్టదనుభవింపగగభావనకంబుగల్గెనునీ
బృంగివాత్సకింత | హితముసేయగనై సేసటువ్వకమా | కలితదుఃఖంబు
పాలుగావలసెనేడు|| ఉ || ఏగతిదాటువాడనికనీజతరానల ఘోరకీలక | హా
గజరాజపౌషణమదాతికహరింపగదయ్యయింకని | వేగతిగానివేరొకరులే
రిటునంతతముక భజియింతు రావేగనవేముకుందడగు నేదలపొయుటమత్స్య
తాఘముల్ || క || అసియివ్విధమెజరరా | గ్నిగుండుచువేడియవుడుకేశ
వుకరుణక | జనియించిరయమటుగై | కొనబడుపాతకునికరణి గూలుధరి
త్రిక || ప || ఇట్లుగూలిబాల్యాధిధుఃఖంబులనుభవింపుచునుండునీవుననుభవించి
నవాడవయవివడింపంబనిలేదివ్విధంబున దేహంబునేను ధ్యానంబువలన
నిరయాదికంబులునుగగ్భవాసాది దుఃఖంబులునుంగలుగుచుండునట్లుగావున
దేహదులమమత్రంబుండిచి దేహత్వయ విలక్షణండు ప్రకృతి కింబరుండు
నుసాగ్రదాదినిర్దుక్తుండును సత్యజ్ఞానలక్షణండును శుద్ధుండును బుద్ధుండు
నునిత్యశాంతుండునును పరమాత్మనెరుంగవలయు పరుండగుచిదాత్మనె
ర్నియజ్ఞానజంబగుమోహంబువిడిచినప్రారబ్ధ వంశంబున దేహంబుజనినుని
ల్పిననుయోగియైనవాడ విద్యాకృపంబులగునుభక్తిదుఃఖంబులనొందడుగావు
న|| క || నీవునుప్రారబ్ధక్షయ | మైవెలసెడునంతవట్టునహికండుకమం | దేవెర
వుననిల్చునొనటు | లీవిహగత్వముననిల్వమికనొకటిమదిక || సీ || తెలియంగబ
లెద్రత్రేతాయగమువండు దశరథాధీశ్వర తనయుడగుచు | నారాయణ
దురామనామంబుననుబుట్టిజనకునాజ్ఞనుఘోరవనమునకును | జనినైత్యుచేసి
జవనితగోల్పడిభానుజునిగూడిజనకనందననువెడుక | వీనవానరులనువెనబం
పవారునునిను గాంచగలరువారిధీసమిప | మువనునీవునుజనకనందన తెరంగు |
బలుకుయాధార్థ్యమునంతపక్షయగము | గలుగుననిసోముడనుమానిబలి
కెట్లు | బ్రాహ్మడిచెపక్షములుగల్గెసొంపుమీర || గీ || స్వస్తిగలుగునునీకష్టవంగు
లార జనియెదనుమీరు ఘోరమోజలధిచాటి | జనకనందనబొడగనిసరభస
మున | మరలిజనుడెంచుయత్నంబులరయ్యుడివుడు || అదియనుంగాక || ఉ || ఏప
రమేళునానుమొకయంతదలంప భవాజ్ఞానంబున || దాపదలెల్లదానిజను

నంమహానీయమకుండమంగారాం । కోరిసౌధమంతునకకుతే స్థితృజ్ఞైవనువ
ట్టిరామధా । త్రిపతిఘాతతోనటనదీపశబటగ నెంతమిక్కిటా ॥౧॥ అట్టిశిలో
కస్థితకారికుండగురామునివారలగుమికుకొరతగలుగ నేందనియెననితిథూర్ధ్వ
కన్ధనంబుపార్శ్వతీతోడమహాచేవుండిట్లనియె॥

—*అంగదాదులుసముద్రము బాటుటకాలోచించుట-*

గీ॥ అనుచునీటుబల్కిసంపాతినరిగెనపుడు । హవనసంయత్తులగుచు
కీశాధిపతులుజనకనందనగనుగొనుమనములరర । బలికిరొండొరులవ్యాధిక
లయజూచి॥క॥ కనవక్రగాగ్రహతరం । గనికామధ్వనులచిభకణాచ్చదమై
దారుపయోనిధిసేవ్యుడు । మనుకొనిదాటంగగలుగుచు ఖ్యుండిందుకొ॥ అని
నసంగదుంకిట్లయెంచ॥ వినుడుకపి ద్రులారబలవిశ్వతమూతుకలునందరిం
దులూ । వనసద్ధిలదాటిరిఘువల్లభుడేవిని గాంచిమంములం । గనికరమొప్పు
బ్రోచుఘనకార్యధురంధరు డెవ్వడొక్కవా । డనయమురావలత్తులులన
ర్కతనూజుని బ్రోచువాడగుకొ॥ గావున ॥ మంముబ్రోవగల్గు మహిత
చారితుండు । దలపనెవడోవాడుదడయవలవ ! దిష్టడనినస్లవగులెల్లనూ
రకయుండి । గొకరినొకరిజూచికొనియిప్పుడు ॥ అదిగనుంగొనిమరలనంగ
దుండిట్లయె॥కొ॥ మీరలబలములుబలుకుడు । కూరిమితోసరసిబలుకగొనకొను
ననినకొ॥ వారలుదశయోజనములు । వారకగొనితద్ద శాంశపర్యంతంబుజో॥
గీ॥ బలుకిదొంగిరితపతపబలములపుడు । జాంబవంతుండుతపద్రైంజవము
దలచిజలధితోంబడియోజనంబులుజనంగ । నొప్పును వృద్ధునటమీదనొప
ననియె ॥ ఎందుకనిన ॥ మనువుక్రివిక్రమదెవుడు । ఘనమగుచరణము
నజగముగప్పినయిపుడా । ఘనునకుడెట్లుత్రయ మొనరించికెతద్విధాన
ముననతిభక్తీక॥౧॥ వాధికకంబునువచ్చెశక్తుండగాననిననంగదుండిట్లనియె ॥
ఉ॥ ఈలవణాబ్ధిదాటివననెంతయునొప్పుదుగానివృథా । జాలుదునొక్కొ
జాలనొక్కొసంశయమన్నుమజాంబవంతుడో । వాతీతనూజాధ్యమునవా
నినిబోలుదువెంతసేయగా । జాలుదువై ననిచ్చుపజాలముమాకప్రభుండ
హటచేకొ॥ గీ॥ అనినవాలిపుక్రుడనియెప్రాయాపవే । శంబుచేతమికము
దంబుతోడ । మనలబ్రోచునట్టిఘనుడలేడంజాంబ । వంతుడిట్టులనియె వాలి
జునుకొ॥ క॥ వినుమంగడమనప్రాణము । లనయముగరుణించునట్టియనఘు
డుయేమెరుగనిరితినుండెగనుగొను । మనిలాత్మజుడనిలచేగు డనిముడమొ

పు॥ అనుచు హనుమంతుం డేరింజుండెను ॥ సీ ॥ ఏమయ్య హనుమంతరా
మకార్యధుగంధరాయిల్లు మోనంబుదాయకుఁకి తగునెచాక్షాజ్ఞగత్సృజిం
నందనుడ వీవనయంగతండ్రి బోలెఁడునుండ । వవనిత్రైరామకార్యమునెన్వి
హింపంగజనియించి జెలువుండఘనయగుండ । కరుణాబింబ ముఖంబనెల
క్షయోజనంబులు లీలనెగసినయనఘుమూతె । వనినత్రైజగద్భయంకరంబగు
మహానాగ । సింహనాదంబు గావించిచేలగిమేను । మునత్రివిక్రమజేవుం
డుబెనుచుకరణి । బెనిచెనొకపర్వతాభమైవనరునల్లు ॥ వ ॥ లెంమురామ
కార్యంబునిర్వహించి మాకు ప్రాణదానంబు సేయమనెన హనుమంతుండు
ను॥ చ ॥ జలసింహుడొదకొదీపజశత్రుని పట్టణమెల్లగాల్చెదన్ । జలజభవా
మరుల్బాగడజానికి దెచ్చెదపంజీకంధరుం । దలదరంగమొత్తినటుదా
కొనకున్ననుత్రాటగట్టియు । జలమగుత్రాకూటగిరి సంయతుడొనటరా
నివేగమన్ ॥ గీ॥ బట్టితెచ్చి రామపాదాబ్జములముందు । నుంతుగాకయన్న
వానరసీత । గాంచిసేమమగసికడువేగజనుడెంతు । ననినజాంబవంతు డని
యెనవుడు॥ గీ॥ మములబ్రోచుతండ్రివిచలప్రతాపసి । వెంతటికినెడగుడుం
తెకాదు । జనిమహీజగాంచిజనుడెంముమటమైన । రాఘవుండెకలడురావ
ణునకు॥ వ ॥ రాఘవుతోడముందుప్రతాపంబు గనుపింపవచ్చుగనుంగొని
రంము॥ గీ॥ మంగళప్రదంబుమారుతాత్మజసికు । గలుగుగాతజనుముగలుగు
గాత । రామకార్యమెల్లగహిజెలంగెడుగాత । విజయసీలజనుమువేగవిపు
డన్ ॥ వ ॥ మరియుజగధీశ్వరుండగు రామచంద్రకార్యంబు బూసిజనియెడవు
గావునసికుప్రభంజీనుండునుందోడగుం గాకయనదీవనలూసంగి పునదకాశ
నంబుశిఘ్రింబునయెకల్లుచనివీడుకొల్పినమారుతాత్మజుండునుమహేంద్రాద్రి
శిఖరంబునకుంజనియొచ్చుతదశకుండై ॥ శా॥ కూరవ్యాళనిభోగమయివె
లయులాంగూలంబుభూభృత్యమా । కారంబయిజెలువొందు మేనుత్రైజగత్కా
ల్యాణసంధాయకా । ధారస్వాంతరఘూత్తమారిహరచింతాసక్తఘాతా
స్యనుప్రసంజిల్లగనొప్పె మారుతజగత్త్రేణుల్దనుంజుడగన్ ॥ క ॥ అని
వృడంబికి కెరుగిం చినగతెడిధి నారనుచుజెప్పినవ్యాసుం । డనునాకబల్కె
నినుడం । చనియెనుసూతుండుకౌనకాదిమునులకు ॥ మ ॥ బలభిన్నలనహం
నవిగ్రహలసత్పాత్రకారణప్రాప్యని ర్మలనాఃపూరికవేరవేరజాతటమందా
రగైరేయకుం । డలకేయూరికిటభూషణమహానాగేంద్రభౌగాగ్రని స్వ
లనించాయితభక్తపాతకచమూసంతాసరంగిశ్వరా ॥ ఉత్సాహావృత్త
ము॥ ధీంపన్నగేంద్రతల్పదేవదేవనజ్జనాధారనంజబంధునిసమిధివోడహం

౧౩౪ అధ్యాత్మరామాయణముః శ్లోకపంచాంగము.

స్త్రీశారమాధానం తస్మాత్తాంభోమయైశ్చ కా । వేరికాసుతీర వేదవేద్యరం
గనానుకా॥ మానిని॥ వరసగసిజనాభావారిసంభృష్టరాభానిరుపమగుణ
సాంద్రానిమకలాహ్లాదచంద్రా । తరువరనుతపాదాధర్మ మార్గాదమో
దా । కరికలితరథాంగకౌస్తుభోపేతరంగా॥

గద్యః శ్లో ఇదిశ్రీమోరుతోట ముక్తీశ్వరప్రసాదలబ్ధకవితాపవిత్రకోటమ
రాజుహస్తగ్రమంత్రపుత్రనాగయామాత్య ప్రణీతంచైవ శ్రీమదధ్యాత్మరా
యణంబనుమహాకావ్యంబునందు సర్వంబు నేకాశ్వాసము॥

శ్లోకపంచాంగము

అధ్యాత్మరామాయణము . సుందరకాండప్రారంభము.

శ్రీమత్పంచేంద్రశయనము । హీమండలదత్తసంత తేడితదివిజ । స్తోమ
రాజుగౌరవము । భామాశాపార్చితాంభోమయైశ్చ కా॥ ప ॥ దేవాయవ
ధరింపుముసర్వమంగళంబుగనుంగొనికళాంక శేఖరుండిల్లనయెనట్లు పవమాన
సందసుండానందకందలితప్రృథయారవిందుండయి మహానందంబునశత ద్వైజ
నవిస్త్రీకాంబగునంతుక రాలయంబుదాటిచనసిశ్చయించిపరమాత్మయగురా
మచంద్రుండవలించినిభిరానరులంగనుంగొని॥ సీ ॥ వనవరోత్తములారకను
గొనుండిచెవిహాయసమాగమన లీలనరుగునన్ను । రఘునాథువర శిలీము
ఖముభంగినినేగిధరణిజగనుగొనిమరిలవత్తు । కమకృతాధుకడవేగరమువీరుగ
నియెడప్రాతాంతముననునెవసీ । విమలనామముభక్తినమరదన్వినశ్శూరసం
సారమనుపెద్దజలధిదాటి । యవ్యయానందహరిపదప్రాప్తుడగునా । నరుడు
నేనట్టిశ్రీరామచామధేయు । డగుపరావరుదూతనైనతనినామ । మమర
జెలువొందునగులి యొక ముదాల్చి॥ ఉ ॥ శలవచొబ్బిదాటి చనుచెంతయ
టంచుమహాయిత్యులహా । వాలముబెంచిపాదముల వక్రతగాగనుగీలుకొ
ల్పిదృ । జ్ఞాలమునన్వహాయనముఖంబునశేవికభుజాళిపాచిదిక్పాలురు గాం
చనయ్యధభ్రేమైకొనెఘారుచసూనుడయ్యెడక ॥ క ॥ అటుదక్షిణాభిముఖుం
డయి । పటుతం వేగమునసెగు పావనిదనియ । చ్చటగ్గులుదీక్షజనంభమువైట్టు
నటుబలుకంగదొణగిరిభసభమనా॥

— దేవతలు సురసాభిధాన యగునాగమాత నాంజనేయుని కర్తవ్యము —

ఉ॥ ఈకపివీరుడెంతో వడినేగడులంకజొరింగనోచునో । గాకచలం
గునోడెలియ గాడగునంచుభుజంగమాతయో । భీష్మరక్త్రాసురసజ్జర్కా
నినీపుత్రదీయ్యదోర్పలా॥ ద్రేకమెరింగిరంపనిసధితనాసురనాభిధానయొక్క ॥
క॥ తగచనుడెంచిభయంకర । ముగమాగకముగప్పిపలికేముదమండెదనో
యగచరనాకాహరిమవగుమిప్పుడు నిన్నువిడువనందుకతిండుకొ॥ అ॥ పుష॥
మ॥ వినువాతాత్మజుడిట్లుపల్కెనిడెదేవీకికునేమొక్కెడకొ॥ ఘనతొరా
మనుహీశుకార్యమిదివేగంబొప్పవత్సందరిం । గనియవ్యాకృతమనంమహీశు
నకెరుంగంబల్కినీవక్త్రముం । దునజొత్తుంగరుణంపుమిప్పడననత్యుగ్రస్య
యొయిట్లునకొ॥ క॥ నాకాహరమగుమిపు । డీకొరిగాములునటంచుయెటు
నంముదునిన్నొకపివరభక్షించెద । గాకేమిచుటన్నగోషకలితాత్మకడై॥
గీ॥ తెరువుమయ్యానన మటంచుదరిమెతోడ । నిలిచెనొక యోజనమేను
నివ్వటిల్ల । సంతసురసయవక్త్రంబునయిదుయోజ । నములబొడవునవెడ
యొనరైనపుడు ॥ ఉ॥ అంతసమీరపుత్రుడు సజాకృతితద్విగుణంబోనరై
ర్పనయ్యంతి జాననంబుబల మెక్కగతద్విగుణంబొనరైన । ట్లంకయోజూ
చిమూరుతిర యంబునముప్పదియోజనంబులొ । సంతటయోజనాయుతము
నాస్యమొనరైభుజంగమాతయొక్క॥ అంత ॥ గీ॥ మారుతాత్మజుడంగు
ష్టేహాత్మకగుచు । వక్త్రమునదోచ్చివెడలియోవనితజూడు । జోచ్చితచె
వచ్చితిహెచ్చుమీర । ననిససురసయమెచ్చియిట్లునయెనపుడు ॥ చ॥ వన
చరవంశపావన భవద్గరిమంబెరుంగంగదేవశిల్ । బసుపగవచ్చికాంచితనిభ
ద్రమనీకగువేగజానకీకొ॥ కనుగొనువంచునేగసురి కాంతయుమారుతసూ
నుడంతన । వ్వనధివిలంఘనప్రభలవాంతుడైవిహగేంద్రబాడ్డునకొ॥ చ॥
జనుచుండెనంత నిదీవల్లభుండుమైనాకంబను మణికాంచన పరవ్వతంబుగాం
చినిపువేగంబ మహాసగ్య సంపన్నుండను జగత్పాణి నందనుండునన
గునాంజనేయుండు శ్రీరామ కార్యార్థియై జనుచున్న వాడు వేగంబయ
య్యగవరోత్తమునకునచి పుండ్రుగంచుమేనును గగరపుత్రులచేతపర్ధిశం
డనయిసాగుడునంబరిగితనామహీపతి యున్నయంబున దశరథరాజునందనుం
డయిరామచంద్రుండుజనియించెనని మైహాకుండును జలంబులు దెడలమ
హిన్నతంబును వివిధ మణిమయ శృంగంబును శైలంబుడనరారనందున
రాకారుండయినచివాయునందనుండీరి॥ ఉ॥ ఓకపివర్యయేనిదెమహిద

ధీవంశగవచ్చిచాడమై । నాకుడనిల్వమింతకరుణకృతమున గొనుచున్నవ
త్సేనో హేమాకుధరేంద్రయాభలములూర్వగైకొనెల్వబోలునే । నాకిటు
రామకార్యమునొనర్పకనంబట దానిశృంగమున్ ॥ వ ॥ క రాగ్రంబునంటిమి
ప్రశ్నంబు నెరపిమరిలిషహవేగియై చనుచుండె నానమయంబున ॥ క ॥ మా
యూగ్రహమునుసంహీక । వాయుజుడయ్యుదధిదాచివడినేగగత । చ్చాచు
గృహించెనునంతట । వాయుజుడరుగంగలేక వడినుగ్రుండై ॥ ఉ ॥ ఈచనరాశి
పాద్యమున నింతయుగవృడదెమిచూడనా । లావుగృహించెంచు సలిలంబులు
గన్గొనియందుసంహీక ॥ పావనిగాంచివారిధిగుభుభల్లునమోయగగ్రుం
గిశచ్చిరో । కాశిబట్టి గ్రుద్ధి చరణాహతి జంపి సమీరి వెగియై ॥ చనిచని॥
మ॥ ॥ నియొక్కగంధంహత్వజుండచటరంగత్వక్షికోలాహలం । బునునానాభల
సంయుతద్రుమలతామోదంబుజైలంబునం । దునలంకానగరం బనేకవరసౌ
ధోపేతమున్ దేవతాజనహృద్భదనుడైత్యరాడ్చటభుజా సంరంభసంచా
రమున్ ॥ ఇట్లులంకానగరంబుగాంచి నెండుసంబున ॥ ఉ ॥ ఏగజోత్తునిష్పర
మునేగతిభూసుతగాంతునైననే । నీగిరినందునంచలిచి యేవుగ భాస్కరుడ
స్తజైలమం । దేగినసూక్ష్మరూపముననే గెదనంచువలంచెనంగిలో । నాగతితా
నెరింగి స్వకులాధిపుకార్యచటంచు వేగియై ॥ గీ ॥ జనెనొకోయన గ్రుంకె
నవ్వంజబ-ధుండంతతిమిరింబునద్దలం బయ్యెనపుడు । పవనతనయుండుసూ
క్ష్మరూపముధరించి । జోన్చె లంకాపురిద్వార మిచ్చితోడ ॥ వ ॥ ఇట్టి
సూక్ష్మకాయండైజనుచుండతప్పిట్టణంబు రాక్షసవేషధారయైనిచ్చి ధషికంచి
యిట్లనియె ॥ ఉ ॥ దిరి వెణంగునావానరమహేంద్రులమాదివిజారికట్టణం । బీ
రెయిసూక్ష్మరూపముననేటికిజోచ్చెదవేమిసేతువం । చారజనీవరాధ మమ
హాగ్రహియైబాడువంగమష్టిచే । మారుతిదాసిపెన్నురమువ్రగ్గగ మొత్తై
హిమాద్రినందనా ॥ గీ ॥ అంతనదియురుధిర మెంతయుగక్కుచు । నేలగూ
లేచిలచివపనత్రయసిద్దుచేతదరగలంకావైభ । వంబునేడుకొనుజనుంబు
నీవు॥వ॥ ఇందుకుతోల్లి టిచ్చతాంతం దెరుంగించెదభూభారహరణార్థంబు తన
చేత ప్రార్థితుండై సుప్తావంతతిపర్యయంబునత్రేతాయుగంబున సారాను
ణంమ శ్రీరామాభిధానంబునదశరథరాజనందనండైజనియించు యోగహా
నుయుజనకుమందీరంబున సీతయొప్పుట్టు రావచంద్రుండును భార్యాసమే
తుండైయహవనంబున కరుగుడెంచి యచ్చటరాణునిచేత మాయాసీతంగో
ల్పడినుగ్రీవుతోసఖ్యంబునెయునుగ్రీవుండును సీతాక్షేపణంబునెచు ప్లవం

గవీరులందును నందొక్క శాఖామృగసప్తయందు రాశియందు జనవం
చునతందును సీతేత చక్రమందై యున్నవహించునది యందును నందొక్క
దుఃఖింపనానహించునది నై కమందును భావ ప్రాప్తులగుచుండునది
తురాననుజేత వింటిన్విధంబున॥ ౧॥ సీతేతందుగజవంజ ॥ సీతచక్రం
బ్రాజ్యలక్ష్మీకమమనుజుల్ ॥ సీతచక్రములుచలపగ ॥ సీతచక్రములు
నరునిమలచరితా॥ ఇంకసీతావిధంబెరుగించెద॥ ౧॥ రాజవంజిపురసా
ధానశివమీదశింశుపావనిరుహమా ॥ నావనుధానుమానునరము ధూవ
ల్లభుదేవిదనుజపాలతులుగొలువ ॥ ౧ ॥ జేయించువగగనుగొనిదెలి
యించుబుల్లరాను దేవునకికనెక ॥ గలయంగచెంతపుల్లము ॥ తొలిజన్మ
మునందొనచితోనేనుహరిగీ॥ పరగధన్యజైతిభావనమోచని మైనరా
మభక్తియమరెరామ ॥ భక్తునిన్నుగంటిపాముకనాచి ॥ నిలవవలయురా
ముదెలిమినింక ॥ అంత॥ చ॥ అనిలననూభక్తులకులనా భువిదాచిన్తత్తరం
బునక ॥ జనకనుతానురేండునిలకునంచలంబులంబులవామహా ॥ స్తనయ
నముల్లంఘాత్తమునిదక్షిణనేత్ర భుజంబులకొడక ॥ జనులునుతింపగానద
దెవారుసరోరహపద్రబోచనా॥ ౧ ॥ అనుచుఫాలాంబకుండునిజకుటుంబి
నియగుపర్వతరాజునందనితోడతదనుతరద్యత్తాంబులెట్లునెయి॥

— సహనుమంతుండు లంకలోబోచ్చిసీతను వెదుకుట - —

౧ ॥ అంతనిశాముఖమునహను ॥ మంతుండలుమాత్రుడగుచునుజాన
నసా ॥ ధాంతరిగోపురసీమల ॥ నంతట వెదుకంగదొణగనవసీతనయి॥ ౧॥ ఇ
ట్లుపరమశోధనంబగులంకానగరంబంతయు బరిక్షించుచునొక్క యడసుర
సాదపసంబాధంబును రెత్తుసాపానవాపికాకలితంబును నానాపక్షివృగాకి
ర్నంబును స్వర్న ప్రాకారంబును భుభారాన మ్రశాఖ గ్రీవాదపపరి
వారితంబును నగునశోకవనంబుగనివ్రతీరంబునగనుగొనబాలక జనిచని
మణిస్తంభత తాస్వితంబుచున్నే ఘండులంబుమెరియు చైద్యప్రాసాదంబు
గాంచితప్మభాగంబుననీ॥ ౧॥ యెశాఖాంకకలహాశింశుపాతరుమూ
లమునదైత్యులమెల్ల ॥ గొలువరామాచు బులుకుచునలయెల్ల జడగట్టిరక్షిం
చుజనులలేక ॥ మెలాంబును చేయదిగు ॥ విభ్రతేతుకన్య కామణినిట్లు గాంచి
యొక్క ॥ పద్మావతమునదేర్పడదాగకిడుకన్య పార్వతి ॥ భావడనునేడుకం
టిజనుకన్యను రామకార్యమెల్ల ॥ చక్కబడిచునుచుచెలకన్యమనుచు ॥ ౧॥

నంతటకలకలకలయటంచు | రవమువీ తెంచెదనుజవురాంగమున॥ఉ॥ అనినదం
 బుతావినితదంతరవరర్నములందుసీగియి | ధానవనాధుచైత్యవనితాయుతువ
 చెప్పిమిట్టివాఁడౌ | రాననుగాంచివిత్తముమొందిధృడంబుగనుండునంత
 న | ధానవుడేగుదెంచుచునుతద్దయుబుద్ధిదలంచెనిట్లుగక॥వ॥ అంతకమునురావ
 ణుండురాఘవుచేత సేవ్విధంబునమరణంబుగలుగుభార్యార్థంబైన జనుదేరం
 డయ్యెననుచునిట్లురామధ్యానతత్పరుండైయొందీయధికారాత్రంబునరామప్రే
 రితుడగుపావనికామరూపధరుండై యొంటిగ శౌభాగ్రంబున నిలచె నారా
 త్రంబుననట్లుస్వప్నంబుగాంచి సత్యంబగుననుచుజానకింబట్టి బంధించినయ
 వ్యానరుండు రాఘవునకేరుంగించెడు ననిరూఢచిత్తుండయి యంజనశైలంబు
 వోతెనిజశరీరంబువెలుంగదను జాంగనాపరివృతుండైజ నుదెంచుచుండెనా
 సమయంబున॥ క॥ వనితలకంకణరవములు | తనచెవులకుసోకజనకతనయ
 యుదుఁజిం | బునతలవంచుచుతనలో | తనుగుందుచు రాఘవార్పితస్వాంత
 యునై॥వ॥ నిలిచియుండెనాసమయంబున రావణుండు సమీపంబునకుంజ
 నుడెంచి॥ చ॥ వినుమునుమధ్యస్థాకి-పరివింపగ నేటికినిదుభితయ | క్వవ
 చరులందుసీలైగనవచ్చునొకప్పుడుగానరాడునే | నెనయగబంపగన్నడదొ
 కింతయునాక్రియసిస్పృహతుండై | నినుదలపోయకున్నజనుదేలపోయగని
 వునాతనిక॥ మరియను ॥ చ॥ ఘనమగునిన్నుగూడనముఖంబుననీవెపుడు
 నైననా | తనికొకయింతప్రేమ మదిదాకదునీదగుసర్వభోగమల్ | గు
 ములుగాంచినికొగనడుక్రూరుడునిదకయుడకృతఘ్నుడుక | గననటుగాక
 యున్ననినుగైకొనపోవకయున్నెభామిని॥ గీ॥ అట్టిక క్తిహీనుననుసరింపగనే
 ల | దైత్యలోకనాధుడగులునన్ను | దేవకాంతలెల్లనివుటల్కినయట్లు | సేయు
 వారుచింతసేయకెకన॥ వ॥ ఏనునీయందుమిక్కిలిమనంబుజేర్చినవాడనను
 రవల్లభుండరాఘవుండునివేలుండును నిరహంకారుండును విమగానుండును
 ముని మాకోవంతుండునుబ్రంహచర్యవ్రతాచార్యుండును విమానియులోక
 చారుండునునరాధమకుసునీయందులవిముఖుండునునగునతనినేమి సేయంగ
 లవునన్నుంగవయుమననదశానను వాక్యంబులకురోషశోకంబులు నివ్వెట్లిల్లప
 రిమపతిశ్రీతాతిలకంబు గావునభాషిసనోడియథోముఖయై యొక్కతృణం
 బుఁట్టియిబ్బనియె॥ క॥ దనుజాచుఁఖమునహవ్యము | గొనిచనుశునకంబుభం
 7 గొనివచ్చితివంనునుజేతెడెనుగకుండగ | నినుదుంపకయున్నెకనినిరితా
 ప్రములక॥ అయిలను॥ క॥ వేగమెతత్ఫలమందెదు | రాగలదువిఘండుని

స్మరణరంగమునక | సేగియొరచించి చెండగ | బాగుగ నెరిగెదవురాముప
 రమాత్మునిగాక || చ | మరియొనుని జ్ఞు పాలయము మార్కున శోషిల బ్రేమై
 నభి | కరశరప జ్ఞేః డ్డముగ గట్టియునై నినునిన్ను దాకినో | దరపరివారము క్త
 ముగ ధారుణి గూర్చి యోధ్యైంపుతో | సురలునుతింపనక గొనుచునున్న
 కులో త్రముడేగు రావణా || క || అనియిటు భూసుతబలుకగ | దనుజుడు తామ్రా
 త్మోడగుచుతగభక్తముగయి | కొనిద్యంతననుచు నెగయెగ | గనిమండోదరిను
 ధమకలితోక్తులచేక || పతిహితంబుదలంచుం గావున || క || పలికెనా చరపల్లభ |
 గరచులరభుజంగముఖ్యకాంతలుగన్నుం | వలసినవారలువారల | దలపకమా
 నుషినికృశనుదలపగదగునే || వ || ఇట్లుబలుకుమండోదరివాక్యంబులకు పశమిత
 కోర్పుండై రావణండుని శాచరవసతలంగనుంగొనియిట్లనియె || క || ఏనిధమున
 వశమానటు | గావింపవలయునట్లు గావింపుచునా | కీవనితనునవ కూచిక
 యావసతకు రాజ్యబుత్తువగునిజమనుచుక || వ || ఇందుకు రెండుమాసంబులు
 గడుపుచేసిన యటపైని నాదుశయ్యాగమనంబునకొడంబడక యున్నప్రా
 తఃకాలాశనంబునకువిశసించి తెండనిపటికి నిజాంతఃపురంబున కరిగెనంతనిశా
 చరకాంత తెల్లజనకనందనంగనుంగొనితజ్జనలభర్జింపం దొణంగిరందొక్క
 తెయిట్లనియె || మ || పనితాయదారకైనదుజవ్వనముబోవకరి త్రమైనుండగా | జ
 నునేదానవ నాదు జెందుముయదేచ్చనొచ్చగమ ల్పించె || చ || పనందొక్కతె
 గూటలేటికిదెకాయంబెల్లఖండింతుమం | చనవేరొక్కతేభక్తమేత్రితెగ్రహే
 యంజూచిరిట్లంధరుక || క || భజింపదొణగిరచ్చటనిజీవయబోలెనేతనిలచె
 నునందుక | కజ్జామెరిగితిజటయ నెడునిజకరరిపు కాంత లేచినజగఖులనటక ||
 క || వారించిపలికెదుర్వ్యా | పారంబులుమానుడింక పదములకునవ | స్కారం
 బుసేయుడివ్వని | తారత్తుముదుగ్ధవాధికతనయదలంపక || వ || ఇందుకునొకస్వ
 ప్నంబుగాంచితి నెటులిన || సీ || కమలాత్మోడునుజగ త్కల్యాణుడనియెన్న
 దగురాముడయి రావతంబునెక్కి | మనలంక గాచ్చి రావణుఖంతములుద్రుంచి
 జనకనందనంకమునననుచిక | జైలాగ్రిముననిల్వ పాలస్త్రు డొకగోమ
 యావ్రాదంబుననుతాద్యభిలజనుల | గూడిగ్రుంగగభక్తితోడ రాఘవునకుమన
 విభీషణుడెంతోఘనముచూప | మేలుకలగంటిదశకంధువేలునెల్ల | దలగనిత
 యొనర్చగలదురాము | డనుచుతిజటయ బల్కభూతనయయింత | నంమక
 నుదుఃఖమునునొందెనెంపునమున || వ || క్షణ్ణురక్షించుకనులులేకచింతాభం
 బునంగుండుచుప్రభాతంబయిననుండినియెదరింక సైవ్యభజననయిసమృత్తి

బాండుటకార్యంబులంబి॥ గీ॥ ముక్తకంఠయగుచుపొగిలిదుఃఖాన్తిలో॥ మన
గిమనిగిహస్తమునునొక్క॥ శాఖవలచిమృతనిజంబనితదుపాయ॥ మెరుగకం
డైరాముగరితరుణి॥ ౨॥ అనుచుబల్కిచలిమలఁట్టితోడకరకఁతుండవ్వలిచ్చ
త్రాంతంబిట్లుయెనావిదేహకన్యారత్నంబుమిగులచింతాభరంబున॥ ౩॥ అక
టారాఘవుదాసియిచ్చటనక్రవ్యాదాంగనామధ్యమం॥ చుకడుక దీనతనుం
డగావలసెనుదృఢిక్విచారింపసౌ॥ శ్లోకరంబొక్కటి వేణిచేచిగిలుగాకం
తంబుబంధించినె॥ నుకడుక మేనుదొరంగెదంచుమననంచూపించియెన్నం

—*హనుమంతుండు సీతనుజూచి సంభాషించుట*—

తట॥ ౧॥ మెల్లనగనుగొనిపవనజ॥ డల్లంబున తనదుకార్యమర్వీసుతకుక॥ తె
ల్లంబుసేయనిటులనినల్లనపలుకంగదొంగెనగరాజనుతా॥ సీ॥ సాకేతఁట్ట
స్వామియాదశరధుండతనికిలోక విశ్రుతులునలుపు॥ రాత్నసంభవులందున
గ్రజుండగురామడతదుహునుతయనిజానుజుడును॥ దోడరాజనకాజ్ఞతోడ
గౌతమిగునుపుర్యాశ్రమమునంపుగవసింప॥ నతడులేకుండంగనతనికాంత
పతిత్రతాత్మవానఁజ్ఞాభివంద్య॥ రాజులుదోడుకొనిపోవనానాళి॥ వెద
కుచునునేలబడియన్నవిహగవర్య॥ ఘనుజటాయువుగనిమోక్షమొనరనొ
సగి॥ యంతసుగ్రీవుతోడసఖ్యంబొనర్చి॥ గీ॥ అతనికిహితుడైనయివాల్సినె
గూర్చి॥ ధానుజునికరాజ్యభారమొసగి॥ మంముసీత వెదుకమమీమీదబనుపంగి॥
వెదకియేముభూమివివరమునను॥ ౨॥ కనుంగొనకనందుయేనొక్కండనుగ్రీవు
సచివుండసంపాతవాక్యగౌరవంబున శతయోజనవీస్తీరకంబగు నిమ్మకరాల
యంబునిముసంబునంబాటిదుగ్గమంబగులంకానగరంకెల్ల వెదకియియ్యశోక
వనంబునంగ్గశీఘ్రతయగు రామభార్యసుమత్పురాకృత పుర్యాతిశయంబు
నంగంటిక్కరికృత్యుండనై తినినిపలికిబుద్ధిమంతుడగు హనుమంతుండొరకుం
డినజనకనందనయు॥ గమక్రమంబుననవ్యాకృంబులునినివిస్త్రయంబునొంది॥ ము॥ క
నపింపంజొడైనజూడగనుమగ్నన్ద్రాప్తశాఖంబునై॥ యనియొకవాక్యము
టాపుపృష్ఠముననెవించెననిదారతిం॥ అనెదేవస్యహానాకునిచ్చటనెరుంగం
బొలునంచన్నన॥ న్వనితారత్నమువాక్యంబుల్వినడగత్పాత్రాత్మజుండెంత
యుక॥ గీ॥ సంతసమునొందిగనుపించునయమిగును॥ డమరెశ్రీరాఘవాను
గ్రహమునననుచుదివ్యరూపంబుదాప్తియాభవ్యుపరితు॥ డెలుచువందసమొస
దించినిలిచెనపుడు॥ ఇట్లురక్తాస్థుండునుసీతవారిండును నైలిచినపవమాన

నందనుగాంచిభయంబునొంది రావణుండివ్యభంబునమాయాశనచరుండము
 నన్నుమోహంబునొందిప జనులదెంచెనో యనుచునాననంబుచంచెబుకి కుండె
 సంతకృతాంజలియైరామభక్తిస్వాంతుండగుహనుమంతుండిట్లనియె॥ కా॥త
 ల్లి నాయుడభీతిచేవిడువు నీదాసుండవాసుండసత్కుల్లాభేక్షులుడైనరాఘవున
 కేపుతుండప్రాణాత్ముడైయిల్లకంబుననోన్మువాయువునకేనేపూర్వనకమై
 త్రిం॥ బిల్లంభానజుగాడియుండెదనునీచిత్రైకునాజ్ఞుండగకా॥ ౪ ॥ కోస
 లే॥ద్రుండును పరమాత్మ యనగురామచంద్రునకుదాసుండతచ్చానంబున॥
 క॥ పచ్చిపిసివ్కుల్లుడునుసచ్చగితుడబ్రహ్మచర్యసద్వృత్తుడనకయచ్చె
 రువునొందిపలికెవియచ్చరనుపసీతమారుతాత్మజతోడక॥క॥ నరులకవాన
 రులకుచేకురునేసఖ్యంబుసేవకుడవంటినినీ । వెరిగిననాతనితనువునుగరిమ
 ముగుణములును నెరుగగాబల్కుమొగికి॥ అనినవాయునండనుండిట్లనియె॥
 సీ॥ సకలాభ్యుభతనుచ్చాయాసమేతుండుశ్రోత్రాత్తనయనుండు సుందరుం
 డువరజటాకోటిరవల్కులాజనధరుండసమానపూజాచంద్రాననుండు తూ
 ణబాణాసనపాణీసరోరుహచతురుండువృగరాజసదృశవధ్యుడురుభుజా
 గుర్ముసింధురయనుడంబోధిగంధీరుడయతార్కకాంతియుతుడు । నీవనో
 నాయకుడుదుష్టవిగ్రహుండు॥ దేవమునిగణవినుచప్రభావజలధి॥ నిఖిలభూత
 యాళిండునివులేక॥ యునికిగుండుచు సున్నవాడుక్కుదక్కి॥ గీ॥ ఒభయమనీ
 కాంతిదేవద్దినివిభుండు॥ నీవరుడుశక్తిచేభవానిచరుండు॥ నీధవుడుబల్కిసం
 యమనీధవుండు॥ నీపతిగభీరమునతటినిపతిసతి ॥గీ॥ ఆన్నకన్నిగుణంబులకను
 గుణుండు॥ శంముడనిదగునానుమిత్రానుతుండు॥ దగవుకేసలయములబోతుత
 త్పదములు॥ దనములజరింపబంగారువంటివాడు॥ ౫ ॥ దేవీనిన్నుగోలుపడినిఖిల
 కాననంబులు వెదకుచుశబరిచేతపూజితుండయి యుక్యమూకంబునకుంబును
 శేరసుగ్రీవుండుసుభయంబునవారలహృదయంబులెరుంగ నన్నుంబనిచినయే
 నునుకటురూపంబునంజనిచారలనద్భాకంబులెరింగి సుకంధంబుపై నెక్కిం
 చుకొనిసుగ్రీవునముఖంబువకుంబునుదెంచికేసంతసగ్నిసాక్షికంబుగనుగ్రీవుతో
 డసఖ్యంబొనరించి యతని భార్యాపవరియగు వాలినొక్క సాగుకంబునం
 ద్రుంచి పనచరరాజ్యంబునకు సుగ్రీవునభీష్టుజేసెనంత సుగ్రీవుండఖిలది
 గ్భాగంబులకు మహావీరులగువానరులవిండుముపేతుకంబునిచె నాతనిపనువున
 వెడలువారలలో సాదరంబుగా నన్ను!

—*హనుమంతుండంగళీయకము సీతకొసంగుట*—

సీ॥ గనిభవన్నాధుడొకమలాప్తకులవర్యుడతిమోదంబుననిట్టులనియెనపు
డు॥ పవనజనిచేత బాగగుమత్కార్యమటుగానభూవుత్రినెవటగనిన॥ యపుడు
మత్కార్యలంబునంతయు నెరిగింపుమంగళీయకమిదెయానవాలు॥ గాగైకొ
నుమంచుకడువేగనొసగెనేనదియునదృక్పతిచేనమరనిచటి॥ కిదియె తెచ్చితిజా
డునంపదలవెలదిభద్రముద్రికగైకొనుపరచుసాధ్యి॥ యనుచుముద్రికనొసగి
పావనిసభక్తితోడనిలిచెనుతలనుచేతులుధరించి॥వ॥ ఇట్లుసాధువతఁగుండ
గుహనుమంతుండుదూరంబుననిల్చిన జనకనందనయు రామనామాంకితంబు
గుహముద్రికారత్నంబుగాంచిశిరంబున దరియించియానంద బాప్తకలితలో
చున్నయెటుట్లనియె॥ చ॥ పవనతనూజనాకిపుడుప్రాణమొసంగితివీంత భక్తు
లి॥ కెవరిటలత్తుడొగ్రజనకేతటివాడవటంచెరింగిని॥ నవసపుడిందుబంచె
గనియచ్చటనాదగుబాములెన్నిరా॥ ఘనవునకెరుంగబల్కిదయగ్రంమగసాధ
నమీవునేచువే॥ ఇచ్చటితేరంగునినుము॥ మ॥ ననుమానద్వయమింకసైతుర
టవైచాచాచుధోపేతులై॥ తనువంతింతలుసేతురయ్యసురకాంతల్లాననీలో
నని ద్దునుజుంబేడగింపజీత్యశరుమత్ప్రదేశుమాతాండనం॥ దనసౌమిత్రు
లతోడదెములుచువాగ్ధులంబుసర్వంసహా॥ అనినపావనిసవి నయంబుగాని
ల్లనియె॥చ॥ జననమునాదువాక్యములుకంజాతాప్రవంశాభిప్రూ॥ బాంధ్య
శారాచుకడై నీవిభుడుభాదాసారభారంబుగా॥ ననిలోరాజునుక్కడం
చిజవామాంకితంబుననిన్నున॥ యుగగైకొంచునయోధ్య కేగుదివిజాధ్య
తొచుగ్గింపగ॥ చ॥ అనినమేయాత్తుండగు రామచంద్రుండపారంబగుని
మ్మహానియకూపారంబువానరానీకంబులతోడనెట్లుదాటువాడనిన మారుతి
యెట్లనియె॥చ॥ వినుశాఖామృగస్త్రోము॥ అనుభానుజరామచంద్రలత్తులులను
క్రొన్నుననాదుస్కంధముననిడు॥ కొనివచ్చెదదల్లిదైత్యకులమడగింపక॥వ॥ని
సిటుత్రంబునకలరాత్ననవాళంబుగాగలదైవను॥ క॥ చనవలయురామచం
ద్రులగనవలయురఘు—త్తము॥ డుగనినమొడిమా॥ డ్కినియానవాలాసంగు
ము॥ జననీనివిన్నవింపజనకాత్మజయ॥ చ॥ ఇంచుకంతవిచారించికేశపా
శాంకంబగుచూడామణియొసంగి కమలలోచనంబుల సాదరంబుగాజూచు
చు॥ క॥ ఇమ్మణిగొనిదనునువ్రతనేమ్మరఘు—త్తముడుమరియునమ్మైదువృ
త్తాంతమ్మొక్కటిబల్కిదమును॥ సమ్మతితోచిత్రకూటజైలమునందు॥వ॥

పసియించియుండనొక్క నాడునాడుతోడపైఱిరంబుజేన్చి || ౧౫ || ఏకాంతము
 న రామచంద్రుడునుఖం బింపొందనిదింపగా | కాకంబొక్కనొక్క
 మెరుపైగన్నట్టమాంసేచ్ఛచే | ఏకగ్రోరులజీరిపోగమరి పెవేగబడెను గ
 నాభూకాంతుండదిలేచిచూచిత్వముంబోసికపైవాచింక || ౧౬ || అయినను
 బ్రహ్మాస్త్రంబయి | వదలక వెనుదగులబ్రోచువారొకరై || ౧౭ || పక్షివలె
 రఘువరు | పదములపైబడియెమరలిబరువగుభీతిక || ౧౮ || బ్రహ్మాస్త్రమును
 నునపరిహార్యంజెని జాత్రుప్రభావంబున కోడిదయా నభేదముచుకొని
 జొచ్చినకాకంబునీక్షించి శరణాగతవత్సలుండు గావున రామచంద్రు
 నియోగి || వినుమమోఘంబునాదగుఘనశరంబు | సిదుసవ్యాంబుమోగునో
 డనంగ | నట్లాసంగుచుజనియె నేడట్టిపారు | పంబులెటుబోయెననుచు
 దుర్రోధ || ౧౯ || అట్టివాడియ్యెడనుపేక్షితుండగు నేయనిపిన్నవిధున నసీత
 సుభాషితంబులుపిని మానుమంతుండిట్లయె || ౨౦ || ఏనెరిగింపుటాబలము
 కరాలయమెంతదాటిలం | కానగరంబుదుత్తుమురుగానొనరింపుగజాబు
 ముక || జ్యోనినదప్రముక్తశరజాలములకొరఘనత్రయండునీ | మైనచుంబు
 పెట్టియొకపండునుదెమ్మనడరగింపగక || అనినజనకనందనయిట్లయె || ౨౧ || ఆ
 తిసూక్ష్మదేహుడవునీ | గతినందరుదలపవలయుకాలమహేశ | ప్రతిధులుదాన
 వులికనే | గతిబోరెదరన్నజనకకన్యకకపుడుక || ౨౨ || మేరుమందరసంకాశంబు
 పోరతోగణవిభీషణంబునునగుపూర్వరూపంబుగనుపరిచిన పర్వతోపమానుం
 డగు నాకపికుంజరుంగనుం గొనిమిక్కిలిహాషంబుతోడనద్దేనియిట్లయె || ౨౩ ||
 బాలుదువెంతకైనబలశాలినిసీకికమాగకమందునక | మేలగురామకార్యము
 నుమేలగు బామ్మనవాయుపుత్రుడుం | జాగిలిమొక్కిపావుచు మంబుండ
 లైనరామకార్యముక | మేలుదలంకకుండసటమనొనగ్గుగబోలునెంత
 యుక || ౨౪ || అదియునుం గాక యూరకచనుటకజకంబుగాదొక్కింతపారుపంబు
 చూపెదం గాకయెనుచుమనంబునశ్చయించిమహాసాహసుండును బలియును
 గురుపావనియుసీతాశ్రయనగంబు దక్కనయ్యెశోకవనంబంతయు నిముస
 మాత్రంబుననిర్వృత్తంబు నొనరించెనాసమయంబున విషిలోత్పాటనుండగు
 హనుమంతుం గాంచి రాక్షసవనితలెల్ల జానకింజేరియివానిరరూపధరుండె
 వ్వండనినవైదేహియు || ౨౫ || తగనిదుఃఖాబ్ధిబాగిలెడుదాననాకుదనుజమాణులు
 దెలుసునేయనినవారుభయముననుబారిపాలన్త్యుపదములకును | నొరిగి
 యొంగబలికిరతైరగునపుడు || ౨౬ || ఇట్లువానరదేహధారియొయ్యెండో

సత్త్వంబునీతతో సంభాషించియసోకవనం బెల్లక్షణంబునపేరికిచైత్యపా
సాదంబునుభంగంబుజేసితద్రక్షకులనెల్ల నేలంగలిపియతివిక్రమండై యచ్చ
కువెయిన్నవాడనిసాన్నిప్రియంబగువనభంగంబునకుగనలి॥ ఉ॥ అంశనిశాట
కోటులబలాధ్యులబంపగవారుతద్వన । ప్రాంతముకేగుదెంచిపటుభల్లపరం
పరపాలుసేయను । స్వాంతకుమారు తాత్పజుమవాబమొకింత చెలింపభీ
తర । క్రాంతవిలోచనుండగుచు నార్చుచుముద్గర ఘోరపాణియై॥ చ॥ తలలుర
ముల్కరంబులుపదంబులుజానువులుకొకటితటం । బులువికలంబులొనటులపొ
ల్చుగుముద్గర మెత్తివేయకా । ల్బలములుఘోటకంబులును భద్రగజంబులుద
న్నుకొంచున । య్యలబడెబజ్జీకంధరునకెంతయు కీడెరిగించుపొలిక॥
చ॥ ఇట్లునిముసమాత్రంబున బలంబునేలంగలిపినవిని మండోదరీవల్లభుండు
కోధమూర్ఛితుండైపరమదుర్మదులనైదుగురు సేనాపతులంబునిచిన వార
లలోహస్తభాయుధంబునం జంపినవిని కృద్ధుండైచుంత్రిపుత్రుల నేడ్వరంబ
నుపపూర్వక్రిమంబున వారలనునిముసంబున నిశ్చేషంబొనరించితోరణస్తం
భంబుచేరి రక్కసులరాక కెదురు జూచుచుండె నాసమయంబున రావ
ణుకొననంబున బలవంతుండును ప్రతాపశాలియునగు నక్షుకుమారుండువే
డలినమారుతియు సింహానాదంబుసేయుచు సముద్గరుండై విహాయసంబు
నకెగసివానిరథంబు మైమమికిమూఢంబు పగలనడచితలైస్వయం బెల్లహ
తంబుగావించిన॥ క॥ వినిక్రోధమూర్ఛితుండయి । దనుజాధిపుడండ్రజిత్రత్
నయశ్రేష్ఠం । గనితనయయవ్వనాటుని । గొనివచ్చెదపుత్రహంతకునియన
వడిగె॥ చ॥ ప్రాణంబులనైనంగొనియెదననిమ్మతుండయినకుమారుసామ
ర్థ్యంబుదలంచి ॥ గీ ॥ గనలిమఃఖించుతండ్రీచూననముగాంచి । మేఘనా
దుండుబలికెనుమేఘునినద । భావణంబులతండ్రీయీపట్లనీకు । యేనుగలు
గంగదుఃఖంబుబూననేల॥క॥ బ్రహ్మపాశంబునను వానిబట్టికట్టి । తెచ్చేదన
టంచురథమట్లు తేరబన్చి । బలునిశాటులు గొలువనుపర్వచాధ । చెరిజను
దెంచెవెడలిసామిరికడకు ॥ చ ॥ ఇట్లువీరవిక్రమండైజనుదెంచినపవననంద
నుండు॥ సీ॥ పటుసింహానాదదుర్భవరవంబునది శాదంతావళములుచిందర
గొనంగ । వినువీధికెగసియివ్వహాగవల్లభుమాడ్కి దిరుగదానవనాధవరను
తుండు । ఘుశరంబులునైనునెనిమిదిముఖమున నాటించిహృదయంబునను
పదంబు । లనునారుమరియువాలముననొక్కొక్కటిబరపవాయితమాబుడు
రువడించిదుమికిరథసారథులతురంగములబట్టి । నుగ్గుగావింపవాడునుగ్గు

లంపు । రోషముననాండు తేరెక్కరుచిరదార్థ్య । మైనబ్రహ్మస్త్రముదరించెననిలనుతుని॥

—* ఇంద్రజిత్తుహనుమంతునిబ్రహ్మస్త్రముచేబంధించుట. *

వ॥ ఇట్లుబ్రహ్మవాశంబున పావనిబంధించి మహాబలుండగు షేషునాదుండుదశకంధరుసభాభవనంబునకుంగొనిపోవుచుండెప్పుడు ॥ సీ॥ ఏజగత్సంతాణునేప్రాద్దునారాయణౌద్యనంతాఖ్యలననవరతము । నూరులుదలచుచుదారుణాజ్ఞాన కర్మకృతబంధనములుబాసికోటి । బాస్కరతుల్యమాపదముబ్రాపించె దరట్టిశ్రీరాముపదాంబుజములు । మరువకనేప్రాద్దుమానసాబ్జముచందు నిలిపిభజింపుచునిఖిలబంధ । నములవలనవిముక్తుడౌనగచరే శుడలినందనుడతనికెఱ్ఱుల్పదనుజ॥ నిర్మితములయినబంధముల్ గడనయగునెదలచిమాచినతుహిన భూధరతనూజ॥అనుచు॥ క॥ గిరితనయతోడదోషాకరమాళియెరుంగబల్కికాకుస్థకులే । శ్వరుతదనంతరకథనము । మరలగబల్కిగనుపక్రిమంబొనరించెక॥ తత్సమయంబున ॥ గీ॥ పగ్గమలచేతబద్ధుడైపట్టణంబుజూచుచునుదేలగతిజనుచుండుపవన । తనయుజాడంగవచ్చి మొత్తంగదొంగిరప్పరంబునగలవారలచలతనయ॥ వ ॥ ఇంద్రజిత్తుండును వివిధరత్న ప్రభాభాసురంబగుదనుజరాజసభాభవనంబునకుంగొని చనియిచ్చొలస్త్ర్యసుందరంబెట్టించియిట్లనియె॥ గీ॥ తండ్రివీడెపెక్కుదానవశ్రేష్ఠులజంపివిట్టవీగుతైలచరుడు । డెచ్చినాడమడికివచ్చినట్టులుశిక్ష । నేయుమసేనదైత్యశిఖరుండు॥ వ ॥ కాటుకకొండతెరంగునముందునిల్చి యున్నప్రహస్తుంగనుంగొనియిట్లనియె ॥ ఉ ॥ ఎవ్వడువీడునాదువనమేటికిద్రుంచెను ఘోరదైత్యులక । కొవ్వడగించెనేక్రియనుకొంకకనాపురమెల్లజొచ్చెదానివిధమంతనివరయుమిప్పుడనకగరుణాదరంబులుక । నివృత్తిలంబ్రహస్తుడు వినిజిహతశత్రుసమీరపుత్రునిక॥గనుంగొనియిట్లనియె॥ చ ॥ నినువిడుపింతువే గరిజసీచరనాయకునస్తుఖంబునిక । వనవరసీతెరంగెరుగబల్కుమనెకంఘునాయకాంఘులుక । మనమునమాటిమాటికినిమక్కువమీరదలంచియంజని తనయుడుబల్కుగాదొడగెతక్కథలంబుజపల్లోచనా॥వ॥ఇట్లులోకత్రయకంటకుండునుదేవకణ్డాలకమిత్రుండునునగున్యాయ సుబల్లభుతోడసృటంబుగవినుమనుచున్లనియె॥క॥చావునకైయేదేవుని ! దేవిసళునకముహూపిన్నుతెచ్చినగతినివావనమునదెచ్చితోనే । నావసుదాధిపునిబంటుననిలాత్తుజుడక॥సీ॥ మలయావల్లమిపొంతవెల్లయమళంగపర్వతమునందునభానునుతునితోడ । న

స్మిసాక్షిగసఖ్యమాచరింపుచువారిదునిమిరాజ్యముభానుజునికోసంగి | సీఖిల
వానరచమూనిచయెంబులునుగొల్వనిలచెప్రవర్షణాచలమునంబు | మరియు
ఘోషత గాంచగరుడానిలసమానవేగులొవానరవీరవరుల | బనిచెభూభాగ
మునకందుపవనసుతుడ | నేనొకండనువేగవారధియుచాటిలంకనిటుజొచ్చిప
ద్మపలాశనేత్ర | సీతబాడగంటినద్దుణోపేతనిచట || వనంబుద్రుంచితివంఘేని ||
గీ || వానరుడగానపెకలించివైచితింక | నఖిలదేహులకునుప్రియంబగుటజేసి
దేహానంతక్షణార్థంబుతివిరిసిదు | సైన్యములదోలితిని మృత్యునదనమునక ||
అంత || మ || అమరకమేఘునిదానామకదు బ్రహ్మాస్త్రంబుచేపట్టిబం | ధ
ముగావించిటుచెచ్చుచూడుమిదెతన్నబ్రహ్మాస్త్రమింతైనబం | ధముగావింప
దుగానీకేదియసర్ధర్థంబువల్లించుబు | ద్దినుటల్బలగవచ్చిశిఖాభుజబలో
ప్రదేశకాపహాప్రక్రియక || సీ || జీవవివేకమాతోవబుద్ధి నెరుంగ మిక్దైగ్య
బుద్ధిబోవకుముదైవగతియెసంసారమోక్షత్వ హేతువదేహులకు నాశ
యింపబాల్యదునుఖంబు | దనరబ్రహ్మాన్వయంబునజనియించితివిధనేశుభం
ధుడవీవుజూడ | తనువునేననుటచే దానవుండవుగాని యయ్యాత్మబుద్ధిలే
దయ్యేనేని | దైత్యుడవుగావు దుఃఖసంగతతియిలేదు | దేహబుద్ధేంద్రియా
దులదివిరియున్న | నిర్వికారుండవీమాటనిజమునీదు | బుద్ధిసూనుముసతతంబు
పొందునుఖము || వ || మరియునీవునిద్రించునమయంబుననజ్ఞానహేతుఘాతంబు
గుసంతతియెల్లనత్యంబుగ దాయదిసీవునుగావునీకు విచారంబులులేప్రీ
కాశంబుసర్వగతంబయ్యను నంటనితెరంగున నీవుదేహగతుండయ్యాపొ
త్త్యంబునతజ్జగ్యవికారంబులనంటవు దేహేంద్రియప్రాణహృదాది సాంగ
త్యంబుస్వాత్మయనిభావించిన వాడఖిలబంధబాజనుండగు యేనుచిన్మాత్రస్వ
రూపుండనజుండ నక్షులుండనానందభావుండ నసితలంచుపుణ్యుండుసంసార
బంధంబువలనవిడువంబడునిదియునుంగాక || సీ || అత్తదేహంబునదిమృద్వికా
రంబుప్రాణంబనంగనుపవనయుతము | వనమనహంకారమమకారకలితం
బుప్రకృతినిపారజపరగబుద్ధి | మరియుచిరానందమయదునిరంజనుండువికా
రయుతుడుదేహాదినంధు | ములవ్యతిరిక్తుండుముక్తాశ్రయందును నీశ్వరుడ
నబుద్ధి నెపుడునాత్మ | నెరిగియందునొముక్తుడొందుదుమరియు | ప్రస్తుతము
నీకువిలసినపరమధమకా | హెరుగబల్కెదతత్పరాత్మరుడునై | విష్ణుచరాణాబ్జ
భజనగావించుమదిని || వ || అదియునువిశోధనిగావుననతినిమకలంబగుజ్ఞానం
బుసంగుసంతశుద్ధతత్వానుభవృండవయ్యెదవుదానపరమపదంబునుం గలుగు

సంయంబులేదు నివునువేగంబునంబున శత్రుభావంబగుమాధ్యంబు విడిచి
ప్రకృతివిలక్షణంబును పురాణపురుషుండును హరియనుకరణాగత ప్రియం
డునునగురామచందు) సమిపంబునకుసరి వారుండవైజనక రాజనందనం
గొనిచనియొప్పించియమ్మహాత్ముచరణకమలంబునకు నెమస్కరించియశుభం
బులుబాపుకొనిగత కల్మషుండవుగమ్ముయిదియనుంగాక॥ చ॥ అనుదినముకొ
సభ క్షినిజాంతరవతికయసౌఖ్యరూపకుం । డనుపమడుకొ పరాత్మయును
హాధికుడైవెలుగొందురాఘవుం । గననినరుండుదుఃఖఘనకృత్భూరితరంగ
ఘుణికతం । బనజెలువొందభీషణభవాంబుధిపారముగాంచసేర్పునే॥ చ॥
మరియునునీవానర్చినయమర్షణకృత్యములగ్నికీరలై । పొరిబొరిగాల్పకాని
పునిపోలికనాత్మకుమేలుసేయకక । నరకమునందుద్రోతురిది నాయముమో
క్షయినీకుదూరమందరికినిదోచుచేసెడువిధంబుగనుంగొనునన్నసీమణా॥ చ॥
అనుచుబలుకునమృతాస్వాదనసమానంబగువాయుసూనుభాషితంబు వినియ
సురవరుండగు దశకంధరుండవృష్య మానుండుసురక్రాంతలో చనోజ్వలుం
డునునగుచుయిట్లనియె ॥ ఉ ॥ ఎవ్వడురాఘవుండనగనెవ్వడురారవిజుండ
నంగవా! నవుడొహరుండొ నాదుభుజసారమెరుంగవువానినిన్నుని! య్యవని
జుబట్టిచంపెదబలాధ్యుఁపొలికనానుముంచరక । గవగొనకూసెడింతయనకా
లభుజంగమహాగ్రతోపుడై ॥ ఉ ॥ పావనిబల్కెనిట్టులనిపంక్తియుఁగానను
బోలనేర్తురే! నీవునుకోటిరావణునికక్కిరుబంటమోఘబాణుడొ నావసుధా
నుతాధిపతికంచనసాజ్యముబోయమండున । ప్పావకుభంగిరాత్రివరపా
మండిసమీతదైత్యులక॥ గనుంగొని॥

అన్న

చ॥ పొడువుడివానరాధమునిపొంకమడంపుడటన్నదానవుల్! గట్టిచూ
ముల్గానుచుగ్రమ్మగనంత విభీషణుండుకా! దుడుగుడటంచు బునంగలు
పుగగల్గొనియన్నవానరుకొ । పడిగలవానిజంపబలవంతులగ చనయె మి
డియే॥ క ॥ పరరాజుబట్టివీనికొ । బొరివుచ్చినకయ్యమెట్లు విగామద్ధులమ
బొరివుచ్చుకంటెమిక్కిట । మరయగనొకశిక్షచేసియొ చునుంటిననుము
నీవు రామచంద్రతోడనమరంబుగాంఁగించి యింతజేసియని పలుకుచును
బండునట్లొనరించినవీడును॥ గీ॥ చిహ్నముతోడబోయి పబల్కిచుట వెడలి
రుసేనతోడవత్తుంపుడు! పొనగుకయ్యమనన పొ చితత్పుత్రులబట్టిచంపి!
నిజభటాల్గినపుడుగాంచి॥

అపవనందనానీవొనరించుమహ

యెడమననంగదుడట్లుబలుకనగచరులంతక॥ చ॥ వనమటుజోచ్చియడ్డమగు
వారలనుక్కడగించితవ్వనం । బునగలమాతముఖ్యధలముల్లాన భావజమా
తులుండుత॥ రవ్వనపరిరక్షకుండుదధివక్త్రుడుకోపముతోడభానునం । దనున
ముఖంబుజేరివననాశముచేయునిజావమానముక॥ శ॥ పలికివనాకసనాయక॥
దలపగనీవనముదేవతలకైననుక॥ న్నులజూడబోలదదినే । డీలగూర్చిరిపవనత
నయుడిటుసినుతుడుక॥ చిలుకాలాభిరక్షితంబువ్యధకంబయ్యె॥ చ॥ అనినము
దంబునొందిగననాదురుభూనుతగాకయున్నము । ద్వనమెటుజోత్తురందులను
నాయుతనూజాడెగాంచబోలునం । చనరఘువీరుడేమిజనకాత్మజబేర్కొని
మాటలాడెదీ । వనరవిజాండనెందశరథాత్మజగాంచిరత్వత్సభీమణిక॥ గీ॥
పవనకాంగదులటుగానిపగిదియైన । దొక్కినెతుకెనామధుపనమునట్లు ।
గానీకొంబుగాంచిరక్కవులుజనక । కన్యననిమేనమామనుగాంచి పలికె॥
క॥ మామాభయమేటికిచని । యామారుతిమొదలుగాగనగచరవరులక॥ సే
మమునదోడితెమ్మన । నామాటకుసంతసించియాదధిముఖుడుక॥ అతివేగుం
డై॥ చ॥ చనిష్టవగేందుర్లారరఘునత్తముడుకరవిజాండుమిమ్ములం । గనుగొ
నువేడ్కనకబనిచెగావునమీరరుడెండనంగపా । వనియునునాదిగాగలుగు
వానరులంబువీధివైనతే । యునిగతివచ్చికాంచిరిపయోజహితాత్మజాతతుక్కు
లీనునిక॥ శ॥ ఇట్లుగనుంగొనిముందరరామచంద్రునకుసాష్టాంగదండప్రణా
మంబులాచరించినలువంబడిరండు పవమాననందసుండు కౌసల్యానందసునకి

త్వః॥ శ్రీరామనకాంజనేయుడుసీతావృత్తాంతముదెలుపుట. ॥—
త్వంఽస్మి॥ కనుగొంటిమిథీలేశుకన్యకారత్నంబునచటనిరామయయగుచుద
రూపురూపావృత్తుంబుచెంతమీకుశలంబునడిగెనెమ్మదిలోననుడుగదెపుడు
బంధంబువేమరామాయనుచునుండునుదానవాంగనిలెల్లతన్నుగొలువ॥ కు
రంబుప్రాణభిక్షొకగట్టరుకంటసిరునించుచుబుద్ధినిన్నదలచు । చుండునే
బుప్రకృతిపాడజేరిమీకధావళులెల్లనులోకమాత । యైననద్దేవికెరిగిం
రయుతుడుదేహిబ్రాహ్మణితిరామభూపాలయపుడు॥ ఎట్టులనిన॥ చ॥ ఇనకు
నిబుద్ధినెపుడునాత్మశబ్దకుకై ద్రుంచిగాధిపు । తుగ్గినిరుణించిగౌతముని
సీకువలసినపరమధమముక॥ హననమొనర్చిభూతనయనందిపథంబు
భజనగావింపుదునిని॥ వ॥ జేసిజనకాజ్ఞానిజానజాడున్నహీజయుక॥ సీ॥
నొసంగునంతశుద్ధతత్వచభవైకుంఠకాంతనసురుదేగోలుపోయి॥ చిననా

ధనుకునితోడను మైత్రి యొనరించి యతనికింపుగ వాలినడుగుపరిచి । సంతభా
 నుతనూజాడతి బలాధ్యులబుక్షవానరాధిపులభూవలయుమెల్ల । నవనిజగన
 బంచెనందునే నొకడు మద్భాగ్యంబుననులంకపరగజొచ్చి । గాంచితనిరామ
 భూపాలుకాంతసిచట । నాదుకష్టంబుఫలియించి మోడమొదవె । ననెనకను
 విచ్చిచూచి యుష్వనితయిట్లు । అనియె శ్రీరామదాసుడననుచు సెరిగి ॥ క ॥ కర్ణా
 వృతతుల్యములయి । వణింపగబోలునట్టివాక్యములేసం । పూర్వకాయక
 స్కుడుబల్కెనొనిరాగయములుయేనినిచటసిలువగవలయుక ॥ వ ॥ అనియ
 ప్పతివ్రతాతిలంబుబలికినయేనును శాఖాగ్రంబుడిగిచరణకమలంబులకు నమ
 స్కరించి దూరంబునముకుళితకరకమలుండవైనిలిచిననమ్మహీనంబనయూనా
 దువృత్తాంతంబంతయునడుగయేనును సవిస్తరంబుగా నెరిగించిననమ్మకుండె
 నంతనరిందమాభవన్నామాంకితంబగు ముద్రికార్థత్వంబొసంగినసంతసింపి
 శిరంబున బెట్టుకొనినన్ను విశ్వశించియిట్లనియె॥ చ॥ కనుగొనవయ్యయ్యయ్య
 రకొంతలమధ్యమనందుభీతిచే । ఘనమగుదుఃఖమొందియిటుగ్రాగుటలంత
 యుసివెరుంగగా । మనవియొనర్చురామనకుమారుతియంచన యేనుబల్కి
 తి॥ జననిరఘూత్తమండునినుసంతతమందలపోయెచుండెడిక ॥ వ ॥ ఆ
 హారాత్రంబులునీదువాతకనెరుంగక ॥ మ ॥ మదిజింతింపుచు నుండునె
 ల్లప్పుడు శ్రీమంతుండురాముండునే । నెడవేగంబుననేగిబల్కగనకీశేశుండుత
 మ్మొండుబల్లి । దులౌవానరయూధపుష్ గొలువదోలీలకనురారాతినింగద
 నటోడెనడంచిస్వాంకముననికగైకొంచునంతోషియె॥ గీ॥ జనదుసాకతపు
 రికిగావువచుతల్లియానవాలిప్పుడొసగుమయ్యవనివిభుడు । నమ్మనటులన్న
 తనమదిసమ్మతించిరమణికరుణించితనశిరోరత్నవపుడు ॥ వ ॥ ఇట్లుచూ
 డాంతరస్థంబగునిమ్మహారత్నంబుగరుణించితోల్లిటిచిత కూటనగంబునంగలు
 గునతిరహస్యంబగుకాకాసుర వృత్తాంతంబెరింగించి సాశ్రులోచనయై మి
 మ్ముంతలంచిసీ॥ అడిగిననుముద్రైన్యముబావుమనుమునామనవిగాముద్దులమ
 రదయైన । లక్ష్మణుతోడమాలగనాడుఫలమిప్పు డనుభవించుచునుంటిననుము
 యింక! టమియించిమీయన్నకరుణబుట్టెడుట్లుబలకంగదేయని పలుకుమను
 చు! దుఃఖించెనేనుతదుఃఖోపశమనంబులగువాక్యములుబల్కినచట వెడలి
 వానివనమెల్లపెకలింపివైచివానీ । భటులసమయించితత్పుట్టులబట్టిచంపి
 పురముడహియించినీపాదసరసిజములు । గాంచనేతెంచితినిమించు కాంక్ష
 తోడ॥ వ॥ అనినరఘునందనుడు సంతసింపివచనందనానీహానంచుమహా

తాగ్యంబుతోల్లిచేవతల చేతనైననూనరింపబడదు యింక నీకు ప్రత్యుపకారంబేనొనర్పంజాలనాదు సర్వస్వమ్మునుగైకొమ్ము యిదియునుంగాక హరి పుంగవాపరమాత్మనగు నాదుదుర్లభంబగుపరిరంభణులుగంటి వతిధిన్యండ వనుచుపెద్దకడవు గాథాలింగనంబుజేసి బాష్పజలపూరితలోచనుండై యత్యంతముదంబునొండెననుచుమహాదేవుండిట్లునియె॥ చ॥ అనుదినమేమహాత్ము చరణాంబుజముల్లలసేదలంబులకొక మనుజుడుపూజసేయగననుస్తకుభావ హమైననూగకముకొక గనునొగొయట్టి రాఘవునికార్యమొనర్చిమహాఃటాక్షముంగనినమరుత్తనూజునకుగొరియసాధ్యములొకగల్గునే॥ క॥ అనిశివుడం చికకెరుగిం చినగతివిధినారదునకుజెప్పినవ్యాసుం । యనువాక్కుబల్కె-ఇను డం!చనియెనుసూతుండుకౌనకాదిమునులకుకొక॥క॥మునిసముదయపాపతమో దినకరవనజడళనేత్రధృతరథచరణాననకసనందననుతపద! వనరుహకస్తూరి రంగవసుధాసంగాపంచచామరము ॥ దిగంతసంతతప్రకీర్ణదివ్యకీర్ణశో భితా! ఖగేంత్రవాహనస్వలోకకంటకాసురాడహా । జగత్ప్రియైకప్రేక్షణా నుసార్యమాణసద్గుణాద్యగంతభక్తభాగధేయధీరంగనాయకా॥ *
గద్య॥ ఇదిశ్రీమోరుతోటముక్తిశ్చరప్రసాదలబ్ధకవితాపవిత్రకోటమరాజు భాస్కరమంత్రిపుత్రనాగయామాత్యప్రణీతంచైన శ్రీమదధ్యాత్మ రామాయణంబనుమహాకావ్యంబునందు సుందర కాండముసర్వంబునేకాశ్వాసము. *

శ్రీమదధ్యాత్మ రామాయణము - యుద్ధ కాండము.

శ్రీరంగనాయకీముఖ । వారీరుహ సహస్రకిరణవరకావరీ । పీఠనడన సిఖిలధరా । భారవిధారణస్వభక్తపాలనరంగా ॥ గీ ॥ అవధరించుమును హినతైలాధినాథ । కన్యకామణి కన్నీలకంఠుడెంతో । ప్రేమదక్షిణోత్తబ లికెశ్రీరామపుణ్య! కథలుసద్భక్తజనసుధానదులుడెలియ ॥ ఉ ॥ అంతస మీరపుత్రుడు! యంబునతాగనిసంతరామధూ । కాంతునితోడబల్కుగనుగార చిముదంబునబొంగిసాహస । స్వాంతభవత్సమానులునరామరకగకములం దునెల్లెడకొక । చింతయొనర్పగల్గుదురెనెండితవికమదిన్యూనుఃఖియిత్ ॥ చ॥ అదియునుగాక ॥ గీ ॥ ఈయకూపారమువీళినెవడుదాటులొకదగ్ధంబొ

నర్పిసిన్ధుంకతోడ మరలిజనుడెందుగానకింకర్యంబు । నేనమనునెందు
బడెనందుచేతనిపుడు అనుచురియను ॥ నీ ॥ మిత్రాస్త్రబునిబోలుటకుండును
చూడంగగలుగడింకిక మీదగలుగబోడు । యేసులక్ష్యమునకీ శేరిండునకు
వంశమవనిజగాంచుట నసలనుతుని । చేతనిచ్చునము రక్షింపంగ బడితిను
య్యతివదాగుగ నేడు వెదుకబడియె । గానభీషణమత్స్యకచ్చ పాకేంక మోచ
లధిదేర్కొనబుద్ధికలకనొందు । గడవశతయోజనంబుల పెడవుబాద । నెన్ని
ధంబునదాటెదనిందుముభిని । గాంతు నెట్లాకొనినతత్త్వముమెరిగిభా
నునందనుకీర్తినిపలికెనపుడు ॥ ఉ ॥ చింతలనేలభానుకుక శేఖరవాధికయ
నంగ నెంతదు దాకంతపరాక్రమముల్పచనతాత్మ్యజవాఘ్నలుబాడు వాన
రుత్ । పంతములాడినవసుపావకునయిననుజోత్తుమంచుబత్ । గంతులు
వైతరభ్యుదయకౌశలులందరునీకుబాడగక ॥ చ ॥ మరియునుచింతకార్యగ
రిమంబులడంచునునట్లు గాకనం । గరమునకైక్కివు పటుకార్తుక మెక్కిడిని
ధుముందరక । సరసిజసంభవాదులునుజాలుదు కేసిలువంగచింతబో । దరు
ముముతస్నిమిత్రములుతాకొనితోచుచునన్నవిచ్చటక ॥ గీ ॥ గానమనకిప్పు
జయలక్ష్మీగలుగునిక । మింపనవ్వాధికదాటియాలంకజొచ్చి । దైత్యుడను
మునుపాయంబుడలపవలయు । ననినమదిమెచ్చివాయునందనునిగాంచె ॥ చ ॥
పవననందనా యింక నెన్నియు పాయంబుల వైనమహాగణకవలం భువంబు
నిశ్చయంబైనను దేవదానంబులకును దుస్సాధ్యంబగు నాలంకాస్వరూపంబె
రింగింపు మంతయునెరింగి వలయునుపాయం బొనరింపంబోలు ననినహను
మంతండును కరంబులుమొగల్గి యతివినయంబునతాను గనినంతకట్టు నే
రింగించు వాడై మట్టయె ॥ నీ ॥ వివశయ్యో ఘనాధవనధిమధ్యంబునజగు
త్రీకూటుంబునుకైలమొకటి । యందులంకయనంగనమరాధిపురముకాంచన
సౌధములచేనదనరుచుండు । నొకనిమెచ్చిచిదాధ్యకలాకరు తత్పురిమం
దుగలరుయెనునులంకగాల్పిగాని । బలములో నాలకభాగంబడంచితయంత్ర
ముత్ పిరివికవడికింక । మీరువిచ్చేయనగడలేరుగాన । వేగయత్నము
పునుడివేళననిన । సంతనమనొందియారామచంద్రుడపుడు । భానుజని
తోడ ట్టునికలికెరరుణె ॥

—శ్రీరామాయణవానరపీఠాననమీతముగలం మీదికివండై త్రివేదబటగతి—

చ । రివినుతయము హూతకమలిరవ్యమునా కెనయంగలంతిమైగవ
యగ్గననా భువనకటకబట్టినపులిమిద్రదాం । భవనిగనిచ్చుకూశక

మునదాకొనిచంపియయోధ్యకున్నమో । త్వవముగజానకింగొనుచు సయ్య
ననేగదనింకసిప్పుడుక॥౪॥ నాకునుమేలుగలిగెడుతెరంగున దక్షిణాంగంబులద
రుచున్నయవిలంకా ప్రస్తానంబునిరూఢంబిట్లుగావున వెగంబమనసేనలవార
లకుంబ యనంబు సెప్పుచువ్యాపీనులకు వెనకమందరనుభయపార్శ్వంబుల
నుద్దండతరు శిలాపాణులైనిలిచిదండనాయకులతి ప్రయత్నంబునరక్షింపవల
యునేనును సుమిత్రాపుత్రుండును వాయుజాంగదులస్కంధారోహణంబు
జేసిచనుదెంచెదము భానునందనానీవునునాతోడనేయుండుము గజగవయగ
వాక్షగంధమాదేన నలసీలమైందద్వివిదజాంబవంతాదిభల్లుకప్లవంగసేనా
వల్లభులును నప్రమత్తులైబలసిజనుదెంచెదరనుచు సుగ్రీవలత్కృత సహితుం
డైయతిహషణంబున రామచంద్రుండునునక్షత్రగణ పరివేష్టితుండగురోహి
ణీచల్లభుసొంపున సేనామధ్యంబుననిలచెనాజగత్ప్రభుండు సేయును త్యాహం
బునకుననురూపంబుగాకామరూపసంపన్నులును వేదండతుల్యులునునగువన
చదులాసమయంబున॥ సీ ॥ వాలముల్కుద్దాడువారుగంతులువైచునారుమల్ల
లుసరుచువారుచురియు । పాదంబులుదీసిపక్వఫలంబులుదినవారు రఘునా
థదనుజునిదియె । బొరివుత్తుచునువారుధరణియానినయట్లుప్లవగులీక్రియదన్ను
బలసికొలువ । తనుకాంతియాతపంబనదాలభానునిగతినొప్పే నాజగద్ధిత్య
శుండు । మరియసంతులతోకలుజరచిచరచి । శైలములుదాటియవలిలజను
చుచనుచు । వాసిగనుసింహనాదముల్లేశిచేశి । వాయువేగంబుననునేగుత్తా
రుకపులు॥౪॥ ఇవిధంబునరామచంద్రుండను పెన్నిధానంబుపాప్రై యునికి
జేసిను హోత్యాహులయియ హోరాత్రంబులు యించుకంలైనను నిలు
చకజనిచని॥ గీ ॥ సహ్యామలయాచలంబునునకలకాన । నములుగనుగొంచువి
విధమైవ్యములతోడ । జనియపారంబుభీమనస్వనమువత్స్య । కచ్చపాకీణా
మగువార్ధి గాంచెరపుడు॥ ౪॥ ఇట్లుదక్షిణపారావారంబుగాంచి లక్ష్మణు
డుచువాలినందనుండిగియెనప్పుడు రాఘవుండు॥ ౪ ॥ అసలతనూజుడిగ్గిని
హోరాత్మజుగ్గొనియింతవట్టుచే । తనునటునట్లుజేసితిమిదాటగనింకనకశ్యమై
ననీ । వునునునైనైవ్యముల్ గొనిమహోపధితీరమునందునిల్చిమీ । మనముల
దోచుచందములమంతనముల్లనిసేయుడంచనక॥ ౪॥ ఇవిధంబునసుగ్రీవుండు
నురీ త్యాకరతీగంబున మైవ్యంబునుడించిదండనాయకులం గాచియండనియో
గించినవారునును హోన్నతరంగాధ్యంబును భీమనక్ర భయంకీర్తయను న
గాధనలిలంబునుగగనాకారంబునునగు మకరాలగ్రంబుగనుగొని కడుదు

భుతులై క॥ మనరఘునాథుడేవిని । గొప్పోయినదనుజునిపుడెగుల్చెద
మైనక॥ వననిధిసంసారాణకవ॥ మనుబోలెనపారమగుచు మొనసెన్చి
చటక॥వ॥ ఎవ్వధంబునందాటి లంకానరగంబుగాల్చెదమోయించునందరు
చింతాపరులై రామపాశ్వర్థంబుననిల్చిరంత నద్వితీయుండునుచిదాత్మయు
నొక్కరుండును పరమాత్మయుననాతనుండునునగు రామచంద్రిండుదేవ
కార్యంబుకొరకు మానుషవేషంబుధరియించెంగావున మహాత్మరంబగుదుః
ఖంబుచేతనావృతంబై జనకరాజనందనందలంచి బహువిధంబులవిలపింపం
దొడంగెమరియును॥ చ॥ తనదగునుస్వరూపమునత త్రమెరిగినమానవోత్త
ము॥ ల్లవరటదుఃఖసంఘములగన్గొన తద్రీఘనాథమూర్తికిం । పునమగుని
యెరుంగమినిగల్గెడు శోకములోభమోహముల్పై నెపదుకోర్కీధమావళాభయ
పీడలుజెందునెత్తెలనందనా॥ వ॥ యాయజ్ఞానచిహ్నంబులపురమాత్మయం
దునెట్టులుండుదేహభిమానలకుండానిలేనివారలకునునాత్మజ్ఞాన సంపన్ను
లకునుదుఃఖంబులులేవుబుద్ధినైమకల్యంబున రెండవపదాధికంబు లేదనియె
రింగెనేని పరమసౌఖ్యంబుచేకూరునింక గాఢనుష్ఠప్రియందు మనంబులీయం
దెనదుఃఖంబు ప్రాపింపదట్లుగావున నభిలషింపంబులకు మూలకారణంబు
బుద్ధియునుసంశయంబగునదియునుంగాక ॥ గీ ॥ నిత్యుడుపురాణపురుషుం
డునిత్యసుఖుడు । నధికడునిర్మలగుడుపరమాత్మయయ్యు॥ వెలయుమాయా
శౌణంబులగలసినుభియు । దుఃఖియునురాఘవుడనంగదోచుచెలియ॥ గీ॥అ
నుచువిమలాత్మయైనయయ్యుచలతనయ । తోడదక్షాద్వరధ్వంసుడీడకైన॥రా
మచారిత్రమిదియుమారమణియునుచు । బలికియవ్వలితెరగును పక్కిమించె
అంతలంకానరంబునరావణుండు॥

—* రావణుడుమానుమంతునిపరాక్రమంబుదలంచిచింతించుట *—

ఉ॥ మారుతియట్లానచినయమానుషవిక్రమమాత్మలోపలం । జేరిచి
మోమువంచిబలుచింతతోమంత్రులజేరుపల్కెనో॥ శూరవరేణ్యులారయిటు
జూచితిరేయొకవానరుండుకూ॥ పారములీలదాటిమనపట్టణమంతయు జొ
చ్చిభూసుతక॥గీ॥గనివనంబెల్లపెరికియత్తునిమఱియ । బాలకునిద్రుంచిపుర
ములాంగూలవహ్ని॥ భస్మమొనరించిచనియెనిభళాయముతోడ । నహహ
యిటువంటిష్టవగులెందైనగలరె॥వ॥మరియుబలపరాక్రమ సంపన్నులగును
మృనందరలెక్కగొనకపూర్వ ప్రకారంబునగోప్యనంబుభంగి నపారంబగు

పాపారంభము దాటి స్వస్థచిత్తుడై జనియె మీరును బుద్ధిమంతులగు గావున నింక మనకు గతకవ్యంబగును పాపరంభము విచారింపుండనిన వారి లిట్లు నిరీ॥ సీ॥ పా కశానను బట్టి పగ్గంబులను బట్టి నిలె కా రాస్తలిననుతుండు । జనికు బేరునితోడ సంగరంబాసరించి పొసగై కొంటి విప్రువృత్తంబు మయి యును నీడు ప్రతాప మహి మంబునకు నోడి మెచ్చు బుట్టగ కూతునిచ్చి జనియె । కాలదండ మొకింత గడన సేయవ నేక చైత్రనాడు కులు సీభృత్యవరులు । గానశంకింపనేల యువాన రుండు । వానరుండని యపుడు గర్వంబుతోడ । యేము పేరు యొనర్చిననింత చే సె॥ గాక నిలిచిన బ్రతికిపోగల జెనాడు॥ అయినను॥ క॥ ఒక రొకరిని బంపుచు తు మకక రాలు మధ్యమండమానవ మకపి । ప్రకరంబుగ నొనరించెద । మిక మీ మకుంభకణుడిట్లు పలికె॥ ఉ॥ సీపుదలంబు కార్యమది నిక్కము దానవ వంకనాశనంబావను ధాను తాధిపుడయ్యాకరుగ న్నొన నేరవైతివా । ధూవిధు డింక జూడనిను పొంక మడంపక బోవనిచ్చునే । రవణరామతంద్రుడు పరాత్ప రుడెవ్వడటంచేరింగితి॥ క॥ నారాయణుడివిధమున । శ్రీరాఘవడయ్యెల త్తి సీతయనంగె॥ ధారుణినుదయించెదురా । చారులనడగింపక మలజన్ము డువేడె॥ సీపును॥ క॥ గాలముమీనముమ్మంగెడు । పోలికలొకైక మాతభూ నుతస్వకులొ॥ మ్మలన మొనరింపగనీ । వీలంకకుడెచ్చితివి సురేంద్రవిరోధీ॥ ఇదియకాదు॥ చ॥ అనుచితమైనకమకచయమంతయు సేయక నొప్పెనీదుచే॥ తనుకనే మొనర్చెదపుదాకొననైనను దోహదతుకనీ । యనుబుడ గానస్వ స్థహృద యంబున సెల్పుమటన్నకుంభక । బునివచనంబులున్ని నితనూభవు డింద్రజిదాహ్వాయుండను॥ క॥ సంపుముదాశరధులబల । సంపదలడగించికి శసముదాయములక । జంపిభవత్సముఖంబున । కింపుగజనుడెందునేనయి వుడనిపలుకె॥

—* విభీషణుడు రావణునకు సీత శిష్యుడు. *

చ॥ అప్పుడు విశుద్ధబుద్ధియు సురబృందసన్నతుండును బుద్ధివంతుల లోనగ రిష్టుండును పరమభాగవత శ్రేష్ఠుండునునగు విభీషణుండు శ్రీరామచంద్రవి మలచరణకమలయుగళంబు చాత్కిణ్యహృదయకమలంబునందిడు కొనిరావ ణునభాభవనంబునకరుగుడెంచి యామందోడరీవల్లభునకుంబ్రాణమల్లియుచి తాననంబునంగూర్చుండి కొలువునంగల్గుకుంభశ్రవణాదిమహా ప్రమత్తయా తు ధావనగళంబులం గాంచి యితివిస్తయంబున వారలందరు సేనుడుడధర్మా

నుకూలంబునగువాక్యంబులదశాననునకీట్లనియె॥ చ ॥ పరగగకుభోగ్యుడును
పాద్యుడుమేఘునినాడుడుకమహా । దరుడునకుంభకుంభులును దాశభు
ల్వరభాపపాణులై । దురముననిల్చితీవ్రమగుతూపులుపైపరపంగనిల్చిరే । క
రములుకంధరంబులుచకాచకవైచనువారుగావునక॥ ఇదియకాదు॥ క॥ పీ
తయనుదుర్భరగ్రహ । మీతెరువుననినుగ్రసించె నికనైననుధా । త్రేతలనా
ధునకయ్యన । సీతనయనాంగువిడుచునినప్రాణముచేక॥ క ॥ షడియను
రాఘవుడుభకర । శరములుమనలంకజొచ్చినకలబలంబుల । బరిమార్చక
మున్నెఱుఱాకరిసీతనాసంగిమమ్ముగావుముకరుణక॥ ఇదియకాదు॥ మ ॥ కు
లశైలాధులు సింహవిక్రములులాంకూలాధ్యులైచుచుం । ప్రియచేతకన
ఖపంక్తిచేతదురములనల్పన్నుపాయజ్ఞులం । దలఘుల్యానరులింక వారుమ
నమైదండెత్తకన్నున్నెఱా । తలనాధాగ్రణిజేరుబోదుకరుణక వైతేయ
పంకాగ్రణి॥ ఇట్లుగాదేని॥ క ॥ నినువిడువదుపాతాళం । బునగొచ్చినజము
నిగనినపురహరువీక్షిం । చినదేవనాధుజేందిన । ధనదునిమరుగునకుజనినతల
గకన్దుంచుక॥ వ ॥ ఇవ్విధంబునశుభప్రదంబులును హితకరంబులును పవి
త్రంబులునుంగాగవిభిషణుడుపలుకు వాక్యంబులకులికిపడిరెట్టింపిన కోపం
బునమృతిబాంధవువాని కిడివ్యాపధంబులైనను ననహ్యంబులైతొడు భంగి
కాలచోదితుండైరావణుండిట్లనియె॥ క॥ ఏనాసగినభోగంబుల । మేనుబలి
ష్ఠించికిందుమీదెరుగకనా । తోనెదిరించెదవహీతుడ । వానాదినయంగత
మ్ముడందురెనిన్నుక॥ క ॥ శత్రుత్వముమదినుంచుక । మిత్రునిక్రియమంటి
వీవుమిత్రద్రోహీ । గాత్రముఖండింపనెవ । బృత్యవునకు దోడువలుకు
జెనునొకొకనిక॥ వ ॥ ఇట్లుగావునననార్కులతోడమక్యతఘ్నులదోడనుమా
కుసాంగత్యంబుఘటియింపనేరదిదియకాదుజ్ఞాతియైనవాడెల్ల కాలంబుకీడు
దలంచుచుం గావునసీతను నవ్విధంబయనినత ద్వాక్యంబులువినిసహించకవిభి
షణుండునుగదాపాణియైనల్వరుషంతులంగూడుకొని యంబరంబునకెగ
సిరావణంగనుంగొనె॥ క॥ జనకసమానునిగనునిను । గనుగొనినీబ్రతుకుతె
రువుగరపినసీతక । ననుదూలగనాచితివిక । కనుగొనియెదవాఫలంబుకాల
ముచేరెక॥ అదియెట్లుంటేని॥ సీ॥ కాలుండుఁ ఘనాయకస్వరూపముతోడద
శరధాలయమునతగజనించె । జనకభూవిభుగృహంబునసీతయనగమృత్యువు
నిదుకొరకుగంభవమనొండె । వారలిద్దరుమహీభారతమంతయుమాన్వజను
డెంచిరిపారిపనుపుచేత । హీతవాక్యములొకింతచదినుంపవారాముడభి

జనై ॥ క ॥ శరణువారలబ్రోవగఁబిరుదువహించివలయు ప్రియముగ
 వీనిని । చరణంబులశ్రయింపగ । ధరణీశ్వరవచ్చినాడదయజూడుననుక ॥
 ౭॥ ఇట్లువిహాయము మాగఁజుననుండిబలుకువిభీషణ వాక్యంబులుకురామ
 భద్రుంగనుంగొనినుగ్రీవుండిట్లునియె ॥ క ॥ మనుజోత్తమవీడరయగఁదనుజు
 డుమాయావినీదుతరుణినిగొనిపోయినపాపకముతమ్ముడు । మనవివరముల
 రసీదునుముచుదినరుదెంచె ॥ వ ॥ ఇట్లుగావునవిశ్వాసంబునకనర్హుండాజ్ఞ
 యొసంగదరేనివాని దేహంబునింతింతలుసేయింతునాకు నితైరుంగునదోచు
 చున్నయదిచిత్తంబు కొలందినవధరింపుండనిన మందహాససుందర వదనార
 విందుండైరఘునందనుండిట్లునియె ॥ క ॥ నిముసమునకసమస్తధరణీనలిద్రుం
 పస్యజింపనత్యయిం । పమరెడునాకునేడభయమాతనికిచ్చితిదోడితెండువీర
 మునెడినీదునాడననిప్రాంజలిచేసినబ్రోతునందుని । త్యమజెలువొందుమద్ద్ర
 తముతప్పుదుసత్యముసత్యమంచనక ॥ వ ॥ ఇట్లొంకసారైన సీమాడననిశ
 రణంబుచేడిన సకలభూతంబులకును నభయంబొసంగెదననుచుబలుకు రఘు
 నందనుసత్యభాషణంబులకు హావఁజునొంది సుగ్రీవుండును యథాన్యా
 యంబుగవిభీషణునిముందటికిందోడితెచ్చెనంత ॥ మ ॥ శరచాపాంచితబాహు
 నీలజలదశ్యామక బ్రసన్నాననాంబురుహుక శాంతుసలక్షణుకగని మహా
 మోదంబుతోసాగిమ్మి । కిరమావల్లభుడంచులేచినుదుటక గేత్తొడ్చిన
 ద్భాషణస్ఫురణకసన్నుతిసేయ దాదొడగనప్పూర్వామరేంద్రుం డొగికా
 డ ॥ నీకిదెవందనంబుధరణీతనయావరరామధూపరా । నీకమ్మగేంద్రభక్త
 జననీరదప్రార్థనమీరక్రూరద । ద్వీకరతుల్యదాపపటువిక్రమరావణగర్వయా
 మిసికోకసమాహపర్యకపికుంజరమిత్రపవిత్రరాఘవా ॥ గీ ॥ అమితతేజ
 సేమహాత్మనేశాంతాయ । యభిలజననభరణహననమూల । కారణాయమా
 నిగణవందితాత్మీయ । వాస్తువాయితేనమోస్తుయనుచు ॥ మరియునిట్లెఱ్ఱుతి
 యించె ॥ నీ ॥ దెలియంగనీవనాదిగృహస్థుడవు లోకములవారలకునెల్ల ముఖ్య
 తముడ । వంతంబులేనిరామాఖ్యుడవునుగాన మరిమరినీకునమస్కరింతు ।
 జగములుగలిగింపసం స్థితిగావింపవిలయంబునొందింపవిభుడనంగ । దనచిత్త
 మరుగుభంగిహోవగలడనస్థావరజంగమాత్మకములైన । భూతములవ్యాపక
 వ్యాపధూరిమహిమ ! బయలతోపలదగు జగన్మయ్యుడనంగ । వేదములజా
 టుదొరివినభేదమోద । రహితగతకామకోపశ్రీరామధూప ॥ వ ॥ దేవాభ
 వదియ్యమా యానుహేమంబున మనస్థిబుభ్రమింపించినప్రజ్ఞాచులై పాశపు

— శిశిరాముడు విభీషణున కభయం బొసంగుట. —

లియపుడు || అవియెట్టులనిన || సీ || అతిరహస్యము సుభావ్యతముచున్న శ్చ
యంబిచె విభీషణునికునెరుగనేతు | యోగివర్త్యులు వీరరాగాలు మృచ్ఛ క్తుల
తిశాంతులగువారలాత్మయందు | ననుదలంచెద లేను నచటబైదగాన సీవు
సుశాంతసద్భావివగుదు | కల్లపావహుడవై నదుభ క్తిననుగొల్పు ముచు
సంసార ఘోరాభిదాటగలవుమత్స్య త్రికరముగా వెలయునీదు | స్తోత్రమేవ
రయినవాసినసాంప్రమీర | వినిజదివినసారూప్యమునగలుగు | నివిజంబ
నికగుగజెన్నొందనపుడు || వ || భక్తరత్నలుండగు రాఘవండు లీత్యులుం
గనుగొని సుమిత్రానందవా వాదుసందర్శించుల నగుఫలంబుగనుంగొనుము
వేగంబనముద్రోదకంబులు దెప్పింపుమీతులుంబ అంకారాజ్యంబునకు విభీషణు
నభీషిక్తుంగావించెదననినతండును || క || ఎంతవడపురవిరజననీకాంతు
లు మేదినియు నాదుకథలునిలుచుదా | నంతవడవివ్విభీషణు | డెంతయులంకా
పురంబునేలెడు సుభద్రై | వ || అనినిదేశించి సముద్రజలంబులు దెప్పించి
సచిలసులత్నలునియోగించికాశ్వతంబుగానభీషిక్తుంజేయించెనంత || గీ ||
సాధుసాధువసుచునకలవానరులును | పొగడిరెలమిరామధూతలేంద్రు | న
రక్కతనయుడప్పుడవిధిషణు గాంచికూమి నెరయబరికె కుధరతనయ || చ ||
వినుపరమాత్ముడైచా ఘవీరునిదూతలమందనిపురా | మునిసుపరిగ్రహంబు
ననుముఖుడపంకసహృద నౌదశా | ననుబరిమార్చరామనికనక నిభానుజ
లోకనాయకుం | డనదగురామమూర్తికాకినహేయమున దృఢేనంతవాడినే ||
గీ || ఇంకదాన్యవృత్తియేవొనరెదమింము | కూడికక్తికలుగుగొలదినన |
పజ్జ్రికంతుచేతబనుంగబడిశుకుం | డనునిశాచరుండువిహేయసమున || చ ||
నిలచినుగ్రివునింగనుంగొనిభానునందనా మత్స్య భ్రండుగుడశాననుండువనదు
వాక్యంబులుగాగనీకెరింగింపువన్నతెరంగువినుము || చ || ఎవయగగొప్పు
యింటజనియించితి చెక్కుడువానరాళికిం | దనయుడవంశుమాలికినితంము
నిబోలుచువింకనాకునీ | వలతయుగాదువేగొకనివల్ల భద్రాచలనీకదేవిబాం
మనుముష్టకం నైవ్యమలనందరతోలుకబుద్ధితోడుతక || ఇట్లుగాచెని || గీ || సు
రలకై ననుకనుపిచ్చిచూడదగని | లంకనిస్సారులగునట్టిస్తవగమనుట | కీటకం
బులకెటులోటుపాటునొందు | ననియెననిపల్కుచునిపల్కెనగదలేంద్రా ||
అనినవినిష్టకంగవీరులతిరయంబున || వినిపిధికెగనివాంక | ఘనగిర మచ్చి
ప్రహతులకంతగతప్రా | ణునీయ రామచంద్రుని | గనుగొనియెలుకె

త్రిపలికకడుభీశంధై ॥ మ ॥ చనునేమాతలసిట్లానర్పుటలు రాజశ్రేష్ఠ
 మకాంబెవేదనసైపంగనుజాలబ్రోవగదనే చాత్పవ్యమాహింపపే । యని
 నక్రపుణ్బుడు గానవారలనుబాగుకబల్కెబల్కంగన । ద్దనుజుండంబరవళికా
 యైమిహీపుత్రాణింతుసోచ్చగతక ॥ ఇట్లునుగ్రీవుంగాంచి ॥ క ॥ ఏను
 నపల్కెదదనుజ । గ్రామణితోననినవాకతియత్నమునక । రామునిచేత
 నునుతకాం । తామాశ్యసమేత్యముగనునడతువనుమనెక ॥ వ ॥ మరియునక
 లలోకనాయకుండగు ఘృహయకు నారీరత్నంబునుందోడితెచ్చి కలంబునే
 లంగలుపుటకజంబు గాదనుచు నెరుంగంబుకుమనినప్లవంగవీరుడును ఘనా
 థురాజ్ఞునిశాచరుంబట్టిబద్ధుం గావించి రంతమన్న రావణప్రేతుండు శా
 దూకుండను దానవుండొక్కండుజనుదెంచకపిబలంబులంగనుంగొని భయం
 బనబరచిన రాక్షసుండగు రాక్షస కెరుంగింపవాడునుచు రాక్షసమా గరుడి
 డయ్యుండెనంత రాక్షసుండునునిజతరంగభంగనిస్వతంత్రభూత కమలజాం
 డంబగుమక రాజయంబుగనుంగొని రక్తాంతలోచనుండై సుమితానందను
 కిట్లయె ॥ శా ॥ రింఘుత్తుంగతరంగుడైపమిరవోద్రేకంబునంబున్వెడ । త్వం
 ఘంబులీముదమందభృత్యునిగతిక దన్తానసామోదియై । వుంఘిపించిమను
 వ్యమాత్రునిగనకబుద్ధినిచ్చారించిమత్తుంఖాలోప మెరుంగకొప్పు లవణాం
 భోతాశివీక్షించితే ॥ మదియును ॥ క ॥ కోతులనీశునిత్యము । నేతునెగురు
 నన్నుగడవసేయండియెఁగూతజలాధ్యుఁడేసిమ । హీతలమనభంగికపులసి
 డెనడిపింతుక ॥ వ ॥ అనిపలికితొధతామ్రాక్షుండదుమక రాక్షసునిజతక

—*శ్రీరాముడు సముద్రునిపై బాణము సంధించుట*

ధ్వజంబుభంగి జెలువొందు దాకాసంబుధరియించి ॥ మ ॥ తుదిలేచుకొనెలు
 వొందుభాస్కరుగతింమాణీరమందుజ్వల ॥ ద్రవంబొక్కటిదీసిరాని కరణం
 సంబల్పిక సంధించిమకదపాధోధిహరించు హాదాడె రామవ్యాపిముకా
 క్తకాం । డవళూరానలకీలలందుభువిదండస్ఫూకావోల్లెగక ॥ వ ॥ నిబిధను
 ప్పుకారంబు గావించి శరమోక్షంబుసేయంగమకిండు మదింబున సుదై ఆ
 వనకాననంబగుధరావక్రంబంతయుం సంవలించుదొంగ నభువిదగ్ధగం
 బులచంధకారంబు బంధురంబయ్యె మకరాలయంబునత్రోభింపుచు వేలాప్త
 లంబుదప్పి యతిభయంబున యోజనమాశ్రదూరంబులోనికింజనియె నందుజె
 లువొందునక్రగ్రాహపాతీకనకరక్కట కాకోవరప్రముఖజలచరానీకంబు

అనిజబీవన శంకాః కేతనం బహువంద్యం చుభనగుప్తంబును విక్ల
 యాధునికము చేసాకాంక్షల జగంబులయొకటొకటి క్రమ తపనలను
 తెలుపించుచున్నవన్నంబులను చూచుచును సుపాదానంబుగాగ కరణం
 లంబుజ్జీవము లంబుగ్రోహలంబుమాత్రంబు కర్మరాధిగాధునికముగాజేసిం
 మ్రోగ్మి-ముపాదానంబుని బాగిరత్నావకంబులనుచును ! భక్తితో
 ముతబాగగనుచున్నంతే ! శ్రీ ॥ కంబునామోమునియధ్యాయము
 బహువంద్యంబుగాధునికభక్తి జగంబులెల్లవేలించుచున్నవన్నంబు
 విశేషజాగ్రత్తగిట్లుబాగినుకలన్నవన్నంబుమాత్రంబు న్నామంబు
 లంబుజ్జీవములను సూత్రంబులగుచున్నవన్నంబు నిజేనొప్పియా
 జ్జగేమంబునై ! తామనజగత్వంబులనుభూతములుబుట్టు ! నరణు కారణం
 బింబుగరణమును ! వెనకబల్కిననీర్భూతినినరణులకు తామనత్వజగత్వ
 నులేరామవంద్యంబుచేసాకాంక్షలనుకలన్నవన్నంబు నైజేతను మా
 లంబుగరణంబులనుకలన్నవన్నంబుచేసాకాంక్షలనుకలన్నవన్నంబు
 మండజనంబులనుకలన్నవన్నంబుచేసాకాంక్షలనుకలన్నవన్నంబు
 సంద్యంబు ప్రమాదంబులనుకలన్నవన్నంబుచేసాకాంక్షలనుకలన్నవన్నంబు
 తాగినుకలన్నవన్నంబుచేసాకాంక్షలనుకలన్నవన్నంబుచేసాకాంక్షలను
 జగిల్రహులనుకలన్నవన్నంబుచేసాకాంక్షలనుకలన్నవన్నంబుచేసాకాంక్షలను
 మీననైంబుగనొప్పునచేయునుంగాక ॥ గీ ॥ తగనివశువులకు అగుచంబుగలి
 బూబుగనినలకెల్ల బాదనముబ్రసిగ్గ ! మదినుకలగునునన్నవన్నంబు
 క్తునియరామమేలుసేసితిప్పుడు ॥ గీ ॥ శరణు జగధీశ భక్తవత్సలరమేశుడై
 నహారణమేలుప్రదానమింబునుమాగకమొనరెదకంబులనుచుచుడంగి ! జ
 నకజాదనుక్తముగనేగుచునుజహరణ ॥ వ ॥ అనియన్నియమనమింబు సము
 ద్రంబునుగొని కరుణాసముద్రుండగు రామభద్రుండుట్లునిరెండు ॥ నాదుశరం
 బమోముకు నాకమొనర్చు భనున్నియక్తనై ! గాబడనంగ లోకములగా
 వునియోకాకటింకనాపుమని ! చాదుమొప్పబల్కినభరాధ్యమదుత్తరభాగ
 మునియొక్కాదుబుభాధసేయదుగూర్చి కలగడుప్రారచిత్తులయి ॥ వ॥ ఇ
 యన్యమోగరాదుకం బచ్చాపాత్తులయి యిచ్చుమదిచ్చుచున్నయనుచోటని
 నరామవద్దిబ్రాండును నలాసేననయ్యుంబుకంబును నిమిషమాత్రంబును నాశీర
 మంశంబులంతరామదగ్ధంబుచేసి సునిష్ఠింపమభుంబు ! చుంబుచి మరలితరాచిం
 బుననిలిచెనంతనాశీరవంబును మునంబునొంబి రామవంద్యంబు ధీ ౧౭

దభిమానంబువిడచి పరమాత్మ నెరుంగుచుపుత్రదార గృహదులయందునిర
 త్తుండవుగమ్ముభోగంబుల దీనినిరయప్రాంతంబులగుజీవులకును శునకసూక
 తంబులంబోలికనకవిముక్తంబులైగలుగుచుండునదియునుంగాక॥ నీ॥ జనియిం
 చితివిపద్ధ సంభవాన్వయమందుబాహ్యుండవువేదపారగుడవు । మొనసి
 భారతవషకమునందుదులకభంబగు కమలాభూమియునధికిఫలద । మిన్ని
 గల్గియుభూమి నవభువిద్వాంసుడేట్లాత్మచాతౌత్కారమమరిమేను । భోగా
 నువశతగాబోవచ్చును పామరుడవైన నీవాక్కరుడవుదక్క । యింకనై
 ననునిక్కాండులెల్లమాని । భక్తితోడుతల్లిరామభద్రునిత్యు । ధిరుపరిమా
 త్తుగాంచితదేవియైన । జనకజనానంగిసౌఖ్యంబుగనుముదనుజ॥ గీ॥ ఇటు
 లానంగియమ్మహీశుభక్తులగుడియందుమిట్లునీవుయుండెదనీ । విష్ణులో
 కమునకువిమలస్వరూపివై । జనియెదవుమహాభువయముచాసి॥ వ॥ గాదేనిపు
 నరావృత్తివడితంబులగుణులలోకంబులనొండెదవుగావున యేనుదిత్తు
 దుహితవాక్యంబులన్నియునంగీకరించి॥ వ॥ హరిపదభక్తిగలుగునుగుణాత్ముల
 తోడనుమైత్రినల్పుభాస్కరకులభూషణులకలితకార్ముకసాయక సౌఖ్యదా
 యులకు । నురతరవిక్రములమరకతోపరికాంతినుకాంతుత్వత్సహాదరనిజ
 సోదరార్కజనదాశ్రితురాఘవులెందురావడా॥ ఇట్లు॥ క॥ ఘడికుండబుడ
 బ్బనభోమణిహుతవహనయనుదాహిమాలయకన్యా । మణికెరుగబల్కితు
 కిరావణసంభాషణముమరియుబల్కదొడంగెక॥ చ॥ అనియిటులారు
 కుండువివిధాజ్ఞతలెల్లనుచాసిప్రాజ్ఞతక । గనెడుహీతోక్తులంబులుక కాలభు
 జంగముభంగిరోషయం । పెనయగవానిజూచికులహీనజగత్త్రయశాసనుకరి
 పు । ఘ్నునిననుశిక్షనేయుదువెకోవిదుభంగిరిపుల్నుకింపగక॥ క॥ నినునిప్పు
 డద్రుంచెదనైననుయుపకారంబుమున్నొనర్చితిడలుగా । వునబ్రతుకుకుంపె
 నింకిటాజనదుండగజనుమువినగజాలదురుత్తుల్ ॥ క॥ అనిపల్కినభీతిల్లుచు ।
 జనియెనుకుండవుతుతనచనదనంబునకో । వనితాయనిపల్కగవిభు । గనుగొని
 గిరికవ్యయనియెకాంచనవననా॥ వ॥ దేవానిశాచరుండయ్యును శుకుండువిజ్ఞా
 నవంతుండగుటకేను హేతువనాయందు లక్యపగలదేని వీనిపూర్వవృత్తాం
 తంబెరింగింపుమన నంతసంబునొందినజవల్లభకుప్రేమధవల్లభుండీట్లునె॥
 గీ॥ వినుముశుకునిచైనవృత్తాంతమంతయు । వీడుద్విజుడుతత్వవిదుడుఘను
 డు । వనమునందునిలచెదనరవానప్రస్థ । నియతితోస్వకర్మనిరతుడగుచు॥ వ॥
 ఇట్లుపూర్వంబున బ్రహ్మాపిష్ఠు బ్రహ్మవిత్తమంఘను నైవనంబునని యోగి

పుడు దేవహితార్థంబును దనుజువినా శార్థంబును చెల్లించునా గాక తోలక - ఇ
వనంబు సలుకుండు శంకెనంతవచ్చి ధంబులయ్యెనెని - ఇట్లు చెప్పుచుండ - ఈ
కొనికొని యుండు నిజనాశకరంబుగావున దానికి విధ్వంసము చేయించులించి యు
వహితుండయ్యెనొక్కనాడు! చనినతలపొట్టకలయినది - ఇట్లు చెప్పి మాంబులు
గస్త్యమానియ! వర్షనమున కేగు దెంచి యభివందితులై సేకుడేత చొరుచుండు
నకునిమంత్రులండగుచు సోయి జలంబుల గ్రుంకుచుండని - ఇట్లు చెప్పినాడు పా
యమిదేదాకొనెనంబున గస్త్యదేవతయై జనుదెంచి తేలియించుకొని - ఇట్లు
అశ్వమొసగెదనెయమివంబునునాకు - ఇట్లు చెప్పినవత్సవములయ్యెను
రసయు క్తమై యాగాంగసంభవం - జనుభవించెనుచు సరిగెనురియు || ౭ ||
శుకుండును నవ్విధంబయెవరించెనంత కుంభసంభవుండు కృతస్మానుండై
జలంబులు వెడలిజను దెంచి భోజనంబునకు గూర్చున్న సహాయంబున || ౮ || శుకు
నిభార్యభంగినుండరిరూపుడై దానవుండు పేచుబూనిమాసి - నూనమాలుబ
న్నిమానుమామిషమప్పిడా సగిచనియెవరు హోద్యలాక్షి || ౯ || ఇట్లును ప
త్వంబును బహువిస్తరంబునునగు నరామివంబుగనుంగొని నిభిల జాగరూపక
శ్రేష్ఠుండగునగస్త్యమునిండుండని కోపసంభరితమాచనుండై యరుణంబు
లగు నేత్రంబులగనుంగొనుచునొరి విప్రాభమాయ ట్లు సేయుపాపాత్ములుగ
లరేయదిగావున నిబ్బంగి కుటిలవత్కనుండవై రానివం బొసంగితిగావున
నీవును నరామివహరుండవై రాక్షసరూపంబున జరియింపుమను చునతీ ఘోరిం
బగుకాపంబొసంగనంత శుకుండును భీతచిత్తుండై కరంబులు మొగిచ్చి || ౧౦ ||
దేవమీరాతనతిచ్చిన తెరగుయేనొసంగితిని గానియితరంబునల్పనాకు - కావ
మేటికియనకొంతనేపుర్ణాన - మాశ్రయించితదానురంబంతదెలసి || శుకుం
దనుంగొనియట్లునియె || ౧౧ || వీసరింపవకృత్యము - భూమిచిత్తనైనచానుడలు
కులమోఘం - చీవును నెవ్వకజగ - ద్రాక్షణరాక్షణువధింపఁ ఘురాఁకు
డై || ౧౨ || భక్తపరాయణుండగు నారాయణుండు భానువంశంబున || ౧౩ || జని
యించిదనుజనైవ్యము - అనుద్రైంపమహాగుభంగిలంకాపురిపై - జను
దెంచునంతవట్టును దనుజాకృతిలుపుమంతదైవముకృపచేక || ౧౪ || దక్షునన
ప్రేరితుండవై యనునందనుం గనుంగొనియమ్మ హాత్ముడతకంబు ముక్త
పుండవై పక్షి కంధరునకు తత్వజ్ఞానంబును పడేశించి పగమయోగి గవ్యంబు
గునారాయణస్థానంబు నొందెదవనుచు కరుణార్ద్రహృదయండగు కంభ
సంభవుండానతిచ్చితివోపాత్తుండయ్యె శుకుండును రాక్షస రూపధరులై

దశాననుసనుసరించియుండె నేడునునిమిలవచనుండగు నగస్త్యువాక్యంబుల
భంగిసలక్షణుండగులక్ష్మణాగ్రజుం గనుంగొని రావణాసురునకు తత్వజ్ఞానం
బునెరింగించి భూసురుండైవైఖాననవగళంబులంగూడి నారాయణభక్తిప
రాయణుండై జరియింపుచుండె నైలనందనా విజ్ఞానసంపన్నుండగు శుకుని
వృత్తాంతంబిదియొక నావలిక థాక్రమంబెరింగించెడ॥

—* మాల్యవంతుండు రావణునికీసీతిసెప్పట. *—

మ॥ శుకుడిట్లేగినమాల్యవంతుండతినంశుధుండుమాతామహుం । డక
లంకస్థితిజెందిరావణభవ ద్వ్యాపారముల్ కూరముల్ । స్వకలంబెల్లిన
శించెకాలమిపు డాగన్నించేంకైనమ । ప్లికగావింపవుమానసం బారుల
యాలికచేరసత్కిర్తియే॥ ఏనుసునీకుమేలుదలంచెదగావున నొక్కవాక్యం
బుబల్కెదనెల్లిన ॥ సీ ॥ ధరణిజయిచటపాదముబెట్టినదిమొదల్దుర్నిమి
తములెల్లదోచుచుండు । నన్నంబుమొలుచునిత్యంబుమేఖాబళుల్ రుధిరంబు
గురియుదుర్వ్యధలుఘనముపురమెల్లనుడుకునొప్పడు దేవలింగముల్పరియిం
చుకన్నులజలమునించు । పచ్చనిపండ్లతో పకపకయనినవృక్ష కాళికాదేవిచు
క్కలునుడుల్లుగాధాభంబులగోవులగాంచుమరియు । మంగులునుగాచు
నెల్లెడమూషకములగుడ్లగూబలునక్కిలుగూయుపగలు । మనపురంబునచే
లరేగిదనుజవర్ణంబు॥ ఇదికాదుక రాశవదనుండునుమండుండునుకృష్ణ పీతాం
బరుండునునైయంతకుండు దైత్యాలయంబులనర్థ రాత్రంబునసంచరించున్వి
ధంబునభవన్నాశనకరంబులైనదుర్నిమిత్తంబులనేకంబులు దోచుచున్నయవి
గావునజనక రాజనందననుసధనంబుగాగ జగధీశ్వరుండగురాఘవేశ్వరున
కుసమర్పించి కులంబును బ్రాణంబును రక్షించుకొనుము రామచంద్రుండు
నారాయణుండనియెరుంగుమవిద్యేష బుద్ధిదలంపకుమెట్లంటేని॥ చ॥ అను
దినమిమ్ముహాత్మునుగుణాఘ్నవిదేహునుతామనోహరున్ । వినుతచరిత్రునిజ్ఞ
గులువేడుకతోడతదంఘ్రియుగ్ధముల్ । ఘనమగునిబ్బవాల్చితుదిగాంచగగాం
తురొత్తద్విధంబునన్ । దనుజవరేణ్యరాఘవుడుతామరసాతనుడు మానవుం
డెలన్॥ గీ॥ అట్టిరామచంద్రుడఖిలహృదాలయు । భక్తిభావనమునభజన
సేయ । నీవానర్చిసట్టినిఖిలదుష్కార్యముల్ । దొలగుభక్తివలనగలుగుశు
భము॥ అనిఇన్విధంబునసీతివంతుండగుమాల్యవంతుండు ॥ క ॥ కులకౌశల
హేతువులుగ । బలుకగతనదైనకాలపక్వముచెలియున్ । బలికెనుక్రియసా

గ్రహణైబలికెదశాననుడువికవపద్మదళాక్షీ॥అదియెట్టులనిన ॥ చ ॥ కృ
పణమునిప్రియుక్మనుజుకీకలశ్రయ రామచంద్రుని । కృపుదొరగా
గబల్కెదపుగన్తోననంత సమర్థుడేనితం । డిపనుపనేలకచ్చు బెదరించెదవా
తనిబంటుభంగిడు । రిన్పుతలింకమానునినువృద్ధనిసైచితిచంపజాలకృగ్గి॥
నీదువాక్యంబులెల్లనునేసహింప । జాలజనుమింకనిలువంగబోలదనిచుజనియె
దశకంధరుండంతసకలయాదు । ధానవర్గంబులునుగొల్వదనరుచుండె॥ వ॥ ఇట్లు
సాధాగ్రింబుననిలచి వనచరస్వైంబులెల్లగనుంగొనుచునాహవంబునకునిజ
స్వైన్యంబులనాయితంబుగండవిని యోగింపుచుండెనంత నవ్విధంబంతయుగ

—* శ్రీ రాముడు రావణునికిరీటుంబుల శరంబుచేబడవైచుట.*—

నుంగొని॥ మ॥ వరకోదండముకలబూనిసురభివ్రాతంబుభీతిల్ల భా॥ స్కరవంశా
గ్రణియథాచంద్రశరముగ్రంభాప్య గానేసెత । ద్వరకాంగేయ మహేంద్ర
నీలిమఖభాస్వద్భూరికోటీరమం । దరశైలాభకిరీటపంక్తిదుములైధాన్రిప్థ
లికకూలగృ॥ వ॥ ఇవ్విధంబువదశాననుదశకీరీటుంబులునొక్కసాయంబు
నేలబడనేసిననతిభయప్రదంబగుతత్కమంబునకునురాసికంబులెల్ల విస్త
యంబునొందిరి యుఖిలవానరులునునతి సంభ్రమంబునవాలంబులెత్తుక గం
తులువైచుచుగర్జనంబులసేయుచు రావణత్తుణులును తత్పాలిత బలుండగు
మూర్తాండనందనుండును జయంబునోండెదరుగావు తయనుచుబలుకందొ
ణంగిరింతరఘనాధుశాసనంబున నాంజనేయాంగదకుముదనల జాంబవంతద
ధివక్త్రితారకేసరి ప్రముఖయూధాధిపతులును తక్కినస్వైన్యంబులునుబ్ర
హ్మాండకటా హంబుచిటిలిపడంబటుసంహనాదంబులుసేయుచుదండధరకిం
కరప్రతిమాన దోషాచరభటసేవ్యంబగు లంకానగరంబు చతుర్ద్వారంబులు
సిరోధించిశైల పాదపంబులనువజ్రాయుధతుల్యంబులగునభిదంష్ట్రాయుధం
బులనునడ్డందైననిశాచరవ్రూహంబుల మెండుదనపక నంతకప్రతిమానులైగీ
టణంగింపదొణంగి రానమయంబున నచ్చటియాతుధానులును ప్రళయకా
టబలాహకవర్గంబుభంగిబైరవారావంబులుజెలంగకుతారశూలభిండి వాలఖ
డ్గప్రముఖాయుధంబులు కరంబులంబట్టితత్పుర ద్వారంబువెలువడి ప్లవంగస్వై
న్యంబులందలపడి॥ మ ॥ గదలకవైచుచుభిండివాలముల దోగకర్వంబుతూ
లించుచుకొ॥ ప్రవరాఘంబులమేనుదూరిచననుద్యత్సింహనాదంబులక । చ
భరైపారగనేసియార్చుచునపిచ్చిన్నరీటుగాబోరిరు॥ న్నదదోషాటభటాభి

వానరచమూమధ్యంబునంభార్యతీ॥ ఇట్లునిశాటులువిజృంభించిన॥ గీ॥ హర
లేసినకూరాస్త్రవగఁమెల్లఁ ఘోరజైలంబులనునొడ్డుకొనుచువృక్ష॥ ముష్టి
ఘాతంబులెల్లనుదైత్యమూకలెల్ల॥ చెండుపడఁజేసిరక్తసుల్పీమగరిను॥ చ॥
వరియునుఘోటకంబులను మానకఘోటకపంక్తిచేత॥ దుత్తుమరుగవైచి
కాల్చులముతోడుత కాల్చులపంక్తిబిట్టుగా॥ జరచిజయైషణంబుల ప్రపంచప
రాక్రమమొప్పబోరిర॥ త్రరుచరవీరులాసురలదాకిదుమారమహీధరాత్మజా॥
వ॥ ఇట్లునిశాచరవనచర పూహంబు లన్యోన్యజనుభిలాషులై యాయు
ధంబులెల్లభగ్నంబులయినను పేరుతీవకనుల్లయుద్ధంబునకుండలపడి పోరందొ
డంగిరయ్యాహవంబువైమానికసిద్ధనిచయంబులకు విస్తయవహించై మాం
సకోణితపంక సంకులధరాతలంబైయొప్పె నాసమయంబున నారాయణస్వ
రూపుండగురఘునాథుకువిమలవీక్షణంబుచది విజాంశసంభవులుగావున వా
నరుస్యైన్యంబులెల్ల నమృతంబుద్రావెడుభంగి మహాసత్వసంపన్నులై విక్ర
మించిరియాభుధానులునుజనకజాహరణపాశ బద్ధుండగురావణుచేతపరిపా
తితులుగావునదైన్యంబునొందివిగత సత్త్వలైప్రగ్గందొంగిరిటు నిముసమా
త్రంబునవతుధాకంశంబగు రాక్షససైన్యంబెల్లనశించె నాసమయంబున॥
చ॥ తనబలముక్కండంగుటయు తద్దయువానరసేనలుబ్బుటల్ల॥ గనుగొనిమేఘ
నాదుడురు కామృకమెక్కిడియాకసంబున॥ తనకజుడిచ్చినట్టి వరదర్ప
ముచేతనదృశ్యదేహుడై॥ దునుమగజోచ్చేవానరులతోయజవత్సవికాలలో
చనా॥ వ॥ ఇట్లుధారాధరమండలమధ్యవతికయై బ్రహ్మస్త్రప్రముఖదివ్యా
స్త్రంబులునిగుడించున ప్రతిహతప్రతాపంబునబరియించుమేఘ నాదుంగనుం
గొనికొంతసైచియంతయుం బోవకసైన్యంబులదైన్యంబునొందింపం దొడం
గెనాసమయంబున॥ చ॥ వినుతమహాస్త్రకోవిదుడువీరశిఖామణిరాఘవుం
డుతద్యవచరసైన్యముల్పుడుట వాసిదలంగుటజూచితమ్ముని॥ గనుగొనిత
త్త్వనాథుడియే కామృకమిప్పుడుదెమ్ముదానవుం॥ దునిమిమదీయసైన్య
ములుదోగినధీనినణించిద్రోచెదక॥ క॥ అనియివ్విధమునబలికెడు॥ మను
జోత్తమువాక్యమప్రడుమదిదెలసిభయం॥ బునబారిలంకిజోచ్చెను॥ దను
జాధమడుదియుగాకతరఁజేనిబువక॥ గీ॥ అంతతనసైన్యమంతయునణగుటకు
నుచింతనొందుచునారాజుశేఖరుండు ప్రవననందనుగాంచి యోభద్రమూ
ర్తి॥ నీకతగునాదుకార్యంబునిర్వహింప॥ ఉ॥ కావునదుగ్ధసాగతముఖంబున
నోగిగింద్రమందునం॥ జేనివెలుంగుగాన కపిశేఖరతదిరిచెచ్చి వేగసం

జీవితములయొనర్చుమన సేనలసేదగుకీర్తిశాశ్వతం । బైవెలయుండివాకర
 సుధాకరులుండెడునంతకాలముకొకటి అనియిటుబలికినవాయుజు । డంఘభ
 వత్కార్యమునకునాదటగలదే । ఇనిపాదములకువందన । మొనరించిఖగేం
 ద్రుభంగిగురుతరజవియై ॥ ౪॥ విహాయసమాగమంబునకెగసిరెండవపక్షమాను
 చందంబునమహావేగియైయ పారంబగుపారావారంబుదాటినిఖిల వహీధర
 ననంబులంగనుంగొనుచు మహాత్ముంగంబగు దోణాచలంబు గనుంగొని
 యాషధుగాసంగకున్న మహాహితుల్యంబగు తనదువాలంబునం జుట్టికిరం
 బుననికుగొని ॥ గీ ॥ మరలియతివేగమునవచ్చిగిరిచరాళి । నెల్లబ్రతికించిత
 ద్భూధరేంద్రమపుడు । తొంటిచందంబుననువైచితోనవచ్చె । వాయనంద
 నుపటువంటివారుగలరే ॥ గీ ॥ అంతతొంటిభంగినగచరాసీకము । జ్ఞెలగిగజా
 నములుసేయనవియు । వినిదశాననుండువిస్తయస్వాంతుడై । ఇట్టులనుచుబలి
 కెవిట్టుదూలి ॥ సీ ॥ బలుకత్రువుడునాకుప్రాప్తమయ్యెనురామడదేవసమి
 తుండగుచునేడు । నతనిద్రుంపగనెగుడఖిలబాంధవులును ప్రియకాంక్షులగు
 వారునయముతోడ । నిటుగాకనిలుచు నేడెవడు మచ్చాసనంబును దాటి
 ప్రాణభీతినిదలంకి । వానికండలుగోసివైతుపక్షులకంచు బలుకదానవులెల్ల
 భయమునొంది । యితనిచేతనువృత్తి బొందదేమిథలము । గలదటంచును
 సంగరకౌతుకమున । ధరణివడకంగదుర్నిమిత్తములుగాంచి । సరకుగొనక
 న్నువెడలిరిచంద్రవదన ॥

—* అతికాయప్రముఖులయధ్యము. *—

౪॥ ఇవిధంబుననికుంభదేవాంతకనరాంతకప్రహస్తమ హేమదగమ
 హాపాశ్వాకాతికాయప్రముఖ దోషాచరివీరులుకతనహస్తసంఖ్యలు గలసై
 న్యంబులు తమ్ము బలసికొలువ భరాధరసన్నిభంబులగురంధంబులనెక్కి వివి
 ధాయుధంబులనుకరంబులంబులై భూనభోంతరాశంబులదరసింహనాదంబు
 లుసేయుచుప్లవంగసయ్యు బులందలపడిముగిడిభిండివాలపరకుపయైసఖ్య
 పూసాడిముఖ్యసాధనంబులు పయింబరపిరంతవారును విరుతివియక విశా
 లంబులగుసాలంబులమనఖదంష్ట్రాయుధంబులనుబొడిచియనడచియనిముస
 మాత్రంబున నిశాచరమండలంబంతయు జెండువడంజేసిరందు ॥ ౧॥ కొందరు
 రాఘవుచేతను । కొందరుఅత్మజునిచేతకొందరుసలుచే । కొందరుభానజు
 చేతను । ఇందిరి దానవులుజముని సేవకునఖిలమనవయంబున్ ॥ గీ ॥ తనదు

బాంధవులని బుద్ధిదలపబోక । దునుమదొడగె విభీషణుండను మహేంద్రగః ।
 తరగ దాహాస్తుడగుచు నద్దనుజభటుల । నహహసద్భక్తియన నిట్టులమరవల
 దే॥ చ॥ ఇవిధిధంబునతక్కిననిశాటసైన్యంబుల నెల్లను నాంజనేయాంగద ప్రము
 ఖబలిమఖన త్తములునుక్కడంచరిల్లు॥ వ॥ వనచరులెల్లనురాఘవుఁ ఘనబల
 మునవెలసిరెలమి గావునలేకున్ననుచేవ తాళితైనను । బనితాయుటువంటిబల
 లమువలసినగలదే॥ గీ॥ సర్వమయుడునయ్యసర్వేశ్వరుడునయ్య । ధాతయ
 య్యుజనవిడంబనాధిక॥ మమరనిట్లుసచ్చి దానందుడయ్యును । కదనమనుచు
 మాయనొడవెతరుడే॥ వ॥ అనుచునవ్వలివృత్తాంతంబు భవానీసతింగనుంగొ
 నియభక్తుండెట్లనియెంతలంకానగరంబునరావణుండు॥ చ॥ కదనతలంబునం
 దునతికాయముఖాత్మచమూసమూహము । ల్బదుగురుసేల్లుటలైలిసిబల్వగురో
 షచుతోకముకమదిక । గుదులుకొనంగనేనచనిగూల్చెదనంచటమేఘనాదు
 తో॥ పదిలముపట్టణంబునుచుబల్కి మహాజ్వలభూషణాంగుడై ॥ గీ॥ సక
 లకస్త్రాస్త్రకలితమాస్యందనంబు । పటుజవంబుననేక్కివిస్ఫుటములగుచు
 దళకేరిటంబులువెలుంగదాశరథుల । నడతునసితత్పురిద్వార మపుడువెడలి॥
 వ॥ ఇవిధంబునరథారూఢుండయి యిరుదెరంగులనిశాటభటులు జయజయ
 ధ్యానంబులుసేయనిరువది కరంబులనుకరాసనంబులుధరియించి విహాయన
 మార్కాంబంతయ్యుత్తరలాఘవంబున గాడాంధకారంబుగావింపుచు చనిచని
 శాఖామృగసయిన్యంబునంజొచ్చివిజృంభించి యెదురులేనిపరాక్రమంబున॥ నీ॥
 అశీవిదోగ్రతుల్యంబులొకరముల త్తరుచరావళిమీద బరసిపరసి । తనతేరికే
 డ్డమైజనుడెంచునుగ్రీవపవనజాదులనెల్లచారదరమి । పటురయంబునరాగల్గ
 వగనేనామధ్యము ననుండియవిభీషణుడుక్రోధ । రక్తాంతనేత్రుడై రాక్ష
 సాధనువచ్చితేయటంచును పండ్లుగీటుకొనుచు । బలుగదాదండమెత్తుకప్ర
 శయకాల । శూలిపోలికజనుడేరజాచియదై । శాస్త్రుడిప్పాపకముకజక్క
 డతుననుచుమయమొసంగినక క్రిసమంత్రకముగ॥ గీ॥ దిశిచియేసేనదియుదీ
 ప్తానలాభమై । భీరమగుచునవిభీషణునిని । జంపనేగుడేరశరణా గతత్రా
 ణపరుడులత్క్షణుండుపరగనదియు॥ వ॥ గనుంగొనియీతనికభయంబొసం
 గితిమింకపరసాధనంబువధి యింపంజూచుచునకిన్ద్రముకలకుకజంబుగాదు
 గావునదీనిదప్పించెదననుచుకరాసనంబు కేలనందికొనిరయంబున॥ గీ॥ జనివి
 భీషణముందరశైలమొక్కొ । యనగనిలిచెనులత్క్షణుండంతనదియు॥ శక్తి
 యుగగకపటుతరక క్రితోడ । దాకెసొలత్క్షణునియొరల్లలముచెలియ॥ తాకి

యే॥ మాయ చేతభూమిమండలంబునబుట్టి శక్తులకును మూలక క్షీణతదు॥
 శ్రీనివాసుమొదటి శేషాంశ యటువంటి । మహితు నేమి సేయుమయ్యశక్తి॥
 వ॥ అయిననుజగద్విడంబునంబుగ జరియించుమహానుభావుండుగావున మను
 వ్యభావంబు సంగీకరించినిశ్చేష్టితుండై ధ రాతలంబునంబడియె సంతదశాన
 నుండునునరదంబుడిగ్గునురికి యతిరయంబునంబర తెంచికైలాసకు ధరోత్తార
 ణంబులగు తనవింశతిచాపాలపులనమృహామహుదేహంబు నొక్కింతయైనను
 గదల్చినోపక వెల్లనయినమొగంబునదిక్కులు సరిక్షించుచునుండెన్లుగాదేని॥
 క॥ పరమేశ్వరులొకాశ్రయ॥వరదుజగత్సారెవిష్ణు జగధీశువరా । ట్పురు
 షునుమిత్రానుతుభాసురదేహంబెత్తరక్కనునకుదరంబే॥ వ॥ అంతతద్వి
 ధంబంతయు నెరింగిదూరంబుననుండిపవమాననందనుండురోషదండవ్యూహా
 నమాననుండైయతిరయంబునంబర తెంచివక్రాయుధోపమానంబగు తనదుబ
 లుపిడికిటంబొడిచెనావేటునకురావణుండురుధిరంబుగ్రక్కుచు గిరిగిరిందిరిగి
 శేష్టులదక్కిజదికిలంబడి మెల్లననరదంబుజేరెనంత॥ క॥చనుజానిక్కియదనుజాని
 శ । క్రిసిధరపడియున్నమహితుధీరుసుమిత్రా । తనయ్యసిమారుతతనయ్యదు॥
 గొనిచనియెనుకరయగముల గొనిచనుసరియై॥ఆసమయంబున॥ గీ॥తనకున
 తసికిగలుగు మిత్రత్వముననునతసిభక్తి గురుతరుండయ్యునట్టి । యెడల
 ఘృగ్వమునొందె రామానుజుండు । తరుణిభ్రాణులు భక్తవత్సలులుగారే॥
 గీ॥అంతనాశక్తినారాయణాంశజుండు । పుణ్యతమదీతదనిశంబుపొగడదగి
 న॥ వాడటంచునుసౌమిత్రీవదిలిచనియె । పక్షికంధరురధముపయికిటురయ్య
 మున॥ అంతరావణాసురుండురువణించినకోపంబున॥

—* రావణాసురుడుశ్రీరామునెదురుచూట.*—

క॥ కాండాననధరుడైబ్రీ॥వత్కిండంబులుతల్లడిల్లవార్చుచునమ్మా । ర్తం
 డకులాగ్రణిపయివర॥పాండురహయకలితరథముబర పెమ్మగాడీ॥ వ॥ఇట్లుత
 నపైకిబర తెంచు దశాననుగనుంగొనిరాఘవుండునుమహాబల సంపన్నుండగు
 వాయునందనుస్కంధారోహణంబు చేసిబలువంటవారియొక్కించుగుణంబు
 మెరయించుచునన్నిశాచరుండగ్గరిమేఘగంభీరభాషణంబులనిట్లనియె॥ చ॥ ద
 నుజసమస్తభూతసమదశకానునాయెడతప్పినర్పితీ॥ వనిశముబోవనేతునె
 ఖరాగులపాలికిబుత్తుగాకన । య్యననిలుమంచుబల్కత్రదశారియ్యకోపమ
 గుడైవహిం । చినపవమాననందనుసీషకముఖారశీలిముఖాహతిక॥గీ॥బె

గడుపరభక్తధారలుబిట్టుగరియి । నేయదొడగెనుయయ్యాంజనేయుడపుడు ।
 తేశశరీరంబుమాతాకాండుననుకరింప । కణగియార్వంగదొడగె రాక్షసులుగ
 లగ ॥ ౪ ॥ ఇట్లురుధిరధారాసంస్థితశరీరుండయ్యునుచలియింపకనిలుచుపవమా
 నవందను శౌర్యసౌశీల్యంబులకువిస్త్రయంబునొంది రావణుండింత యొనరిం
 చెడువాడేయనుచుతద్రదాభిముఖుండై ॥ ౫ ॥ కోపంబుననుభుజాటోపం
 బుదిలకింపజయశీలమగువిపటశరముదిగించి । యొక బాణమునసూతునొకటత
 చ్చత్రంబు డొకటకోదండంబు నొకటరథము । నొకటకేతువుమరియునొ
 కటకటస్త్రాస్త్రసమితియొక్కటరథాశ్వములనిట్లు । భంగంబులైఘామభా
 గమందునగులనేసియారాజలోకేశ్వరుండు । మరియుతద్వక్షమతిఘోరశ
 రపరంప । రములునొవ్వంగనేయబిగ్గిలుచుకింత । చేతులెల్లనుసూతగాజేసి
 విండ్లువిడచిమూర్చిలైదోషాటవిభుడుజెలియె ॥ అసమయంబున ॥ ౬ ॥ ధ
 ర్మమార్గముననుదనరుపుణ్యుడుగాన । చంపకనుతదియ్యుకాతకుంభ । పద్మరా
 గరత్నభాస్వత్కిరీటాభి । తుమురులగుడుధరణిదొరలనడచె ॥ ఇట్లువిగతవి
 క్రముంచేసియుతకరుణించి మారుకింగనుంగొని ॥ ౭ ॥ పవనతనయవిమలవరం
 బుననుడస్సె । సౌరగెగానలంకజొంగనిమ్ము । సేదజేరునింకనాదుకాముకకశ
 క్తిగాంచుమెల్లిగల్గకలహమునను ॥ ౮ ॥ పలికెనంతదశాననుండునుకనువిచ్చి
 తనదైనయవమానంబునకుంగుండుచువిగతదర్పుండై బ్రతుకుగంఠినింకనిత
 నిముందరనిలువంబోలదనుచుసారధ్యంబగు నరదంబుతోలుకొనుచు లంకాభి
 ఘ్నులుండైఁగనియెనంత రాఘవుండును ॥ ౯ ॥ ఘనచరమూర్చారతుండై । దనరె
 డుతనదైముద్దుతమ్మునిగనిహా । యనుజాననువిడనాడుచు । జనియెదవేతు
 చ్చుడగునికాదరుశక్తి ॥ అనిమరియుచింతాభరంబున ॥ ౧౦ ॥ తమ్ముడయివ్వ
 దేశమునదానవు చేతనుసిట్టిదుర్థశల్ । గ్రమ్మెడునంచు వ్రాసెనొకొట్ట
 యైవవిధాతయింకమీయమ్మచుదియ్యుసూనుడుగుణాఘ్నుడు లత్కణుడేడట
 న్ననేనెంమెయిబొంకుదుంజయషదృష్టవిహీనులకేలగల్గెడు ॥ ౧౧ ॥ అనినగోలు
 పోయిసుగుణాకరుతంమునిదాలియింకనా । కేలనొకండనైబ్రతుకుటిశ్వరహా
 యనిధారుణీస్థలి ॥ వ్రాలెనుషేణుడంతరఘవల్లభధాతువు మేయిబ్రా
 ణముల్ । తావిమతోడజేకరుముదంబగుమీటచింతయేటికి ॥ ౧౨ ॥ అనుచు
 సేదజేర్చునుహరతొల్లిటియుపా । యంబులగనమ్మహామహాండు । పవనత
 నయుగాంచిభవ్యసికయచెల్లు । గాకనూరులుదలపగలరెమదిసి ॥ ౧౩ ॥ కావున
 ననురత్నింపుడు । పాననిముసునునబలంబుబ్రీతికింపవేసి । వావిధముననిప

అకగ్ దేవరసత్కృతయటంచుదృఢతరమతియై || ౧ || తత్పదాంభోజము
 లకువందనమొనర్చి | గగనపథవతికాయగుచేగమునజలధి | బాటివనుచు
 డెవంతనేతద్విధంబు | వినిదశాన్యుండుచింతించెపిఘ్నమపుడు || ౨ || అన్ని
 శాసమయంబునసత్పథగామియగు కాలనేమిగృహంబునకుం జనవాడర్థున్
 పాద్యాదివిధులంబూజించి ముకుళితకరకములుండై దేవా యేనొసరిం | ఎల
 యుకార్యంబెన్నుదియానతియ్యుండనిన నతిమిఠిపీడితుండై రాకలు కట్టని
 యే || ౩ || కాలవశతచేతకష్టమొకటియొనాకు | వాస్తవయ్యెనేటిబవరమున
 ను | మయనిశ క్రిచేతమహిత్ములుగుల | నతఃప్రతుక సేయనిలనుతుడు ||
 దీవ్యావధంబులు దేరద్రోకాచలాభిముఖుండై || ౪ || జనుమన్నవాడుగావు
 న | ననుబ్రోచెదవేనివానినమమనతడువై | జనకుండలేయమాయల | మని
 రూపముబన్నియైనముదమునసేవు ||

—శ్లోకాలనేదురావణునకుహితోక్తులుచెప్పట. శ్లో—

౧ || అనియిట్లు పలుకుదశానను వాక్యంబులకుకాలనేమియిట్లనియె || ౧ ||
 వినునిశాచరనాథునతత్వకలితంబు మద్యాకృమొకటి నెమ్మది వహింపు |
 ప్రాణభీతినినీకుబలుక నేక్రియనన్న మృగరూపముననుహించుడెట్టు | లాయె
 నోమునునాకు నివ్విధంబుననేడు కలిగెనిశ్చయమింకకలుగివుత్ర | మిత్ర
 దులనుజంపిశాత్రపుల్పలరేగ బ్రతికియొండిననేమిఫలమనీకు | దనరుభోగం
 బులనుజడాత్మకమువైన ! దేహమునుగానరఘునాథుడేవినిొసగి | సకల
 రాజ్యంబుమనవిభీషణునకిచ్చి | బుద్ధితోడుతనడవికటాంమయివుడు || ౨ || ఇ
 వ్విధంబునకలితవిజ్ఞానుండవై యతిరష్యంబును మునగఁజొ శ్రయంబునునగువ
 నంబునకరిగియరుణోదయావసరంబున విమలసలిలంబుల కృతస్నానండవై
 సంధ్యాదిక్రియలు నిర్వృతికొంచియొక్కయేకాంతప్రదేశమునందు సుఖాసన
 పరిగ్రహించుండవై బహిర్విషయంబులవలనసాంగత్యంబుదిగ నాడతత్ప్రేక్షితు
 లగునక్షగణంబులనెల్ల మెల్ల మెల్లన ప్రత్యక్షవాహంబుగావించి ప్రకృతివల
 నభిన్నుండగు నాత్మనువిచారింపజలయమరియు దేహబుద్ధింద్రియాదులవలన
 నాబ్రహ్మస్తంబపర్యంతంబునుచరాచరాత్మకంబై గనుపించుజగంబంతయు
 ప్రకృతియనియు మాయయనియుగీతికాతంబగునదియుజగద్వృత్తంబువలనన
 గునగఁజ్ఞీతవివాశంబులకు లోహితశ్వేతకృష్ణాదిరూపంబులప్రజలస్పృశించు
 చుండునదియు కావక్రోధాదిపుష్కలయనునంతనగుగుణంబులవలననెన

రుండగునాత్మనుభవినోందించుచుండునిదియకాదుకర్తృత్వ భోక్తృత్వా
దిస్వగుణంబులెల్లనునీశ్వరుండగునాత్మయందు నారోపించివివశత్వంబునొం
దించియదైత్యుంగలసి క్షిప్తిచుండునాత్మయనతిశుద్ధుండయ్యునుతద్గుణసాం
గత్యంబువలన మోహితుండైతనదుయాత్మనుమరచిబహిః పదార్థకంబులెల్ల
నుగనుంగొనుచుండుమరియునేనమయంబుననైనను విజ్ఞానవంతుండగు సద్గు
రువువలనసలక్షణంబుగా గనుపదేశంబునొందినవృత్తబహిర్భావమై స్వకి
య్యంబగునాత్మను స్ఫుటంబుగగనుంగొనునాసమయంబునయేదేహీప్రాకృ
తగుణంబులవలనవిడువంబదీజేసన్తుక్తుండగుసంశయంబులేదుగావునననిశాచ
రవల్లభానీవునునియతేంద్రియంబువైప్రకృతివికారంబులవలన భిన్నుండగునా
త్మనెఱుంగునీశ్వరునారాధింపుమెట్లనిన॥ సీ॥ శ్రీమించునాత్మియ్యహృషీక
ర్మికాగ్రమునందుకనకపీఠమునవివిధ । రత్నపరీభాభానురంభైనమృదుతలర
బునజానకీయృత్తవనజనేత్రు । మాణిక్యకుండలు మాతాకడకులవర్యునజు
మహాబాహువీరాసనాధ్యు । విద్యున్నిభాఁబరువిజ్ఞానముద్రాభి శోభితునతి
శాంతునుందరాంగు । నమరవినుతాంఘ్రియుగళు కళ్యాణచరితు । కలిత
కోదండనమితభాస్కరభాధు । సకలహృస్థితుశ్రీరామచంద్రవీణ్ము । భజన
యొనరింపగలుగుతత్పదవీనకు॥ వ॥ ఇవిధంబున పరమభక్తియుక్తుండవై యిత
రచింతలుమానియమృహానుభావువిమల చారిత్రంబులుననుదినంబును వినుడు
తచ్చేవాపరతంత్రుండవై యుంటివేని తూలానలవ్యాయంబునననేకజన్మార్జి
తంబులగుమహాపాతకంబులైననుతత్క్షణంబయి నశించు నిదినిజంబుమరి
యును॥ ఉ॥ భజనయొనర్చుభక్తజనభావితపద్మ పలాశనేత్రుభూ । భుజకులర
త్నముకనకభూషణ భూషితుసేవ్యమానమా । ర్యజమానుమద్విభీషణనీ
జానుజుఘారిశరాసురాఘవుక । సుజనులభంగిబామ్ముమదిశాడకుమంకో
కటింకరాచణా॥ వ॥ ఇదికాలనేమివచనంబనితదనంతరకథనంబు తుషారాచ
లనందనితోడ మహాదేవుండైట్లనియె సిట్లవామయిండునుపురాణ పురుషం
డునుపదిస్తూర్గుండునునొక్కరుండునువగు రిఘునాయకుచరణ కమలంబులా
శ్రయింపుమనుచు నమృతతూల్యంబులుగాగ కాలనేమిపలుకు వాక్యంబులకు
నాజ్యసంయుక్తంబగు మహతాశను చందంబున సాగ్రహణంబు కరవాలంబు
చేతనంకించి యోరిధుమకదామచ్ఛా సనపరాజ్ఞుకుండవగు నిన్నునిప్పుడ బరి
మార్చెదననుచుపీఠంబుడిగ్గునురికినకాలనేమియు భయసంత్రస్థుండై దేవాభ
వచ్ఛాసనంబుకొలదియి యొనరించెదననుచు నిజాయంబు వెలువడి॥ చ॥ సీ

నీహి మాచలముపొందనపుష్పఫలలతాధ్యనుపమంబగు తపోవనమొనర్చి శి
ష్టవృక్షముతోడ జెలగితన్మా గాఢవరోధియైయుండెనురుచియునంత జను
దెంచివిష్ణుయంబునయేనుమునుగనుంగొనసట్టివనముగన్మునియుతంబు మా
గ్గంబుదప్పెనోమతిభ్రమించెనొయెననిమ్మునీంద్రునిచేతనెరిగిజలము । గ్రోలి
చనువాడనాద్రోణైలమునకుననుచుఖజాకరకదళికావనససాల । మఖ్యధ
రణీరుహూపేతముగవెలుంగు । నవ్వనంబటుజొచ్చివాతాత్మజుండు॥ వ॥
ఆవిధంబున సకలమృగపక్షిగణవైభావనిజకతంద్రయోజన విస్తీర్ణంబు
గనొప్పునవ్వనంబుజొచ్చియచ్చటనింద్రయోగంబునాశ్రయించి శివపూజాత
త్పరుండగుకాలనేమియనుమహానురుంగునంగొని మునీశ్వరుండనుతలంపున॥

—* మునిరూపముదాల్చినకాలనేమిని హనుమంతుడుబాచుట. *

గీ॥వందనమొనర్చియోభగవత్స్వరూప । యేనుహనుమంతుడనురాఘ
వేంద్రదూత । నమ్మహామహుడను పద్మగ్ధాంబురాశి । కరిగిద్రోణాచ్రీదో
తెంచునాసతోడ॥జనుదెంచితినిప్పుడు॥ ఉ॥ ఆకలిదాధసేయునుగుణాకర
యొక్కజలప్రదేశముకొ । నాకెరుగింపుత్వప్తిగవనంబునుగ్రోలియభేచ్చబ్ర
ద్ధుని చాకవివర్యుడిట్లనవనాటమదీయకమండలలోదకం । లైకతశీఘ్రోడు
లునునింపుగ్రోలివినింపుమిచ్చటకొ॥ ఏనుసు॥ కలివెరుగుడుజరిగినయవిమరిజ
రిగెడునివి నాదుతపముసామర్థ్యమునకొ । తరుచరలక్షణులటలే॥ చిరిరాఘ
ప్రేమిమలదృష్టిచేతనుసుఖలై॥ క॥ అనిపలికినమారుతియపు । డనియొకముని
నాధతృప్తయతిశయమటుగా॥ పునునొక్కకొలనుజూపుము । చనవలయున
టన్నవాడుసమృతితోడకొ॥ వ॥ మాయావికల్పితుండగుతనశిష్యుంగనుంగొని
బాలకాయవ్వ నాటునకుగాధనలిలంబగునొక్క కాసారంబుగనుపింపుమ
నుచుపావనింగనుంగొని॥గీ॥ కనులుమూసిజలముకడుపునింగడగగోలరమ్ము
మఖిలయాధమ్మలెల్ల । గానుపించునట్లుకడు వేడ్కనొకమంత్ర । మిత్తుని
నినకపికులేశ్వరుండు॥ వ॥ వెడలితన్మాయాశిష్యుండు గనుపరచినకాసార
ప్రాంత్యంబునకు॥ క॥ చనమునుమునిపలికినతెర । గునగనుగవమూసిజలము
గోలగనతనికొ । గనుగొనిపటురోషంబునదుర్భరమకరమొకటిగ్రసి
యించెనఖి॥ఇట్లుగ్రసించిన॥ ఉ॥ మారుతపుత్రుడమ్మకరిమమమతల్లి
నుజించిమేనువీస్తారమొనర్చి కంతమెడదన్నగనూపిరియాడకొదదా । కార
ముభాసీయొక్కసురకన్దియైపవమానపుత్రవి॥ స్థానచరిత్రనీడగుపీసాద

ముసకముననాధుకాపముక ॥ ౧॥ చానీతొంటిరూపుబడయంగగంటినా ॥ పే
రుధాన్యమాలిధీరవర్య ॥ నీదుస్పృశణమున నిధూతపాపనై ॥ జనెదనిపు
డుబ్రహ్మసదనమునకు ॥ వ ॥ దేవాయిత్యాశ్రమంబునన్నువాడురావణ
ప్రేమితుండగుకాలనేమియనునెకాచరుండు సీతువిఘ్నంబుసేయం జనుచెంచి
మునురూపధరుండైయుండెగావునశీఘ్రంబయివానింజక్కాడితీర సాగరం
బునకుంజనుమనుచుతిరోహితయ్యైనిత పవమాననందనుండును ॥ ౧॥ మరలి
దొంటియాశ్రమమునకేతెంచిన ॥ కాలనేమియతనిగాంచిపలికె ॥ గొనుము
మంత్రమిపుడుగురుదక్షిణయొనంగు ॥ మనినతలయయేటికాలసంబు ॥ వ ॥ అ
నిపలికినమారుతాత్మజుండునుబలువిడింబర తెంచి మహాహీతుల్యంబగుభుజా
దండంబుసాచి ॥ క ॥ గొనుమిదెగురుదక్షిణయో ॥ దనుజాధమయనుచునైగ
సీతద్వక్షముము ॥ ప్రివిబాడువవాడుబెగ్గిలి ॥ మునిరూపమువదలిఘోరముగ
రక్కసుడై ॥ ఉ॥ మాయలుబన్నిపైనడువమారుతియొకబల మెక్కనమ్మహా
మాయకుదూతగా నక్షణమాత్రముచేతనె వానిమాడుటక ॥ మాయగజే
సిచంపిగరిమంబుగ ద్రోణమహాద్రికేగెనా ॥ గాయుతనత్తుడై వడివిహా
యనవిధిహిమాద్రినందనా ॥ వ॥ ఇవిధంబునపవమాననందనుండునిఖిలకానన
ధరాధరలబలు గనుంగొనుచుచనిచని ద్రోణాచలంబుగాంచి యందుజుల
నొందుదివ్యావధంబులెల్లనువద్యశ్యంబులైననతికోపంబున నమ్మహాచలంబయ
వాలంబునంజుట్టిశిరంబునందిదుకొని మహావేగియైరఘునాయకునమీపంబున
కుంజనుచెంచినసుస్కరించియిట్లనియె ॥ ఉ॥ దోగిదరాధరంబిదియతోడ
కవచ్చితిరాఘవేంద్రక ॥ ల్యాణముగల్గుకార్యమువిలంబము సేయకు డింక
న్ననిక్షిణ పరాక్రమండురఘుశేఖరుడవిధిజేయబంప ॥ సప్రాణుడునిద్ర
మేల్కొనీనభంగినిలత్తుణుడాత్తుణంబునక ॥ ౧॥ లేచిధనువందియొరజనీచరా
ధ ॥ మాదశానననిలుపొకుమదమణంత ॥ నిదియయనిపల్కు లత్తుణుముద
ముతోడ ॥ గాంచరఘునాయకుడుకొగలించియపుడు ॥ శిరంబుమూర్కొని
వాయునందనునీట్లనియె ॥ చ ॥ అనిలజనీదుదాధ్యక్షముననామయవజిత
ప్రాణయుక్తు ॥ లత్తుణుబొడగాంచగంటిమదిగల్గొనమారఘువంశమెల్లనీ
ఘనభుజకక్షిమైబ్రతికెగావునసేయుణమింకదీపకనే ॥ రునెవవాయెంచితి
వుమముఘోచితివంచుయశంబుభూస్థలిక ॥ ౧॥ అనుచుబలికెనంతనఖిల
చరాళి ॥ గండుమారితొంటికంటెమగుల ॥ బలముతోడవృక్షపర్వతపాషా
ణ ॥ హస్తలగుచునిలిచిరినిమరలి ॥ వ॥ ఇట్లునిభిషణాలోచనంబునసఖిలవా

నర సైన్యంబును సమరోస్తుఖంబై యుండె నంతనక్కడ రావణాసురుండును॥

—*రావణాసురుడు కుంభకణ్ణుని నిద్రలేపనాలోచించుట.*—

క॥ హరిచేమదగజమునుఖగ । వరుసేభుజగంబుమాడ్కివడిరాఘవదు ।
భృకరసాయకాశ్రిచేజ । ఝకారితాంగుండగుచుజనికాచరవతులక । వాతగు
వారలరావించిన భాభవనంబునంగూచుకండి చింతాక్రాంతులై యిట్లని
యె॥ సీ॥ వినుడిదానపులారమనుజుచేమృతిగల్గననివల్లెమును సేరచాననుండు
నాదువంకంబునననాతనుండును పరమాత్మ యునగువిష్ణుడవతరించి । దునుము
నిన్న నెనట్లయనరణ్యుడనువాడు చనియెనంతటదివంబునకువారి । వాక్యంబు
కతనతద్వాసుడేప్రదమేయు డాదినారాయణుండర్కవంక । మనసుశ్రీరా
ఘవాఖ్యచేజననమంది । వచ్చెననుద్రుంపకష్టంబువచ్చెనాకు । కుంభకణ్ణుం
డునిద్రమేల్కొనడుదీని । కేమిసేయుదునింక మీచేదితెరువు॥ వ ॥ అయినను
ముందరికార్యంబువిచారింపవలయు గావునగీ॥ మీరలనివేగమేలకొల్పుడట్ల
న్న । జనియనేకదనుజసముదయములు । బొబ్బలిడగొంత ప్రొద్దులేవక
లేచినీర్లిమాంసములను నెదిఱుజించి ॥ వ॥ తన్ను మేల్కొల్పినకార్యంబుపై
స్థితాననుండింత బేలయగు నేయనుచు దలంచుచు సభావననంబునకార జను
దెంచియచటసింహాసనస్థుండగు తనయన్నంగనుగొని నమస్కరించితిగినిపి
తంబునంగూచుకండెనాసమయంబునపంజ్జికంధరుండిట్లనియె॥చ॥ కనుగొను
కుంభకణ్ణమృతికాలమునాకుతేటస్తమయ్యెనే । ట్లనినప్లవంగ సైన్యములు
నాడుకవార్నిధిదానేడువై । కొనియరఘూత్తముండతనిఘోరకరాశినేక
రక్కసుల్ । మనిగిరివాసమార్కొను సమధుకలులేరుజగత్రయంబునక॥
ఇదియికాదువిచారించిన॥ గీ॥ మేటిదనుజవరులుగీటణంగిరిమన । సైన్యమున
నువాదిసయిన్యమునను । వెదకనొక్కప్లవగవీరుడైననుజావ । డహహదైవ
బలమునగునెదలప॥వ॥ ఇట్లు గావునమదధకంబై దాశరథులసయిన్యంబులంద
లపడిభుజపాండిత్యమునెరపుముకీ॥ వడయుమనినకుంభకణ్ణుండందరికిచెలి
యునట్లుగంభీరంబుగనిట్లనియె॥క॥ నారాయణుడారఘుకుల । పీరాగ్రిడయోగ
మాయపుధ్వినుతయ । వీరుడుధరిణీభారము । ఓరునజనియింకెనననెతెలి
యగనితోక॥మరియును॥ క॥ దనుజేంద్రతొల్లియాలో । వనచేసెడుసమయ
ముననుసయివదురఘురా । మునితోడవైరమనిచెప్పనెనిటువినకచేటుపాటు
దెలియక॥ గీ॥ తెచ్చుకొంటినివై రంబుదీర్చునగదు । యిదియికాదొకప్పుతొం

తమేనువింటి । మునువిశామపురంబునందునుయేనునిలువనడురేయియందు
మానికులవరుడు ॥ ౪॥ నారదుండరుగుడెంచియేనునునమస్కరించిమహాత్మా
యెటబోయెదరనిననంమునీందుగ్రిండ్లినియె॥క॥ వినుడేవతలరహస్యం । బునబు
ట్టినమాటమీదుభుజబలమునపీ । డనజెందిహరికిమొరయిడ । వనజాత్మదుమి
మ్ముదునుమవసుధాస్థలిపై॥ క॥ జనియించెదననియభయం । బనిమిఘలికొ
సంగెనశ్శమాతనిపలుకెం । దునుగాననేమదశరథ । తనయుండైరాముడ
నగధరణిజనించె॥క॥ అనిపలికితిరోహేతుడ । య్యెనునారదహానియేనున
దిమొదలుమనం । బునరాముడునారాయణు । డనిదలచెదదనుజనాధయ

సుపమభక్తి॥ఉ॥కావునసేవెరుంగుమవికారుసనాతనురాఘవేంద్రున । ద్వా
వమునొందువైరమిక బాయముబ్రోవగలండుభక్తిచే । సేవయెనర్పభక్తి
యప్రసిద్ధిగతల్లినిబోలుజ్ఞానన । ద్వావునిసేయభక్తియ ముదంబుగముక్తి
యొసంగునిచ్చలక॥ ౪॥ ఇవ్విధంబునమాయామనుష్య రూపుండునుపరబ్ర
హ్మయునగురఘునాయకు వలనభక్తిగరిష్టండవుగంము యెట్లనినభక్తివిహీ
నుండెద్ది సేయునదియెల్లను నిరధికంబిదియునుంగాక యంమహానుభావులి
చ్చిష్టవాక్యంబులగు నవతారంబు లనేకంబుగలవరీదు సహస్రాంశలగనుం
గొనశ్రీరామచంద్రుడొక్కజ్ఞానమయిండును శివుండునునగుంగావుననిపుణు
లగువారలువాక్కుననుమనంబుననంమహాత్ములతలంచుచు ననాయాసంబున
సంసారసాగరంబుదాటికొల్వితంబును సనకాదిపరమమునీంద్రవంశ్యమానం
బునువైష్ణవంబునునగుతత్పదంబు నొందెదవిదినిజంబుమరియును॥ ఉ॥ ఏనరు

లైచనత్యమతి నెప్పుడుతద్రఘు నాధునిశ్వరుక । ధ్యానమొనర్చితత్కథల
హర్నిశమంబరియింతురొక్కొవా । రీనిరయప్రదంబనగనింపగుసంస్కృ
తిచానిజానకీ । మానసచోరురాఘవునిమక్కువపెంకివసింతురింపుగక॥౪॥అ
నినైలనందనతోడతదనంతరవృత్తాంతంబు చంద్రమాళి యిట్లనిచెప్పందొడం
గెనివ్విధంబునకుంభకణ్ణుకండు॥క॥తనకతిహీతకరములుగా । నెనయగువాక్య
ములుబలుకభృకుటివీకటా । ననుడైచనుబోధింపగ । బనుడెంచితెనిద్రలేచి
సద్గురునిగతి॥౪॥ వినుముమదీయకృత్యములువీనులుసోకనివేనిద్రకై । జ
నుమిటుమాలువాడవేటుసయితువుపోరినరింపనంచనక॥ వినియతికూరుడి
తనికివేరొకమాటలుసయిపవంచుగ । జకనమొనరించుచుకైవెడలె స్వస్వా
టులుభీతినిండగక॥

—* కంభణుకాదువానర సయ్యంబులం దలపడియుద్ధముసేయుట. —

వ॥ ఇవిధంబునకుంభకణుకాదునుకాలవశత్వంబునతోల్లబట్టిననీతివా
క్యంబులనెల్లనడుగు పరిచికరాశవదనుండై మహాత్ముగంబగుల లంకా
ప్రాకారంబు విలంఘనముసేసియొక్క నాదంబుగావించెనంపుటాచావంబు
నకుమకరాలయంచెల్ల ప్రతిధ్వనిపీతెంచెనట్లు సాగ్రహంబునదైవరచెల్లవం
గసయ్యంబులందానికి॥చ॥కరములబట్టికొందరనుగ్రక్కునప్రవింగుచు కొంద
రంధరా । ధరమిటుపక్షయ క్తముగదాకొనెనంచుభయంబతోడుతంబరు
వకపోకుపోకుమనిబట్టివధింపుచువీరువారటం । చెరుగకకొంతసేపుదరియిం
చెనికాచరుడబ్బలోచనా॥ఇవిధంబున॥ క॥శిరములుకరములుయెరములుపరి
యలుగనువికలములుగబగులగబలుము । ద్ధరమెత్తయిడులేకనుతరుచరసయ్య
స్యమునుదుగ్గించుతగనాదైత్యుక॥ వ॥ గనుంగొనిభాగ్యస్నేహంబునపభీష
ణుండునుగదాకలితహస్తుండై సమీపంబునకుంజనుచెంచి నమస్కరించియి
ట్లనియె॥మ॥ఏనువిభీషణుడదయనించుకజాదుముపక్షింతుతో॥ జానకింము
రామనకుసయ్యపదువైరముశ్రీజనాధకనుం॥ దానరనామకుండనపదాహుని
స్మిట్టద్రోబ్బయేనుని । బ్యాసుకులావతంసురఘపాలుపదాబ్జమలాక్రయం
చితిక॥గీ॥ఆనుచుబలకతంముడనియెరింగికరాంబు । జములగొగలించిప్రమద
మువ్వు । బ్రతుకువత్సరామభద్రు పాదంబుజా శ్రయడవగుచునీతరభ
ధుమువెడలి॥ క॥ ఏనుసుమునునారదముని । చేనెరిగితడుజహితముసేయు
క॥శ్రీ॥మద్భాసుకులాధిపవరణాధ్యానపరాయణుండవగుచుదనరెడవనుచుక॥
వినుము॥క॥వావారునొకరివారని । భావింపగజాలనిపుడుబలుమత్తతచే॥ గా
వునజనుమనచింతా । వ్యావృత్తుడైపదయుగములకానతుడగుచుక॥వ॥ కన్ను
లనీరునించుచుంజని రామజంద్రపాశ్వకంబుననిలిచే నంతకుంభకణుకాదు
నుగదాదండంబుద్రీప్తుచు శాఖామృగ సయ్యంబులందలపడి యోలమాస
గొనకకరంబులనుపాదంబులనునెగరజింముచుసయ్యంబు బంతయచికాకుప
రుపరాఘవుండును॥సి॥ కనుగొనినాగ్రహంబునభూరికొందడధాగియైజ్యాని
నాదంబునర్చి॥వాయువ్యశరమృత్యుదేవతద్దతతోడ వానిహస్తముభూమిప్రా
లెనవుడు॥దానిక్రిందననేకవానరుల్పడిసిరంతటవాడు నొకమహాధ్వని యొన
పక॥నంమహాధ్వనికీశాధిపుల్పెగడొంది రాకసంబునవాసనాచినుంబు॥ రా
మరాక్షసులకుగల్గబీచరణము । గాంచగవిమానములనెక్కికణిసెలచిరం
తుడనుజాధముడుసప్తహస్తమిట్లు । బోవకరుకెక్కి రోషసిన్ధుభావతోడ॥

ఉ॥ సాలమువామహస్తమునచయ్యునై కొనిరామరామని॥ గూలుతునం
చుపైగుడువకొంకక నైంధ్రమహాస్త్రమేసితి॥ తస్మిలసమేతమా నటుభుజం
బిలగూలిచె రామచంద్రభూ॥ పాలుడుసర్వభక్తజనపాలుడుశీతనగాధి
పాత్మజా॥వ॥ ఇట్లుభుజాదండంబులు రెండునుండునిమిదెండుచెడకరుధిరభా
రాసంసీక్తకరీరుండైజేవురు కొండచందంబున నాహవంబునకుగమకించరా
మచంద్రనారాచంబులవచ్చెడువానిచరణంబులు ధరణితలంబునం బడనడిచె
నంతవాడునుమహానాగంబుభంగి బడబాముఖతుల్యంబగు వదనంబుడెరచు
కొనియోరి రాఘవాపెద్దకాలంబునకు నాకాహారంబుగలిగితి విష్ణుడునిన్నుం
దిసియెవదశౌననుమనస్సంతానంబు వాపెదననుచు నంతసురస్సారంబునను
భాకరమండలంబు పైగవయు రాహుగ్రహంబుగతిమింగంబున తెంచెనాస
మయంబున రాఘవుండును॥ గీ॥ మొనసినిశితాస్త్రములువానిముఖమునిండ
సిటుకొలిపినవాడోపాటులేక॥ తోనగదిసినమాతాండతుల్యమైన॥ నైం
ద్రదాణంబుతనదుకణాంతముగను॥గీ॥ దిగిచియేసెనదియుదివ్యకుండలరత్న
ఖచితవరకీరీట కలితమగుచు॥ భయదదంప్తమగుచు బరగుతత్కంభక
ణోగ్రశిరముదెంచియుర్విగూల్చె॥వ॥ ఇవిధంబున దేవనాథువజ్రాయోధం
బునంద్రెల్లవృత్రాసురు శిరంబుపగిది జగత్కంటకుండగు కుంభకణుశిరం
బునుడెగి మహాఘావంబు వీతెంచుచు లంకాద్వారంబునం బడియోత
త్కాయంబును మహాదధిమధ్యంబునం గూలెనంత సకలదేవతావగణ
బులును మహాషిఁ సముదయంబులును నతిసంభ్రమంబున రామచంద్రా
త్తయానిధే యునుచు జయజయ ధ్వానంబులతోడ పుష్పవషణంబులు గు
రిపించి రాసమయంబునా॥

—నారదుడుశ్రీరామసిస్తుతించుట—

గీ॥ గగనముననుండిఁ ఘనాధుగనుగొనంగ॥ నిచ్చజనుదెంచె దేవము
నీశ్వరుండు॥ నారదుడుబ్రహ్మవిజ్ఞానపారగుండు॥ దేహకాతులదిశలెల్లదే
జరిల్ల॥ ఇట్లుజనుదెంచి॥ విరాజితము॥ ఈషత్తామ్రవిశాల విలోచనుఁ
దీవసుస్సోముడుగ॥ తోషణువైంద్రాస్త్రాంకిత బాహుకు భూరికరాసను
ధారాంగుక॥ భీషణశస్త్రనిషీతిసర్వకపిప్రబలోజ్వలసత్కరుణా॥ భా
వలుశ్రీఽఘవందను దోనవభండన భీముగనుంగొనియొకే॥ వ॥ ఇట్లుగాంచి
హవకగద్గనభాషణంబులఁటల్లనివినుతింపందొంగె॥ సీ॥ దేవజగన్నాథదీవ్య

ప్రభావసర్వాధారనారాయణాభిధానశరణసనాతనపరమాత్మ విశ్వసా
క్షిపరాత్మర సర్వపాపహరణజనవిశుద్ధజ్ఞానసమ్రాపివయ్య । నిజగముల
నెల్లవంచనయొసర్ప । సుఖదుఃఖవంతునిసౌభగునమాయచేమనుజాకృతిని
ట్లుదనరెడిపునీపుమాయచేతనరిగపుబడిసర్వ । జంతుహృదయమెలసని
తువార । అస్వభావమనస్వయఃస్యోతవిమమలాత్మ । చేతవక్త్రవప్రమహీ
తలేంద్ర ॥క॥ కనుదెరిచింభువనంబులు । జనియించుటకన్నమాయ నమ
యటలేదే । పునివలననట్టిరఘుకుల । వనదిధిహిమకిరణీకువందనమిపుడుకొ॥
గీ॥ అనియందునజనియించు నీచరాచ । రాత్మకంబగుజగములేరరయనైవ
। కనగలేరట్టిజగదీశఘననిభాంగ । రామమృక్కదనోపకబ్రహ్మనీకు॥
౧॥ కాలమవ్యక్తవక్తముల్ కణగిప్రకృతి । పురుషులును నీవయనిబుద్ధిపర
మమునులు । దలచెచుండెవరట్టిసీతాసమేత । జనకభూవరజామాతశరణు
నీకు॥ సీ॥ కమలాక్షునిన్నువిజ్ఞానమయిండునునిర్వికారుండును సర్వభూత
లాధారుడునుశుద్ధుడనిశ్రుతుల్ గానింబునేయునీకరుణావిశేషహీను । అగు
వేదవాదకులగువైదికులకు విరోధబుద్ధిచుకానిరూఢీలేదు । మాయచేగ్రీడిం
చునీయందునవిరోధత్వంబుదోవదుదలచిజూడ । చవటభూమినిరవిరత్తిజా
లమైల్ల । జలముభంగినిధోచెడుసరణిజగము । తెల్లనీయందెభ్రాంతిచేనెరు
గబడును । గానినిర్గుణుడపుబుద్ధిగనుంగొనంగ॥ ౪॥ మరియుదేవాయివ్విధంబు
నవృశ్యాభావుండవగునిన్ను నెవ్వరెరుంగంజాలరైననునిపుణులగువారలుభ
వదివ్య లీలావసారంబులుదలంచెదరేని ముక్తులగుదురింక మూషకంబునకు
మాద్దాలంబుబారసిబారసియుండెడుభంగినాత్మకుకామక్రోధాదులుపరిపం
దులై సమయంబు నిరీక్షింపుచుండునట్లుగావునసమస్తజగత్పావనంబగు భవ
న్నామంబుజపింపుచుహరికిరీటకుండలగ్రైవేయకొస్తుభాలం కృతంబును
సర్వప్రహరణాయుధంబున గుభవద్విగ్రహంబు మృత్యుమలమధ్యంబునంద
లంపుచుతత్పూజాపరిస్థితులై భవచ్ఛారిత్రంబులవలననానక్తులై వినుచునీ
కుభక్తులగువారలతోడసాంగత్యంబు నెరుపుచుకాలంబుజరుపు పుణ్యాత్ములు
సంసారమహార్నవంబుగోష్ఠదంబు లిలందాటి భవత్సాన్నిధ్యంబునొండెదరి
దినిజంబురఘునందనా వీనునునిరంతరంబునీదు సగుణస్వరూపంబునారాధిం
చిభవపాశంబులవలన విముక్తుండనైసకలదేవతాపూజ్యంబుగభువనత్రయం
బులసంచరించెదనిప్పడు॥ క॥ నీవానరించినకార్యము । దేవహీతముకుంభ
కర్ణుడెగటార్చుటచేసిననుభాభారముసగ । మానవయైచనియెజనకజాధిప

రామా॥ గీ॥ ఇంక సౌమిత్రి రేపుడై త్యేంద్రునిపుత్రు॥ నింద్రజిత్తుఁ బరిమార్చు
నెల్లి గాక । యావలనుమీరుదశకంతుండవగలరు । సురలుయేనును దివినుం
డిచూడగలము॥ గీ॥ జానకీనాథకరుణింపుజనైదనిప్పు । డనుచునా రామచం
దుచేసధికములగు॥ మన్ననలు గాంచిసుర సేవ్యమానుడగుచు । నరిగెనారద
మునిబ్రహ్మపురమునకును॥ అంతరాః ణుండును ॥ చ ॥ తనయనుజుండుబా
హుబలదర్శనమగుదుకుంభకర్ణుడీ । ట్లనిరఘునాథుచేదెగుటలంతయు చారు
లచే నెరింగిహా । యనుజనునువ్యమాత్రునిశ రావళిఁ న్నిటుజేసేసేయటం । చు
చునుధరణిస్థలింబడగజూచితదాత్మజుడింద్రజిత్రనెక॥ ఉ ॥ నీమదిచింతయే
లరజనిచరఁబల్లభయేనుగల్గనా । రాముడనంగనెంతమదిరంజిల నిల్గుమిటకొ
సికుంభిలా । హోచుమొనర్చి కాముకమునుగ్రశరంబులు తేరుగొంచుసం ।
గ్రామమొనర్చివాసరులరాఘవులకొబరమార్చివచ్చెదకొ॥ యీ సమయంచా
హుతాశనుమెప్పించిరధాధికంబులుగొనియెద॥ గీ ॥ అనుచుబలికితానుహ
వనాలయముచేరి । రక్తగంధమాల్మరాజిమెరయ । ఘోరమైనయన్నికుం
భిలాహోచుంబు । సేయదొణగెతుహినశిఖరితనయ ॥ వ ॥ అంతనివ్విధం
బంతయునెరింగివిభీషణుండు రఘునాయకునకెరింగించువాడై సమీపంబున
కుంజనియిట్లనియె ॥ నీ ॥ మనలజయింపహోమఘుసేయుచున్నవాడింద్రజి
త్తుడురాఘవేంద్రచూడు । విఘ్నంబుగాకుండవేసవేల్పెనేని సురాసురామ
లకైననాగటోదు । గాననాతోడలత్క్యజునాయితముచేసిపంపు మీతడువాని
ద్రుంపుటకును । బలవంతుడనరామభద్రుడెంతయుసంతసమునొందియెని
భీషణమదియ్యోజయముగోరెదవతియై కైకాలివీవు । పీన్నవాడగులత్క్యజుడై
న్ననిన్ను దేనుజనుదెంతువానిమాయొంపమీద । గీలుగొల్పెదనప్రమాగ్నేయ
మనుచుగీ॥ కాలరుద్రోపమానుడైకాముకంబుగొనినరఘునాథుతోడనిట్లు
నెవిభీష । ణుండుజగధీశవీధుచావండుయితర । జనులచేతను నెటులన్నవిను
ముతెలియొక॥ పదునాల్గువత్సగంబులు । నిదురయునాహారమెరుగనిట్టిజనుల
చే । దుదిగాంచుననియొకమలజ । డది గావునవానినిపనిగులత్క్యజుడకొ॥
వ॥ ఎట్లనినమీరయోధ్యాపట్టణంబు వెడలినయదిమొదలు భవత్యేవాహరతం
త్ర్యంబుననాహారవిద్రులుమరచియున్నవాడదియకాదు సమ సదరధారుండ
గుఘజంగవల్లభుండేనును నెరుంగుదు గానననుష్ఠయిమ్మువానివధించి సంపా
ప్తితవిజయుండైవనుదెంచుఁదియునుంగాక॥ ఉ॥ పాయకఫర్వభూతముల
పాలనలీలయిపాలెసేయుగా । రాయణమూర్తికవీపుఘజుగాఢ్యదులత్క్యజు

డిట్లు మాయచే । నీయవసీధరంబణపనిచ్చజనించితిరయ్య రామభూ । నాయక
సర్వభూవలయనాటకసూత్రధ రామహాప్రభో ॥ వ॥ ఆనియివ్విధంబునపిభీష
ణుండనియెనుచు శివాశివసంవాదప్రకారంబు ॥

ఉ॥ నీలఘనాబజేహరజసిచరవంశపయోధిమంధరా । పాలితభక్తలో
కనిజపాదపయోరుహజాతజేవగం । గాలహరివిలాసవరకాంచన జేలరధాం
గహస్తతాం । బూలమిశముఖాంబురుహభూరిపరాక్రమరంగనాయకా ॥

మాలిని॥ వనరుహదళనేత్రావార్తికన్యాకళతా । మనసిజహరతోషామంజు
భాషావిశేషా । ఘనకనకశరాసాకాలమేఘావభాసా । దినకరనిభతేజా
ధీరశ్రీరంగరాజా ॥

గద్య॥ ఇదిశ్రీమోరుతోటముక్తికృగప్రసాదలబ్ధకవితాపవిత్రకోట మరా
జుభాస్కరమంత్ర పుత్రతాగయామాత్యప్రణీతంబైన శ్రీమదధ్యాత్మ రామా
యణంబనుమహాకావ్యంబునందు యుద్ధకాండము ప్రథమాశ్వాసము.

అధ్యాత్మ రామాయణము - ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీలక్ష్మీవరబలభి । న్నలవిసీలస్వరూపసీతాధాత్రి । లోలమహామునిస
ముచయఃపాలారంగాభిధానభక్తాధీనా ॥ క ॥ శ్రీనారాయణకమలామా
నససరసజమిహీరమందరధరధాత్రినాథపజ్జిముఖముఖి । దానవకులభీమ
గంగధామమురారీ ॥ వ ॥ దేవాయవధరింపుముహీమాచలకన్యకారత్నంబు
సుంగసుంగొనిగంగాధరుండిట్లనియెనట్లురిఘువల్లభుండు స్వకార్యామగతం
బులుగాగవిభీషణుండుపలుకుమృదుభాషణంబులకుసంతసించియేనును మేఘ
నాదుమాయా విత్వంబును బ్రహ్మాస్త్రవైపుణ్యంబునుమనలత్నంబు శరాసన
కౌశలంబునునాయందులభక్తియుతత్స్వరూపంబును నెరుంగుదునైననుభా
వికార్యగౌరవంబును సూరకయుంటి ననుచునుమిత్రానిందనుంగొనివిజ్ఞాపగ
రిష్టుండగురాఘవేశ్వరుండిట్లనియె ॥ ఉ ॥ తమ్ముడమేఘాదుబలదర్శముదూ
లగజేసికీడికాగై । కొమ్ముభవత్స్వహయముగోల్చి విమూకలభంగికికనైన్య
మ్ములజాంబవడమండునునట్లుపిభీషణుడాత్మమంత్రవగ్గమ్ములతోడ రాగల
డుగన్వరచుకసుగవైరిమర్తుముల్ ॥ అనిపల్కిన ॥ గీ ॥ అవిధంబయినూత్నచా

కాసనములు! లక్ష్యణండువిభీషణుండాత్మణంబు । గొనిసామిత్రియంత రా
మునిపదాబ్జమునకువందనంమొనరించిపలికెనిట్లు॥ ఉ॥ ఓనరనాధమచ్చరము
లుగ్రశరాసమువీడియంత్యకా । లానలవృత్తివారిధను జాంగముజోచ్చిబగ
ల్పిచున్నరా! పానవివృద్ధతదృతిరపంకముభోగవతిజలంబులం । స్నానమొన
ర్చిబాయుదివిజప్రకరంబునుతింపనిచ్చుడు॥ గీ॥ అనుచుబలికిరాఘవానుజ్ఞవ
డసిపెం । పమరనింద్రజిద్వధార్థమపుడు । వెడలెలక్ష్యణండువివిధసైన్యము
లచే! పవనజండువెంటదవిలినడువ ॥ వ ॥ ఆసమయంబుననిజమంతి)నమే
తుండైకరాగ్రంబునగదాదండంబు వేలుంగవిభీషణుండును భల్లు—కవర్గంబు
తోడజాంబువంతుండునుగూడనడిచిరిట్లుగగనవధంబువిహంగరాజ సమానవే
గులైజనిచనిభుగభుగాయ మానంబులుగ పొగలువెడలు నికంభిలాదేశంబు
గాంచియావహంబునకుసన్నద్ధులైరంత విభీషణండు నుమిత్రానందనునకిట్లు
నియె॥ సీ॥ చూడుమల్లదెనుహాసురయోధనికరంబుదృశయత్నముననొందు
ధీరవర్య । వీరిద్రుంపకగానివెసనింద్రజిత్తుండు గనుపింపడిదిగానతనకకుం
డు । మనవిభీషణుమతికను మతించిమహాగ్ర) కోదండమటుకేల గొనిత
దియ్య । సైన్యవర్గముమీదశరవర్షమెడరింపదొణగ వానరులునుకణిశైల
పాదపంబులుగొని వారిబడలుపరప । కణిరంతటనారు ముద్గతశ్రాశి
సాధనంబుల మరలియైశైలచరుల । సంఘలగలంగమొత్తనుసాగిరపుడు॥
వ॥ ఇవిధంబుననుభయసైనికులుదలపడిపిరుతీవకసంప్రహరశబ్దంబుడిపోరం
దొడంగిరందు శాఖామృగసైన్యంబులబలంబగ్గలంబయిన॥ చ॥ బలరజసిరుల్ల
రణిపైబడ మేఘునినాడుదున్నికుం । భీలయటుమాన్వికాముకాకము భీకరసా
ధనపక్షిగొంచును । జ్వలమగుడేరిపై యనితశైలమొకోయననెక్కివచ్చి
తా । నిలిచెన్వకియైసైన్యరజసిచరవర్యులుసేదదేరగ॥ ఇట్లునిలిచినుమిత్రా
నందనునకిట్లునియె॥గీ॥ఓరిలక్ష్యణనీవొందువోయెదింక । మేఘునాడుడువిడునీ
మెదడువేల్పునన్నియందునననిగదాహస్తుడైన । తనదుపితండ్రిగాంచియి
ట్లనియెగనలి॥ మ॥ తగురాసికువిభీషణాచటజాతంబైమముంబోట్లమొత్త
గనేతెంచితి వేలమాటలిక పుత్రద్రోహిసీకంఠముక । కెగవ్రేయకపగదీ
రునేయనుచునాదిత్యోపమానప్రభుక । జగతీనాయకుగాంచెవాయుజఘన
స్కంధస్త్రీతుక లక్ష్యణుక॥

—* ఇంద్రజిల్లక్ష్యణులయద్ధము. *—

గీ॥ ఇట్లుగాంచికన్నులెఱ్ఱజేసిమహాప్ర । మాణధనువుగొంచు మహిత

రవము । జేసెలత్తుణ్ణామహాశనితుల్కంబు । లివియకపిబలములదవిలిచంపు॥
 చ ॥ అనుచును హోగ్రసాయకములాత్మబలీమఖనైన్యపక్షిపైఁ బనుపగ
 క్రూరపన్నగముభంగిని లత్తుణుడూర్పులుచ్చుచుక । గనలిశరాసమైత్తిఘ
 ననాదునిమేనటులంపవానముం । చినరథమధ్యమందున విజేష్టితుడైపడెవా
 డుశైలజా ॥ ఇన్విధంబున॥క॥ ఆరామానుజశరముల । ఛేరహిదూలుచునుకొం
 తసేపటికినివి । స్ఫూరవిలోచనుడైనజ । ఘోరశరాసనముగొంచు క్రూర
 రత్నమునక ॥గీ॥ ఓరిలత్తుణ్ణామదుబ్బలకాముకాక । శక్తివిప్రమొదటిసమర
 మునను । దెలియవిపుడునీకుతెల్లంబుజేసెద । ననుచుసాయంబులంపమర్చి॥
 సీ॥ ఉరుతరంబుగనారునొక్కటిశరములు గ్రీతలత్తుణుని మేనుగాడనేసి ।
 తీక్షణధారలుగల్గుదృఢతరాంబకములు బడివాయుజనుమేనగుదులుకొప్పియ
 శనితుల్కములైనయమితసాయకములు జోవివిభీషణుతనువునొంచి । య
 ద్దులేకజరింపనవ్విధంబంతయులక్షణపంతుడౌలత్తుణుండు । గాంచినాయం
 తవాడనుగల్గివీని । ప్రాభవముచెల్లనిత్తునేబడలుపరతు । గాకయనిఘోర
 మగుసాయకములదాని । బానవషణంబునదుమనభంగపరచి॥ క॥ గురుతరసా
 యకములుపై । బరచితనుత్రాణమెల్లభగ్నముసేయక । దరుచగురోషము
 నస్పరము । వరువమేముచించెనట్లవాడిశరములక॥వ॥ ఇన్విధంబుననుభయ
 తనుత్రాణంబులును భిన్నంబులైన నోటుపాటులేకపరస్పర జయైషణం
 బులశరసంధానమోక్షణంబు లెరుంగరాకుండవలయుకారంబులైకోదండం
 బులుమెరుయరుధిరధారలుగ్రమ్మఁజేరజేహాకాంతులుని దాఘనమయమధ్యం
 దినమాతాకాండమండలంబుననుకకలషకాల భుజంగంబులభంగినిట్టు—ర్పు
 లునిగుడించుచు కృతవ్రతికృతులునైజయాపజయ వివజితాలునై యుభ
 యమమకచ్చేదకరంబులగునారాచంబుల నిశాచరనాథనందనుండును సుమి
 త్రానందనుండును పెద్దదడవునమురంబుసలిపిరాసమయంబున॥ ఉ॥ దశరథ
 రాజనందనుడు తాకొనియెగుశరంబులెసేయా । దశముఖపుత్రకాముకాక
 వతాకతురంగము లెల్లధాత్రిపై । యసమనొలంగగూల్చగ సురారితనూ
 భవుడొందుచాపముక॥ కుశలతదాల్చిపైనదువగొంకకలత్తుణు డాశరాస
 ముక॥గీ॥ తొంటిభంగిచూడుతూవులకండింప । పరశుభిండివాలపట్టెసాది ।
 సాధనంబులన్నిశాచ్రుడడరింప । దునిమెలత్తుణుండుతోననివియు॥వ॥ ఇట్లై
 న్నిస్తాణనంబులుబట్టినన్నియు సుమిత్రానందనుండునడుమనఖండింపనింద్ర
 జిత్తుండును క్రోధతామ్రాత్మ్యండుయియుండు శరాసంబుకేలనందకొని॥

అధ్యాత్మరామాయణము యుద్ధకాండము.

క॥ నాలుకలు దెరుచుకూర్చి వ్యాళములనఘోరశరములాలిత్తుణ్ణుడై గీలు
కొలిపివానరులను దూలగనిశితాంబకముల దొడరించెచెలీ॥ వ॥ ఇవ్విధం
బునతనదు చేతులతీటవోవప్లవంగ యూధవులంబరిమూ చుచువిజృంభించిన॥
గీ॥ ఇట్లుతనదు సైన్యమెల్లనొంపుచునమో । ఘోరతాపుడగుచుగండుమీరు।

మేఘనాదుగాంచిమించుకోవంబునలిత్తుణ్ణుడుశత్రుశీఘ్రుణ్ణుడు॥ వ॥ విజ
యశీలంబగు కామకంబుకేలనందీయెంద్రాస్త్రంబుసంధించిజత్తుంబుదను
జరాజననందనుకంధరప్రదేశంబున దృఢతరంబుజేసి రాఘవేంద్రుచరణకమ
లంబుబున్నరియింపుచునజ్జవహేతంబుగాగనిట్లవియె॥ గీ॥ దశరథాత్మజుండు
ధర్మాత్ముడునునత్య! సంఘడునునమస్తజగములందు । తెలియజనులకప్ర
తివ్వంద్యుడైనో! సాయకంబవీనిజక్కడంపు॥ క॥ అనియాకణాంతంబు
గ! ధనువుదిగిచియేసెరాముతమ్ముడులోకం । బునక్రూరుడయినఘననాదు

నిద్రుంపగనంతనదియు దుభకరజవియె॥ క॥ చనిరత్నకుండలోజ్వల । మును
మణిమయఘనకిరిట మునునైశెలువో॥ దినమేఘనాదుశిరమును । దునిమి
ధరాస్థలినిగూర్చెతోయజనయనా॥ తత్సమయంబున॥ గీ॥ సంతసంబునదే
వతానముదయములు! పొగడదొంగిరిసామిత్రిభుజబలంబు! సూషకమునునొం
డెభగవంతుడగుమహేంద్రు! । డమరయుషియుక్తుడగుచుశ్రితాంశువదనావ॥
మరియునమరాలయంబునదుందుభిభవసులు జెలంగెగగనతలం బెల్లనైమక
ల్యతవహించె విశ్వంభరముసాధకత్వస్థిరాభిధానయయ్యెనంతగతపాణ్ణం
డయిపడియెన్న దాశకంఠింగనుంగొని లిత్తుణ్ణుడును జయలక్ష్మీసమేతుం
డయి తనదుశంఖంబుపూరింపుచు నమ్మహారావంబునకు విగతశ్రమిలగు
జాంబవదాంజనేయవిభీషణప్రభృతి మిత్రవగంబులును తక్కినసైన్యంబు
లనుందోడ్కొనుచు మాయావిలక్షణంబును నారాయణంబునుసగుశ్రీరా
ఘవేశ్వరాభవత్కటాక్షంబున మేఘనాదుంబరిమూర్చి సుఖంబుసంజనుడెం
చితినుచుననేకవిధంబులనినుతిగావింపనమ్మహానుభావుండును॥ సీ॥ అతికృపా
దృష్టిచేనాలింగనమొనర్చి శిరముమూర్కొనినీవుజేసినట్టి । కార్యంబునకువే
డ్కగంటిలత్తుగాదాశకంఠిగూలగగూలెకడమబలము! యేవిధంబునద్రుంతువీ
వటంచునుమూడవలూరాత్రములనుండియంటినిట్లు । యింకపుత్రుడుబ్రోవు
పెరిగిదుఃఖంబునరూగలండనికియారావణుండు । యేనుద్రుడెవంగలనంచు
నిట్లుబలుక! పంక్తిముఖుడంతతనవుతు! పాపెరింగి । హాసుతాయంచుమూ

స్థితియవనివ్రావి । కొంతసేపటికమ్మార్యోకింతదెలిసి ॥ పుత్రమోహంబు
సతత్ప్రభావంబులుగ్గడింపుచు ॥ ఉ ॥ మేఘునినాచనీవిటులమిత్రులచేసమ
రంబునందుడు । దైవఖరిణెందనస్వగువవల్లనునారెవరయ్యయింతతం । శ్రీభ
చరాళిస్వగళమునప్రీతిజరింపగగల్గెనీభుజా । శాఖలులక్ష్యతాస్త్రప్రటుచండ
కుతారముద్రుంపనక్కటా ॥ అనుచునివ్వెఛంబున సహింపరాని పుత్రశోకం
బున॥ గీ॥ దీనివలననిట్టితెరగునాకుతటస్థ । మయ్యెగానదీనివలతుననుచు । సీత
పైకితామసీంచి ఖడ్గముపూనిచనగవానిగాంచిజనకజయును ॥ వ ॥ శోకభ
యంబులునివ్వటిల్లనచ్చటిదనుజకాంతామధ్యంబుననొదిగియుండెనంత దశా
ననునకుపరమసచివుండును బుద్ధిమంతుండును శుచియు మేధావియునగును
పాశ్వుకాండునునిచరసత్తయుండుజనుడెంచివారింబిట్లనియె॥ గీ॥ వేదవి
ద్యావతస్మాతవాదిజవిత । వధితగుణుడవువైత్రణానుజుడవు । నిమిలక
వెన్నెగస్వకమకాస్థితుడవుతగదుప్రేరధసికడైత్యప్రధాన ॥ క ॥ ఏమున
హయముగానా । రాముబలంబెల్లగెలుపురామునిబలమిం । కామీదనదెకా
డేయామానవతీలలామయేటికిదునుమక ॥ గీ ॥ అనుచుబలుకగరావణుం
డానుపాశ్వుక । వాక్యములవేతమరలిసౌవణమణిమ । యాంచితంబగు
తనగృహంబపుడుజేరిమరలిదుబుకధతోసభకరుగుడెంచి॥

• —* రావణాసురుడు రెండవమారుయుద్ధమునకువెంబట. *—

• వ ॥ నిఖిలమంత్రవగళంబుగూడుకొని యాలోచనంబుజేసి శలభంబులు
శలభంబులంబుగూర్చుకొనిదవానలంబుపైగవయుచండుంబున మాతశేషులగుని
శాచరవల్లభులనందర నాయితంబుగండనియోగించితానును నీప్రియంతంబు
గునొక్కరిధంబెక్కి సకలశస్త్రాస్త్రాంబులునుకరంబులంబట్టియామిసేవరవ
పరులుమాతంగతురంగాదివాహనంబులెక్కితోడనడువప్రళయకాలబలాహ
కవగళంబుభంగిగజకనంబుసేయుచు లంకానగరంబువెడలిదాశరథుల సై
న్యంబులదాకి మారులేనిపరాక్రమంబునవిజృంభింపరిఘునాయకుండును॥ నీ॥
అశనితుల్యములైనయంబకంబులవానిసైన్యంబులను నెల్లదైన్యపరిచి దశకం
తుచేకొదండంబులెల్లనుఖండించుటంబుగాడపెక్కు । బాణంబులడంపప
సచెడివాచునికతద్ధాన్యకాడగుచులంకాపురంబు । గోచ్చిహదైవమాసోకు
మూకలకెంతపాటువచ్చెను రావభద్రుడేత । కీశమాత్రుండుగిన్నింతజే
సెనాయు । నంపనుడువీరినందర డిందుపరితు । గాఢయోశక్రమందిరాం

క॥ నాలుకలు దెరచుకూర్చి వ్యాళములనఘోరశరములాలిత్తును॥ గీలు
 కొలిపివానరులను॥ దూలగనిశితాంబకముల దొడరించెచెలి॥ వ॥ ఇష్టిధం
 బునతనదు చేతులతీటవోవప్లవంగ యూధవులంబరిమా చుచువిజృంభించిన॥
 గీ॥ ఇట్లుతనదు నైన్యమెల్లనొంపుచునమో॥ ఘుప్రతాపుడగుచుగండుమీరు॥
 మేఘనానుగాంచిమించుకోపంబున॥ అత్తులుండుశత్రుశీక్షణుండు॥ వ॥ విజ
 యశీలంబగు కామకంబుకేలనందీయెంద్రాస్త్రంబుసంధించిఅత్తుంబుదను
 జరాజననందనుకంధరప్రదేశంబున దృఢతరంబుజేసి రాఘవేంద్రువరణకమ
 లంబుబున్నరియింపుచునజ్జనహేతంబుగాగనిట్లనియె॥ గీ॥ దశరథాత్మజుండు
 ధర్మాత్ముడునుసత్య॥ సంఘడునుసమస్తజగములందు॥ తెలియుజనులకప్ర
 తిద్వంద్యుడైననో॥ సాయకంబవీనిజక్కడంపు॥ క॥ అనియకణాంతంబు
 గ॥ ధనువుదిగిచియే సెరాముతమ్ముడులోకం॥ బునక్రూరుడయినఘననాదు
 నిద్రుంపగనంతనదియు దుభకరజవియై॥ క॥ చనిరత్నకుండలోజ్వల॥ మును
 మణిమయఘనకిరీట మునునైశెలువో॥ దినమేఘనాదుశిరమును॥ దునిమి
 ధరాస్థలినిగూర్చెతోయజనయనా॥ తత్సమయంబున॥ గీ॥ సంతసంబునదే
 వతాసముదయములు॥ పొగడదోణగిరిసామిత్రిభుజబలంబు॥ హృషీకమునునొం
 దెభగవంతుడగుమహేంద్రు॥ డమరముపియుక్తుడగుచుశ్రితాంశువదనం॥ వ॥
 మరియున్నమరాలయంబునదుందుభివృనులు జెలంగెగగనతలం బెల్లనై మ
 ల్యతవహించె విశ్వంభరముసాధకతస్థిరాభిధానయ్యెనంతగతప్రాణుం
 డయిపడియున్న దాశకంఠింగనుంగొని అత్తులుండును జయలక్ష్మీసమేతుం
 డయి తనదుశంఖంబుపూరింపుచు నమ్మహారావంబునకు విగతశ్రమిలగు
 జాంబవదాంజనేయవిభీషణప్రభృతి మిత్రవగంబులును తక్కిన సైన్యంబు
 లనుందోడ్కొనుచు మాయావిలక్షణుండును నారాయణుండునునగుశ్రీరా
 ఘవేశ్వరాభవత్కృతాతుంబున మేఘనాదుంబరిమార్చి సుఖంబునంజనుడెం
 చితిసనుచుననేకవిధంబులవినుతిగావింపనమ్మహానుభావుండును॥ సీ॥ అతికృపా
 దృష్టిచేనాలింగనమొనర్చి॥ శిరముమూర్కొనినీవుశేసినట్టి॥ కార్యంబునకువే
 డగొంటిలత్తుగాదాశకంఠిగూలగగూలెకడమబలము॥ యేవిధంబునద్రుంతువీ
 వటంచును మూడవసారాత్రములనుండియింటినిట్లు॥ యింకపుత్రుడుబ్రోవు
 పెరిగిదుశంఖంబునరాగలండ్లనికియారావణుండు॥ యేనుద్రుంపంగగలనంచు
 నిట్లుబలుక॥ పంక్తిముఖుడంతతనపుత్రుపాపెరింగి॥ హానుతాయంచుమా

స్థితియువనివ్రాలి । కొంతసేపటికమ్మారొప్పికింతదెలిసి ॥ పుత్రమోహంబు
సతత్ప్రభావంబులుగ్గడింపుచు ॥ ఉ ॥ మేఘునినాదసివీటులమిత్రులచేసమ
రంబునందుడు । ద్వైఖరిజెందనన్వగువలెనునారెవరయ్యయింతతం । ద్రీఖ
చరాభిస్వగమునప్రితిజరింపగగల్గెసిఘజా । శాఖలులక్ష్యణాస్త్రప్రటుచండ
కుతారముద్రుంపనక్కటా ॥ అనుచునివ్వించున సహింపరాని ప్రత్యక్షోకం
బున॥ గీ॥ దీనివలననిట్టితెరగునాకుతటస్థ । మయ్యెగానదీనివణతుననుచు । నీత
వైకితామసించి ఖడ్గముపూనిచనగవానిగాంచిజనకజయను ॥ వ ॥ శోకభ
యంబులునివ్వటిల్లనచ్చటిదనుజకాంతామధ్యంబుననాదిగియంచెనంత దశా
ననునకుపరమసచ్చిందును బుద్ధిమంతుండును శుచియు మేధావియునగును
పాశ్వకండునునిచరసత్తరుండుజనుడెంచివారించియిట్లనియె ॥ గీ॥ వేదవి
ద్యావ్రతస్మాతవాదిజవిత । వధితగుణుడవువైకణాసుజుడవు । నిమలజ
వెన్నగస్వకమకస్థితుడవుతగదుప్రీతధనీకుడైత్యప్రధాన ॥ క ॥ ఏమున
హయముగానా । రాముబలంబెల్లగెలుపురామునిబలమిం । కామీదసిదెకా
డేయామానవతీలలామయేటికిదునుమక ॥ గీ ॥ అనుచుబలుకగరావణుం
డానుపాశ్వక । వాక్యములవేతమరలిసౌవణమణిమ । యాంచితంబగు
తనగృహంబపుడుజేరిమరలిదుబుకర్థతోసభకరుగుడెంచి॥

• —* రావణాసురుడు రెండవమారు యుద్ధమునకు వెంబట. *—

• వ ॥ నిఖిలమంత్రివగలంగూడుకొని యాలోచనంబుజేసి శలభంబులు
శలభంబులంగూర్చుకొనిదవానలంబుపైగవయచండంబున హతశేషులగుని
శాచరవల్లభులనందర నాయితంబుగండనియోగించితానును నీప్రియంతంబ
గునొక్కరిధండెక్కి సకలశస్త్రాస్త్రీంబులునుకరంబులంబట్టియామినిచరవ
పరులుమాతంగతురంగాదివాహనంబులెక్కితోడనడువప్రళయకాలబలాహ
కవగలంబుభంగిగజకనంబుసేయుచు లంకానగరంబువెడలిదాశరథుల సై
న్యంబులదాకి మారులేనిపరాక్రమంబునవిజృంభింపరిఘునాయకుండును ॥ నీ॥
అశనితుల్యములైనయంబకంబుల వానిసైన్యంబులను నెల్లదైన్యపరిచి దశకం
తుచేకొడండంబులెల్లనుఖండించివత్సంబుగాడపెక్కు । బాణంబులడంపవ
సచెడివాచునిగతద్ధాన్యకడగుచులంకాపురంబు । గొచ్చిహడైవమాసోకు
మూకలకెంతపాటువచ్చెను రావభద్రుచేత । కీశమాత్రుండునన్నింతజే
సెవాయు । నంపనుడువీరినందర డించుపరితు ! గాఢయనిశుక్రమందిరాం

గణముకరిగి యెదమిన పృణ్యగని మొక్కి యిట్లులనియె || ఉ || దేవసమస్త
 బాంధవులు దీరిరి శ్రీరఘునాథుకాముకా | శీవిషతుల్యబాణముల సేగ్గగుని
 అవ్వగ నేమి నేతునా | కీవిధి మారుగల్గ జనియించుటలా ప్పనె యెన్న సత్య
 పాపా వ్యాపృత చిత్తుడై పలికె నాకవిపద్మ పలాశలోచనా || క || వినుప జ్ఞేవదన
 హోమం | బానరంపుమేవిఘ్న మైవను ద్భవమగుకాం | చనరధముశరశరా
 సన్న ఘోరప జ్ఞేయవానగూడిగడగుమంపులక || వ || ఇంతలో నవిఘ్నంబయ్యె
 నేనిన బాంధవంబుగ నీవనశియింపుదువనుచు తద్విధానంబంతయును పడేశమి
 చ్చి దివ్యంబులగు మంత్రంబులాసంగిన దశాననుండును నతిత్వరితంబునంజని
 పాతాళసదృశంబగునొక్కగృహంబునిమిం చియ్యాభి చారంబునకువల
 యును పకరణంబులెల్ల సమథకంబులు గావించి పురద్వారంబులు మాయంబుని
 చియొక్క పాషాణంబుతద్దృహద్వారంబుననడి తానునుమోనియై నిశ్చలచి
 త్తుండై యునటంబున భాగవత్ ప్రకారంబుగ హోమంబు వేల్వందోణం
 గెనాసమయంబున || క || భుగభుగమనిపొగలెగయగ | నొగిగన్దొనియవిభీష
 ణుడు రాముడెరుం | గగనిట్లనెగనుగొనుమో | జగధిత్వర రావణుండు సలి
 పెడువిధముక || సీ || మనుజేంద్ర హోమ ధూమసమాజ మదెయదిసాంగ
 మైననువిడసాధ్యుడగును | గానతద్విఘ్నంబుగావించవహరిపీఠులను వేగబల్లపు
 మీవనిననర్క | పుత్రుసమ్మతివాయు పుత్రాంకదాదుల పటుపరాక్రమల
 నుబనుపవారు | ప్రబలిలంకాపుర ప్రాకారములుదాటి పదికోటులుల్లవంగ
 పతులురావణాలయముజొచ్చితద్రక్షకాగాళిదరమి | హయములనుజంపిగజ
 ములనడుగుపరచి యెదురవచ్చినవారలనేడిరావ | ణుండువేగమెమాకుజూ
 పుండటంచు || వ || తలప్రహారంబులంబాధింపందొడంగిన ప్రభాతంబగు వేళసర
 మయనునొక్కపుణ్యవతిహస్తసంజ్ఞచేత గుహాపిధానపాషాణం బంగదున
 కెరుంగింపమహాసత్వ శాలియగునక్కమారుండునుపదఘట్టణంబున నప్ప
 షాణంబు చూడణంబు గావించి నిజయాధప సహితుండై లొనికింజొచ్చి
 యచ్చటనిమీలితాత్మండును దృఢాసనుండునునగు దశాననుం గాంచి యతని
 పైకికపులంబురికిల్పిన || సీ || కొందరుగుహనిండకోలాహలధ్వను తేయుచుద
 నుజులచండదోణగి | రందుకొందరువడినఖిలసంభారముల్ దీసికుండములోన
 వేసిరపుడు | వాయుజుండాప జ్ఞేవదను జేస్సవమె త్తివడిదీసిదాన నేవాని
 వైచె | నఖిదంతపదతాడనములపైబడియొంప దొడగిరికొండరుతో నగదిసి |
 రిట్లు చేసినమానిమొక్కింత శైడక | యుండుదశకంఠుగనియ్యగదుండు కోప |

మెనుగ తలమెట్టుకలబట్టి యీడ్చుకొనుచు । బట్టెను దోదరిని పంక్తి
వదనుకడక ॥

—* అంగదుండునుందోదరిని రావణునిదటికిచ్చి తెచ్చట. *—

ప॥ ఇవిధంబుననంతిబుగంబువలననుండిపరమపితృ తావరత్నంబగును
దోదరిందోడిచెప్పియినాధవోవెలికించుచుండ దశాననుకట్టెదర సీడ్చుచు
కరతలంబునవ్రేయుచుబాధింపుచుండ॥ మ ॥ నవలతోన్వెన్నలమైవంతుకము
భిన్నంబయ్యెనురావళుల్ । ఛవియాలెక్ముఖవారిజంబుచరజస్సచ్చన్నతం
గాంచెగ । న్నవలంపత్రులత్త్రమయ్యెవిలనద్రోవేయమన్నదెన । య్యవనీ
పుత్రియుచేవతానతులుకీశాళుల్ ముదంబందగ్గ ॥ ప ॥ అంతనామందోద
రియునతిదుఃఖంబుననిజవల్లభుంగనుంగొని ॥ చ॥ పరుగడిటుసీవుజూడతలకట్టి
ధరాస్థశనీధ్యవాదునుం । దరియనిలజ్జలేకప్రమదంబునవేల్చెదవేలమొంకితై
ధరబ్రతుకంగహతనయదైత్య విభూషణమేఘనాధన । న్నిరులిటుసేయనో
పుదులెయండినసీవునజీవితైభువన్ ॥ గీ ॥ నిన్నుగన్నతల్లి నేడిట్టుకోతులచేత
సీడ్చులాందజేసెబ్రహ్మ । పూనినాదుభతకమానంబువిడువదు । వాసిదూ
లిబ్రతుకునానతోడ ॥ ప ॥ అరియివిధంబునవిలపించునిజవల్లభకగనుంగొని
దశాననుండును మానంబువిడిచి ఖడ్గహస్తంబైయంగదుపయింగవిసిన్ ॥ క॥
విడువిడుమనిఖడ్గముచే । వడికటిచేశంబువైవవదలెదశాస్త్రుం । బడదన్నియెగ
సిదనెన్ । న్యోధవంగదుడుడువధముననగచరయతుడై ॥ ప ॥ ఇవిధంబునం
జునీశీరామచంద్రుపాశ్చ్యంబుననలిచెనంతపంక్తికంధరుండును నతిశోకగం
తస్తయనునుదోదరింగనుంగొనియిట్లనియె ॥ సీ ॥ సఖియైవాధీనమఖిలం
బుబ్రతికియండిననేమితనుగనుంగొనకయుండు । గానబోవిడుపుగుఃఖముని
శ్చయంబైనజానంబుపూచుమజ్ఞానమునను । శోకంబుబుట్టునాశోకంబుజెసె
దుజ్ఞానంబుదాననేగల్గుయెను । న్నాదీయంచనుటయనాత్మయా చేహంబునందు
వాననెకళిత్రాదిబంధ । వితతిజెలువొందు దానసంస్కృతిజరించు । హషక
భయలోభమోహశోకాదులింక । జన్మచ్యుత్యజరాదులుజనులకెల్ల । దన
రుచుండునుస్వాజ్ఞానముననునిజము ॥ పరియను ॥ సీ ॥ ఆత్మముక్తుండు భావా
భావపజ్జితురజానందరూపుడనంతుడమలు । ఊకటనయోగవియోగం
బులునులేవుజ్ఞానాత్మశుద్ధుడుగానెట్టు । లేనెరింగియుక్రోధమూనివానిప
దంబుగాంతుననట సేయక్రమమునినుము । సీతనుఖడ్గంబుచేతద్రుంచినదిగొ

తనువుతోడనుకూలుమనలమందు । ననుచుబలుకంగవినిశోకమునను దైశ్య
 లోకనాయకనాబుద్ధిసీకుహరదు | యేటిమాటలునీవుజయింపగలవే । రాఘ
 వేశ్వరుదివిజశరణ్యువిష్ణు ॥ గీ॥ అమృతహాదేవుడఖిలలోకాధినాథు । డతడువు
 రుషప్రధానులకాధ్యక్షింక | గలవనేకంబులతనీలీలలువచింప | జలరుహభవా
 దులకునైననలవిగావు ॥ వ॥ అయిననునాయెరుంగుకొలందివివరించెదనెట్లం
 పేని ॥ చ॥ మునువైనస్వతధారుణీరమణునంభోరాశివధ్యంబునం । దునభీ
 తింగనకుండభక్తుడని విద్యతృప్తంజమంబోలుమే । నునబల్గడ్డువెడందవా
 లమునుజెన్నొండన్మహామత్స్యమై । గనిరక్షించెనురాఘవేశ్వరుడుసోత్కం
 తకసురారీశ్వరా॥ మరియును॥ మ॥ వసధీకమందరధారుణీధరముగజ్వంబూ
 ప్పదెవాసురుల్ । మునుదోశక్తిసుధాధుకలైదరువతద్భూభృద్వతంసంబుని
 ల్వునుసామర్థ్యములేకవార్ధిబడ భాగ్యతృచ్ఛపాకారమై । కనకత్నైదరమె
 తైరాముడుడరయంగాభూమిభృచ్చాత్రుడే॥ వెండియు॥ మ॥ అవసీమండల
 మెల్లగైగొనిహిరణ్యాక్షుండుపాథోధియం । దవలీలంజొరగన్మహామహా
 దుశౌర్యస్ఫూర్తికనవ్యేళయం । చువరాహాకృతిబూనిభిద్రమునరక్షోవల్లభుం
 ద్రుంచిబం । తివలెంకొమ్ముననెత్తెధారుణీధరత్రీనాథులీపాటియే॥ యిది
 యెకాదు॥ గీ॥ దనుజరాజసభాస్తంభమునపెరిల్లు । వనుచుజ్వలీవనార
 సింహాఖ్యవెడలి । రాక్షసాధముక్రూర హిరణ్యకశిపు । ద్రుంచిప్రహ్లాదు
 బాలురక్షించెకరుణ॥ మరియును ॥ క॥ అదితికిసుతుడైయూడగు । పదము
 లుబలినడగియతని బంధించినుఖా | స్పదనంద్రునిజేసెనుని । వైదితుడుతా
 ఘవుడుమునుత్రివిక్రముకరణిక ॥ తదనంతరంబ॥ క॥ దనుజులుక్షత్రియు
 లయిభువి । జనియించిననిర్వదొక్కసారికుతారిం । బునద్రుంధింజీకశ్య
 పమునికొసగెనుపరశురామమూర్తికయనంగ॥ గీ॥ తద్విధంబుననకల
 భూతములబ్రోచు | మేటిదొరకాననేడునిగీటణంప । జనమొందెనుసూ
 ర్యవంశమునమాన । వాక్యతనిరాముడనగనారాయణుండు॥ గీ॥ అమృతాత్మ
 నిసతినరణ్యముననొంటి । దెచ్చి తెందుకునీవునజచ్చినాడు । నందనునిజంపు
 టకుగాదెనాధమమ్ము । బ్రోవనీయంతజేసెనీబుద్ధిసేదు ॥ క॥ ఇంకనయి
 నమ్మహాత్ము వారాయణగానెరింగి బుద్ధియంతుడవై ॥ చ॥ శరణితత్సతీ
 మణినిసమ్ముఖమందుననుంచిరాఘవే । శ్వరకరుణింపుచుచు జననమ్ముతుడై
 నవిభీషణునిశా । చరవిభుజేసీరమ్మువనశైలతలంబులకీన్మృత్యుసుం । దరి
 నటుగాంచిప్రత్యేప్రమదంబునరాక్షసుడద్రినదనా ॥ మ॥ వినువందోదరి

సర్వబాంధవులచాధింకంగత్రీరాఘవే | మ్రుచ్చారింబడద్రోవి దేక్రియను
విల్లుంగానదోష్కక్రిమిజరితా త్పానుకపంక్తిచేనఖమలకజక్కడిమేగాం
తురా | మున్నెసకల్గపదంబువై వ్యవముఃమకక్తాఘసంసేవ్యమున్ || చ ||
ఎరుగురాఘవుండుజగధీశ్వరుడాధ్యుడువిష్ణుడౌటనిం | దింజగదేశమాతను
తతేమణిజానకీయాటలిట్టులే | నెలిగియుపాపసంకయములెల్లనుచాసికితా
తనుద్విరా | ట్పురుషుపదంబునొందటకుఘానుతతేచ్చితి మాంకైకకి||
ప || మరియునిన్నునుసంసారింబువిడచాడి యుత్తేఘగ్రంబులునన మోఘంబు
లునునగురఘుచాయకుపాయకంబులవలన విదళితచేపంబునై సుహృద్రయం
బునుపరా నడమయెంబునుశుద్ధంబునునగుదు నెద్దిముముత్తులగువారిలచేత
నేనింపంబునట్టిచారాయగస్తానంబునోదెనదియునుంగాక || శా || పంచక్లే
శతరంగఘూర్ణితముశుంభద్విభ్రమాధ్యంబుసో | దంచత్పుత్రకళిత్రమిత్తరు
షముద్యుద్ధుష్కృతోర్వాంబలం | కెంకకసంసరణాద్ధిగానవిడి నేచేగాంతు
గద్ధక్రిసేవింపకపుష్కమెసగుశ్రీహరినికృష్టిధిక్సరోజాననా ||

—* రావణుడుమూడవసారియధ్యక్షునకువెడలుట. *

ప || ఇట్లుదశాననువాక్యంబు మానకెరుగించి యువ్యవృత్తాంతంబు
మహాదేవుండిట్లనియె నట్లుదశానుండుమందోదరి కెరుంగఁబడికి నివారిం
చితానునువిధాభరంగఘాషింబుండైకకూబరంబును బొడవక్రగమాకులం
బునఘటాశతశోభితంబునునై పిశాచవదనంబులగు యానడంబులం బూ
నినయరథంశక్తిభిదగ్గోమప్రముఖదోషాచరయూధపులు భూతపార్శ్వంబు
లబలసిండున సకలస్యైంబులునుసేంపావాదంబులు నేయిభీనఱుడురణక
కశుండునునగుదు పుద్గావ్యంబువెడలి నైన్యంబునకభీనుఱుడైనిడిచెనా
సమయంబున || క || జరుచెంచెదురాణుగను | గొనివనచరనైన్యమెల్లకొం
దలపడుచుకొనియెనురామునవెనుకకు | హనుమంతుండదియగుంచియా
గ్రహమొక్క || సీ || పరితేచిజనుచెడుకంక్తికంధరువత్తు వడరుదోచెడు
మష్టిబొడువవాడు | పనచెడిపతికిలపడియంతదడవునకమూర్ఛచెప్పియో
రాంజనేయ | మేటిబంటవునాకుమెచ్చుకృపఁటన్నపంక్తికంధరకన్నుబళుక
నిచ్చె | గాల్పనేచాగ్నిపుకఁగిసేపునున్ను బొడవుచుతటనిదపొకమగుగు
ననినసాగ్రహుడైవాయుతనయుత్తు | మన్నికాటండుబామవవాతొల్లజుగ
డు | ఘూర్నులోచనకైవాత్రిగుఁచుటలి | చెల్లెనియొకొండగొనికండ్లుదీ

టుగొనుచు || వ || దశాననుపయింగపిసె వామనుభీతచిత్తుండైయొందుచెన
కుదేరుపరపించెనంత || గీ || తత్సమీపంబునగల్గుదైత్యవరుల | మేటిమగల
నునలుపురగీటణించి | పనసనీలాంగదాంబునీతయులపుడు | జనిశ్రీరామచంద్రునిసముఖమునకు || వ || ఇట్లుగ్నివర్ణుసర్పరోమవృద్ధిరోములనుక్రమక్రమంబునగీటణించి విహరించుప్లవంగులంగనుంగొని రావణుండుతత్సంరంభంబునహింపంజాలకరథంబుదిప్పించి పెవిమలుగొరుకుచునతిరోషంబున|| చ|| వనచరనైవ్యమెల్లశరవషణ్ముచేతనుమంచుచుకృతాం తునిగతిరాముడైనదువతోయజమిత్రకులీనుడుకమహా శనిసమసాయకంబులనుచాపమునందొనగూర్చి యేసెన | దనుజరథంబుపైసమరదర్పమెలర్పహిమాద్రినందరా|| వ || అంతదశాననుండును నిశితకాండంబులారాజరత్నంబుపైబరిపినవాటి నెల్లినదుమనజక్కాడిరఘునాయకుండును డెబ్బసాయకంబులనయ్యా మీనీచరువత్తుంబుగాడనేసె నిట్లుభయలును దంతావశద్వయంబు భంగిబోరునవసరంన|| గీ || రథముపైజెలంగురావణధరణిపైనిలఁచిపోరానర్చున్మపవరేణ్య | గాంచజంభవైరిగ్రక్కునమాతలివిలిచియిట్టులనియెజలజనయన || ఉ || రాజకులైనధూషణుడు రామవిభుండు రథంబులేకని ట్లాజితలంబునంబులువశానెగుడాకరనీవునుద్రధం | బాజననాథునొద్దకురయంబునదోడుకపొమ్ముకార్యముక | దేజముగల్గురావణుడుదీరునుభింపగవచ్చునందరుక || వ || అనియివ్వధరబునదివిజవల్లభుండానతిచ్చినమాతలియొత్తత్వదంబుల కెరిగివారితవణకంబులగుతురంగంబులంబూన్చి యాయితంబుచేసిదీప్తిమంతంబగు నరదంబుగొనుచురఘునాయకు సమీపంబునకుంజనుచేంచిమకుళితకరకమలుండైయిట్లునియెఉ || దేవశచీవిభుండుభవదీయజయార్థముబన్పెనీరథం | బీవరఖడ్గతూణీయుగమింపగునైంద్రశరాససంబునుక | గావునవీరిగొంచుదశకరతురణంపుమువృత్తబట్టియా | దేవవిభుండుతొల్లిగడతేర్చినపోలికమత్సహాయతక || గీ || అనుచుబలుకంగరాఘవుండారథోత్త | మమునకతిభక్తీమొక్కి సేమముదలిర్పపూర్వధరణిధరంబుపైబొల్పుమహారు | డనగతచ్ఛందనారూఢుడయ్యెనపుడు ||

—శ్రీరామండింద్రధంబుపై నెక్కిరావణుతోయోధముచేయుట.*—

వ || ఇట్లుజగంబులకులక్ష్మీనొనగూర్చుచునైంద్రధారూఢుండై యశనిశంకాశంబులగునిశితకాండంబుల్నిశాచర వల్లభుపయింగురియింపనొండారులకునురోమహాషణులగుతుములసమరింబయ్యెనయ్యవసరంబున || మ || అ

నలాస్త్రంబుదశాననుండును పనయ్యస్త్రంబుచేయించెను । కృష్ణుశ్రీరాఘ
 వుడంత రావణుడుదేవాస్త్రంబుసంధించా । సింహవాస్త్రముచేసనంచెసి
 టులెన్నేయ్యస్త్రముల్వైచన । స్పృహధ్యమంచునుమాడిపె । పెసగనెక్కిచుం
 డుక్రోధాధ్యుడై॥ మ॥పదిపెండ్లంబులునాయకంబుడిధూపాలాధమానిశ్చ
 సీ । ప్రదరంబుల్పరిహార్చు చూడుమనితద్భావః శరణే రామమై । వడలక
 మంటలుగ్రక్కుచున్నవియుభాస్వత్స్వరూపంబులై । బొదలించిక్రియరాఘ
 వేంద్రురధమంభోజాతఃత్రేతాతా॥ గీ॥ ఆమరరిఘుచాధుడబ్బజుగాస్త్ర
 ములను । గాంచితడురోష మునమించిగారుడాస్త్ర । మహ్మదరించెనది
 యుడతత్సకములనుజించిచెందాడికలమల్లేసెచెలియ॥ వ॥ ఇట్లుదివ్యా
 స్త్రంబులెల్లనుక్రూరుని మనోరథంబుల భంగింఫలంబులైన పౌలస్త్యండు
 నుసా గ్రహులంద్రెయచ్చిప్రోవుబలు కాండంబులకతాతంబులుగాగనక్కా
 సల్యానందనశరీరంబెల్లనొప్పించుడు॥ నీ॥ కనకపుంఖములైసమశరంబులు
 జొచ్చిధరణివైమాతలి దెరలనడచి నవరత్నభుజితేతువుతుండములు నేసి
 వాసవాశ్వములగర్వములడంచి । పదిశలలు నిరుపదికరంబులు నొప్పనధికుడై
 మైరాకకుధరమట్టు । లాహవంబుననమోఘాస్త్రుడైవిహరింపచింతనొంది
 రిదేవసిద్ధగణము । లాతుడగుహరిసిక్షించియళిలమునులు । కలకనొందిరి
 వానరబలములెల్ల । కాలుదెయ్యాడకనునేలవ్రేలబడియె । తత్సమయమునం
 తటదాశరధియు॥ వ॥కోద్రసంరక్తలోచనుండైబామలుముడివడరాక్షసాధ
 ముడహించునోయనుకోపంబొనర్చి యచ్చుతంబునుదేవేంద్ర ఘనస్వమానం
 బునునగు కామకంబుకేలంబూని కాలరూపిణిగుభగవంతుండుగావున
 వెలుంగురేసితేజంబున పరాక్రమంబు గనుపించుచు నళిలవాసరసైన్యంబు
 లకుహామకంబొసంగుచు దశాననున కభిముఖుండైబరువ క్రద్ధంబగుపవీ
 రాగ్రేసరువదనంబునకలఘా దంబులకును ద్రాసంబుబిట్టించెమేదినియొ
 నదరెనుత్పాతంబులు బహుళంబులయ్యె దనకుమరణంబు నమిపించెం గా
 వునపంక్తికంఠుచకునునునంబునందలంకుదో చె నానమయంబుననుభయలు
 ను కోదండపాండిత్యంబు నెరిపుచు తనుత్రాణజ్ఞేదకరంబులగు శరంబు
 లురంబు లం దిరంబు నేయుచు దివ్యాస్త్రంబులవేటు లాడుచుపరస్ప
 రప్రేరితసాయకంబులనడుమనఖండిపుచు చదవతలంబెల్ల మాంసాశోణిత
 పంకసంకులంబును నీళిలఘాతభేతాళ ప్రమోదాకరంబును గాగనోసరింపు
 చు మందోదరీవల్లఘండును రాఘవేశ్వరుండునం శిద్ధపదవునమరంబును

లిపి రయ్యాహవంబును జగత్ప్రళయ తుల్యంబగుటంజేసి విహాయసంబు
నసవిమానులైవీక్షించు కిన్నరసిద్ధగంధర్వామర సముదాయంబులకు విస్తృ
యావహంతైగనుపించెనాసమయంబున॥౩॥ పిడుగుల దెగడైశరములు । దొ
డిగిఁగఱు—ద్వపలుదువైచదుడుకుగ దెగడైదడదడరావణశిరములు । బడదొ
డగనుపుడమితాడిపండులకడిమి॥౪॥ పడియును ॥ ౫ ॥ దినమును రేయునుసం
ధ్యయు । గనుపింపకశిరములెన్నిభండించినవెం । టనెమొలువ రామచంద్రు
డుతనమనమునవిస్తృయంబుదనరగనపుడు॥ ఇట్లనివితర్కించె॥ గీ॥ నూట
యొక్కమారుగీటించితివీని । శిరములింకవైనచేటుగనడు । తొల్లివేటిరి
పులదునివివైచినాడు । శస్త్రప్రతివ్యథకసారమయ్యె॥ ౬॥ అనుచుసకల
శస్త్రాస్త్రవేత్తయు తూరుండునునయ్య కాసల్యానందనుం డివ్విధంబున
జింతింప తత్సమీపంబుననుండిమకుళితకంకమలుండై విభీషణుండీట్లనియె॥ ౭॥
వినయ్యరఘువాధమునువీనితపమున కాత్మమెచ్చిపయోరుహాసనుండు । వ
రిమొసంగనుపొరశిరము లెవ్వరుద్రుంపజనియించుచురియు । నమరనాభిస్థాన
మందుపియ్యోషంబు కుండలాకారమైయుండుగాన । సింకింపుమనలాస్త్ర
మేసియంతటవిను సమయసిక్కు మటన్నసకలభూత । ములకుత్రీగుణబు
లకుజూడమఖ్యుడయ్యె । దెలిసియుండియు నెరుగని తెరగొనచి॥ ౮॥
సా
వకాస్త్రంబుసంధించిభస్మముగను । జేసెదశకుంతువాభిప్రదేశమపుడు॥౯॥
ఇట్లూనిరించివెండియు ననేకసాయకషరంపరలనయ్యారు సీచరకల్లభశిరంబు
లెల్లనునుహాధ్వనివీవధ రాతలంబునంబడవడువవాడును లెక్కసేయక నాత్మ
మమకాశ్చేకరంబులగు విభీషణభాషణంబులకుం గనలియొక్క శక్తివైచే
నదియువిభీషణపయంగవయ శరణాగతవత్సలుండుగావునరఘు నాయకుం
డునడుమనంతితుగావించె నిట్లతిభయంకరంబుగ నొక్కశిరింబును రెం
డుకరంబులునునవ శేషంబుగాగకదనరంగంబుననిలిచివాడిచెడక సంసారిసా
గరంబువలనవిముక్తుడనైపరమ యోగీంద్రసేవ్యంబగునారాయణస్థానంబు
నొందెదననుదృఢ నిశ్చయంబుననాగ్నేయప్రముఖ దివ్యాస్త్రంబులెల్లనునడ
రింపుచు మహావల తుల్యుండై నీలచెరాఘవేశ్వరుండును భవత్పాప సం
ఘంబులెల్లంజక్కాడి ముక్తియొసంగెదనను చందంబున నైంద్ర శరాసన
తుల్యంబగుతనదు కామకంబుశేలనందుకొనిగుణంబుస్సారించి కాంచనపం
ఖంబులునువజ్ర సంకాశంబులునునగు ప్రచండసాయకంబులు తన్మాంసశోణి
తంబులు విహాయస మండలంబెల్లగప్పించిచెందాడుడుండె నిట్లుభయంబుకు

సుక్రోధసంవధకనంబై పరాక్రమ విజృంభణంబై పెక్కకాలముభయన
కంబగుతుమలసమరంబుచెల్లె నాసమయంబునమాతలి రఘురాక్షసుంగనుం
గొనియిట్లనియె॥ ఉ॥ భానుకులప్రసూనభవబంధవిమోచనరాఘవేంద్రసం
ధానమొనర్చివైపుమరిదర్పహరాస్త్రము బ్రహ్మచుందుని । దానపుకంఠజేశ
మదిదల్చకమమముజించుమన్నన । వ్రాసమొనర్చి నేతునటు మాతలియం
చుమహాగ్రీహంబునకొక॥ క॥ దనపాశ్వకంబునపవనం । దనలార్కులఘోల
మందునాకృతిసభముక । కనకాచలనిభగౌరవ । మనుసూర్యచహస్రలేజ
మునుసన్నతముక॥ వ॥ మరియుసకలజగద్భయనివారకంబునకు సందితంబును
జాజ్వల్యమానంబును వినాశకాలంబునమీపించుదనుజుల పైసేయునదియును
మహాగ్రంబునునగు బ్రహ్మస్త్రంబు కేలనందుకొని వేదోక్తప్రకారంబు
నబాణాసనసంధానంబుగావింప సకలభూతంబులును సంత్రస్తంబులయ్యె
సర్వసహజక్రంబును జలియించెట్లగువేళ మహాభూతకలగు నయ్య
స్త్రంబతిబ్రయశ్శంబున రామచంద్రుడు విముక్తంబునెరు సదియమహా
జ్వాలాకలితంబై వెడలి బరతేరరాక్షసుడునునయ్యస్త్రంబున కెదురునడచి
శరాసనంబుగొని బలులుసాయకంబులునిగుడింపనదియును మహేంద్రప్రేరి
తంబగువజ్రంబుభంగిదుర్ధవకవేగంబున తచ్చిలీనుఖంబులెక్క గొనక॥

• —* శ్రీ రామునిచేతరాక్షసుడుజచ్చట. శి—

మ॥ భయదంబైధకంబుదాకియరముకభంజించిగర్భంబుసౌ । చ్చియ
టప్రేవులుచించి చంపిపడితచ్చేషాహినీక్షించిమ । శ్లియథాప్రక్రియరామ
చంద్రువెనుకవీలాగతిన్నివైనం । తయమత్యాకరిగుల్లింబకియెతద్దా
త్రింగతపాణడై ॥ వ॥ ఇట్లుశరాసనంబులువిడిచి ధరాతలంబునం బడిన
నిశాచువల్లభుంగనుగొనికొన్నినైన్యంబులునలుదిగ్గులకుం బరచిరంతద
శత్రువునిధనంబును రఘురాక్షసుజయంబును గనుంగొని జితకాశిమలగు
వనచర నైన్యంబులెల్ల సంభ్రమంబున గీతికంపదొంగి రిఖిలభువనంబు
లునిండజేవదుండుభులుమొర సెనురలుపువవక్షంబులుగురిసి రఘునాగం
బులువృశ్యంబు సుతిపిమహర్షి వగళంబులెల్లవేదవాక్యంబుల వినుతియొవరిం
చిరంత॥ గీ॥ రాక్షసుమేనువెడలి సూర్యప్రకాశమగుచునొక లేజమపుడ
యోధ్యాధిరాధు తనపునరుజొచ్చెనదిగనుంగొనిమహాత్ము । లనురులెల్ల
నుకడువిన్నయంబుతోడ॥ ఉ॥ ఎంతటిభాగ్యవంతుడఖిలేశ్వరుడైనదశాన

నుండును! స్వాంతుడుఁ యుద్ధమావకుడు సజ్జహింసకుడయ్యెనేడుసే । వింతు
ముసాక్షి కాంశులముఁ యిట్లుఁ సత్కృపగాంచి నారము । త్రింతయొగల్గియున్న
నమికింతయు సంతృప్తిబాఱుగంటిమే ॥ గీ ॥ అనుచుబలుకు సురలనటుగాం
చినారద! మునుకు లేంద్రుడిట్లులనియెమీరు । వినుడిధమకతత్వవేత్తలిట్లయిన
నుఁ యసురవంశజాతుడయ్యవీడుసే! నిరతంబురఘునాథువరణౌబుజంబు
లు ద్వేషియైదలచి నేవించుచుండు! తత్కథాశ్రవణ యుక్తస్వాంతుడయి
యందు కలలోన నైనరాఘవుడలంచు । తనుజంపుననిరఘు-త్తము నేమరక
యందుబోధకుండయ్యెనత్పురుషభంగి । నేటికిరాముచేసిఖిలబంధములెల్ల
చానెఁర్చితి తత్ప్రదవిగాంచె । పరధనాపేక్షుడైననుపాపకరుఁడు । డైన
స్నేహంబుననుభీతి నైవదలప । నిమకలస్వాంతుడగుచుననేకజన్మ । పాపము
లచాసీచారి జెందనోపునతడు॥ చ॥ దనుజుడశాననుండునిమి తద్దనువద్దరనిల్చి
నిల్చిలో । చనములకింపుసాంబాదవసాయక మొక్కటికేలద్రిష్టుచుండను
పుకరాళిచేరుధిరధారలుగ్రమ్మతార్కతేజుడై । యెనయగువీరరాఘవము
హేంద్రుడుమమ్ములబ్రోచుగాపుత॥ ఐ ॥ అనుచునవ్వలివృత్తాంతంబుమో
మవతితోడకంకరుండిట్లునియె సంతపరితుష్టమాననుండయి రఘునాయకుండు
పవనతనయవిభీషణాంగద లత్కగా సుగ్రీవజాంబవంతాది నిజవిజయావహ
వగళంబులంగనుంగొని పుణ్యలారా భవదీయభుజాసారంబునదశాసేనుం
బరమాగ్న గంటిమత్కథాసంయుతంబయి కలితకల్పవనాశనంబయి యాశం
ద్రభాస్కరంబుగనుదుకీర్తి దరాతలంబునంజెలువొండెడననుచు బహువిధం
బులగారవించె నాసమయంబునమందోదరీప్రముఖరావణపాలిత కాంతాజ
సంబులిద్విధంబంతయు నెరింగి హాహారవంబుల యురంబులు మోచుకొనుచు
నితిరయంబునంబర తెంచినశాసనుపయింబడి విలపింపందోడంగిరి విభీషణుం
డును! పబులదుఃఖావృతుండైయున్న పాటునకు వగచుచుండెంతకొసల్యా
నందనుండుసౌమిత్రింగనుం॥ ఉ ॥ శూరవరేణ్యనీవుజనిశోకమువల్లనివేగ
భ్రాతృసంసార్కరము సేయలేమ్మనునిశాచరకాంతలనూరడింపుచుకొ । బీర
ముదక్కనిమ్మనువిభీషణతోడుత నన్నలక్ష్యణంబు దారఘునాథువాక్యముల
కానతుడైవసితద్రణస్థలిక॥

—* రావణునికై చింతించుచున్న విభీషణునిలక్ష్యణదూరడించుట.*—

ఉపచ్చినవాసికట్టెదుటజచ్చిన పోతికవ్రానియన్నయో ॥ సచ్చరితుక
విభీషణునిసమ్మతిగన్గొనియేలవెర్చిమా । కచ్చెరువయ్యెనుండలపనావలనపల

నేడు సృష్టికి చచ్చినవాడు నీకు మరిచిపోయినవానికంటె చచ్చినవాడు || ౧ || ముందు
విభీషణుని లెక్కన వాహనంబునం బడినదైకతంబుల మాడ్చి దేహమును కాలప్ర
వాహంబునంగలయుచు వీడు సత్తత్వగవశంబులై సుగుడును ముడుగు ధుతి
పతితంబులగు ధాన్యంబుల పోలిక జగదీశప్రేరితంబులై యుచ్చసావహునూ
యాగుణంబున భూతంబులవలన భూతంబులును ద్వయంబులు లేక యెందుచు
నుండునీవును మృతుండగు దశాననుండును మౌనును చచ్చిన జనంబులును కాల
వశంబున జనియించితిమిందుకు సమానులమింక నెక్కాలంబున నెవ్వరంబు
ననెవ్వరికి జన్మమృత్యువులు లెఖితంబుల కాకాలంబు ననెవ్వరింబున చాతసేవీయ
లభ్యంబులై గలుగుచుండునీశ్వరుండును అజుండయ్యగు సకలభూతంబులవల
ననుభూతంబులం బుట్టింపుచు సంహరింపుచుననెత్తుకుండై చాలునిచందం
బునగ్రీడించుచుండునీజంబువలననీజంబులుట్టిన చందంబున దేహీయగు జీవుని
వలనను దేహంబుచేత నితరదేహసాంగత్యమువలన శాశ్వతుండును నద్యయం
దునునయ్య జనియించిన చందంబున నండు దేవీయద్వయించు మరియమూ
తాళనునందుచారుపుక్రియానుగత ధర్మంబులు గలవనుభాగింకిభంగి మిథ్యా
తావాత్సాధ్యాసవలన నాత్మయందునను నానాత్వంబులును జన్మనాశనం
బులును వృత్తియంబులును క్రియాఫలంబులును దోచుచుండుగాథ సుమపివే
ళసహంజనంబులు లేనివలన వానికి సంసారంబు లేదుకావున తద్విధంబున తేవి
తొండై యుండిననుపిముక్తుండగువానికినహంకృతిలేదు గావున సంసారంబు
నుంగలుగ నేరదిదియంతయు మాయామయంబగు మనోమాత్రంబు గావునన
హంబుమతలు శెండును విడిచివిగత బాహ్యేంద్రియాగ్ధసంబంధుండవై తద్దో
షంబుల నెల్ల మనంబునకుంగనుపరచిభగవంతుండును నాత్మయనునీశ్వరుండును
సర్వభూతాత్మయనుపరుండును మాయామానుషవిగ్రహుండును నానందసాం
ద్రుండును నగు శ్రీరామచంద్రపరబ్రహ్మంబువలన మనంబుగీలుకొల్పుమింక
తుణసంగమభంగురంబులగు చాగాగారాదులును శబ్దాది నిషయంబులును దే
హబుద్ధివలనంగాని అత్తచేతదేహంబువలనవిలత్తుడంబుగాగ నాత్మశెరింగి
నేనియమయెల్లనుదోచనేరవట్లుం గావున నీవింక రాజ్యగుజననుండియే భూత
భవ్యభవిష్యద్వర్తమానముల సూహింపుచు ప్రాంబుంబులను భవింపుచుభ
క్తిభావితుండగు ఘృక్షాయకుండలంపుచు యథాన్యాయంబుగ విహరించెద
వేమయే కానోక నెమరుంబున నైసునంసార దుఃఖంబులునున్నుంస్పృశిం
చునేదివిషయమౌననునకునాడెదలెన్నెయ్యలొనరింపు ఘట్టస్థుండునున్ను

బనివనిచెంగావున నమృతాత్మనాజ్ఞయొనరింపుము మాధచిత్తులై విలపించు
మందోదరిప్రముఖకాంతాజనంబులనూరడింపుముబుద్ధివంతుండవై లంకానగ
రంబునకుంజనుమనియనేక విధంబుల తత్వోపదేశంబులుగాగ రామానుజుం
డుపలుకవిభీషణుండు॥గీ॥విగతశోకమోహుడగుచుశ్రీరఘువర్యు । గానవచ్చి
ధర్మకలితములుగ । నమర రామమానసానుకూలముగాగ । ప్రతుడగుచుని
ట్లుపలుకదొనగె॥ క॥ కూరుడున్మృశంసుడుపర । దారాసక్తుండుత్పక్తధ
ర్మప్రతుడొసరిరావణుడోరాఘవ । యేరీతినిదగునుక్రియలుయేనొనరిం॥౯॥
అనినసంతసించి రామచంద్రుండిట్లనియె॥ మ॥ మరణంబొందినచైరమేలమ
నకుఁమన్నింపగాటోలునీ సరినాకీతడుగానసేయుమికసంస్కారంబులన్నం
ధరా! ధరధీరాభవదాజ్ఞయంచు పీఠుమేధప్రక్రియకయహితా । జ్వరు
చిక్షేగమయివ్విభీషణుడొసగెవహ్నిశైలాత్పజా॥ వ ॥ ఇట్లుసబాంధ
వుండెదశాననునకనలంబొసంగి స్నానంబులొనరించి యాద్రక్షవస్త్రంబుల
తోడతిలదర్భలునుదకసమ్మి శ్రీతంబులుజేసివిధిపూర్వకంబుగ విడిచికోఁఘ
టితకరభ్రటుండై యన్నకునమస్కరించి తద్భార్యలబహుభంగులనూరడించి
లంకాపురంబునకుంబనిచి తానునరిఘునాయకునమీసంబునకుం జనుదెంచి
యంతివినయుండెనిలచెనంత॥ గీ॥ సైన్యయుక్తుడగుచుసానుజుండగుచుసాకిశ
వర్యుడగుచువాసిమీరె । రామచంద్రవిభుడురామశాధమవృత్తు । జంపిజే
న్ముమీరుకక్రకరణీ॥ సీ॥ అంతమాతలిరాఘవాఘ్నియగ్మములకునొసలిం
టమొక్కియనుజ్జనదసి॥గగనమాగకమునస్వకముజేరె రాఘవుండునుని
జానుజుగాంచియనియెనిట్లు । లక్ష్మణామున్నయాలంకనేనొసగితి నైననవి
వుడుతదాఘ్యగాగవిద్యక్తమామంత్రవేత్తటోవిప్రులచేత సేయింపువిభ్యా
తచరితునివ్విభీషణునలంకకేగివార్ధిక । జలముదెప్పించినద్విప్రజనులచేత॥
ప్రీతిరామానుజుండువిభీషణునకు । చెలగిసేయించెరాజ్యాభిషేకమపుడు॥
వ॥ ఇట్లొనరించిపౌరజనంబులెల్ల నానోపాయనపాణులై తోడనడువలత్తు
ణుండునువిభీషణుడోడుకొని రామచంద్రునమీసంబునకుం జనుదెంచియొ
భయులునుదండ ప్రణామంబులునుగావించిరంత రాఘవుండునుప్రాప్తరా
జ్యుండగువిభీషణుంగనుంగొనిభానునందనునకీట్లనియె॥ ఉ॥ మీప్రుధుదోస్సహ
యమునమేటిదశాననుడిల్లెరాజ్యముం । జేబడియవ్విభీషణుడుసేమమునొందె
నుమత్ప్రతిజ్ఞసదాద్యుపకమయ్యెనంచుపవనాత్మజుగాంచిప్రతాపవంతసి
పేపగిదింతయుంజని మహీసుతతోడనెరుంగబల్కుమా॥ విభీషణానుభుతంబు

న॥ గీ॥ బలికియైదేవవాక్యంబుదెలియదు॥ కు॥ వేదమునామృతమునదివేళ్ళు
తోడ॥ జనినిశాచరస్యేతైదనుజరాజ॥ భవనవాటిలో న్నవామాయబంధ
విరళమున॥

—* మానుచుండుండు సీతకడకుండుని గామానివిజయము॥

ప॥ చూచితివదంతిపు సెంతిపా పయనమెంచునదెంచెనయ్య కృపనూ
తయ్యదనుజకాం తానరవ్యశయ్యరగుట రామరామాదులచేతదయ్యె ధ్యా
నించుచుదేహవాద్యకృపానిష్ఠుండునుంగచంగోపనకుర్చిచికరింబులుమొ
గిట్టియదేనిమహాప్రసాదంబుచేయబలదెంచె॥ క॥ పూర్వీకృతతోడుత
నా॥ పద్యేందునిభాస్యరామభక్తుడనియో॥ శీర్షచవంబొనరింపగ॥ నుర్వీసు
తయాననాబ్జమొప్పుటలపుడుక॥ క॥ కనుగొనివాయుబుడనియెను॥ బచని
కుశలంబురామచంద్రుడుచకం॥ టుర్రుండుంచెనవరిచారు॥ గనులంకవిభిష
ణురకుకురుణాసంగక॥ ప॥ సుగ్రీవలత్తనాపీఠపానహాయుండై యింత
యనొనరించియుపశమిత్రోధుండై సుభంబుననున్న వాడివ్వీజయవార్తమీ
కెరుగింపుమనుచునను జనిచెననియతిముదంబున॥ క॥ తనవిభునివిజయ
వార్తయు॥ వినిపనజగ్రభువనములవెడకగనీకి॥ వ్యనుకస్తురమితగనుపడ॥
దనభుభవత్యద్యకులెవ్వరయంగ నాకుక॥ ప॥ అశుచుబహువిధంబలం గారివిం
చినితల్లినిగతతత్రుండును సుస్థితుండునునగురఘుపుంగవుండాన నేగెదనన
జనకనందనయిట్లనియె॥ ప॥ అనిలతనూజనద్గుణములన్నియునీదగురూపమయ్యె
నా॥ జనవిభుగాంచవేడ్క యగురమృతితోడతదాబ్జదెమ్ముపా॥ మృనిననమ
స్కరించికమలా ప్రకులచనిశేరివాయుబుండునుపమభక్తితోడుతధరాత్మజప
ల్కులుతత్సర్వరూపముక॥ ప॥ ఎరిగింపుచుమరియునిట్లయెరిఘనాయకాయీ
యుద్యోగారింబును సీథలోదయంబునునెవ్వరికొడకట్టి జనకనందననురావిం
చకునికి కర్తంబుగాదనినివిజ్ఞానగరిష్ఠుండగురఘుశ్రేష్ఠుండును॥ సీ॥ మాయామ
హీజనుమరచిపావకునందు దనరువనుంధరాతనయనాశ్చ॥ గాంఢివిభిష
ణుగనుగొంగణసాంద్రీనిపుమత్సరినివిస్త్రలాంబ॥ రాభరణాంబితయగన
టుసేయించిదెప్పింపు మనమారుతియునుదాన॥ జనివృద్ధులంబునరాకనభా
మనులచేతనుజ్జవంబొనరించిమహితగంధ॥ మాల్యకౌశేయములనునమిగల్గి
రత్న॥ సంగలితభూషణములనలంకరించి॥ మించుశిబికోప్తమంబుననుంచి
వెడలె॥ రామసామీప్యమునకవ్వరాజచనయ॥ ప॥ కృష్ణులంబుకోర్కీషణంబు

లుకబూనివేత్రహస్తులగు పౌలస్త్యులుజుట్టునునిల్చిగావునేయే నీయోగించి
 దోడితెచ్చునవసరంబున॥ క॥ వనచరులతీకౌతుకమునజనకతనయుజూడరా
 గసార్చటలెగయైదనుజులవారింపుచునిటు । జనుదెంచిననదియూరామచంద్రు
 ద్రిండ్రపుడుక॥ వ॥ దూరంబుననుండిగనుంగొనిశిఖికారూఢయగుటకుగార
 ణంబేమియనుచుమందుజనుదెంచినవిభీషణతోనిట్లునియె॥ చ॥ దనుజులువా
 నరేంద్రులనదల్చగనేటికితల్లియంచుగ । న్దొనెదరుగానడిగి యిటకుంజనుదే
 రగబల్కుమన్నన । మృనుజవరెణ్యమాటవిని మైధిలిసయ్యనచాదచారియై
 జనవిభుగానవచ్చె కపిసత్తములుబుభునతన్నుగన్దొనక॥ గీ॥ అమరకౌర్యార్థ
 నిమిత్తమైనయట్టిసీతనటుగాంచిదుర్భావలూతజేసి । పలుకదొణగినవిన
 లేకబలికెలత్తు । ణాత్వదగ్రజుడునునురల్సమ్మునట్లు॥ సీ॥ అనలంబొనర్చు
 మేనందుజొచ్చెద నన్నసౌమిత్రియారామచంద్రుచిత్త । మెరిగిపహ్నినొన
 ర్చిమరలిరామునిహింతనిలచెసీతయునంతనిర్భయమున । మూడుప్రదక్షణంబు
 లురామచంద్రునికొనిరించిరాక్షసాంగసలునఖిల । లోకంబులునుజూడలో
 హితాశ్వనిమందు నిలచిచేతులుమోడ్చినఖిలదేవ । తలకుభూసురులకును
 వందనమొనర్చియనుదినంబును రామార్పితాంతరంగ । నైతినేజగత్సౌఖ్య
 యైనయనలుడంచితంబుననన్నురక్షించుగాత॥ వ॥ అనుచుదగద్దగాయ
 మానంబులగునెరమంటలతోడండేజరిల్లిననమ్మహానలంబునకుంబ్రదక్షిణంబు
 గావించినిర్భీతస్వాంతయైతన్నధ్యంబుననిలచెనయినను॥ క॥ ఏడుప్తుబంటు
 నిజవా!లాయితఘోరాగ్నిశిఖికతోతైష్యకరో । పాయమొనర్యేనాదలపగ
 హయమ్మకునహ్నిచల్ల నగుటకువరుడే॥వ॥శత్రుమయంబుననఖిలభూత సిద్ధ
 గణంబులునుహాహాస్వనంబుల॥ ఉ॥ ఏమిరఘు—త్తముండుజగధీశ్వరుడయ్య
 నులోకమాతసి!రామపవిత్రతాత్మసిజరాజ్యసుఖాపహనిల్లెరుంగకక! పా
 మరవృత్తిదాల్చెననిపల్కదొంంగిరటంచుబల్కెయి । కామమదాపహం
 దుగిరికన్యకతోదుతతోననిట్లునుక॥

—ఃబ్రహ్మాదిదేవతలు సీతనుగైకొనుమని శ్రీరాముని స్తుతించుటః—

వ॥ అనుచుబలుకునవసరంబుననై రావణగజారూఢండుయినహాస్రాత్సం
 డగు శత్రుండునుపరేతరాజవైశ్రవణవరుణగిరికులున్నులరియబ్రహ్మవిదుల
 నుమునిసత్తముల తోభగవంతుండగుచతురాననుండుసోమహాషివగణంబు
 లునుపితృసిద్ధసాక్ష్యవారణగంధర్వాఘ్నరోగణంబులునుతక్కిననిలింపసముద

యంబులునువిమానారూఢులైగగనకదంబులనుండి జానకీవల్లభునకుండు
బుకుంజనుదెంచిననుకృతికనుకమలమై పరిమాన్యుడగునమ్మహాత్మునిట్లనినను
తింపందోడంగిరి||సీ||తకనీకభిలలాకములకునాత్మనిజ్ఞానమయొడవుచెప్ప
దుడ | వప్తమవనువునీవప్తమపులయొందుకంటెరుడక్కరైన నమనయనమల
నాదికతకలచతురాననుండువనీనుకజకంబులన్నియులకనులనుర్య | చం
ద్రులాద్యంతముల్నకలంబునకునీవ నిమిక్తగుణాడవునీవనిత్య | బద్ధవస్త్రా
ద్యయుడవీవభువినినీదు | మాయలోబనువారికి ననుజభంగి | దోచుచును
లేనివారిహృత్తోజయముల | నెల్లకాలంబులునువిలక్షింపఁజూపుచుండరా
నీదునామస్తరణసేయుమహాత్ములకు సమీపఁజేకవగు కరుణామయొండవీవ
మరియును||క|| మునువిమమాదువైభవ | మనునిలఁడంబులునుగొనియెముక్తి
ప్రదనేడనయంబమీపరాక్రమ | మనసతనముగ నమస్తమను చేకూ
రెక || వ|| తదవసరంబునసత్సభఁజికాగకాశేయుంగనుంగనివి ప్రణతుం
డైపితామహుండిట్లుయె చేవామిరిమ్మయాసేదినొందించట లెవ్వరెరుంగ
రిప్పుడుమాతాశనునందుబరిశృజించి తెడంగెరస్థాపితయగుజనక కన్యకామ
ణింగైకొనినందగుంచుమరియనిట్లుయె || సీ || బంకారవాచ్యగద్యోగిం
ద్యపరేశరంజితలోకసూర్యప్రకాశ | యాద్యంతరహితహేయ హేయవ
జితతనవృత్తస్సంస్థితపశ్చిష్టరూప | మరకతవనకనుండరశుద్ధమధులేకవి
ర్విషయజ్ఞాననిత్యబుద్ధిమానవరూపనిత్యానందభావితిరూపలోకాధార పా
పహరణ | శంకరాదులునిపదాజ్ఞాతయోగము | సంపదానక్తులగుచునర్చన
లొనతుక | రట్టియధ్యాత్మవిజ్ఞానులైనవారి | హృదయభావ్యుండవగుదువి
వెపుడురామ || క || బృందారికబృందంబులు | బృందావనమందుబొగడబృ
ధునిలసనత్రందోమనుండరుడవనందగుగుణధావనందనంబిడ రామా
మరియువిగతమోహులగుశూరులుదృఢవతంబున || గీ || హృదయమందునప
వనసముదయములనుగుదిరుగునుబట్టినుగట్టికూషిజబట్టి | వట్టివిడకభవ
మపోగొట్టియట్టిదిట్టినరానిగతిగాఁతురనకులించి || సీ || పరిపూర్ణనుతనా
మభక్తిగవ్యసమస్తవేదశాస్త్రప్రతిపాదకాద్య | దృగ్రూపరత్నకేరీటచూ
యాతీతయాశమానాశక్తుడైగుగలడె | మాసింద్రయోగవిధానయోగా
ధ్యానభావితులగువారిభావమునకు | సహచారికగునన్ను సకలలోకముల
కాద్యంతుడవునుబ్రోవనిధిపతివియునీవెఘవనాద్యరాజేతనకలంబు | నిం
ద్రునిలాభచేవామింబొందదాక్ష్మి | వకరధాధీశ్వరునకునందనునభంగి | కూ

మిశ్రజెలువొందబుట్టినధామిక్కుడవు॥౯॥ ఏకాశేషసుఖావహా! లౌకికమనాతి
గమ్యులక్ష్మీచరసాత్కామస్తకులాధీశ్వర । శోకాస్తసమానరత్నకోటిరహ
రి॥ ౧॥ దేవావిష్ణుండవ నాచిపురుషుండవురమణీయుండవు భావాభావప్రత్య
యవజితతుండవుజగత్పాదనుండవునుననుచు వేదంబులుబలుకునట్టి జగన్నా
ధానీవయమ న్నాధుండవింక శ్రద్ధాభక్తిగరిష్ఠులై యెవ్వలైనను నిన్నుం
గొని యాడినయట్టిసత్పురుష కామితకామప్రదుండవు శ్యామలతనుండవు
నగునిన్నుండలంపుచుబ్రహ్మజ్ఞానవిధానంబునునాద్యంబునునగు నీస్తవరాజం
బుబరియించిరేఁదిగతపాతకజాలులైభవత్సాన్నిధ్యంబునోదేదరు గావుత
యనుచుబహువిధంబులవినుతియొనరించె నిట్లుబలుకులోకగురుని వాక్యంబు
లువినిబ్రపంచసాక్షియగు వైశ్వానరుండువిమలారుణద్యుతికలితయురక్తాంబ
రయుదిన్యభూషణాంచితయునగుచు జెలువొందువిదేహరాజకన్య కామణిం
గైకొనిప్రపన్నాతికానయవిదారణుండగు రఘునాయకుసమీపంబునకుంజను
డెంచులుట్లయె॥ ౧॥ దేవగైకొనుమువిదేహీవనీశ్వరనందనమునుదశానను
వధింప! నటవియందుమాయామహీజనొనర్చి నాయుండునిపిఠిపీఠవియిలాత్తు!వి
నునేడుబాంధవసహితుడై దశకంధరుడు తావాకాస్త్రాల్లినడగెమించు! ధా
రుణీభరమెల్లదరగెతత్ప్రతిబింబితయతిరోహితయ్యైవయముతోడ । బర
మపావనితావకవాదపంక । జార్జితస్వాంతనిదోఁకవనవనినుతను । గైకొ
నుముదీననఖిలలోకములగచ్ఛభీతిబావుమునీచెవిబెట్టుచునవి॥ ౨॥ అనిశిఖివి
న్నవింపముదమందుచుతత్ప్రతిబింబరూపనీ । తనువిడిస్తూజచేసనలడస్వము
దంబోదవక్షాసదానపా । యినియగులోకమాతమిధిలేంద్రతనూభవనీతనంక
మందినధరియించెరాముడుమనోభవసుందరుడాక్షణంబునకొ॥ ౩॥ ఇట్లుజ
నకకన్యకాకలితస్వాంక ప్రదేశుండైవెలయుకాసల్యానందసుంగనుంగొనిము
కుళితకరకమలుండై దేవనాకుండిట్లునివినుతింపందోణంగె॥ ౪॥ సీ ॥ సశ్శానిజ
నచిత్తసారసామూరుడయిపూరిసిలాభశరీరుడగుచు! జనకసుతానందసందో
హదోహుడైనంభృతబిన్నిజోత్సాహుడగుచు! నఖిలప్రసన్నాత్కహరణాభి
ధానుడైప్రబలరాక్షసతమోభానుడగుచు! నగజామనోభావి తానందరూ
పుడయిపాపవనాగ్నిప్రదాపుడగుచు । యోగమాయసుగూడదాసుర్వీయం
దు । మనుజుకరణేని దోచుచుజనదుచరిత । ములువినివారుపంతసమునము
నుంగ! దనరునేవర్చుగొల్తునద్దాశరణిని ॥ ౫॥ శితకేరకోటితుల్యముగజె
న్నువహించిన పీఠమందుధూ । సుతకనకాంబరా వృతంవిశుద్ధతటిత్ప్రభ

నంకమందునం | తతమువహించిభూభూవిచారములై యమరాతీకెల్లవచ్చు
తముకనింపజేయురఘుపుంగవుగొల్లుచుజాత్రావనుకొ॥ క॥ అచరులమనిభ
ములెల్లను | సమయగజేయుతరిమువటిసాధనమైదు | ప్రముఖమలకగవ
దుపం | క్రీముఖాంతకుజానకీపతినిభజియింతుకొ॥ క॥ పొగడగిహరివదేన్బుం
డగచరహేతుడీశుడునునిరాకారుడుప॥ న్నగవలయుగభుజునైదు | న్నుగునె
వ్వడుగొల్తునాపరానందమయకొ॥ క॥ యోగులువిజహరితపో॥ యోగంబుచ
దలపతనువునొగిదాల్చితదు॥ ద్యోగానసారియగుచును | బాగవదీశ్వరు
రామభద్రుడలంతుకొ॥ గీ॥ గర్వముననుంటిమున్నుచునర్వలోక | నాధుడనటం
బునోజగన్నాధనీదు | పాదదళకానముననదిదానెసింక | మీదనీదానులను
గూడిమెలగువాడు॥

—శి దశరథుడుశ్రీరామునియాశీర్వాదించుట. శి—

సీ॥ ఆఖండులుండీట్టులను వేళదివమునభగవంతుడగు పురభంజనుండు॥
వ్యోమయానంబునందుండిబల్కెను రామరామ రాజకులార్చి సోమజూడు॥
మీదెభవదైవభవంబెలమిగన్దానకచ్చెవరభేత్వరుడొంతుతనువుదాల్చి॥ మ
త్వాశ్వకమునకుసమ్యక్తిదిగంబుననుండియింప రాముడు సుమిత్రాత్మజుడు
నుభక్తితోడుతనవిభుపవచుకొనుచు | కంఠనమొప్పవాగిటియంగుజేచిక
శిరముమూర్కొనిమిగులనాశీర్వాదిచిపకెనన్నప్రేమధుడబ్బ పత్రనయన॥
| భూరిదుఃఖాలయంబునంసారజలధి॥ తృప్తిచేతదీనికావలయునయితి॥ గా
గువీడియుంటనాకముననయన | సంతతములేదు సుతుడనజను నేనిన్ను॥
| అనుచుమరియాలింగనంబొనర్చి రామచంద్రుచేతప్రూటిశుండయి ది
ంబునకుంజనియెనప్పడు ముందుముకుశితకరకమలుండయి వినుతియొనరిం
పాకశాసనుంగనుంగొని రఘువల్లభుండీట్లనియె॥ చ॥ సురవరవానశోత
లజూడుమదియ్యజయంబుగోరుమీ | నీరణమందుతొంటిక్రియలేచేడునట్లు
యతంబజల్లున | త్వరమననన్నుట్లుయ్యతకషకమునర్పణకంగ ప్రాప్తము॥
గ్రచిరమేలుకొన్నక్రియలేచితిల్లిటికన్నదాన్యుకలయ॥ చ॥ ఇట్లులేచినీతి
నాదంబులు సేయుచురామ చంద్రునిమీప బునకుంజనుచెంచిరి శైలసం
నాతత్సమయంబుచిభీషణుండు॥ ఘువల్లభుడనుపామునకుంజనుచెంచి కర
యంగంబులుమొగిడ్చి యిట్లునియెచేవా నానెందుకొప్పవగలదని సీతాసహ
సండ్లవై మంగళస్నానం బొనరింపుములయ్యణుండునంబుడవివిధాలంకా
శోభితుండవై మమ్ములదోడుకనెల్లిజనందగుననిన రాఘవేశ్వరుండీట్లనియె॥

మ॥ సుకుమారుండుమదీయభక్తుడతినంశుద్ధుండటన్ నాదుభో । లికదీరాజున
 ధారియైభరతుడక్లేశంబునన్నిల్వన । య్యకలంకుష్పడిస్నానమేక్రియను సే
 యన్నేతుకనుగ్రీవము । భృకపిశ్రేష్ఠులబూజసేయుమిటు సేయబ్రీతి నాక
 య్యొడిక॥ క॥ అనిపల్కఁభీషణుడ । వ్వనచరిసైన్యములవలయునస్తువుల
 నుకాంచనవస్త్రభూషణాదుల । దనిపెచుదంబాదవనపుడుదనిసిరివారల్॥
 వ॥ రాఘవులడును వారినందరవీడుకొలిపి విభీషణుండు దోడితెచ్చిన భా
 స్కరసదృశంబును నుత్తమంబునునగు పుష్పకాఖ్యావిమానంబున యశస్వి
 యలజ్జమానయు విద్యున్నిభాంగియువివిధాభరణభూషితయు స్నేహానన
 యునగువిదేహకన్యకారత్నంబును స్వాంత్యలంబునందిడుకొని విశ్రాంతద
 నుర్వతుండగులత్కణుండగుదోడునిలువ నారూఢుండైనమస్తవానరులనును
 గ్రీవాంగదవిభీషణులంగనుంగొనియిట్లునియె॥ గీ॥ మిత్రకార్యమెల్లమిచేతసే
 యంగ । నొప్పెనింకకష్టమొందనేల । సైన్యయుక్తులగురుజనుడునిజాలయం
 బులకుమీకుసమముగలరెభువిని॥ వ॥ విభీషణానిపు యద్భుతుండవైసకలసుఖం
 బులనుభవింపుడులంకారాజ్యంబుననిలుపు మాఖండలసహాయులగు దివౌక
 నులయినసునిన్నుధషికంపనసుధుకలుగారేనును పితృరాజధానియగుసాకే
 తపట్టణంబు గనుంగొననిశ్చయించెదననిన విభీషణుండునునుగ్రీవప్రముఖున
 చకోత్తములును బాష్పాకులలోచనులైయిట్లునిరి॥ మ॥ పరమాహ్లాదముతో
 నియోధ్యనగుమీకట్టాభిషేకంబునీ । శ్వరునింబుత్రునిగాగతాగఃసకౌసల్య
 సత్తింగంచనం । దరముంగోరెదమాజ్ఞయింజన సీతావల్లభుండయ్యొడక ।
 బరమోత్సాహమునొందెనంతరఘభూపారాజ్ఞచేవారలుక॥

—* శ్రీరాముడుసీతాసమేతుడయి పుష్పకమునెక్కుట. *

వ॥ కాబేరంబగుపరమాసనంబునవాయునందననలసిలాంగదబాంబరంత
 ప్రముఖులతిముదంబున॥ క॥ అరోహణంబొగర్చిరి । యారిఘువకునాజ్ఞచేత
 నదియరయమునక॥ ధారాధరమండలమటు । మీరిదిచంబునకునెగసెమీ
 ననిభాక్షీ॥తత్సమయంబున॥క॥ అకాబేరంబంగుంబన । క్కాకుస్థకులేశుడా
 ప్పెగగనముననురానికముబొగడమరాళము । మైకాంతాసహితుడైనపర్వ
 జుకరణిక॥ గీ॥ అదియుమార్తాండబింబతుల్యాభుమగుచ్చు । రామలత్కణసీత
 లచేమెరుంగువెట్టునటులవ్వించునవీధియందు । జనగదోజగెనుపవనుచం
 దమునవడిసి॥అనుచు॥క॥ వైలజ్జిటుశ్రీరాముని । లీలలుబల్కుచునుకుండలికుం

జలిదా । రాగలంకారమునుమాత్రము , న లుల గన్వేతెంతకలుకుదొంగ
 గెక॥ మ॥ అట్లుంబరంబునకు నులగనరంబునభివేదిగా గలదులంబును
 బ్రసరింపంబేయుచుతత్కాలంబునతోడదగిల్లికాన్గొల్పెదైవేన్నుకన్వకా
 మణియునసేవతోడునరమునందమంబిట్లుకానీ ॥ అదియనీకూటత్రైలోకం
 బుననులంకరణ భూమియైదేవాలంబు క్షయంబు ॥ నుంకులంబునరాక్షసశీక
 వైశకనస్తలంబువటవానరులుదొంగడ ॥ దునియైవేదిరామమునకర్చవమలెం
 ద్రజతుంభకన్వలునోయొగనెదొట్టుల్లకలుయొగవొట్టునోయొగనెమద
 మునగట్టింబిత్తవనరుదెయ్యునోయొగనెబటంబునెయ్యునోయొగనెమద
 మ్రొక్కనవీడిచునుగల్గవంబులుపొత్తుమునోగల్గనెదొట్టు ॥ వార్తకన్వలంబు
 రంబుననజనయన॥ క॥ ఇదబుజగల్గవీశంభు ॥ దవలుదురామేశ్వరాభ్యుపలరె
 మనాదే॥ నిలబడిభీషణుడును ॥ ద్వదనుమనసుకరణుగాంచెననమంతల
 చేక॥ మ॥ ఇదియునుగ్రీవురరాజధానియగు కపీంద్రానగరంబునెగిరికాన
 నశోభింకంబుయెనచ్చటసుగ్రీవుండనీకా ॥ ప్రియార్థంబుతారాప్రముచివానర
 కాంతాసాముదయంబులరామించెనంతమరిలివువ్వకంబంబరంబునంజనునమ
 యంబునరాఘవేశ్వరుండుదజబీవతేశ్వరింగనుంగొని ॥ సీ ॥ కమలాశీబువ్య
 మాకధరాధరేంద్ర మల్లదియవానెని ద్రుంబితీస్థలమన॥ పంచటిచనుభ
 వ్యాశ్రమ బేచెభరదూడకామల నరికెదైచితచటనగస్త్య ముసింద్రువాశ్ర
 మునదొంగదెనుకీత్తునుతపంబెనయెచోటు ॥ తాపసోత్తమలెల్లనగనుల
 నరైదుచోటులల్ల వెచిత్రకూటధూరిభూధరేంద్రంబుకైకయూ వుతుంకిద
 టమిత్పసాదంబుగాంచె నన్వార్గదరితు ॥ డగభరద్వాజమాని వ్రాశాశ్ర
 మంబుజూడునుమునాతటంబునసోంపునీ॥ మరియెచు ॥ సీ ॥ గాంధు
 భాగీధీకంగాభవాన్త్రైలోకాన్గొవావనపుగ్గభాకదాయి, నిదియూపశాల
 నియగుసరయూనదియొదియ సుందరి యయోధ్యాపురంబు ॥ సేయుప్రకా
 మంబుచేతులెత్తియటంచు బలుకుకుకసేభర ద్వజునాశ్ర ॥ మంబుదక్షిణవత్స
 రంబులబువనాల్లజనినిపంచమయెనుదినమనందు ॥ నమ్మహాత్మునిగనిభూసు
 తానజాభి ॥ యుక్తముగమొక్కిమునివర్గయోగ్యుమిర ॥ భరితశక్యము
 లంబురేట్టామునుభిక్ష మేట్రతకితల్లలూకైందెయచట ॥ గీ॥ అనినమునివ
 ర్ముడలయొకల్యాణదరిత్ర॥ కుశలంబందరురాకొంటిజడలు ॥ దాచ్చిశ్రుతకా
 ర్యములునివేదనయెనర్చిపాదుకలుగొల్పిశమ్ముచోభ తుదొగ్గు ॥ కి ॥ వన
 ముమిరొందెనెదెనుకార్గములెల్లనమమకితము నెయ్యెనుచుక॥ జనవరనా

రాణులుడవు । మనుజుల హృదయములను చూచుచు మహితుడవీవే ॥ గీ ॥ ఆచుది
 ధ్యాతరహితుడవైన బ్రహ్మ । వనఘోరుడవు సర్వవిశ్వాత్మకుడగు । బ్రహ్మ
 బుట్టడెనాభి వంక జమున । లోకగురువని ప్రఖ్యాతి వికనడె ॥ అట్లుగావున ॥ గీ ॥
 నీవు లోకములకు దేవుండవట్లవ । మగ్నత్తుండవీవు మాధవుడవు । నీతలో
 కమాత శేషుండులత్తులు ॥ డరయుజనులకిట్టులొగువీవు ॥ వ ॥ మరియు మొ
 వటనవిలంబుబుట్టించి భూతకృషుండవై యందు శయనించినవాడగుటను వి
 శ్వాత్ముండవై యులహృదయంబులవెలిగెదవు గావునను నారాణుండవ
 నునభి ధానంబుగంటివి సకలభూతంబులకును బహిరంతరంబులు నీవయ్యె
 క్కండవయ్యెవాకాశంబు భంగినలేవకుండవయ్యె కూడదుష్టులకు పెక్కు
 భంగులగును పితృపురఘనందనాశీలీలత్వమున విడికంప నేర్తుముకల్పితంబు
 గువిశ్వంబును తద్విశ్వాధారుండవును పరిపాలకుండవును భోజ్యంబులగువ
 న్నువయంబులునుభోక్తృవును భూతభవ్యభవిష్యోదాదితత్కమానత్రీకాలంబు
 లనుగలుగు సకలంబును నీవయ్యునుచు భవదన్యపదార్థంబు లేదనుచును జగద్వి
 చితంబుగ శ్రుతుబు జాటుగదామరియును వలంబులగు వృక్షాదులు చలనక్రియ
 గలుగు మారుతసంబంధంబువలన చెరియించుదోలిక మీ చేత ప్రేరితంబగుచు
 జడభూతంబగు మాణునిజావయవంబులగు మహాదాచులచేత నొసరించిన జ
 గంబంతయు మూఢులు మీయందు నానోపింతురుగదా జగధీశ్వరాయుదేయం
 తవిచిత్రంబగు సింకదేహ శూన్యండవు జగద్రథకుండవు గుడికువిరాట్సా
 జ్జయగు స్థూలంబును సూత్రసంజ్ఞయగు సూక్ష్మంబును నగురెండుదేహంబు
 లుగలవవిరాట్సాజ్జయగు స్థూలదేహంబువలన సనేకిలీలావతారంబులనుద్భ
 వింపసేయుచు కార్యంతరంబులదేహంబుననే మరల ప్రవేశింప సేయుచువ
 య్యవతారకృతలీలాశ్రీకణమననాధిధ్య సలవలన జనులు విముక్తులగుదుర
 ట్టియూది నారాణుండవు మద్యప్తిగోచరుండవైతివేమని నానుభాగ్యంబు
 గొలంది సేయనగుమరియును ॥ మ ॥ ధరణీ భారముమాన్వృద్ధజులచేత ప్రా
 ధికతుండోచునీ । కరణిక్ బుట్టికవాగ్యసమ్మతమ లొకార్యంబులున్నీరు చేస
 రణిక్ జేయగ నొప్పెత్తరసహస్రింబల్ధరాపాలన । స్మరనక జెన్నువ
 హంపగాగలవు మత్స్యద్యాతిరేకంబునక ॥ గీ ॥ రామచంద్రభవితరంగమేధం
 బులు జేసి తక్కుధలనువాసిమీర । నిఖిలజగములందునిండింపగలిగివి । జనువ
 నినినముక్తిజనులు జెందగ ॥ మాయా శ్రమంబునను నా నారాణుండవు మత్స్యపతి
 మానీశ్వరమంద్రీయంఘ్రిరేణువునని । దేయిచ్చుటనిలచితగును దేవజనగ ॥

—* శ్రీరామః శుభాచారములను భరతునియొద్దికిబంపెట - *

వ॥ అనిమహర్నిశమృతము భరించుబంధువిత్తువెంచిన యలమతించి నీ
తాలత్తుణసమేతుండై ననైన్యంబుగవలచియుంచు కలతవడప్రవేశించిచివ
వమాననందనుంగనుంగొని యిట్లుయె॥ ఉ॥ మారులపుణ్యసేవకునున్న
దౌగుహుతోడతమ్ముడుం ! దూరతశ్రవణాభరతుతోడుత మత్తుకలంబు
బల్కిదో! స్నానలరావతౌనులను జక్కడగించుటచెప్పిల్లులే ! తీరునను
డిరోదెలిసితీవ్రమెరమ్ము సుబద్ధికావీదై : గీ॥ అనుచుబడినవ నుదైనుహి
కులేంద్రు । గదియువినతాతనూభవుకరణిని । ప్రితతోడుతగమన్యంగిదే
రపురమునందుగనిరాఘవులక్షేమమంతయవుడు॥ వ॥ తెలుపువాడైత్రహ్య
ప్రచిత్రంబునసిట్లునయెనిపాదనల్లభా శ్రీమంతుండునుభవత్పఖండును నగుదా
శరధిసీతాలత్తుణసమేతుండై సీతోడకుశలంబుబలుకుమనియె నమ్మహాత్ముం
డునుభరద్వాజమనీంద్రుచేతననుజ్ఞాతుండైయిచ్చుట కంజనుడెంచు నీవునుం
జూడగలవనుచువులకాంక్షితలనూరుహుండగునప్పయ్యపీఠొనినాయుపధం
బునవెడలిరామతీర్థంబగు సరియూప్రవాహంబుదాటి నంది! గామంబుగా
చిక్రోశమాత్రదూరంబుననుండియచ్చుట॥ క॥ మలనకవేడిదిగ్ధా గృత్తాశల
మూలాహురామభద్రపదాట్టో । జ్వలనశ్చచింతాపరు । బలవీర్వనతో
రుదరితుభరతుంగనియెక॥ మరియును॥ సీ! సకలకసుందరాచక్రభారంబంత
యనుపాదుకలయందునునిచివల్క । లంబులుగట్టిదేహంబుశుష్కింపంగనా
శ్రమంబున నుండియఖిలదార । జనులమంత్రిమలపిడజాలక కామాయనన్త్రు
తైతనుగొల్వవసుధయందు । తరువుతోఁబుచ్చుమంతయనువచ్చిశ్చైవోయననట్లు
లున్నధర్మభినిరతు । భరతుగనిపుణ్యయేదేవుపాదద్వ । నంబువీక్షించెదీవ
ట్టియంబుజాతు॥ దాహవంబునడిశకంధరాదివీర । దానవులజుగీకుశల నైవ
నరునివుడు॥ ఉ॥ ఏటిచించితలత్తుణమహిజలతోడుతరామచంద్రుడి । చచ్చిటికి
వేగరాగలదుజూచెదవీవనసంతసించియ । మృతకుమూల్పనొందికులమండ
నుదాభరతుండులేచినై । లాటకులాగ్రగణ్య పవనాత్మజుకొంటెదైవై కాని
కెక॥ నీ॥ పుణ్యదరిత్రపుణ్యంబునను రాఘవేంద్రునదార్శ్య ప్రబునెయగగలె
మనుబండివో క్రాకమమ్ము రక్షింకంగకరుణసేతెంచినసురవరుడహ । యి
వ్యాధిమునకునీకేదైవ గైకొనుగోనహానీములను భావమాన । భూషణాం
చితలగుహలతులపది యార్దురనుగ్రామశతములననుచునునయె । పుట్టున
శక్తిబ్రతికినయేసిసాఖ్య । మొందునెపుడుడైయరుగగదయెప్పొక్కంపు

సమ్మంగమనుజులకగచరులకుబలుకుసాంగశ్యమెల్లంగిగలిగెషరియు || వ||
 ప్రీతికరంబగురంభునాధుకీర్తనంబువిసి బహుదీనంబులయ్యె గావునసత్యంబుగ
 బల్కిననమ్మెదను || మ|| అసెనవ్తారుతనందనుండపుడు కల్యాణంబునారాఘ
 వేం | ద్రుచవృత్తాంతమనందబల్కినను చేతోమోదముజెందిన | య్యవశ
 త్రుఘ్నేజీ? నీవిపుడయోధ్యాపట్టణంబెల్ల కాం | చనరతోజ్వలమాక్తికాం
 బురుహాభాస్వద్వస్త్రమాల్యాహుక || వ || అలంకరింపునట్టులును నెల్లెడల
 గల్గుదేవతాయుతనంబులగునానోవహారబలి విధానంబులాచరించు నట్టులు
 నుసేయింపుమువెండియు || క || చూతలుస్తుతిపాతకులును | నైతాళికజనులవార
 వసతలుగుములై | సీతాచేతోవల్లభు | భాతీంగనుగొనగవెడలుచిరయుము
 నక || గీ || బ్రాహ్మణోత్తములునుసర్వపారిజనులు | రాజకాంతలువంతు
 లురాఘవేంద్రు | పూర్ణచంద్రుని బోలునెమ్మాముగాంచు | వేడుకలుపల్ల
 వింపంగవెడలరపుడు || క || జనుదెంచునట్లైనర్పుము | యినవంశధ్వజవ
 యంబులెత్తగద్వారాశినితోరణములుగట్టగ | ఘనతరసౌధములుమేలుగా
 నొనరింపక ||

—* భరతశత్రుఘ్నులు శ్రీరామునెగుర్కొనుట. *

వ || సేయింపుమునవల్లేమనియట్లనియోగించి శిభికారూఢులగుచురాజు
 కాంతలువెడలశత సహస్రతురంగంబులును నయుతగంధసింధు రంబులును
 స్వర్ణకరత్న భూషితంబులగు దశసహస్ర రథంబులును నానోపాయన
 పాణులగు భూసుర కాంతలం దోడుకొనిశతశ్రుఘ్నులకు గూడిరాగభర
 తుండునుతనయన్నయగు రామచంద్రుపాదుకలు శిరంబునందిడుకొనిముకు
 తితజరకములండై పాదచారియగుచుతద్దశనాభీలాషియై వెడెతె నాసమ
 యంబునముందర || సీ || కనుపించెనీరజాననమనోనిమిత్తంబంబరంబునపుష్ప
 కంబుజంద్ర | కాంతితోడుతనంతగనుగొనుండదెజానకియు రామలక్ష్మణుల్
 కీశవిభుడు | నుగ్రీవుడదెబలొడగ్రుడైన విభీషణుండు మంత్రుల తోడనుండు
 చూడు | డనిహనుమంతుకిట్లనినబృహతుండుస్త్రీబాలవృద్ధులుజైలువ్వమీర | న
 దియెరాముడురాముడంచనగదొణగి | రందురునువాహస్మంబులనపుడు డిగ్గి |
 కలితముకుళితపాణులైనిలిచిరంత | దానదంబునుచదరధంబుగతిని || వ || స
 మీపించె నాసమయంబునహృష్టమానసుండై కరయుగంబులుమొగిచ్చి మే
 రుధరాధరస్థుండగుభాస్కరునకు ననుస్కరించుచందంబున || క || రామునికున

స్తుత్యాత్మాతాతామనకునమస్తదైత్యదానవభటమ్ । ద్వీమనకదైతసీ
 తాభామనకునమస్కరించెభరతుండపుడు॥ క॥ రామాజ్ఞాపివీ మానము
 భూమిస్థంబయ్యెనంతబాలుపుగతమ్ము॥ శ్రీమంతుభరతుకొగిట॥ సేవం
 బునదిగిచికరముచేదుబుకంబు॥ పుణుకుచుఁఘువల్లభుండు॥ కనుగొంటిని
 బహుదినముల॥ కసియంకమునందుదిగుడుకాతసిదేహం । బునగల్గుభూపరా
 గముతనకరయుగములనునినిరెతామరసాక్షీ॥ వ॥ ఇట్లుభరతుంగారివెంచె
 నాసమయంబునలత్తుణుండుజనకచంద్రుడొకఁడు పుట్టెను పన్యసింపభరతుండు
 నుసంతసంబునొందిమినుతిండుచు జాంబవంతాదివనచరులం గొగలించుకొని
 కుశలంబరసె వారునుమానుషాకారంబుల నబ్బరతునకుమ్రెసి జూపిరందు
 భానునందనుంగనుంగొని॥ సీ॥ సహాయంబుననుభూసుతాసమేతు । దగచు
 జనుదెంచెరాఘవుడసురవరుల । గెలిచియటుగాననన్న దమ్ములముమేము
 నలుపురమునీవవైదవదలగుమూర్తి॥ అంతశత్రుఘ్నుండును॥ గీ॥ రామలత్తు
 ణులకును శ్రీరామకాంతయైనభూపుత్రుకిని వినియమునమొక్కి । వినుతి
 యొనరించె రాఘవుండునుస్వమాత । యొనకానల్యసన్నిధి కరిగియెరుడు
 వ॥ శోకకళికతయగు నప్పల్లకతకునమస్కరించి కైకయీసుమిత్రలచర
 ణంబులకెరగివినయంబు నలిపెనాసమయంబున॥ క॥ భరతుడుస్వాభావికస
 చ్చరితుడుపాదుకలురామచంద్రునిపదపం । కరుహములందునిలికెను॥ గు
 రుతరపూజలదనర్చుకొనిఘనభక్తి॥ వ॥ ఇట్లుఁ ఘనాయకుపాదారవిందం
 బులయందుపూజితంబులగు పాదుకలునియోజించి ఫాలతలఘటిత కరయుగ
 శుండైయిట్లనియె॥ సీ॥ జానకీనాథరాజ్యంబింతపర్యంతమను పాదుకలయం
 దునునిచియిప్పడతభక్తిమీకుసమర్పణ గావింపనఫలమయ్యెను నాదుజన్మమే
 ల్లరంజిల్లెనన్ననాంధములయోధ్యాపురమ్మునకరుదెంచునుమ్ముగాంచ॥ బా
 గుమీరంగకోష్ఠాకారబలకోశములుదశాంశములచే దెలియమీదు । తేజ
 మునసంతబూనితిరాజవర్గి॥ యునుచుబలికెనభంకుని గనినమస్త్ర వనచరేం
 ద్రులుకన్నులవారిండు । చనుబ్రగింపించిరంతెటనుండరాంగి॥ రాఘవుం
 డును॥ క॥ తనయనుజునిగద్గుణముల । కనుమత్తుడైవెడలియతనియాశ్రమము
 నకుం । జనుడిగ్గిపువ్వకంబును । గనుగొనిరాఘవుడుబలికెకరుణదర్శి॥
 వ॥ జనుమత్తుడెరువహింపుముయేమదలచునమయంబురమ్మునుచు బప్పకం
 బునువీడుకొలిపి॥ క॥ నేనెంద్రుండుబృహస్పతి । సేవించినభంగినవ్వసిష్ఠున
 క్తి॥ సేవించెరామచంద్రుం । దావనమునవికడపంకజాయతనయనా॥ క॥

అనుచుతద్వృత్తాంతంబంతయును హాదేవుండు భవానికింజెప్పిమరియు నిట్లు
 యెనిట్లమ్మహాత్మునకుండనకురెండుసింహాసనంబులుజెప్పించి యుభయులు
 నుంగూర్చుండిసంభాషించునవసరంబున॥క॥వినయంబునభరతుండో! వనజా
 తుచుదీయజననివలననుకృపచే । తనురాజ్యమొసగితిరియది! మనుపొసగినభం
 గిగొనుడుముదమునమరలక॥ గీ॥ అనుచుభరతుండుపొజబలియగుచువేడ
 కైకయీదేవినినుతింపకార్యమనుచు । నవ్వసిష్ఠుండుబలుక రాజ్యాధిపత్య
 గౌరవమునూనెరామభూకాంతుడవుడు॥ వ॥ అమ్మహాత్ముండుమాయాగు
 ణంబుననుసరించి యార్చచేష్టలుచేయుచుండు నిదియకాదఖిల దేవతారా
 జ్యవైభవధౌరేయుండునునుఖిజ్ఞానైకరూపుండును నిరస్తాతిశయిండునునా
 నందరూపుండునునగు జగధీశ్వరునికిమ్మనువ్యరాజ్యుండెంతమరియును॥ సీ॥
 దేవుకరుణారసేక్షణం బాఖండలాధిపత్యము మానవాళికొనగు! నేవుణ్ణ
 భూభంగమీరేడుజగములని ధూతముగజేసిసిడగలుపు । నేభవ్యలీలచే
 నీసృష్టిజనియించునెవడువిరక్తుడైయెనయుచుండు! నేమాన్యడిటుమానవేం
 ద్రుడైజనియించి సకలలోకములకోరికెలనొసంగు । నట్టిధీరునకీరాజ్యవన
 గనెంత! మనుజుడయ్యెనుగానతదనుసరణము । గాగదారయంచుజెలువొం
 దెగానిలేక । యున్ననేతద్వికారంబులున్నెయచట॥ వ॥అంతశత్రుఘ్నవచ
 నంబునరామాభిషేకాథంబు నిపుణులగుశత్రుకృంకు లఖిలసంభారంబు
 లునాయితంబులుజేసిరాసమయంబున॥ గీ॥ జడలువిచ్చిచిక్కుచక్కగాగా
 వించి । భరతులత్క్షణులునుపజ్జికందు! సోదరుడునుమరియు సుగ్రీవుడును
 మజ్జి । నంబులూనరజేసిరంబుజాక్షి ॥ వ॥ ఇట్లున్ననంబులూనరించిమహా
 ఘంకంబులగువసనంబులుగట్టి చిత్రమాల్యానులేపమలైయొప్పిరంత భరతుం
 డునుసేవకవగంకంబులచేత రామచంద్రునకురాజకాంతలవలనభూతనయకు
 నుమజ్జనంబుల సేయించెరాజాహంకంబులగు వస్త్రమాల్యచందనాభరణా
 దులనలంకృతులంగావించె నయ్యవసరంబున పుత్రవాత్సల్యయగుటంజేసి॥
 క॥కాసల్యయువానరకాం । తానముదయములనలంకృతలసేయింగా॥భా
 నురమణమయభూషణ । వాసోసక్తందనాదివస్తువులచేలి॥వ॥అంతసుమం
 త్రుండు శత్రుఘ్నశాసనంబున సూర్యసంకాశంబగు రథంబు దోడతెచ్చి
 ముందరనీలిపిన॥ గీ॥సత్యధర్మప్రవతకనశాలిరాఘ । వేంఘోషాశ్రిందం
 మైనెక్కెముందు! పవనజనిభీషణార్కజప్రముఖులశ్వ । వారణాదులసె
 క్కజోహరునేయ॥గీ॥దేవిజనకాత్మజయునుసుగ్రీవసతులు । యానములసె

కీ-రెట్లు దేహభేదములు గలవగుచును పాకశాసనములను విడిచి భాగ్యము
జూపెత్తవలయునును॥ ఇట్లు ర్థారోహణంబులే

—* శ్రీరామానుజ సవరివారముగా నియోగ్యజోత్సవంశ్చ —

సీ॥ శ్వేతాతపత్రంబుజెలగి శత్రుస్సండుబట్టసారధి యాచుభరితుడొ
ప్పసౌమిత్రివ్యజనంబునదృక్తిభరియంపరాక్షసేంద్యుడు చామరిమాలవీచి
సురసిద్ధసాధ్యులంబరమునవిసృతింపమనుజులై వనచరులై వననగూడు డేరి
మృదంగశంఖారావ భూవానకామల జాండంబుధేవిలంగ ॥ మోముజెలు
వొందివెడలెనారాయణుండు ॥ రాధువేంద్రములోకనందకకుండు ॥ దివ్య
కోదండధారియాదిత్యకంశావార్ధివంధ్రుండు సవ్యశోవర్ధనండు ॥ ౯ ॥ ఇట్లు
హరితవర్ణంబులగుతురంగంబులంబూనినయరదంజెక్కివివిధాలంకార శోభి
తంబగుయయోధ్యావగర్వదరియజ్యోచ్చిరాజమార్గంబులం జనుదెంచున
వసరంబున పౌరకౌముదులెల్ల రామాగమనంబువిసి నల్వరంబుననేయుపను
లుమానీకాంచనసాధంబులెక్కినీపీతాంబరావృతపీఠ భుజాంశరురిపితు
ల్యతేజువారక్తపంక ॥ జాయతనేత్రుననఘ్నముక్తాఫలహార కిరీటకేయూ
రకటక ॥ కుండలకటిసూత్రమండితు మృగమదగంధలిప్తసింహగాతుకల్ప
ఘోరహనుమదాము సూరతనూజాది కాంతు వాసరనేత్ర్య జననినోభి
తాముదూర్వాదళశ్యామురాముగాంచి ॥ యతిముదంబునతన్నూతికనఘనివ
తికానాత్మకునువృక్కులనుపద్యమైనదాని ॥ నిలిపిరాత్మియ్యమానస సీరజ
ముల ॥ ౧౦ ॥ మరియుద్యత్యకోరంబులరామముఖచంద్రవందికాస్వాదనంబునే
యెంచులాజబునువివిధంబులగుపుష్పంబులునుస్వాదనంబుమూర్తియగు నారా
జరత్నంబుపయింజల్లందొంగిరాసమయంబును ॥ గీ॥ మంచహా సమానసం
దుబింబమునకు ॥ దోమరలసతనయలూడుచుండ ॥ వారింజల్లలరయువైభ
రిచూడుచునుండెరాధువేత్వకుండుప్రజల ॥ ౧౧ ॥ ఇట్లుకరుణారసావలోక
నంబులనకలజనంబులకుసౌఖ్యంబాచరింపుచు తూర్పుఘోషంబులతోడ భర
తుండురథంబునడుప సర్వాలంకారశోభింబగు పిచ్చగృహంబుజోత్సవం
తపు సౌధాంతరంబునతపశల్లియగు కానల్యాదండంబుం గొనివమస్కరిం
చితక్కినదళరథకాంతాజనంబులకుం బ్రాణుల్లియుచితాసంబునంగూర్చుం
డి ॥ స్థాదిమహావీణవర్ణంబులువేరువేరిపీఠంబులం జెలువొందెవిజ వల్లభం
డును బోలెనత్య సరాక్రమకాలియగు రామచంద్రుడు భరతుంగనంగొనియు

ట్లనియె॥గీ॥ అఖిలసంపత్సమాయుక్తమైననాదు! నుండిరమువేగమర్క-కుమా-
రునకును! దానవేంద్రునకునుజూపితగినయెడల! నఖిలసైన్యంబులునునిల్చు
నట్లునవచ్చు॥ వ॥ అనినియోగించినభరతుండును తద్వచనానుకూలంబు గవిడి
దలలుగనుపరచి సుగ్రీవుండునుగొని భానునందనారాఘవాభిషేకాథకంబు
తిత్వరితవేగులగుష్టవంగ భుంగవులంబుచి చతుస్సముద్రసలిలంబులుదెప్పిం
పుమెల్లియొనరించుట నిశ్చయంబనినసుగ్రీవుండును॥ గీ॥ సముఖమునకువా
యోజనుషేణజాంబవ! దంగదాదులనుప్రేమముతోడ! విలిచివారినిబంధుల
జలముదెండునుదాజ్ఞ! దాతరాఘవాభిషేకమునకు॥ క॥ అనిపలికినవా
రుచతు ర్వసనిధులకునేగివివిధరత్నఖచితకాం! చనకలశములజలంబులు!
దినకరనందనునిగడకుదెచ్చిరిప్రీతిక॥ వ॥ అవ్వధంబుశత్రుఘ్ననకెరుంగిం
పనతడునునిఖిలమంద్రగణ పరివృతుండైగంగాదిపుణ్యతీర్థశసలిలంబులునున
వియువసిష్ఠముందరనునిచిననమ్మహాత్ముండునువృద్ధులగు బ్రాహ్మణవగళం
బులంగూర్చుకొనిసంభ్రమంబున॥ గీ॥ కనకరత్నఖచిత్రఘనపీఠమునరాఘ!
వేంద్రునిఖిలధూతలంద్రవైభ! వప్రకాశసేయవనుధాతనూజాభి! యుక్త
క్రముగనుగూరుచుండదెట్టె॥

—* శ్రీరామచంద్రునిపట్టాభిషేకము. *

వ॥ ఇట్లువివిధాభరణభూషితులగు నాదంపతుల తత్సంహాసనాసీను
లుగావించి భేరివృదంగాదిమంగళవాద్యంబులు శైలంగనభశ్చరగనంబులు
జయజయశబ్దంబులు బలుకనుగ్రీవవననందనాది స్థవంగచమూపల్లభులుభ
యపాశ్వకంబుల వివిధాలంకారశోభితులునువృక్షపాషాణపాణులునైబల
సికొలువమహేంద్రాలయసన్నిభంబగు తత్సేభామంటపంబున॥ సీ॥ గౌతమ
వాల్మీకగాధేయమైంగళవామ దేవవసిష్ఠవాలఖిల్య! జ్ఞాచాలికుంభసంజని
తభరిద్వాజ ముఖ్యమహారుఘల్పదముతోడ! లలిమిందుతులసీదలంబులకు
శలచేపుణ్యతీర్థోదదకంబులనుగంధ! సంయుతంబులొనచికా శక్రకున్దైం
ద్రాభిషేకంబు వనువులుసేయుభంగి! రాఘవునకు జనకరాజకన్యాశోభి!
తాంకదేకునకుకళాననాబ్జ! గంధసేంధురునకుకణగిరాజ్యాభిషే! కంబూస
చికారస్పృశంబుజూహీ॥తదవసరంబున॥ చ॥ విమలములై పయోనిధులవిష్ణు
పదీజలమంటెమేఘసం! ఘములుమహాధ్వనులైనగెగెంధవహాండునుకూలి
యయ్యెసం! భ్రమమొకనత్రమయ్యెరివిరాజముఖ గ్రహసేయమానమై!
యమరైవభంబునచ్చరలునాడిరిపాడిరికిన్నగోత్తమల్! వ॥ ఋషికుటు

నుబ్రాహ్మణశ్రేణులను తత్కాంతానిచహంబులనును ములను సకలసత్త్వ
సంబులనుభిషేకంబులు గావించిరిగగనతలంబునెంద్రాదిదిక్పాలకులున్నవిమా
నరూఢులైపినుతింపందొంకిరయ్యవనరంబునసింహాసనారూఢులను రా
జ్యాభిషిక్తుండునునగురాఘవేంద్రునకును || సీ || పాండురశ్చక్రేంద్రులపైశ
త్రోఘ్నుండుచామరంబులు విభీషణవనాట | కల్లభులైవైచిరవాసవ చోది
తుండగుదుసమిరుండుహారమొకటి | మణిమయాంచితమురాగుత్తీ శుభకు
సమహాణ గావించెనమృహత్తు | డంతకన్నెనుమిక్కిలగు హారమొక్కిటి
ప్పించె సత్కరుగచేమించియెపుడు | జంఝకొంఝా జంఝకొం ఝా
యటంచు | మొరసెదుండుభులాకసంబుననుసురలు | వినుతగావెంపుడును
ముంచుమిరులవాన | జల్లొనచిరయారామచంద్రుడైసి | అప్పుడు|| సీ || హా
రకిరీటకేయూరాంగదోజ్వలకటిసూత్రనూపురకటకంబు | పుత్రాయతేష
ణుభావజకోటి లాఘ్యునుమఘ్నుమార్వాదశౌభ | దేహుపీతాంబరుద్వ్య
చందనలిప్త గాత్రమహూరస్కుకంబుకంఠ | సఖిలతక్షణునంతాదిత్య
సంకాశుద్విఘ్నజుమందస్త్రితచ్ఛిరచాహు | భూసుతాధిష్ఠితస్యాంకుపుణ్యచ
రితు | భూరిసింహాసనస్థితుపురుషవర్య | వీరవానరశేష్యదోర్వీర్యధుర్యు
రాఘవేశ్వరుదివిజశరణ్యువిష్ణుమరియుతదంకప్రదేశంబున || సీ || కనకస
న్నిభదేహకమనియ్యారత్నసంఘటితభూషణగంధకలతసెటల | విద్యుత్కాం
బువికచాంబురుహ నేరిరక్తోత్పలకరాబ్జరాజవదన | సర్వాతిశయయుక్త
చారుచందనలిప్తవత్సోజయుగళ హర్యశ్చమధ్య | నూపురాంచితపాదనూ
త్నయన్వీషట్పదాలకహరిహారాభిరామ | పావనచరిత్రరానుహస్తావలం
బి | తోగుమస్తకయైయొప్పుధారణిత | నూభవునిట్లుగాంచితవైశ్వావము
న | కతిముదమునొందిగిరికన్యకావిభుండు || వ || విహాయసంబునసఖిలదేవ
తాగణయుక్తుండయిజల్లనవినుతించె || సీ || చారునిలోత్పలశ్యామలవిగ్రహ
హరకిరీటకేయూరమహిత | భూపనుమిత్రాసుతోపేతశ్రీరామ సీకుపందన
మగుగాకవాజ్మ | నోదేహములనీవు నూదియెక్కాలంబు నాద్యంతరహీ
తుండవగుచునాత్మ | మాయచేలీలలు సేయుచునొకడవైయొప్పెదవీసజో
రుసౌఖ్య ముననితాంతంబురతుడవై మూడుగుణము | లనజగంబులబుట్టించి
బెనిచిదుంచు | లేకమైనవజ్జతలేకదనరుఃపూజితుడవీవదశరధరాజతనయ ||
క || కరుణాభక్తులబ్రోచెడు | కొరకుఁగూహద్యాదితులను గుణయుక్తుడవై |
ధనసద్భవించిజ్ఞానుల | కరుణగగనమిందుప్రభుడ వీవమహతత్వా || ఉ || ఘన

మగుస్వాంశతోడుత జగంబులోనచి మహాభణింద్రమృ । త్రితథభ్రష్టచేక
మునదీకొనియెయ్యుపరిస్థలంబునక । దనబుసభంగి మేఘములనిన్నిటునిప్పైప్ర
వహరూపివై । దసరమపశావధుల్ మరియదాతవుకెవె సరోజలావనా ॥
మరియును॥ చ ॥ అనలునిమాడ్కిదేహభృతులందుపనిచ్చినను స్తభుక్తిచస్తుని
చయముల్ వతుగకతుల సౌఁపొదకబచనంబుసేయుచుక । బనివడినిత్య
ముంబవన పంచసహాయుడవై జగంబులెల్లను భరియింపుచుక దనరు లక్షణ
వంతుడవీవరాఘవా॥ గీ॥ చంద్రమూర్యాగ్నులందును సకలభూత । ములను
జెలువొందుకాంతియు మొనసేవారి । ప్రాభవాయుర్య శోభేవై భవము
లు । నీదుసత్యంబకాదెనిప్పేదరూప ॥ క ॥ శివనారాయణకమలో । ధృచరివి
శశికాలకిర్త । పరిభేదములక । ధృచమగదోతువువాదుల । కవనీతలపిఘడ
వాకడవయ్యునురామా ॥ గీ ॥ మచ్చకచ్చపవరాహమునుజనించు । వాచు
నాద్యాకృతులధరావలయబోష । గములజెలువొందిశుశిభరాగములనొప్పు
పుణ్యుడవునీవరామసంపూర్ణకామ ॥ వ ॥ దేవాయదిగారణంబున సదస
ద్విభాగంబగు ప్రపంచంబంతయునీవయమరియు సనంతంబగు గృష్టియందు
భూతభవ్యభవిష్య ద్వితమానంబులగు స్థావరజంగమంబులెల్లచు నీవెకా
కభవద్వ్యతిరిక్త పదార్థకంబెందునుంగ నుపింపదు పరాత్మచగునీదు యా
దార్థ్యంబు కమలసంభవాదులు నెరుంగంజాలక భవన్తాయా వృతేశ్వరి
బువలన బహిరంగెడవనుచు దలంతురింకనీదుభక్తి సేవామలమానసులగు
పుణ్యులకు నిశ్చయంబుగా నెరుంగంబడును మరియెను ॥ క ॥ వీచుననీదా
మముమది । నూనికృతార్థుండనగుదు నొగిచ్చతులగున । మృతివులకుదెలు
పుచుకా । గీనిలయంబునవనింతుశివతోడృపా॥క॥ఎంద్రైనిత్యమీస్తవ । మ
విరళమతిజదువవ్రాయ నాగణికంక ॥ బ్రహ్మలసౌఖ్యాహులై । శివమ
గునీకృపనునిన్ను జెందుదురనఘా ॥ వ ॥ అనియిట్లుపార్వతీచెల్లఘండువెనుతం
చుసమయంబుననిండ్రుండిట్లనియె॥ గీ॥ భానువంశతిలకదాననాథముడబ్బ । జు
నివరంబుచేతగొనియెమాదు । సుఖములవియునీదునుప్రసాదంబున మరలగ
లిగెనివుడుమడసిరివుడు॥ దేవతలిట్లని ॥ గీ ॥ యజ్ఞభాగంబునెల్ల తానపహ
రించు । నివృణాకతైనయన్నీచునిడుపుమీరు । కూల్పటనుమాకునవీసమకూ
డెమరల మాహృదయాంబుజదినేశజానకీశ ॥ వితరుల్లిట్లనరి ॥ గీ ॥ ఓచు
హత్త్యరఘుకులోదధిసంపూర్ణక । చంద్రవీదురుగులసాహసమున । నపహ
రించితిసగయాదత్తపిండమ । లనురెమాకుతోంటియట్లైపుడు ॥ యత్సరి

ట్లనిరి॥ ఉ॥ వెట్టికిగొట్టినుమ్ముః ఘవీరః తాంతమః బాధ పెట్టిని | ట్లట్టున హా
వసిడిదియయ్యనుము మ్రోయగ మాధుజాగ్రహత్ | గోట్టు కిహోదెబాదు
డిలగులెను వాడిక గానచింతిలో | జట్టి వాంఛి సేవల ముచంబుననం దెవ
మింకమిక్యపక॥ గంధర్వుః ట్లనిరి॥ గీ॥ ఏను సంగితప్రణుల మెప్ప మనీక
ధాళిజదువుదు నిత్యసౌఖ్యముననుందు | మటులుగా దయ్యెయై వైతై త్యాన
ముందు | గ్రుంగుటనుతోటిభంగినుప్పొంగ గలిగె॥ ప॥ అనఁచుకొమ్మలంబు
నమహారగసిద్ధకిన్నర పతంత్రుల ప్రజాపద్రములులవేరు వేదకట్టాః పి
త్తులగుచారాజదంపతుల విసుతింపుచుచును లోభ్యకలలుగ గనుంగొనుచునభి
నందితులైనది స్థానంబులకుం జనిరి బ్రహ్మచుద్రాగ్రలును అమృతహామలు
కల్యాణ గుణంబులుగానంబు సేయుచు సింహాననస్థలంబును నీతాలక్ష్యగా
సమేతంబునునగు నారాజవల్లభు రూపంబుమానసింపుచు నిజనివానంబుల
కుంజనిరితదవసరంబున॥ మ॥ చేలె గెందుందుధులకనంబుననురల్ సేవం
బునంబూలవా | నలుగావించిరి సంతసించిరి మునుల్ నారాయణుండార
మా | లలనాధీశుడురాఘవండును దెసాలంకారుడై ధూమిజా | నిలపుతా
ర్కజలక్ష్యశాద్రిచరమానప్ర్యాహమల్ గోల్వగక॥ ప॥ అనుచుమరలిప
ధానివుండంబికతోడఁట్లయై నిర్విధంబుననకలలోక సుఖామలండుగురా
ఘవేశ్వరుండు ధుణిపాలనధునింజై దెవెయ్యవగనరంబునవసుంధరనన్య
సూపన్నయమహీరుకంబులు భువంతంబులునుగంధ హీనంబునుగునుమం
బులునుగంధ సమేతంబులునునగుచు జెలువొందెనమ్మ హావహుండునుత
తసహస్ర సంఖ్య లగుగజతురంగ ఘోష సమదంబుల వెల్లవారికిహానం
గెపూర్వంబునారువృషభంబులును ముప్పకీయిలునుచంకాంబులును కస్తూ
భరితరత్నాదులును బ్రాస్త్రసోత్తములకు సమన్వయమొందియు | పి॥ బా
స్మరతనమునకొనకెను | బాస్మర సమ్యకంబుననుచుచుంటి గణశో | భా
స్మరముహారమవుడ | బాస్మరకంబులెలకుడిపి | కామలానా | అన్విధంబు
న॥ క॥ తాదేయనకొనకెనుకే | యరూంకంబులతోచుచునాన్విధంబునకే |
తారాధిపకొనినను ముఃహారములుజీతచ్ఛుచిరసంబుజనయెదా | ప॥ ఆది
యనువచ్చిదేహాన్వకాంతంబుకరంబునందెగిచెనెలవారి వ్రాహ్మణంబులకు
రామచంద్రులంగనుంగొనుచునరంబును | నింగితన్వండుగురూ | అర్జునచిట్టరి
యె॥గె॥ ఎరిచల్లనోపుయింపుగంటివిదారికిమ్మచుచుచుంటి | పల్లవంబున | నని
లజునిరొసగెనమా సంతయింబుచే | హరిహరసూర్యులు గెల్ల మునకాంబు

ట్లుసీతాదత్తంబగు హారంబువలనవిరాజమానుండయి కరకమలంబులుమొగి
చ్చియున్నపవమాననందనుంగనుంగొని తద్భక్తితాత్పర్యంబున కతుష్టచేత
సుగంధైరఘువల్లభుండు॥గీ॥అనిలపుత్రసీహృదంతరేస్థితమెద్ది । వేడుమనిన
యందువేల్పులకును । నమరనట్టిదైవమకూతుకననిసం । తనమునోది
పవనతనయుడవుడు॥ఉ॥నామదీనిదు నామభజనంబునతృప్తి వహింపదింకనే
నీమహిలోన దాసిభజియింపుచు సౌఖ్యముతోడనుండుశ్రీ । రామవరంబా
సంగినధరాస్థలినిల్పుముమత్కలేబరం । బామహానీయనామముగలంతటిగా
లముదీనివేడెదక॥ ప॥ అనినరామచంద్రుండునుకవ్విధంబున నగుంగాకము
క్తుండవైయుండుముకల్పాంతరంబున నాదుసాయజ్యంబు నొండెదవనుచుక
టాక్షించెనంతజనకనందనకృపాహృదయంబున॥ సీ ॥ వినవయ్యహనుమంత
వేల్పుచూకలువత్తురెచటనీవుండినవచటికెల్ల । మాయాజ్ఞననినయమ్మారుతి
యతిభక్తితోడుతనాదంపతులకుఁమ్రొక్కి । జనలేకజనలేకకనులనానందాశ్రు
లాలుకమహాబుద్ధియుతుడుగాన । తపముసేయగశీతధరణీధరంబున కరిగె
రాఘవుడంతకరుణతోడ । గుహునిగల్గొనిచత్సఖకొమరుమిగుల । శృంగి
బేరంబునకువేగుమంగళములు । స్వాజీతంబులుభుజియింపు మనుదినంబు
ననుభవింపుముసారూప్యమొనరుతుది॥ ప॥ ఇదియనంతయంబనుచుదివ్యా
భరణంబులును విభులంబగు రాజ్యంబునువిజ్ఞానంబునుయొసంగి నగ్గుహుండు
నుప్రముదితమానసుండై గర్వభవనంబునకుంజనియె భానునందనవిభీషణులు
నుదక్కిన వనచరవ్రాహ్మణంబులు నకూల్యాభరణవస్త్రాదులయదాహాం
బుగబూజితులై నిజనివాసంబులకుంజరి రామచంద్రుండును॥ శా॥పాలిం
చెకొధరతంద్రభంగిని కృపాపారీణుడైలక్ష్యణం । డాలక్షీవిభుచేతకోరిక
యొకింతైనకొమదికలేకయుక । పాలుండయ్యెనుయావరాజ్యమునకుకభ
వ్యాత్తులిట్లయ్యుత । ల్లోలస్వాంతుడుగాకనిన్నకనుకూలుండైజయించెన్
దిక॥ ప॥ ఇవిధంబునతమ్ముండు సేవలుసలుపపరమాత్మయుధమాధ్యక్షుం
డునునిమకలండునుకతృకత్వాదివిహీనుండును నిర్వికారుండును నయ్యు
రఘునాయకుండునిజానందంబున సంతృప్తుండగుచులోకంబుల కుపదేశంబు
సేయుచందంబున మానుషదేహనుసార్యుండై విభులదక్షిణలనశ్యమేధాది
యజ్ఞంబులనేకంబులు గావింపుచు సకలజనవత్సలుండైభద్రాతలంబు శాసించు
చుండెనక్కలంబున॥ సీ ॥ కలుగుటలేవాపదలసర్వభయమేలు విధవలువా
ధులుబదిరులంధు । లభియంబులువృద్ధులమృతులైయుండంగ బాలురుగ్రం

గుటల్పానెనరయ | జనులెల్లరామపూజాపరుల్ రాఘవచితకల్పకులొ
క్షణీలపరులు | కాలాంబుదములు మేఘములు పారాంగనల్ పతిభక్తియుతు
లున్నాపులిట్లు | వెలయనందరికిని తండ్రీపితముదోప | స్మృతిక్షణ సహి
తుండుసర్వధర్మ | యుతుడునైరాఘవేశ్వరుండుద్విపేత | పోత్యవంబున
పదివేలవత్సరములు || చ || అనుచుశతాంకమాళి తుమోజాచునందనతోడబ
ల్కె-పా | వనముశుభప్రదంబుధనవైభవదం బురుహస్యమెప్పడై | ననువిని
నంబరించినవనంబునగల్గెడికోకలెల్లబం | దునుకృతపాపంఘములుడుల్లు
ననేకమైననిష్ఠుపాక || గీ || ఇందుప్రత్యహమీరాఘవేంద్రభూత | లాభి
షేకంబువినిధనాధుడైన | నమరుధనమింకప్రతాధియైనాద్య | సన్న
తుడునుతుడుగలుగునస్సంశయంబు || గీ || మొదలనుండియునదృక్పిదవ
నతడుజీవనుతుడునుపూజ్యుడొచేరివిన | కల్యయైననుకభాగ్యవశయ
పుత్ర | వతియునగుపక్షి-కధరవైరికరు || సీ || క్రిద్దసియధ్యాత్మరామా
యణమువినుసంభ్యండుత్రైలోక్యనస్తుతుండు | సురుల్లెస-పసింఠరు దు
గళమమలగుకార్యమూత్ గడుచుపొఖ్యములుగల్గు | రఘునాథాదధత్వమ్
జలహాసతిరజస్వలయైనశ్రీరామచంద్రుగ్ర | హాకితన్వాంశయైయాకర్ణ
నమొనర్పనాయారోగ్యసౌఖ్యాభియుతుడు | సుతుడుజనియించుచిరవత్స
తయనంగ | బరగునెవరైనెత్తంబుభక్తితోడ | కలదనమొనరికప్రదంబుజెం
దీరామ | చంద్రునిలయంబుపాపనంబయములెడలు || గీ || వనుజుడధ్యాత్మ
భిలంబువినిజదుప | వానివలననుజానకీవల్లభుండు | సంతసిల్లుచున్నహామహు
సంతసమున | ధర్మమోక్షార్థకామముదనకగలుగు || గీ || భాస్కరాచిగ్ర
హంబులుపరమమునులు | నమరులునుపితరులునుశృత్రులగుదురభయ | మమరు
నధ్యాత్మరామాయణముపరింప | నొరులవలననువినిననత్పురుషులకును || మ || వి
నుడధ్యాత్మమచిత్రమెట్లననద్విజ్ఞానవైరాగ్యశోభనయుక్తంబు సుప్రసరం
బుజదుకభక్తికవింకవ్రాయతా | రనుమోదించినమానవోత్తములుడు
దాకంతోగ్రసంసారవా | ధికినమగ్నత్వవిముక్తుడొనహమా యాతీరెండులం
గల్గునే || అనుచునప్పిధంబున || గీ || వేదరాశిమస్తంబువెడికిరాఘు | వేశ్వరుడు
తారక | బ్రహ్మేశ్వరుండు | విష్ణుడనుసద్రహస్యంబువెలయబలికె | సంబతోడు
తత్రపురారియతిమృదమున || గీ || అభిలసారసంగ్రహమైరిగిరండ్రేప | మునచు
ప్రస్ఫుటముగమనుజుడైన | దాశరథినిగూడతత్వంబుపెరించి | తెలితనయుతోడ
శంకరుండు || క || అనిశివుడబిడ్డకెరుగి | చినగతినిధిసారదునకుశేషివ వాసున్య

దునునాకుబల్కెనుడు | చనియెనుసూతుండుశౌనకాదిమునులకుకాక || ఘణీ
భోగశయనయగణిత | గుణమణేఘగుఘటితభరకుభరణకుభవవా | రిణదుఃఖహ
రణభవతా | రణరంగప్రవణరంగధావధురీణా || మాలిని || హరిహాయమణితు
ల్యాశ్యామలాంభోజనేత్రా | యరిదరకరశ్రీసీతాబ్ధికన్యాకళత్రారమధుబల
కాలాంభోధరాస్వత్సమీరా | సురసుతవరశౌర్యస్తోమశ్రీరంగధామా ||

గద్య || ఇదిశ్రీమోరుతోటముక్తిశ్వరప్రసాదలబ్ధకవితాపవిత్రకోటమ
రాజుభాస్కర మంత్రిత్రుత నాగయామాత్యప్రణీతంచైవ - శ్రీమదధ్యాత్మ
రామాయణంబను మహాకావ్యంబునందు యుద్ధకాండము సవకంబును

ద్వితీయాశ్వాసము - సంపూర్ణము.

శ్రీకంఠపద్మగర్భా | నీకార్చితసకలభక్త నివహాదివౌకా | నోకహక్త
రుణాకరధ | ర్వీకరపర్యంకశయనశీరంగపత్ని | దేవానువధరింపుమవ్వలేవ్వ.
త్రాంతంబెరింగించెద || క || ఇనకులతీలకుడుదశముఖ | ఘనదోగ్ధలహనవ
మాలకారణుడుసనాతనుడునితాంతామోదిత | జననీస్వాంతుండురామ
చంద్రుండలరుక్ || వ || మరలిభువనాలంకారుండగుఁ ఘనవల్లభునుగుణసము
దయంబులాకణికంచుతలంపుననిజవల్లభుంగనుంగొనిజైలనందనయిట్లనియె ||
చ || పురదనుజప్రహరరఘు పుంగవుడదశకంధరాదిను | శృంగదనుజాదులం
దునిమీరాజ్యమునొందిజగత్ప్రవిద్దుడైగరణతజెన్ని నర్హములుతామనియె
మరియేమిచేసెని | స్తరముగబల్కుమిప్పుడుసోనచ్చుడవై రఘునాథునత్క
ధల్ || వ || మరియొసనాశనండును పరమాత్మయునగునారాజువల్లభు కథామృ
తంబుగ్రోలించెద్దయునాసజనియించెడు బల్కువేయనిన మహాదేవుండిట్లని
యె || సీ || దోషాచరులునెల్లదునిమి రామవిధుండు సామ్రాజ్యకలితుడాస
మయమునను | కన్యపదూర్వాస గాధేయభృగ్వంగి రగమామదేవాత్రి
యసితకణ్వ | ముఖ్యుర్ములును దేవమూర్తియాకుంభసంభిష్టుడునుశ్రీరామ
భద్రుడర్చ | నార్థులై జనుదెంచియప్పఃపుష్పణ ద్వారంబుననుల చిద్వార

పాలు । రనుగనుంగొనికుంభజుండనియెమీర । లేకుబడకుండుకునాభు
వేళ్ళరునకు । విన్నవించుడుగనుగొనివేడ్కగలదు । జలనచాలనమనక
వ్వారికులును ॥ ౪ ॥ సభాభవనంబునకుంజరియచుట కొలుస్తవెలమోభువ
ల్లభుం గాంచిమొక్కే దేవాభవదగ్గ నాభిలాభులైతగన్త్య ప్రముఖము
సీంద్రులువచ్చినిలచియున్నవారనిన వేగంబతోడి తేండవీ యోంకెవాడు
నట్లయినరిందిరంత రాఘవుండును ॥ ౫ ॥ చనుదెంచెవనాగడును గదా
గొనిప్రణతులునొసర్చికడు వేడ్కనుభా । ననచుబుగ్గన్తాగ్గను లు
నగోగణములునొసంగిలోకులకరిణిక ॥ ౬ ॥ కనుగొనిన రాజులకలదు
నుడు । బలికిరో రాఘవేంద్రమగ్ధుగభేద । మనుమనాడంగుండును చను
జవరులు । ననచిరాజ్యాభియతుడవై యుచునెన్ను ॥ ౭ ॥ నుచుదరింభరా
దులనుమొత్తిమముంగ్య పజాడునుంచుబిల్కిన దొంగయ్యెనెప్పుడుగోగ్గిన
లోకములకన్తుడేపదె । పనుభరియింపకలగు భువనంబునామెండు
నింకగన్తొనగనుమేఘునాడునగూబ్బుట సవ్యామిరాళుడేవైరా ॥ ౮ ॥ అ
నిపల్కినభావితాత్ములగునమ్మహాత్ములవాక్యంబులకు కిన్నయంబు నొందిమా
స్త్రంబులుమొగిడ్చికొనల్యానందనుండిట్లయె ॥ ౯ ॥ క్రూరుండు పాపులగు
కట్టికుంభకణక । దశముఖాదులవిడవాడిదాకకరి । సంతలుబునునిసిసే
యనెలయనిన । నందగన్త్యండుబలికెట్లచుచునెన్ను ॥ ౧౦ ॥ రాఘవారావ
ణిమేఘునాదుల జన్మకర్మవరదానప్రకారంబు సంతేపంబుగ సరింగించెద
పూర్వంబక్కశయగంబునపులన్త్యుండను చతురాననందనుడు గలండమ్మ
హాత్ముండుమేరు ధరాధరపార్శ్వంబున తృణబిందువాక్రమంబునస్వాధ్యా
యనిరతుండై తపంబుసేయుచుండె నిట్లుండచేర గంధర్వకన్యలుచుక్కన్య
వాద్యవీణాస్వనంబుల తత్రపొ విఘ్నంబు గాపింపంబూని నమ్మహాత్ముండు
లిగి మద్దపృష్టిగోచరులగు వారలగర్భంబులు దాల్చునుడు శౌంధిసంగె
వారలునుతద్భయంబున నొండుకెనకుంజరింపవ్యాన్య ప్రకాంంచెరుగకునికి
తృణబిందునందనయునిర్భయంబునచరియంపుడుజకరీంబుగర్భ చిహ్నం
బులేర్పడ సతిభయంబునంజనుడెంచి జనకునకెటంగించె రాజయుషిరర్థం
డగునాతృణబిందుండును ॥ ౧౧ ॥ జ్ఞానదృష్టివలననందనుకృతమంచు । నెరి
గిభార్యగాగనిచ్చేతనదు । తనయనమ్మహాత్ముడొలియకన్యగ్గరినెయ్యచుం
డెనుతనిసేవకెలియ ॥ ౧౨ ॥ ఇట్లక్కన్యకారత్నంబు సేయ । ప్రాపకవలసప్రి
తుడైతలన్త్యుండు భయనశవధకనుండగు నందననుకన్యనిన్పుజియించిపి

శ్రవస్సనియభిధానం బొసంగెనక్కనురువకు భరద్వాజకన్యవలసపితృమృ
ఖ్యుండగు వైశ్రవణుండజననంబయ్యెనతండును॥ మ ॥ తపముననప్పి తామ
హునిదన్విధనాధ్యతయైక దివాకనా । ధీదతులుమెచ్చుపుష్పకము తివ్రమె
క్షాకొనితం ద్రీజేరిన । తక్కువనొకచోటనిల్వ నెఱిగించుమటన్నను లంకవా
రియం । దుపరులుజేరకుండదగుతుల్యమునాకముతోడజూడగక ॥ వ ॥ తొల్లి
నికాచరసమయంబుగావిశ్వకర్తనిర్మించెనిప్పుడును ॥ గీ ॥ అందురాక్షసులల్ల
నారాయణునిను । దర్శనమునకుజనిర సాతలమునందు । జడిసియం దెదర
దనివాసంబుగాగ । నిలువుమనిసమిజేరు డప్పలుకులకును ॥ వ ॥ ముదంబంది
యాలంకానగరంబున వసియించియుండెనంతకొంతకాలంబునకురసాతలం
బువెడలినుమాలియను నొక్కపిశితాశనుండుమర్త్యలోకంబునం జరియింపు
చుపుష్పకారూఢుండై విహరించు కుచేరుంగనుఁగొని రాక్షసాధిష్ఠితంబగు
లంకానగరంబిట్టులగు నేయనిచింలింపుచు రాక్షసహితాధిక్షయైలక్ష్మీయనం
దగుకైకేశియను నిజనందనంగనుఁగొనియిట్లునియె॥ గీ ॥ యావనమునీకుసం
ప్రాప్తమయ్యెదివి । వాహకాలంబుగావునవరుడువిశ్ర । వస్సువరియింపు
మిప్పుడువరనుతులను । దనదుతుల్యులగాంతువుదనరుసుఖము ॥ అనినకైకే
శియునుమాలివచనప్రకారంబున ॥ క ॥ చనియమ్మునిగనుగొనగను । తపస్సా
దాంగుష్ఠముననుధరవ్రాయుచుని । ల్పిననేవ్వరీపుచునినను । మునివరచిత్తము
నడలియమొనకొనుననియెక ॥ వ ॥ అనినమ్మునీంద్రుండు యోగదృష్టి నెరిం
గి పుత్రాధిక్షవైజనుడెంచితివిది దారుణంబగువేళగావున నతిదారుణులగు
రక్కసులుదృవిం చెదరనిన నక్కన్యకయిట్లునియె ॥

క॥ మీయంతవారిజెందిన । నీయలమటతేలయనిననింతివినునా । రా
యణభక్తిపరాయణు । డైయొకనందనుడుగల్గునాతడునిల్చుక ॥ నీ ॥ అనిప
ల్కునమయమందునజనించెనుండైకంతుండునీలమేఘంబాయనగ । బలు
మేనుపదియగుతలలునునిరువదిహస్తములైల యనయ్యునురుడవట । పుడమి
పైబడినయప్పుడెత్లదీల్లెను భువనముల్పాశహేతువలుచాల । గనుపించెన
టకుంభకర్ణుండుజనియించె పర్వతంబనగశూర్పణఖుట్టై । నంతబ్రభవించె
రామభక్తాగ్రగణ్యు । డమలకర్పానువతిస్వాధ్యాయుడరుడు । సౌమ్యదర్శ
నుడురుశాంతివదమాధ్యు । డీషణత్రయహరుడువభీషణుండు ॥ వ ॥ ఇట్లు
నీయతాహరియునిరంతర ధర్మమార్గానువతియగుచు జనియించిచాలవం
ద్రుండునుంబోలె వృద్ధిబొందుచునుండెదశాసనకుంభకర్ణులు మూఢాత్ములై

ముని సంఘములు దిశదశదిశలును పుష్కలై నంబులును
 శుభారావల సంపదించుచులొకంబులకు నోగంబులు నృసింహుని
 రుగుడుండెడి జానకీవల్లభా నకిలాతః స్థుంకభు క్షిప్తానృపునందపు కాన్
 వియునిమకలుండవునను వెలుంగు పు మేష్వరునకు యేనుబల్కెను || ౧ ||
 జనేయెనను స్వమహిమ చనుమాయాగుణులు ననుచుచి నుతిచి గాని
 సరిత్యోగ్యసంబెరింగింతెనచు నగ స్త్రమునీలత్రుండుమరియెసిట్లెయె || ౨ ||
 అనియగస్తుయిండుబలుకంగ నాననమున | మందహాసంబు జనునొ ప్పొల్లకా
 గు | కీతకానందినజ్జనకీతకలంబు | ఫలదమసిపల్కెరావచూపాలుద్రుమ్ |
 జ|| అనుభవశేషేభయండవ్యవివృతాంతంబుపరవృత రాజవంశసతోడసిట్లెయెన
 ట్లుదశకంధరాదులు ప్రభావంబుమరియు నెరుంగించువాడై కుంభసంభవుం
 డిట్లుయె || ౩ || సర నాథవిను మొక నాడుకు బేగుండు భువ్వకాయాధుడైపుష్ప
 డైం | తనతండ్రిగనుగొని జనుచేరై కళియై గ్రభవముగాంచి యాత్మగుం
 ది | దశకంధరునిరీతండ్రిగన్గొంధనాశ్శత్రుండు నీటులగుటలేను | గను
 గొనుడెన్నడోయినరావణుకెట్టులనియెజాడుమతల్లియారనికన్న | మిన్న
 యయ్యెదనటు గాక యున్ననముడ | వైచియ్యవదుఃఖంబునడవునుచుతల్లి
 నటులూరిడిచియాదశమ ఖండు | యనుజాలనుగొంచుతపము సేయంగజ
 నీయె || ౪ || ఇట్లుకార్యసిద్ధికిరీతి గోక జేకశంబును పుష్పక్షేత్రంబునకంజ
 నీచెరువేర నుప్రవేశంబులేరు పరచుకొని నిపంబుసేయఁ దొణంగి రండురావ
 ణుండు || ౫ || దేహంబుదశవషాసాహస్రములుయొక్క పాదంబుననునిల్చిపం
 డులైన | దిశకనిరాహారమునదివ్యసాహస్రవషాముల్ని శీచిమువ్వవషాములు
 సాహస్రంబులైననుమావ్యవాహనునియందొకతలప్రేల్పచునొనరనిట్లు | దల
 లుతోమ్మిచిప్రేక్ష్మలులొకపదియగు కంధరంబటుద్రుంబగణునపుడు | వ
 లదువలదనిభారతీకల్లఘండు | వేగజనుడెంచితనవన్నేడుతావ | కేళ్ళిశంబు
 లుగరుణెంతునివ్వదనిని | బరికెదశకంధువానందభరితుడగుడు || ౬ || దేవా
 కరుణెంచెదవేని సుపణకాయక్షరాక్షసులవలన సవధ్యస్వాయినునమరత్వంబు
 ననుగ్రహించుము తృణభూతులగుచునుమృత లెంతవారినిననల్లేరుని పితా
 మహుండెట్లెయె || ౭ || వినుదశకంధునినలం | బువతిలుమునుపటిక్రయగ |
 ల్లచునక్షయంబులగుచును | చునిచునరణరంగముననుతోడనెయసుచు || ౮ || స
 త్యవర్తపరాణుణుడును సర్వలభావణుడునునగు విభీషణునమింబునకుం
 జనయితనిసాత్వికతపంబునకు మెచ్చిరుట్లెయె || ౯ || వత్సశర్మార్థమయ్యెభ

వత్తపంబు । మేలుచేడుచు కోరిక లేమిక్కుటంబు । లై నగరుణింతుననతె
య్యమునబల్కె । నన్విభేషణుడపుడునీ తాంశువన ॥ చ॥ పనిరుహగభా
కోర్కెలుకృపామత సిచ్చెదవేదిధమ్మకమం । దుఃసుమంబుగీల్కొంగను
వృక్షవతకనిగాకయండ । సున్నునగరుణింపునున్న సున్నుకరి యానటు
లింక చేడకు । న్ననుయమరత్నబుత్తుని నామదిసీతప మొప్పజేసెడికొ ॥
వ॥ అనుచునమరత్నంబుగరుణి । చి యూర్ధ్వకావాహుండునెద్దిలోక తాపనం
బగుతపంబు సేయుకుంభాక్షిబుక సమీపంబుకు జనివంపుచేడుమనిన మాడు
సువాణీహోదితుండుయారుమాసంబులు నిద్రించుటయునొక్క చివసంబుభో
జనంబునువలయుననినకమలగభుకండు నట్లు గుండాకాణుని నిజభక్తనంబున
కుంజనియె సరస్వతియౌతద్వక్త్రునిగతయై తృంబునకిరిగెనంతకుంభక
ణుకండుగీ॥ తెలిసిదుశ్శిముందితలపుకేరొకటయ్యె । దైవభుజనమాప్చర
చమియనుచు । మూరకుండెనత వారిజాననుచేత । పోత్రులివ్వరముబుబడ
సిరినుచు॥

—* సుమాలి రావణునియొద్దికివచ్చుట. *

వ ॥ తెలిసిసుమాలియనిభక్తయంబునరసాతలంబు వెడనిప్రహస్తాదులది
గూడికొని దశాననుసమీపంబునకుంజనుడెంచి॥ క॥ నినుగనుగొంటిదైవగతి
నిషనలరికాపురంబధిష్ఠించుధనే । శునివెడలనడిచియన్వరి । గొనదగునవిద
శమఖుండుకోపంబుదక్ష ॥ వ॥ మనకు కుబేరుండు గురువునుచాక్రజుం
డుగావునవలువననిననవ్విప్రహస్తుండట్లుయె ॥ క ॥ కాగవాడపుగీపి । లా
గునబలుంగదగునె న్ముదా ధ్యుకడవై । యాగిభిస్తుభదివిజల । తోగణ
గకిజ్ఞాశులనుచుదొలగిరెయసురుల్ ॥ వ ॥ కశ్యపసనూబులక్కచెల్లెండ్రసిడ్డ
లుగావునశూరులగు వారలకు సౌభాశ్రంబుబులేమ సామదానాది చతు
రుపాయంబులకప్రక్షయంబుగావించు కార్యంబునిగ్నిహించుట రాజధర్మం
బనిన దశాననుండునమ్మతించిచిత్రకూటావలంబునకుం దాడిబెట్టి బ్రహస్తు
నిచేతగుహ్యకేగ్యురవెడలించి యన్వరంబధిష్ఠించి సుఖంబునినాండె కుబేరుం
డునువృత్తవచనకారంబునలంకానిగరంబుండిచి కైలాసంబునకుంజని ॥ గీ॥
మిగులతపముచేత మెప్పించిశివసితో । నఖ్యమొందినత్వసౌఖ్యపాప్తు । య
లయనెమనగరమవ్విశ్వకమణి । మిక్కిలనలించియుండెడిచేయచట ॥ వ॥
అట్లునదాశివభుజ సరిపాలితుండై దిక్పాలకత్వంబువహసి ధన్వంతుడౌభిజ్జె

దశాననుమదికమరూపి నగుకూర్పగభయముతః భగవద్యుక్త జహ్వంకరు
యొక్క నిశాచరివీరుఁడొనరి తానాభవంబగుండై రావనదాద్యులను
దిష్టియుండెంత॥ గీ॥ పక్షికంధరుశాన్త్య సంకడకుఁజెచ్చి । మయమహా
నావిశ్వకమకాతనకూతు । నొసగెనుండొదిరితొననొక్కకత్తి । సిద్ధాంత
కరుడదియనుబుచ్చుకొనియెఁజెంత॥ గీ॥ వజ్రమాచిలునెఱుఁగై నొనరుమా
తు । కుంభకణ్ఠానకునుగోరిపక్షి । కంఠుడొసగెనుండెఁగన్దాభువై ।
లూపుతనయనువ్విభీషణునకు ॥ వ ॥ సరమచునుపుగ్గొనగ్రానను వివాహంబు
గావించెఁట్లుముగ్గురును భార్యలంగూడి సుఖియొచ్చుచుఁజెంత గొంతకాఠం
బుజిగిపిమ్మటవందొదరియొక్క సంకసుంగనియె వాడుజలంబునన్వడు మే
ఘంబుభంగి మహాభ్యుదయనంచెఁగ్రానన మేఘరాదుండనంబరగె గుంబ
కణ్ఠంబు సిద్రబాధించెమఁనుడు నొక్కచిశాలంబగు గుహనిమిళంపంచేసి
యందు ధూళిమానందై శయనంచెనంత రాకణుడు తొలిచిగణంబు
లుమానక జగద్విద్రావణుండై మనిజనంబులను పుష్కొంగవలను బాధింపు
చుండనదివిని కులేరుఁడిట్లునగునేయనయొక్కమాతంబుచెనదశాననుండు ॥
గీ॥ అగ్రహంబునదనదాలయమన । కరగిలుసలగర మొన్పిగొతనొ
టు । పరచియతడబ్బజనచేతబడసినట్టి । పుచ్చకముద్రప్రతుల్బంబుబుచ్చుకొ
నియొఁగిమ్మగైకొనిరి దారాళుండై నీ । పరిపిల్లెబుగ్గొనగ్రాననకొదులజ
యించిపాకశాసనుగెన్వరాకమునకు । జనిసర్వదేవతానహిమిడనన్ద్యం
న్రుతోడధీకొనవేటులాడనకడు । బలు గ్రహలబట్టిబ ధించె నదియంతవిని
మేఘనాదుండుగనలిగ్గగకా । మునకుసేగిచుకొనగ్రముగబోరి రావణువ
దలించియబ్బంగిత్రిదశవిధుని । గట్టిజుట్టుకానమున్దైత్యి । పరమలూ
నగంగనాద్రహ్మనలననత్తి । నిలికిత్రదశేంద్రు పెడిదియిచ్చులననింత । పూ
మ్మనియెవెంటెవాడకొన్ముగ్రామ ॥ గీ॥ అంతదశకంధరుశాన్త్యమున
మించి । సకలవిక్రాలరవిచుంజెలమనెను । కామభుజమునకుమ
హనాత్మాహారిలఁ భువనములనెల్లబయించెనెకులేకు ॥ తమ్ముడరియి పు
మ్మనొక్కరాదు పంఢనామలచలం నెరువదిగిరియాల నైలానగంగదైయత
చటసరివాసరెలవలన నాశంబునొండె పనియిలగాకాత చుడియించెను
దీశ్వరునిచేత శాంబునొంది యువాన్యముగనునెనుకాకెల్లనామకట్టిం
బునకుఁజని యోరాణిచేత బద్ధుడయి పుట్టిచును చుట్టుప్రదలంబున
పంపలంబియొంటి గుడుగన హరిత్రగవృంధుని నొకనియొంటి తలంపున

నేగియుమ్మహానత్వచేత చతుస్సముద్రంబుల ముంపంబడి కరుణించిడిచి
 ననంతసీతోడ మైత్రియాపాదించి యప్రపతపీరుండయి జెలువొందె రఘునంద
 నాదశానన మేఘచాదుల ప్రభావంబు లిట్టివి జగద్రతుణ పరాయణుండవ
 గు సీచేతమహాదల తుల్యులగు రావణకుంభకణుకలు దెగటారి రియ్యిం
 ద్రదీప్తుండును పున్యకీర్తకసుండగు లత్తణు భుజాసారంబున వినిగతదా
 ఘ్యుకాండయ్యె యేమును సకలజనంబులును సుఖంబుగంటిమి మరియును ||
 పే|| జగములకెల్లరత్నకుడవో నారాయణుండవీసఖిలబ్రహ్మాండములను | కర
 మొప్పుచిచ్చరాచరజంతుజాలముల్నిగర్వరూపముజగన్నేతయైన | బ్రహ్మసేద
 గునాభిపంకజంబుననగ్ని వాక్కుతోడుతసీదువదనమునను | బాహువులను
 లోకపాలకల్యంప్రధానగులు నేత్రములను కణకములను | దిగ్విదికలను
 ప్రాణముదైలియనశ్వి | మలునుఘ్రాగంబునను జానుపులనుజంఘ | లనుఘ
 వలొకమాదియైశనగులోక | ములునుజనియించెసీమహామూర్తికయిట్లు || ౧ ||
 తనరుసురియుకు తీద్రదేశంబువలన చతుస్సముద్రంబులును వక్షోజంబువల
 ననింద్రవరుణులును రేతుంబువలన వాలభిల్యాదులును మేధ్రంబున య
 ముండును గుదంబువలన మృత్యువును కోపంబున త్రిలోచనుండగు రుద్రుం
 డును శల్యంబులవలన పర్వతంబులును శిరోబంబులవలన మేఘంబులును
 తోమంబులవలన నఖిలోపథులును నఖంబులవలన సఖిరాదులును సుశ్చవం
 బులయ్యెజానకీపల్లభామాయాశక్తి సమన్వితుండవై గుణవృత్తి కరంబులనూ
 నారూపంబులగనుపించు వీశ్వరూపపురుషుండవుసీవమరియును || సీ || నిన్నా
 శ్రయించుటనేకదాయమృతమధ్వరమననురలకుదావగల్గె | సరయస్తావర
 జంగమాత్మకంబగుభూమి సీచేతనేకదా నిమిత్తంబు | త్వచ్ఛక్తిమగుగ
 దావస్తుసంచయమెల్ల పాలలోపలనెయ్యిబరగునట్లు | నంతటసీవుబెల్వాం
 చియుందువుగదాపరిధనిల్లెడు చంద్రభాస్కరులును | సీదుతేజంబుననేకదా
 సీవువారి | తేజమునకాదుగదయిట్లుచెలియుటెల్ల | జ్ఞానవంతులనేకదా
 మానవేంద్ర | గుంతవంతనవచ్చునీయట్టియహిమ || గీ || సీదుభక్తివోకింతైన
 నూనెనేని | నిత్యచిన్తాత్రుసర్వజ్ఞునిర్వికల్పు | నిన్నుగనుగొననోవుగాకు
 న్ననొండు | కరుణిమనుజుండును గాండగలడెరామ || ౨ || దేవాభవగనుగ్ర
 హభాగుండనగు నాయంబులగరుణించిసర్వజ్ఞుండవగునీ మందరంబుననా
 క్యంబులుతమయింపవలయుమరియును || చ || అరసిభజ్జింతునిత్యుచలనాదివి
 వజితాతుదేశకాలది | స్విగహీతుసర్వగున్ని మచేద్యులరేకుననన్యు ముఖ్య

సే! తురునజుదూతమాయువరశాంతుననంతుగుణశ్రయాత్మకః । సరవధి
కప్రకాశుహరినీలసింధుకోరఘవల్లభః శివుః ॥క॥ తానటుబల్కితుమాలా త్వా
నాయకశనయ తోడమరియును దెల్పురబూనె సదాశివువ్వలి । భానుకు
లాంభోధిపంద్రుపావనగుఁముల్ ॥ వ ॥ అనుచువినుతించుకుంభసంభవుంగ
నుంగొనిరఘువుంగవుండిట్లరియె ॥ క॥ తెలియంగవాలిసుగ్రీవులజన్మచాచ
రత్వమొప్పుటయునువా! రలుసేయవిక్రమంబులు । బలుకుడుకృపనసికలక
భవుండిట్లరియె ॥

—* వాలిసుగ్రీవులజననము. *—

చ॥ విసుకఘువంశధూమగనవిస్తరమొప్పగమేరుధూధరం । బునశీఖరం
బుగన్తబుబుబొల్పుగునొక్కటియందునురుయో । జనములబొల్పునొక్క
సభసారససంభవుడందునొక్కవా । డనుచుయోగమందికనులందు లదా
వృజలంబుజారగః ॥ వ ॥ కరంబునందిగించియించుకంత ధ్యానంచెడిచినా
య్యడకంబుడము పయింబడునంత ॥ క॥ జలియించెనోకమహాకిపి । వనజబాహు
నువానిగాంచివశ్యసమీపం । బుననిలువుకొంతకాలము । దనరుశుభంబంతనని
సతద్యాకృయుడ ॥ వ ॥ వాడులిచికొంతకాలంబునకఫలమూలాధికయైవ
సంబునసంచరింపుడు నొక్కమణిశిలాంచితంబగు వాపింగనుంగొని నిక్కి
శూచియందు నిజబింబంబు ప్లవంగమంబరి భ్రమంబునొందిదుమికి యేమి
యుం గానకవెడలివచ్చియప్పుడు ॥ సీ ॥ తనజేహమొకద్వివనితతోపతైనన
తివిస్తయునునొందిదుచుబనిల్వ । శకుండుమధ్యాహ్న సమయంబుననగో
రుహనకుబూజించియరుగుచుండి । గనుగొనిమోహనంకలితుడయి వీగింబు
వదలనవ్వ్యుచువ్వరింపవాల । డేశంబునబడదేవేంద్రతుల్యపరాక్రమాఘ్ని
భువాలియనజసింఁచె । వాసవుండునువాకిన్వృణమాలు । యొకటిగరుణిం
చిచనెసంతమగ్గికినిబుడట్లగనుగొనినదృశాస్త్రుడలిత । చిత్తుడైవీర్యము
నువీడకీభ్రమదియు ॥ క ॥ గ్రింబునబంటుచును । గ్రీవుండననధ్యమిచెప్ర
యుడికినిక ॥ గావచయునలగమీరజా! ధీనిలసితునొసగిరివియమిదమునక
రిగె ॥ అంత ॥ గీ ॥ చిరఁ గువ్యానుగ్రీవులనుతనూభ । వులనగొనినద్రవొం
దిసూర్యదయచును! లేచిరవమేనుతోటభంగ నౌచుడదర । నేమియనవచ్చు
పరమేశ్వర్యేష్యుచుచు ॥ క॥ తనయలసిరువురగైకొని । చనయవ్వినమెల్ల
జనజసంభవునకుబ । ల్కిననశడుచింతవందని । తనభటునొకనిగనుగొని

సుతాత్మర్యమునక॥ ఇట్లునియె॥ క॥ మానుగధరపైఁక్కిం॥ ధానగరముగలడు
 దేవతలుకైననుక॥ న్నానగబోలదునీవి । వ్యానరకులతలకునేయువల్లభునవ
 టక॥ చ॥ అయ్యగస్వభూవలయమందులగల్గునజేయువైనవా ! నరులుమా
 దాజ్ఞసిద్ధవగుఁమికలిగిల్లరుగాకశ్రీగరా । పరుడుసనాతనుండు జనవత్స
 లుజ్ఞెండుగొనలేయుడై । ధరరఘునాథమూర్తయన దానుకయించునొ
 నాడువీరునక॥ గీ॥ ఆమృతహావనకుసహాయమొనర్చ । నేగెదరుగావుత
 యుట్పినెట్లుబ్రహ్మ । బలికెట్టులయొనరించి తెలియజేసె । మరలియద్దూ
 తపంక్తిఁగధరవిదారి॥ క॥ అదిమొదలుముఖ్యవానర । సదనముకిక్కింధయ
 య్యెసర్వేశ్వర । మీరుదయించితరిజగంబుల । కోరువలుమాప్సంగవాఁకో
 రికలరిక॥ చ॥ దేవాకమలసంభవుండుప్రాధికండుటవలన మీరుగైకొని
 నమనవ్యకేహంబుచేత వీలయిపోలెనకలభాభారింబు హననంబయ్యె నిం
 కసర్వభూతాంత రస్థుశవునత్యముత్తుండవు చిదాత్మకుండవు నఖండానంద
 విగ్రహుండవునగు నీకివ్వధంబున నెంతయగునైననుభవద్యశో వైభవంబున
 కలలోకకల్పపాపహంబును సుఖసిదంబును గావునలీలామానుషవిగ్రహుం
 డవసుచుభవద్విమైక సగుణారాధనాతత్పరులైపుణ్యులగు వారలుప్రొద్దుపు
 త్తునుమరియును॥ గీ॥ నికుభక్తులగుచులోకులివ్యాసు । గ్రీవజన్మకమకీ
 తకనంబుసేయనిన ప్రియనాయురారోగ్యంబు । లమరుపాపసంచయ

—* సీతపూర్వవృత్తాంతంబుగాననకగన్తు గుండుచెప్పటఁ *—

ములుడుల్లు॥ చ॥ రఘువంద చాభవ దాద్రణంబుననెఱకొకవృత్తాంతంబెరుం
 గించెదరావణుండు జనకనందనం గొనపోవు కారణంబుచినుము తొల్లిట్టిత
 యుగంబున సనత్కుమార మౌనెంద్రుంగనుంగొని యనివినఁచుంబున దశాన
 నుంకిట్లనియె॥ సీ॥ ఏదేవుడెరు చెప్పెనాచులసి మిన్నుబలవంతుడయి
 ధరాభరణగరిమ । నేపుణ్యగోలంబ తాచెచులించిసంగరంబు నాగ్రభలమర
 ల్బొంకునపరతు॥ కేభవ్యయోగింద్రోత్పన్నధాన్యనింతులమహిమ మెల్ల
 దవిలికొలుతు । చేనుహంహం నున్నముంబులుగ్రనునా నొక్కకారభాగ్య
 రకరంబులట్టిజగధీసురాచునొభధాను॥ ఇట్లు బలకుమకేసువావలసని
 లిపియనినదశకలయ్యుస్సంసరింబుడెలిచి । బలకగొంగునులు మ్హాంతలకు
 డవుడు॥ సీ॥ పరగజన్మాపిషడ్భావవర్జితమైనదొప్పవాడుధ్యాతృశ్వరుం
 డు॥ ఇంత దేవారాధునిండునురాసురులెల్లనుతసేయునుదీక్షచాపతులకె

ల్ల విభజన బ్రహ్మయశ్వదవేద్యుని నాభికవలంబున నామైవాంజన్య
రాచరాత్మకమగుభూవక్రవతేనచే నిమిశంపటదేశవచనావల్ల ॥ ౧౨౫ ॥
హామహుగొల్పి తారాపహమును । రిప్రనిజకంచి సోన్మయంబు అపరమిత
ము । లాండుదురు యోగులను ధ్యాన యోగములను । భవన యొ
నరింతురదేవు పాదయుగము ॥ ౧౩ ॥ అనిదశానిమిత్తవల్ల ॥ ౧౪ ॥ ధే
వతలచేతనడగియే తోవుగాంతు । రరయనారాయణుని పోరాహవము ॥
మణిగిరిమందు నెట్టి సవ్యాకాగాము । అగుదురు భయముల దెలియంగ
నగుమునీంద్ర ॥ ౧౫ ॥ అనినసనత్కుమారిమాసింద్య-ప్రసన్న నాభుడలాదిచే
వతాబృందంబులచేత సమయవారలు నాకంబునొది భోగానుభవంబై
నపిదపభ్రష్టులగుచు భూతలంబునం బడి పూర్వాజకలంబులగు పావపు
ణ్యబులవలనంబుట్టుచుజచ్చుచునుండుదురుమరియును ॥ ౧౬ ॥ నారాయణు
నినుదర్శన । ధారకొగిలగువారుదరగనిసాధ్యుం । భోదాశేలునాభిము
వీరాగ్రజీమూలపెంకివెలయుదురునుతా ॥ ౧౭ ॥ అనినదేవితోడందలపడి
సంగరంబొనర్చి సహతుండవై తత్పదప్రాప్తుండవగుదుం గాకయనుచు ద
లంపనమ్మునివల్లభుండు యెరింగిదశకంధరా కొంతకాలంబునైచుము నీదు
మనోంధంబు నభలంబగు నరూపకుండుచు హాక మానుకుండును నగునదే
వుని ముఖ్యలయంబులెరుంగించెద నెట్లంచు ॥ ౧౮ ॥ సీ । ఓంకారమునను స
గోర్వర్గీతలంబున సావిత్రవలనను సస్యమునను । స్థావరాదులయందునకల
పట్టాములనమలయందునుజగన్నాయకుండుశైలువొందునకలభూవలయం
బుభరియించు శేషాహి యారాజశేఖరుండు । పగలునురాత్రియునజక
స్యధును బ్రహ్మరుద్రాదులును యీసమద్రములును । శమనవాతాగ్నిహృ
త్కువ్రల్ చంద్రసూర్యు । కాలవరుణేంద్రులును సంకగలుగునట్టి । దేవదా
నవముఖులు దేవదేవు । డయిననారాయణునిరావులనిశలపు ॥ ౧౯ ॥ మరి
యూనివ్యిశ్వంబు స్పటియింపు చుండె. పుచుకాల పరిపక్వంబైనందంపుచువీ
లాభినతకానుండై ముండు సనాతనుగడమృహామండనచే కొమ్ముది గంతయొ
నతనిచేతవ్యాప్తంబనిరూఢిత్తుండవుగమ్ము మరియును ॥ ౨౦ ॥ కవచముబలధ
రాకారమింపగు మేనునీలోత్పలంబులబోలుః సుబు । తొలకరిమిరువు తోతుల
దూగు వస్తుంబుచిరువర్షదళుకొత్తు చిన్నిమొగము । హామండలకొమ్ము
భాంగదాడిపీఠాపథాంచితంబగువృగహంబులీరు । బాలువాండుబంగరుబొ
మ్మయొయనలత్తివొగిలొగిలను జేర్చియునరుజాపు । ౨౧ ॥ బ్రజగదీశురూపమ్ము

దేలిమిగాంచ । గలుగుదురే దేవభజకాసురులకునైన । నమ్మహాత్మునిసత్కు
టాక్షమ్మ గాంచు । సజ్జనుడెయింతేఘనయోగశాలిగాక ॥ గీ ॥ కలుగదయ్య
జ్ఞానానాదికమృదులను । ఘోరతపములనైననవ్వారిజాక్షు । పాదదర్శనమి
హాకపగిదిగల్గు । గాంచగలవేనివినుపంక్తికంతయపుడు ॥ క ॥ వేదాంతామలద్య
ప్తిశ్రీదైతుముకుందువిష్ణుచిహ్నుననుజనా । మోదుపరాత్పరుగనుగొన । గాద
గుమునులాక్రయించుగతియిదెవత్సా ॥

వ॥ మరియుతద్యక్తుండును తద్గత పాణిండునుతచ్చిత్తభూమితకల్పమండు
నునగు పుణ్యండుగాంచనోపునింకనొక్కసులభహర్గం దెరుంగించె॥ నీ॥
ఆశ్చర్యపాదుండుత్రేతాయుగమునందు దశరథస్వపతికితనయుడగుచు । నృప
విగ్రహంబుననటలాంబకప్రతాపాధ్యక్షయజనియించియభిలలోక । మాత
యానిజమామితోతండ్రి పనుపునజనుడెంచు దండకంబునకుగాగ । నేవిం
పుచుపుడులక్ష్మీనాథునునినయారావణుండది మొదలీవిరోధి । మునకుసారం
భమొనరించితనదుదేహా హననముచేట్లు ముద్ధాధిశయగుచులోక । ముల
చరించునుయటుగాన దెలియుమరయ । పంక్తికంతుండునీపాద భక్తుడన
ఘ॥ క॥ మనుజులయొకభవినిను । వినిపించినతానుజమవ వేడ్కతోవ్రా
యెన్ । ధనధాన్యపుత్రమఖివార్ధనులయినీపాదభక్తీనరుదురుభువిన్॥ అను
చు॥ గీ॥ కలశజండుసూర్యకులఫలితుఁతోడ । బలికెననుచుతెలియబలికితై
ల । తనయతోడశీవుడుతదనంతరకథాక్ర । మంబుపక్రమించె మరియుదెల
ప॥ వ ॥ అప్పుడుకుంభసంభవుండుమరల జానకింతింగనుంగొని యభయం
నాయంకోక వృత్తాంతంబుగలదు తొల్లి బ్రహ్మలోకంబుననుండి వనుడెం
దెనారదమనీంద్రుం గనుంగొని నమస్కరించి దశాననుడునాకుం బ్రతి
వీరునెరింగింపుమనినయంచూని వర్యుండుయించుకంతవిచారించి ॥ కా ॥ శ్వే
తద్వీపమునంతుమన్ హరికరాక్ష గూలువారుజగ । ధ్యాతుండైనస
రోరుహాక్షు చరణధ్యానార్చనప్రక్రియో । పేతుల్యచ్చిజనింతుంట్లగుటసోష్ఠీ
మాహాక్షోణియం । దూతంబైచిలువంగనేర్తుగనతానుప్రొంగియుద్ధార్థియై॥
—॥ రావణుడు శ్వేతద్వీపమునకుబోయిభంగంబుట. ॥—

క ॥ తోబలములురహిజెలగగ । కాదేంబెక్కిబాహుగర్వ సమక్రం ।
దైవిట్టరుగగనవృక । మావెడిదపుకాంతకోడియరుగకనిలజెన్ ॥ గీ ॥ తా
నదంబట్లుగగతదార్ద్రమైన । విడిచివనిచనియినీతద్వీపమునను । చాలకల
హస్తములడిక్కిబల్కబడియె । నెవడునిన్నిచ్చుచికిబ । పెనెవ్వడనుచు॥ వ॥

జట్లుచోస్యంచునం బల్కంబడియెట్టకేలకు పత్కరవిషక్తుడైభాను పోన్మ
 ర్థంబులుచెప్పటిలచారాణులుడి. నయొప్పువేయనునెప్పుచుండును మ
 హరిశతకమృతివొందిపొందెనపుణ్యంబైన వైకుంఠమం ! దివిమంకగతి
 నాయెడకగనలు నడైవుండుచే నవ్వెంబం ! బురంబొప్పుగ నేడువంబుధర
 జీవునికొకడింగొంచునే ! గిరమామానిలోకమాతయని భక్తింబెన్నెలంకా
 త్రింక || క || ఇదిసిక్కిమురిఘువందన ! మదిపరమాత్ముడవృథావన మండను
 డవటం ! చుదిరింబుగ నెరుగునుదళ ! పరనుండియల్లయ్యరాత్మ వధకైఘో
 నెక || చ || ఇనులవార్ధిచందరమేళుడవాశ్రీతల్పదక్షల్లగో ! రినగతిశే
 యుదుండువుదిరిసిగల్గిం గల్గుచున్నగ ! ల్లమగలయట్టజేవులకుకారణమూ
 తివినినాక్షివందరుక ! మనుజుడవీవనంగనిజ మాయవెలింగెడవట్లు రాఘ
 వా || గీ || అనుచునుడిశేసి యారాఘవేంద్రురి ! చేతపూజలందికవ్యజన
 లునిభలమానివరులువరు దేరస్వాగ్రమం ! బురకుజనెనగస్త్యమునివరుండు ||
 చ || అంతరాఘవేంద్రుండు సీతాసమేతుండయి మంజ్రజంములుసతమ్ము
 లును మానుమత్త్రయి వానరా సింబులునుంబలసికొలువ నానక్రితేని
 వాడయ్యును నత్తుండయిపోలే నిభిలభోగంబు లచభవింపుచు పరమానం
 దుండుచంపారియునై జెలువొండె నొక్కనాడువువృకంబు జనుడెంచిపడే
 రుండనె తెరంగువరఘు ల్లభుతోనెట్లనిమె || చ || ననుదళకంధరుండుప్రధనత
 బుననొటొంచింనున్నై ! కొనెఘునాఘుడదృశయభుం ధరగూప్రెనుగా
 నచాల్పును ! య్యఃఘునియవిక్రమంతనియమ్ముంకేగినరమ్ముపొమ్మనక ! మ
 నుజుచేద్యవచ్చితినునుంగళవిగ్రహసికవహింపగక || చ || అనింగగవింది
 యేమదలండు నవనరంబునం జనుడెమ్మచిన నదియునంతధాకనంబు నొరి
 డెరఘువుంగవుండు || గీ || పౌరకార్యములుకృపాచిత్తుడైనుధా ! న్యాయ
 యమోప్యనలిపెననుజవంత్రి ! వరులుగొలువపుత్రసురదాదులునులేక ! క
 లితశోభ్యునుయ్యెకాలచవుడు || సీ || శ్రీరమావల్లభుండారామవిభుడుగా
 జ్యోతిల్లవొలించు నచయమునను ! ధరనెల్లసస్యసంభరితంబు ఫలవంతము
 లుధూరహ బులకలితధనక ! వతకానలీపనుల్యధమాకాను కూలుల
 వనిలబాసకీవల్లభుండు ! దినదినంబువిమానమునెల్లజనక నందనయంక
 మననొప్పునవదుతమ్ము ! లునుకవిశ్రేష్ఠులునుచు ప్రబలునుకెలంగ ! ధరణి
 నెల్లనువిహరించునంద్రియాత ! డనగప్రబలను పోషించునవిరులెల్ల ! శు
 చ్యుకార్యంబులొనరించుమించుకురులు || చ || ఇట్లునిహరించుచు నొక్కనా

మయ కాలమృతుండగు సందనుందోడితెచ్చి విలపించుబ్రాహ్మణుం గనుం
గొని మహాబలుండుగావున నెరింగివనంబునన్వృతసలుపు శూద్రుంబరిమార్చి
విప్రనందనుంబ్రతికించియాశూద్రునకుస్వర్గంబొసంగెట్లొసంగి || గీ॥ ఎల్లజ
నులకునుపదేశమిచ్చుభంగి | నిలనుకోటులుశివలింగములనొసగ్గి | సకలభోగం
బులనుభూమిజానమేతు | డగుదునొడుచు రాఘవుండలరెనిట్లు || ౪ || అమాను
వంబులగుభోగంబులనుభవించుచు సకలలోకకల్పమాపహంబుగనిజగుకథ
నంబువిస్తరింపుచుమాయామానుషవిగ్రహుండును లోకవంశ్యపదాంబుజం
డునువీచిత్రులతుండునురాజర్షి యుండుచునగ్ని హేమాత్రాదులుయధావి
ద్యుక్తంబుగానడుపుచుజనులరక్షింపుచుఁ ద్రిమంబున రఘునాథుకుండుఁది
వేలవత్సరంబులుధరాతలంబుపాలించెవాసమయంబున || గీ॥ సమదమంబుల
నొప్పుదుసాధ్వియనగ | బరిగిరిఘనాథుచి త్రంబుపగినడుచు | కొనుచుజగదే
కమానుజ్జనకతనయ | సురలువిరుతింపకాలంబుజరుపుచుండె || ౪ || అంతనొక్క
నాడుసర్వభోగసమన్వితంబగుక్రీడావిపినంబున ||

— శ్రీరామడుసీతాసమేతుండైక్రీడావనంబునవిహరించుట. *

సీ॥ నీలమాణ్యసన్ని భదేహుదివ్యాభరణ భూషితుసుశాంతుప్రధనభీ
ము | విద్యుద్భాంబరుచేద్యుశ్రింగఘన ధుగనిసర్వభూషణకలితయగుచు |
కమలాక్షిమిథిలేంద్రకన్యసయ్యవజ్రేకరములతత్పాదసరసిజములు | లాలిం
పుచుస్వభక్తపాలన యాదిమధ్యాంతవజ్జీవాజగదాధ్యదేవ | దేవపరమా
త్మసకలహృస్థితయశేష | కారణసనాతనభవాంధకారహగణ | ఘనచిదా
నందమయసుమంగళపరేశ | యామినీచరసంవతాకాభ్రపదన || ౪ || మహా
త్మానిలింపసముదయంబులునన్నుం జీరివైకుంఠాగమనంబుపేక్షింపుచుబల్కి
నతొంగువినుండు || ఉ॥ కూరిమియందెరఁబగువికుంఠమమీడివృక్షక్రితైనననీ |
తొరఘువల్లభుండుగుగతోయధి భూస్థలినిత్యగాననే | దారియన్త్రుచుండు
గప్రయాణమొనర్చినతోనవచ్చువా | భూరమణు డులుట్లు నబ్బాగుసా
ధిపమైవికుంఠముకొనినిన్నెంచిరావున || గీ॥ తెలియబలికించి త్రంబుకోత
దినవధి | రింపుడిట్లుగాదటంచు శాసింపగలతె | యెన్నఁచుకథ్యానించెయ
నియెనిట్లు | జనకనందనతోరామచంద్రవిభుడు || ౪ || దేవీయంతయునెరుంగు
దునిందుకుయొక్క యుపాయంబు బల్కెదనీదుఁలన | నోకక్రమవదగ
ల్లిగినన్నివలనభీతుఁడపోలవనంబుననిన్నువిటిపింపుదునీకును || క॥ జనియింప

గలరువాల్ని | కునియాశ్రమముననుగవలకొనుదులుచేయు | గనుగొనగగ
భకాచిహ్నము | లానెదెదురేమేనని వుదుర్వీరసయా || ౧౧. అంతపన్నాశ్రమ
రుదెంచెజనులెల్ల | మృదానశేసీనెమ్మిజనుము | కుతలవివరమునపేకుండరా
మంబున | కిదియనిజమునులకీర్తించును || ౧౨. ఏనుతోడనెజనుదెంచెననుచుచ
మ్మహాదేవినిదిడిచి ముఖ్యజ్ఞానలక్షణుండగుజానకీ వల్లభుండు నిజపరివారం
బులుగోలువ కొలువునం గూర్చుండి హాస్యప్రాధికధాపితేషంబులంబ్రొద్దు
వుచ్చుచుప్రసంగవశంబునవిజయండనునొక్కభటుంగనుంగొనియిట్లెడియె ||
౧౩. నగరమునందుబల్లెలంబులు యేమనినలక్కచుందురిం | పుగననుమస్స
హోదరుల భూతనయక దెలియంగబల్కుభీ | తిగనికబల్కుకున్న నను
ద్రుంచినయిట్టులన్నబల్కువా | దుగడుభయంబునొడి దెగడున్నను లోక
ములంచుపావకాతీ || ౧౪. పరియిట్లెడియెదెల్లవారును రామచంద్రుండును
పక్కంబగుకాగ్యంబొనరించును రాజులుగొనిహోవులబడుగుపరిచితోం
టిభంగితనభార్యంగైకొనియె మనకుజంబునకుం దలంపదుపక్కమకంబగు
బలియలనువారలనేమిచునంబోలుకదియకాదు || ౧౫. ప్రభువులెట్టివారోప్రజ
లట్టివారాదు | రిదినిజ బురాఘవేశ్వరుండు | యేమినుఖమువాదుకెతతా
నొకిగట్టి | శగుదుననుచునీతదగిలియుంట || ౧౬. ఆచుచునిశ్చయ్యుగవలకు
రనినసుహృజ్వలంబులనుడుగ వారునున్న పలుక నందరిగోలువుపీడిచననియో
గిరిచిలత్తులుంబిలుపించి || ౧౭. అవనిజవలనలోకాపవాదజనించెభరియింపజా
లరేపటిసంబు | నీవుమీదదీనెనుజనుగవాల్మీకియాశ్రమంబునడించినయితి
రయమున | జనుదెమ్ముమొందుబల్కిననన్ను ద్రుంచినయిట్టులన్ననుభిం
దిలత్తు | ణుడుప్రొద్దులేచి మెండైనాధమమై నెక్కించినంతతో నేగియ
చట | డించిమాతల్లిలోకంబు లేంచుమాట | కోడిచిఘుంజువునున్నవి
డబనిచె | జనుమువాల్మీకియాశ్రమంబునకుదోష | మెరుగజేసితిరామజ్ఞ
నింతపట్టు || ౧౮. అనుచురాముడేనరుదెంచెలత్తులు | డంతజనకజయనుహా
రఘూత్త | మాయటంచుచుగర్ధయోయనివిలపింప | దెలిసిరామచంద్రులన
యనుచు || ౧౯. యోగదృష్టివలన రాగలకాగ్యంబులదెలిసివాల్మీకిమనోద్రుండ
తిరణంబునంజనుదెంచితిల్లిదైః ఘటనకు చింతింపవలువదు జనిన్మాతం గనీక
గోంత యేమియునుచు నిఘ్నకపాద్యులవలన బూజించిమునికన్యకలనో
సంగవారువాల్మీకి వాక్యంబువలన సరిమాత్తయగువారాయణులెత్తీయ
నతలంచి యనుదినంబును రాజోపచారంబులవలన బూజింపఁబడుచుండె

చ॥ జనకజలేకయుండుట నెసర్వజగద్వలయే శుడయ్యతా॥ ననుపవభోగనం
గములవన్నీటి వీడివింక్తుడైచునీం । ద్రునిగతిమానిసేవితపడుండు పరాశ్వరు
చాదిదేవుడ । య్యసఘుడురాఘవుండు గృహమందులనిత్తై హిమాద్రివం
దచా॥క॥అనుచు శుషారాచలనం । దనతోడవిదేహరాజశసయాధిపుపా॥ వన
శీతఃవాడిశివుడొ । య్యనవవ్యభిత్తెగుఱెలుపనారంభి॥చె॥వ॥ఇట్లుజగన్తం
గళంబగు నాత్మశక్తివలన రిఘువుంగవుండువంగళాత్మకంబునును త్రమంబు
మనగు రామాయణంబనునిజశీతఃసుధారకర కిరణసముదయంబుజగం । లం
జల్లిభూర్వకాలంబున రాజపితృవర్యులచేత నభిసేవితంబులగుధర్మమా
గళంబులతానుసంచరించుచుగీ॥తగునుదారబుద్ధి గులత్త్వణుచేత । నడు
గబడిమహినురాగ్రహమున । నృగుచహీంబ్రునకునజగఃపైతిర్యక్త్వ । చు
శుభవింశగతిగెనెచుబలికి॥ వ॥ పావనంబగునొక్కరధనుపన్యసించెనంత
వొక్కనాడే కాంతంబునం గూఢకన్నరమాలాలిత పాదపంకజుండగు తన
యన్తంగనుంగొని సంపాదితశుద్ధభావనుండయికిరయ్యుగంబులు మొగిద్దీచి
నయంబునమరలనుమిత్రానందనుండిట్లనియె ॥ ఉ॥ ఆరయ్యుర్యదేవలకునా
త్మవధీశుడవవ్యయుండవృక్ష । దూరితవిగ్రహుండవువిదుండవుశుద్ధవిబోధకుం
డవి॥ తిరమగునట్టులయినభవదీయపదాంబుజభృంగఃపితృ । దారసిల్లాం
తరంగులగుధన్యులకుంగనుపింతువీశ్వరా ॥ గీ ॥ ఏమనుకరింతమానిరాణ్ని
చయన॥ ద్వంద్వములుభవాపవగళకరిము । వైసనీపదములకజ్ఞానవాధికవే
గమునదాటుసరణిగరపగదవె॥వ॥ అనుచువిన్నవించుముద్దులతమ్మునింగనుం
గొనినిఖిలాంతరస్థుండును ప్రపన్నాశిశహరుండునుప్రసన్నబుద్ధియునగుజా
నకీవల్లభుండుసంతసించి శ్రుతిప్రసన్నుండునువేదశిరోధూషణంబునునగువి
జ్ఞానంబులజ్ఞానతమోపశాంతియుగు భంగిపల్కందొడంగెనెట్లనిన॥

—* శ్రీ రాముడులక్ష్మణునికితత్వోపదేశముచేయుట. *

సీ॥మనుజుండుప్రథమంబునతనయాశ్రమమునవణికతమ లౌక్రియలనవృత్తి
నొనర్చి । సరవిధాధనవత్సవ్యయనుసంపత్తిభాసురసమాసాదిశుద్ధమాన
సస్వంబుగలిగి స్వేచ్ఛనుతక్కియలనెల్ల నొకయెడనిలిపి తానొక్కగురు
భునాత్మసంప్రాప్తికయియనుసరింపగబోలుననగ నేడునట్టులంట్టివేసి యా
క్రియలగిరియొనరించునట్టివారి । కగునుహేతువుబొందుదేహమనకవియ॥
యగుప్రియాప్రియములకుధర్మాధర్మములకు । కారణంబులువాధీకగంభీర

సీజము || క || నేరొకతనవాండుచుతొలి | తీరుననెక్రియతానన్పి నేహీయ
గునునీతీరుననరయగనిం | సారముచక్రంబుభాతస్యమువత్సా || ఉ || దీ
నికీమూలకారణము దెల్పెదజ్ఞానమా లేకయున్మిత | ద్దానసైన్యముంబడె
తద్దనక్రియయగు విద్యుల | ల్లానిసితస్యంబులడలంకకమకము లాన్ప
దెట్లునకా భానుకులీనకా ద్రుచులుబల్కెడు దేవదేవత ముక || గీ || దివ
తనజ్ఞానమడగకయం దెసేని | ద్వేషరాగాదులునగల్గుదోషములనుకచకా
బుట్టించునంశ్యుగముదగదు | గానవిజ్ఞాననువిచార గాగవలయు || ౭ || నేటి
చోదితంబును విద్యభంగివును మార్గ సాధన గావున | ప్రాణభృతుండగుకా
మసేయవలయునుటను నెత్తానపాయత్వంబున సేయకన్న దోషంబుగ
లుగునవికృతులు పలుకుగవలన ముముక్షువులగు వారలకెల్ల కాలంబును
క్రియవిహీనంబుటయొక్కాబంటికిని స్వస్థత్రయు నదృశికార్యకారణీ
యయినరానిసేవయ గావున విద్యయి కువలంబరాహకం బదియునుం గా
క || నీ || సజనంబువలసంగ సస్యస్వరూపియయ్యును కారకంబుతదనకు వేరు | అ
గువాఁ గాక్షించియాజికుండు ఫలం బొసగుమాడ్కి విద్యయొసగు మోక్ష |
మమరుచేదోక్త కమకములగాఁ క్షించియి యంటివేకుమారయట్లు గాదు |
మహీనోష్ఠదేహభిమానంబుననక్రియల్పకృతీబోవవిద్యలుజెలంగు | విమ
లవిజ్ఞాన భూషిత విద్యయిదియ | చారమాతకరణస్వత్రికారకముల | క
మకగాంక్షిండు విద్యనిక్కంబుట | గానభరణాహానికాణ్యగ్రాహిక
గుము || ౮ || ఇట్లు విద్యాకమకాధికంబగు దృష్టవిరోధంబులకటంజెసినీత
బల్కి తెరంగుంకంటివని || గీ || ఎంతఁ ట్టుచూచునదైహములయందు | నా
త్మబుద్ధిగలుగునంతఁ ట్టు! వేసనముద చుచోది తార్థకములతా | ననునరి
చిమనుజుడగుకవలయు || అయినను || నీ || జాము ల్పన్నుపనివద్యాన్యమలసే
ద్దంబయ్యెగాననిక్కంబుగాక | పరమాత్మ నెరిగియేబడికరకక్షేత్రులైనవింజ
దలయు సేసమయమంగు | కూదుఁ రాత్మాత్మ భేద భవగు జ్ఞానమన్వే
ళవెలయుటుడుగు | నాత్మసంస్కృత హేతువగు మాయనిజకారకమ తోసకచే
రొకరిచిగాదు | మరలంతొక పోతకప్రభు మోలాములకు | గాకయదికార్యకా
రియైగానల్గుట్ల | దనమవిజ్ఞానమాత్రంబుననువిశుద్ధ | యద్వితీయయంగక
ల్యాణవరిత || గీ || ఎనుమవిద్యయిట్లుజనియింపకున్నన | హంకృతియును బట్టు
దట్లుగానొ | ప్రీతితో ప్రసిద్ధ హేతువ యొవిద్యుచ భరిం బోలునయవిడుండు
|| ౯ || ఇవిధంబున సమస్తకమకంబులను న్యాయంబు ప్రసిద్ధంబునుచుత్రై

త్రిరియాస్వీతివలన మోక్షంబుకొరకు జ్ఞానంబయికాని కమకంబుసాధనదే
 బుగాదనివాజననేను శ్రుతివలనను సాదరంబుగ బల్కంబడియె నిదియకా
 ను || క || కారకచులక్రమగునా | తీరులమజ్జాఁమిట్లు దెలియఁఫలంబు | త్వేర
 గుటనిద్యతోఁజుత | నాద మద్యప్రాంతమగు నెయ్యధ్వమురమహిక్ || చ || అ
 నఘ యనాత్మయైఁతనుకందులయేనిను నాత్మ బుద్ధిగ | ల్లునదియైఁత్యవాయుమ
 గుకోసినగల్గదొక్కొత్తవ్వద | దకనులకు గాన వెరమనిచేసెడుభంగి విధాన
 మంచుజెం | దిగనినపి యాత్ముడగుధీరుడు కమకనువీడ గాదగుక || ప || ఇ
 ట్లూచరి చి యంశక్రద్ధాన్వికుండై గురుప్రసాదంబున విశుద్ధమానసుండగు
 చు తత్వమసీతివాక్యంబుల జీవపరమాత్మలకు యేకత్వం దెరింగెనేని మేరుధ
 రాధరంబునుంబాలె యుకంపనుండై సుఖంబునొందునిబ్బంగి నెట్లుగునంటేని
 యుమ్మహావాక్యంబు సామవేదస్థంబు గావున సమానాధిరణ వాక్యంబునజె
 ప్పవలయుగా నేరనియను మధ్యమభ్రురుషికను పత్తిగల్గునంగగోళవావి
 శిష్టోవా వాక్యార్థోనాశ్రయసమ్మత ఇతివాక్యంబున సభిహితాస్వయ
 వాదంబుననన్వితాభి దానవాదంబుననివిరేందునుని వ్యాక్యార్థకర్త గుం
 బునసంభవింప నేరింకెట్లున సోయందేవదత్తయను వాక్యంబుభంగినిభే
 దాస్వయవాదంబు నేయవలయునత్రైంగరుంగించెద || సీ || అమ్మహాకా
 ర్యాథకమబ్బగ వాక్యసంఘటిత పదంబులు గాంచతత్వ | దాధకంబు
 నెరుగగనగుచూడు పదములుశబ్దంబును శ్వంపదంబునసేయ | నెడుక్రి
 యాపదమునొనెరి పరిమాత్తయక మొదటనొత్తపదంబునకురెండ | వదియ
 నదగిననాశ్వంపదంబునకు జీవుడులక్షణాప్య త్రివొక్కటిగను | నసియనుక్రి
 యాపదంబైక్క మెనగబలికె | జీవపరాత్మలకు నట్టిత్రోవవెలయు | వారు
 వాక్యార్థవిజ్ఞాన పారిగులని | దగుదురేమెచ్చె దనుసుమిత్రాతనూజ ||
 ప || అందగుపదని హేతువలనఁగరమాత్మయందు పరోక్షత్వంబును ప్రత్య
 క్త్వంబున ప్రతిరోమప్రకాశ మానత్వంబు గావున తతాజీవునియందు సనుగ
 ల్లుటంజేసి యేతాద్రుశఁగుద్ధధములగు జీవపరమాత్మలకెవ్విధంబున తత్వ
 మసేయను మహావాక్యైవ్యంబు బోధించెనంటే నిగంగాయాం ఘోషయ
 నువాక్యంబుజ హల్లక్షణంబును శోణోధావనియను వాక్యంబు జహల్లక్షణం
 బునుయరకంబులు బోధించెగానియివాక్యార్థకంబును కాలలక్షణంబులుగూ
 డవింకెట్లునిన సోయందేవదత్తయనువాక్యంబు తద్దేతత్కాలయేతద్దేతయే
 తత్కాలంబులగు విరుద్ధధర్మంబులు విడిచిభాగత్యాగలక్షణంబున దేవదత్త

స్వరూపంబునులక్షించిన వైకృంబునుబోధించినభంగిగత్యను సీనివాక్యంబు
నవిరుద్ధధర్మంబులగుపరోక్షత్వప్రత్యక్షత్వంబులనువిడచివృత్తపదంబులనజ
హల్లక్షణాపరంపర్యాభాగత్యాగలక్షణంబున వైకృంబునూంబున సం
గ్రహించితచ్చైతన్య స్వరూపాభేదంబును బోధించెడియ నంశయంబును
రియును॥ కవిరాజవిరాజితము॥ కనుగొన శబ్దస్వరూప విసగంధసుల
గుసూక్ష్మభూతములుయెందునుపంచీకృతములగుచునయ్యెను స్థూలకీచనక
ములుగాపునపంచీకృతభూతసంభవంబుడుగుట గలుగుటగలదియైఁదిన
సుఖదుఃఖములొందసదనమీరునస్థూలశరీరమగుకొ ॥ ౪ ॥ ఇదియాయనా
దికమకంబునుమాయామణంబును నాత్మకుస్తూలోపాధియు నెంబగున
పంచీకృతసూక్ష్మతవ్వాత్రపరపర్యాగుసూక్ష్మభూతసంభవుండును ఎనోబు
ధ్యహంకారదశేంద్రియప్రాణపంచక సంయతంబును భోక్తకుసుఖమిభా
ద్యనుసాధంబునునాత్మకు రెండవదియునన సూక్ష్మదేశంబున్న నచాదియ
ననిర్వాచ్యంబున మాయప్రధానంబున గావునన త్తక ప్రతిమశరీరంబునకా
రణదేహంబొప్పుమరియును॥

క॥ ఈదేహశ్రియంబున । తాగులండచుతనదుతనపునఁబెరియు । గా
-దగుయాత్మసిక్రియ । తాడెసినసౌఖ్యసంభృతస్వాంతిడగుకొ ॥ మరియు
ను॥ ౪ ॥ ఎరుపగుపువ్వునంకుగడియించిననున్నతిఁబలుచుయాత్మసి
తసంగుడద్యయదుదానజుడయ్యెను కోశయుక్తుడై యెరులకునిల్వ్వరూ
పుడుగనుండునుకారణకార్యసంగమం । దరయగలత్త్వంబునజనభక్తిసా
దమువేదకేసరీ॥ మరియును ॥ పంచచామరము ॥ కనుగొనగుప్రయా
త్మబుధికిం । యెంకనొన్విజాగ్రదాదులనగగణి ముడుపుక్షంతు
నిజంబుబుల్కుగాన దోచుదొకటియున్నవే । కేశులతొలమిన్గలంబు
పనగుసులత్తుణా॥ ౪ ॥ ఇస్వధంబంతయునెద్వొత్తీతమాత్మక బుజగం
బు॥ తగల॥ అవ్యభిచారిణుడునునుదును బ్రహ్మయనత్వంబునను నయి
తా । నవిధినిొప్పురేకునియందుననెరుగుకల్పితమగునగుం । కేంద్రఃన
నొకరజ్జువుయందు నహేంద్రంబుప్రాణిగనగుంకొక । దంబులంకా
డిట్టుమిప్పుడగంచీకునియందనుజా ॥ ౪ ॥ మరియుదేహేంద్రియప్రాణమన
శ్చిదాత్మంబున తమోమూలంబున నజ్జులకుంబుద్ధియొప్పుద్ధి యంతవర్తం
తంబుగల్గునైతొ పట్టువిద్వాంసులకయినను నుచాచెంబున హానింబగునది
యునుంగాక॥ సీ॥ అపియంగనేహనానాస్థికించనయన నాత్రికాదనభిదాన్తీతి

యనగః జేతియనధాత ఆ జేతి నేతియయనంగ జేతియనంశ్యతి వాక్యములను
 ఖిలమునునిరాకృతమయ్యె మనుజుకీట్లగుట చేమామిడిపండు సమధురస
 ము । గొనిపెరియనువర్తమునుమారివైచినగతినిహృత్కముల మందతిగు
 జాధ్య । ఉనసదాస్వాతితనుచిద్ధవాన్యతుడగుచు । నరయనఖిలంబుని
 ముదనత్యంజులంత బలుకబనిలేదుతానిట్లు తెలిసిమనను నిలపజాలినర
 క్షువంశతిలకజనము॥ వ॥ మరియువజాయతెనిమ్రయ్యతేయనువాక్యంబుగ
 పిరాటితము ॥ పిరహితక్షణ్ణానజ్ఞా దనుమితనసమస్తావయపుడుభా । ను
 కుడబ్బయ్యుడుస్వయంప్రభుడమలుడు సుఖరూపుడునర్వగతుడు । ట్లరసిన
 తొప్పు ర బ్రహ్మవలనతిసుఖఃఖాత్మకమగును । స్వరగామగల్గునెయజ్ఞా
 హాధ్యసవలనసౌమత్రియదియై॥ క॥ జ్ఞానంబులగినేనియు । జ్ఞానా
 జ్ఞానములకింపుగలుగదుగానంతోడనెంశియించునుని । జ్ఞానంబునబుట్టినట్టి
 కార్యమువత్సాఅయ్యధ్యానంబులెవ్వియని ॥ సీ ॥ ఒకనస్తున వేరెయొ
 కనస్తువుగనుతా నొకవస్తుధవకంబునొండుకస్తు । ధవకంబున బుద్ధివల
 చుటలంపినదగువహంకర యోదహతియనెడు । వాక్యంబులట్లనినుధను
 ధర్మిదత్తా ధ్యానలనుమిత్రాతెగూజ । మరియుబల్కె దప్రథ వంబవిక
 ల్పితప్రాచంపనాక్షిణబడుచిదాత్మ । యంహరకారముననురాగాదిధమ॥
 కంబులగుదానిశ్చుతులగల్గెమాయ । నెనయగావునసంసార హేతునటని
 రామయుదురుడు నిగుబ్రహ్మమయ్యెనిజము॥ వ॥ కానియన్యహంకా
 రంబులతద్వృత్తులునులేనుమప్తి సమయః బు ॥ మోభిహృత స్సుఖరూప
 మేతితసుఖమ హామస్వాన్యవిశృతి వాక్యంబుచేతహఖ్యరూపుండగు
 చు విభావితుండగుగావున హంకారతద్వృత్తిరూప బు యెకానివిచా
 రింపసంసారందాత్మగండుగనుపడనిమరియును సీ ఒకననాధ్యోగోద్భ
 వబుద్ధిబింబితుడగజేత్రుసేసినగుచి । దాభానుడనవాత్మయచ్చిదాబానిధు
 లకునురాక్షియైవెలయువే । బుద్ధ్యపాధిపదోచు బాలులొందు విజ్ఞానమ
 యుడని యజుడని మరియుగలచి । బుద్ధిచిచ్ఛింబంబు బొట్ట తత్సాక్షాత్త్వ
 ముమాడులచుట నొకటినొకటి । కైంతాదాత్మగ్ననెమయధావధ్య
 వలనలోహాదహతియనువాక్యవట్లు । యగునుయేనేతునటయునత్త్వ
 యందు । గానికన్కంబుదెలియంగగాదువత్స॥ వ॥ అవిధంబునయెయ
 వ్యోధ్యాధ్యా సవలన చిదాత్మ చేతస్సులకను జడజడత్వలేమ గనుపడు
 ను గావునవిద్వాంసుండగు వాడుగుముఖం యననువేదవాక్యం బువల

నను సంకాతవిద్యా విభవభూమింజై యాత్మగోచరంబగుజడ కార్మంబు
 శేషంబు నీరసించి యాత్మస్థుండునుయుపాధివశికాతుండు నున్నుచ్చాత్మగో
 యెరింగియాసమయంబున ॥ చ ॥ విరహీతుడకన్ద్రోహతుడనిగ్రహుడకన్ద్రోహ
 తామయంబుగా ॥ సురుషస వామత్తుడ విశుద్ధుడన క్రియూషకన్ద్రోహంబునం ॥
 హరితయచింత్యశక్తుడనుభవ్యయశుండనికృద్విభాతుడకన్ద్రోహ ॥ విరహీతపారు
 డకన్ద్రోహుడవేద్యుడనంచువలంపగాదగుకన్ద్రోహ ॥ చ ॥ మురియునకింద్రియజ్ఞానం
 డును సంపూర్ణుండును విశుద్ధవిజ్ఞానంబునుండునువేదవాదులగుబుధులచేతహృ
 తభావితండునుయనుచు నెల్లెయెడలభావనయొనరించెనేనియట్టియభంధితా
 త్మండుగువానివిశుద్ధభావననచా నేపితంబగు యావధంబుగోగంబులహ
 రించుపోలిక సకారకంబులతోడనవిద్యనునశియింపంజేయుగావున ॥ క ॥ మను
 జులుదిరుగనిచోటున జనవిలాత్తుడుననన్య సాధనుడునుఖా ॥ సనుడునువిజి
 తడశేంద్రియు ॥ డునుమానియునగుదుమనుజుడునులువవలయుకన్ద్రోహ ॥ ఇట్లునిలచి ॥
 గీ ॥ అరయడొకటియగుపదార్థంబుభావించి ॥ మిగులజ్ఞానసదృశుడగుచుపం
 డితండుయత్నసంస్థితండుగావలయుకన్ద్రోహ ॥ వలముభానువంశతిలకంబులు ॥
 అంత ॥ సీ ॥ తానుచరాచరాత్మకమగువిశ్వమంతయుమించుపరమాత్మదర్శ
 నంబు ॥ కరణగాంచుచునర్వకారణుండగు పరమాత్మయందులనులయంబొ
 నర్చి ॥ యాచందమయమనత్వంతసంపూర్ణుడైయుండగా దగు నిట్టులుండె
 నేని ॥ యతడట్టిచేత బాహ్యంతరవత్తు నిర్లయ మెరుంగడు సంశయము
 యిదియు ॥ గానవిజ్ఞానమాత్రంబుగాగజగముతత్వమాధికిపూర్వంబు దలప
 వలయు ॥ వాచ్యమిదియగుప్రణవంబవాచకంబు ॥ గాదువేరొండు గతిని
 క్కంబువత్స ॥ కావున ॥ క ॥ ఈనిభిలజగంబునయ ॥ జ్ఞానంబుచుదలడబడియె
 సామిత్రిచి ॥ జ్ఞానంబుగల్గెనేనియు ॥ తోననెచ్చక్కాచ్య మగును దోచునునిజ
 మకన్ద్రోహ ॥ ఇంకన్ద్రోహం కారించెట్టిదంటేని ॥ సీ ॥ కలుగునకారవుకారమకా
 రంబులనమాదువర్నంబులయ్యెవాటి ॥ యందవస్తలు జాగ్రదాదులుమాదు
 వర్నను వాటికిని యవస్తలకు విశ్వ ॥ తైజసప్రాజ్ఞులు దగుధ్వలని సమాధికి
 పూర్వమయభువిచేలిబడును ॥ గానపూర్వోక్త ప్రకారంబును విశ్వడా
 ధ్యుడైనయకారమయ్యకార ॥ ముననైజసుడాధ్యక్షుడనగదగిన ॥ య
 య్యకారంబునమ్మ కారాంతరమున ॥ ప్రాజ్ఞుడాధ్యక్షుడగు మకారంబుల
 యము ॥ మొదటిరమాత్మయందుగావించవలయు ॥ చ ॥ ఇట్లువిష్ణునుండును
 కారణుడునుననుపరమాత్మయందులయంబొనరించెయంత ॥ గీ ॥ ఎవనిగుం

దులయముయేనొనచిఁగినతడే । యేనునీమకలుడనుజ్ఞానద్యోతుడ । నెనయని
 త్యమఃకుడనుగతోపాధికం । డనుచుటంచుదలపజనుబుధుండు ॥ ఇట్లుదలలి
 వుచు ॥ క ॥ చలియింపనిజలములుగల । జలనిధితెగుననరుండుస్వానందము
 నక । మెలగుచుపరిస్థితహా । తలఁడునుముక్తుండునగుచుదనరగవలయుకా ॥
 వ ॥ ఇట్లుపరిజ్ఞాతపరాత్మభావుండును నిత్యాత్మసుఖప్రకాశకుండునుసదా
 భ్యస్త సమాధియగుండును నిష్పత్ర సర్వోదయవృత్తిగోచరుండును వి
 వివికతా శేషశత్రుండును జీతవద్దుకాత్మకుండునునయి యుండునునిదల్ల
 భునకుదినంబును యేనుగానంబుడుగావున దిట్టియాత్మనుయాహర్నిశంబు
 అధ్యానింపుచుముక్త సమస్తబంధనుండయి ప్రారబ్ధంబున నుఖదుఃఖంబులుగ
 విగినను యభిమానంబులేకయోగి యగువాడు నిలువవలయునదియునుంగాక ॥
 గీ॥ ఆదిమధ్యాంతములనునాభావమెరిగి । భేరిభయదంబులగు విధివాదచోది
 తములవిడనాడియాత్మయైదనరినకల । జీత్రలవెలుంగుస్వాత్మనుజేరవలయు ॥
 వ ॥ ఇదియకాదాత్మయందు నిష్క్రిశంబం తయునభేదంబున క్షీరంబులయం
 దుక్షీరంబులు గలుపుకరణి భావింపంబోలు నిట్లునునాతోడు తనభేదుండ
 గుమరియును ॥ చ॥ శ్రుతులను సత్ప్రమాణములజ్ఞోపధు యుక్తులనిజ్జగంబు
 చం । ద్రతరుణులంబుపాత్రలనశద్గుణలయిగనుపించుమాడ్కుదూ । రితమగు
 గ్రానమానవుడరిదమమిధ్యయటంచుతల్పబో । లుతలుభవంబునన్నిలచిలో
 కులభంగినినిచ్చియుండినక ॥ క ॥ నరుడుచదాత్మయటంచును । పరువడిజగ
 మెల్లిగాంచుస్యంతంబుక । పరమద్విగ్రహసేవా । పరుడయిజరుపంగవల
 యుపదపడిదీను ॥ వ ॥ ఇట్లునునహర్నిశంబులయందుతనైగ్గవలత్తావిష్క
 ణితేతనుష్వాం అనుశ్రుత్యుక్త ప్రకారంబున హృదయగోచరుండనగు దుని
 ప్పుడు నీయందులప్రియంబుని యేనుపల్కినరహస్యంబును శ్రుతిసారసంగ్ర
 హంబునునగు నీయర్థంబునెవ్వరైనను నాలోచనంబుసేయుదురట్టివారలనేక
 పాతకజాలంబులనైననునిముసమాత్ర బున విమక్తులగుదురుమరియును ॥ చ॥
 కనుగొన్ననైద్రణాలిక జగంబుపుడానినిజాచిపిమ్మటక । బనుపడెట్లుమా
 యయమభంగినియీనదనద్విలక్షణం । బుధధరమానుజేత బొలుపొందజ
 గంబునుమిధ్యయంచుభా । వననుమదీయతత్వము ధృవంబుగ నిల్వదగ్గను
 పుణ్యుడై ॥ వ ॥ ఇట్లుచుద్భావనాచావితశుద్ధమానసుండై యనందమయం
 దునునుఖుండును నిరామయుండునునగుచు నుడవలయు ॥ కీ॥ త్రిగణుండనను
 భుజైనను । సుగుణుండనటంచునైనసమ్మదలపక । దగునిటుదలచినపుణ్య

దు! జగముపవిత్రంబునే యుబలజహితక్రియకాద్యవంబున || చ ౧ గురువ
రణారవిందములకుంబ్రామిల్లిమనంబునందుచే | ద్దృక్మునాదువాక్యములత
ద్దయుజేరిచివేదపాలవి | వ్యరుడననాప్పుయేనెరుగబక్కినయాదగువేదసా
రముకొగురుతరమైనజ్ఞానమునుకొరిభజించినవారునానమత్ ||

— ఋషీనమాహములవచా సురువివృతాంతమురామునికి జెలుపుట. —

వ || అనియివ్విచంబుననుమిత్రానందవచకు సదేశంబొసంగు నవరసంబు
నయమునాతీరవాసులగు పెక్కండ్రుఋషులుచ్య వసభాగకావల మున్నుడు
కొనిలవరాసురుని భయంబునంబర తెంచి రిఘుపుంగవుంగాంచియభయకాం
క్షీతులైలువనారాజరత్నంబు వారలమన్నించిపూజనంబులంబ్రీతులంగా
వించియిట్లనియె||క||ననుగనుగొనజనుచెందట | ఘోమయ్యెనమిదికొర్కి
కడుదుషరమై | ననుసేతుదనుజులయినను | దురుముదుబ్రాహ్మణులుదేవ
తుల్యునాకుకొ || వ || అనినవాచకంబునొందిరందుచ్యవనుండిట్లనియె||సీ||
విసురఘోవల్లభమనుకృతయగమునధమాకత్తుడునుసుధారుణిను | రాభి
పూజీతుడు మధ్యానురుండలరు ఫాలాంబకుండాతనియందునుప్ర సన్ను
డైశూలంబొసంగిదీననువ్రేయనెవడైనభస్మమాలినటంచే | పలికెనాతని
కిరావణుచె. ల్లెలగుకుంభింసికిని లంఘననగనొకడు | పాపకముకండుజని
యించేభస్మచరిత | వానిచేపీడితులమాచువచ్చిచార | మఖిలలోకేశ్వరుడ
వునారాయణుడవుసేపుగలవనియొకదృఢనిశ్చయమన || వ || అనినవెరవకుం
డిదియెంతకార్యంబువణుండంగుజేసెదవిగతజ్వరులయిచనబోలు ననుచుత
మ్ములంగనుంగొని || గీ || ఎవరులకణుదుంచియియ్యవనీసుర | బృందముల
కుభీకడిందుపరతు | రనినభంతుడెంతోవినయంబుతోచుత | నెట్లుచికెరఘో
కులేశుతోడ || వ || దేవాయాజ్ఞయొసంగెదలేనిబరిమాద్యేదవనిన శత్రుఘ్నుం
డులేచినమస్కరించియిట్లనియె || చ || సితసరసీరుహాక్షుఘోశేఖరలక్ష్మణ
జేతసేయగా | జతపడెఘారికార్యములునన్తకయోభరతుండుమిమ్ముబాని
తలపరానిది | ఖములజెండెనుగావునయెనుధమకదూ | పితృడగునట్టియాల
వణుజేరేవధించెదనాజ్ఞయిచ్చిన్ || గీ || అనినసంతసించియాసుమిత్రాపుత్రు
నంగమననుజేర్చియియ్యయిపుడె | యధిపుసేతువధురకని లక్ష్మణునిచేత
తదుపకరణవయముముదముతోడ || వ || తెప్పించితలంపకయున్నుచుచితసేన్
హంబుననధురానగరంబునకభిషిక్తులజేసి యొక్కదివ్యస్థాయుక్తిం బొసంగి

శత్రునూడనాయుచ్చాగంబునలోకకంటకుండగులవణుం బరిమార్చుమువా
డుసదాశివప్రసాదలబ్ధంబగుశూలంబుబూజింపుదు గృహంబునంజెట్టి నిఖిల
జంతుహన నోద్యుక్తుండగు విలయకాలుపోలికె భక్షణాధకంబు ఘోరా
టవుల సంపరించుంగావున వాడు మరలి రాకుండునంత పురద్వారంబు
సద్భతకాముకకుండవై నిలువుమిట్టయిన వధియింపబోలు నీకుసహాయం
బుగపదివేలుతురంగంబులును తదధకసంజ్ఞికంబులగు శతాంగంబులునునా
రువేలగజంబులును లక్షపదాతివగణంబును జనుదెంచు వేగంబజని వానిం
జక్కాడి మధుసంజ్ఞికంబగు తద్వనంబుపట్టణంబొనచిక్ మచ్చాసనంబున
రాజధానిగాగైకొనుమనుచు మూర్ధ్వికాఘ్రిణంబుచేసి వీడ్కొలిపిన శత్రు
ఘ్నుండు || మ || మునివర్యుల్విజయొస్తుతేయనగసమ్మాదంబుతో నేగియి
న్ననియోగించినభంగియాలవణునిం జక్కాడిసభీకతిమై | జనులెల్లెక్ పసి
యించుపట్టణములెచ్చక జేసితదాబ్జపా | లననైపుణ్యముతోడనింపెనగక
ల్యాణీభవాసీసతీ || అనినపార్వతియిట్లనియె|| గీ|| దేవకైలాసవల్లభధృతశ
కాంక | లోకపావనసీతవాల్మీకియాశ్ర | మంబుననునుండియెటులేగ మరి
యుబల్కు|విస్తరంబుగనదేవివాస్తవముగ||

* వాల్మీకాశ్రమంబునకుశలవులుజనించుట- *

అనినసుమారమణీమణింగనుంగొనిత్య్రింబక దేవుండిట్లనియె|| చ|| వినుహీ
మతైలజాజనకవీరస్య పాగణిపుత్రసీతనం | దనులనుకాంచెనిద్దర నోనర్యేకు
శుండులవుండనంగన | మునివరుడంతవారికిసముజ్జ్వలనామము లక్కుమా
రకుల్లవరిరిబాలసూర్యులవిధంబున మించుచునంతకంతకొ|| ఇట్లువృద్ధిబొం
చుచు|| గీ||లీలవిద్యులనేర్చివాల్మీకియృపన | యనమొనర్పంగ వేదాధ్యయ
నమొనర్చిదర్పణప్రతిఫలితులౌదాశరథులౌ | యక్షగుణములతనువులనతి
రిరచట|| చ|| అంతవాల్మీకిమనీంద్రుండు వారలకు పూర్వంబున త్రిపురమ
దకనుండు భవానికెరుంగించిన నిఖిలవేదాధక కలితంబగురామాయణం
బుకావ్యరూపంబునపతనంబుగావించె నశ్వనులభంగిసతిసుందరులగు నక్కు
మారులుస్వరసంపన్నంబు గతంత్రిలయ సమాయుక్తంబుగ్గానంబు సేయు
చుమునికదంబులసంపరింపవారువిన్నయంబున|| గీ|| కాలమధికంబుచనమై
తొగడజినార | మిట్టిసుస్వరగీతంబులెలమిజదువ| వింటిజేతోల్లిగంధర్వవిబు
ధమనుజ|లోకములనైనకణాకృతాకరములు||అనియెట్లు|| క || మునులు

మృత్యువశానాశిరీఘనమగువాల్కిమోనికడరాఘవదం । తనుకనకబంకం
 ధననోనరించితురంగమేధమొనరించుటకై ॥ ౪ ॥ ఉత్తరకాండమునా
 భిలాషులయి బ్రహ్మత్రైవేద్యజనంబులను రాజషికవర్ణులను జనులెదు
 చుండమునివరుండు॥ మ॥ కరిమింబొందజోధిసంబులను సత్కావ్యంబుగా
 నంబుసే । యురఘశ్రేష్ఠులగొంచునొక్కఋషి వాటోపాంతమండే॥ ౫ ॥
 చ్చరమాద్రిల్లిహిరుండు గ్రుంకనచటకసంధ్యాధిభట్టిచిహ్నా । స్వయో
 గంబుననిలైనక్కఱుడులువాల్కిమోనికడబట్టి॥ ౬ ॥ సంగంబున తనమాధి
 పిరమంబుగాచియుండిజ్ఞానశాస్త్రకథాంశంబునఃట్లెయ్యె॥ ౭ ॥ మునివరంబు
 వేడెదనె॥ ట్లనఁగముసంసారబంధులగుచేహీకిమి । యునుమరలనెట్లునెప్పుడ
 ననననుగరుణించిబలుకుడనమునియపుడు॥ ౮ ॥ సంగసించినీతాకుమారావి
 నుముబంధ మోక్షణస్వరూపంబును తత్సాధనంబులును ముక్తియుగంక్ష
 పంబుననెరింగించెదయేనుబల్కినభంగినెరింగినిచ్చికారంబున నాచరించితి
 చేజీవన్ముక్తంకవగుదు వెట్లనినవిదేహుండనుచిదాత్మకు లింగదేహంబునక
 ల్పితంబయ్యె నాదేహంబుకచ్చాయాగ్రాహియయ్యె దచ్చాయ యందునను
 దనయందునునుతదభిమానాపరంపర్యాయంబుగా నహంకారంబు జరియించె
 నయ్యహంకారంబున బింబస్థానియంబుగుసాక్షితోడుత పరిస్వరమిధ్యాతా
 దాత్మ్యంబువలనస్వచేష్టితంబులగు జడస్వకస్మత్త్వానులన్నియు తత్స
 క్షియందునారోపించితత్సాక్షిచేష్టితంబులగుచేతనత్వ ప్రకాశత్వంబులనుత
 నయందునారోపించుకొని జాతాద్రష్టాకతేతిత్యవహర పరితఃతుండగు
 నట్టిచిదాభాసవిజిప్తదేహుపాధికండగుచు సంకల్పంబులను శృంఖలంబు
 లచేత సాక్షియావృతుండగునట్లుగుచు రారాగృహీతులయందు భోగాపే
 త్తుండయి సంకల్పంబులొనరింపుచు తల్లభ్యల భ్యంబులయందు సుఖదః
 ఖంబులనొందచుండునట్టి సాక్షికిరజస్వత్వతమస్సంజ్ఞలయి యధమోక్షచు
 మధ్యమంబులగుమూడు దేహంబులజగన్ధితకారణంబులయి జేలవొందునం
 దు॥ ౯ ॥ ఎనయుతమోదేహంబున దనకిరనిరతంబునరుదుతామసకృన్యోగిబొ
 నరింపుచుతామసుడయి జనియించునుకీటకాదిజన్తమలమహే॥ ౧౦ ॥ మరియు॥
 ౧౧ ॥ వినుసాత్వికదేహంబున । జననాయకనరుదుసత్వసంకల్పండయి । దవరు
 నుదేహావ్యక్తులనుభాస్వదదూరమోక్షలక్షియుతుడయి॥ ౧౨ ॥ మరియు
 ధమకాజాశపరాక్షణుండును సుఖండునునగుచునుండు కడమరజోదేహం
 బునుజస్వలకల్పండును పుత్రదారానురంజకు డను లోకసంస్కరితుండు

సునగుచునుస్యానిభావంబుల నొందుచు నుండుగావున మృదురూపత
బులును పరిత్యజించియాత్మ పరిశ్రయంబగుచుండనఖిలదృష్టులకొ వల్లించును
వంబుచేతమనంబునునియమించి బాహ్యభ్యంతరంబుల సంకల్ప సంక్షయంబొ
వరించి తత్పరంబగుపదంబునొందుదుట్లు గాదే॥ క ॥ శతసాహస్రబింబుల
వతిఘోరతపంబొనతుక వైనను॥ వీ॥ కృతసంకల్పుడవైనను । జితవడనేరవు
విమోక్షసాంబ్రాజ్యంబుల్॥ వ ॥ ఇదియకాదుపాతాళభూస్వగకంబులనుం
డిననుసంకల్ప పశమంబునుం గాని యెందుసాధనంబున విముక్తుండ నగుట
దుర్లభంబుగావున చేతనగినంతవట్టు పురుషప్రకృత్తుంబున వికారంబును
పరమపావనంబునగుస్వనుఖంబున సంకల్పపశమన యత్నంబు నేయుము
మరియును॥ గీ॥ కలుగుభావముభల్లసంకల్పమనైడు । తంతువున గానసంకల్ప
తఱినడంచి॥ తేనెపూసలుతారురెండైనవిడి । జనెడుపోలికభావముల్లనును
వడలి॥ ఇట్లుంగీ॥ గీ॥ ఊనసంకల్పజాలడొజీవుడొందు । నికముబ్రహ్మత్వము
నుగానసేపుదెలిసి । జనుముయెక్కాలమునకెడ్డిసంభవించు । నట్టివ్యవహార
మునభూసుతాగ్రతనయ ॥ చ ॥ వినుమనవంశభూషణ ప్రవీణుడవైనువికల్ప
జాలమె । ల్లనువిడనాడియాత్మసుఖలభ్యముకైవరచి త్రవృత్తిచే॥ ఘనపరమా
థకమద్యయమఖండమునైతగుతత్పదంబున । య్యవగను నెన్ను బోలెడుకృ
తార్థులుగల్గురుభూతలంబునక॥ గీ॥ నాకజంధురామనందనునకుతత్వ । మీ
ట్లుబల్కెననుచునొ మాళి । శైలతనయతోడ చాలప్రసంగించి । యింపుమీ
రమరియుసిట్టులనియె॥ చ ॥ అని బటుమాంబులైనహృదుంతరివిభ్రమిపడియె
క్కుశం । డనుపమముక్తుడై బయలనందరిపో లికెనుండెమానియుక । జనిక
నకేంద్రసీలమణి సంయుతసాధన యోగ్యగాంచితొ । డనుజనుడెంచురాఘ
వులడగ్గరియిట్లునియెకముదంబునక॥ గీ॥ తనయలారమీరుదశరథాత్మజున
భా । భవనముననునిల్చి పాడుడంత॥ ననువుమీకునివ్వవచ్చినగొనవల । దనిన
కుశలపులుసువినిమదమున॥ సీ॥ చనతత్పురిద్వారమునరామ చంద్రుండువిను
నట్లుసంగీతవిధముమెరిసి । సుస్వరంబుగబాడజొచ్చిననపూర్వ చర్యలెల్ల
నువినిసంతసమున । సభకేగుడెంచిదశనకాంత్యులకు సుప్రసన్నతగనుమీం
పశబ్ధవిదులు । వసుధీశులునుజటాంబుభుల్ పారాణికులునుండితులునుకూ
డిరాగ । నందుకుశలపులునుసభకరుగుదేర । జనులుగనుగోనివిస్త్రేయసహ
తులగుచునహహవీరలురామునియట్లయున్న । వారుపాలేశ్యమైన కాంతి
చైభవమున॥ క॥ ఈకరణజడలువారిలు । లేకున్నవిశేషముగ వెలింగదరను

జుకాలోకలుబలుకగవల్లకి | నాకొమరులుమీటుచుకొనియన్యగములుగకా ||
 వ || పక్షమధ్యమాదిభేదంబులనమానుషంబును మధురంబునుగూ గాంధర్వం
 బుప్రవృత్తంబొనరింప రామచంద్రుండు విస్తయంబునొంది యపరాహ్లాదై
 నకొలుపువీడిచను భరతుంగనుంగొని వీరిలకయిత భవంధికింపు మననన్లు
 యెనరించినపరిగ్రహింపకకుశలవుల్లిట్లెరి || చ || జనముచసంచరింపుచును
 వన్యభలంబులు గ్రోలుమాకుకాం | చరమాదలంప నేలయని సయ్యుననేసవ
 రాముడంతయొక | వినిజకాత్మజాత్మజులువీరివిస్తయమందిలత్తుణుం | గ
 నుగొని వారిగన్లొనెడుగొతుక మొప్పుగబల్కెనెట్లుగకా || క || వినుముఃభేద
 మారత | తనయసుషేనాంగదులునుధరిణీజనదో | దొగ్గనివాల్కికియనిచ
 టికి | జనుదేరగనేయమంతజనకజయసభకా || క || జనులెల్లనుసేవకల్ప
 యనిమ్మప్రతిజ్ఞసేయ నగుననిఘువ | ర్యునివాక్యములవిస్తయ | మను
 భయమునుబొందిరచటిమునులునుజనులకా || వ || అంతరిఘవల్లభుహృద్గతంతె
 రింగివాల్కికిముసింద్రుండిట్లయె || గీ || పతియెదైవంబుగురువునుభామినులకు
 గానరఘునాథమీమదిగలతెరంగు | నెల్లసేయనుజనకజయియసంత | యం
 బనింబల్కిరందరునట్లయనుచు || వ || సీతయుసంగి రాఘవుండంతఃపురంబునకుం
 జనియెవంత మరుచాడు కొలువుదీర్చియున్న యవసరింబున బ్రహ్మకాశ్రమై
 శ్యశూద్రులునుమహాఘకాలును వానరపుంగవులునుకొకుంబును జనుచెంచిరి
 వాల్కికిముసింద్రుండుజనకపుత్రం దోదొగ్గనిసభామధ్యంబునకుం జనుచెంచి
 రామచంద్రునీట్లనియె ||

—* సీతాదేవిభూవివరంబునంద్రుంగుట. *—

సీ || ఇదియెభూసుతరాఘవేశ్వరకనుగొను ధర్మచారిణి సువ్రతసుచరిత్ర
 విడిపించితివి ఘోరవిపినమధ్యమునలాకాపవాదకునొడియెంచేమి | యాత్మ
 యిమ్ముప్రతిజ్ఞాయాచరించెడువీరెసీతాకుమారులుచ్చికవలు | యేనునేయగ
 బంపనీసుకుమారులుననుగూడి తపములాంధర్వినారు | దశరథార్థివత్త్రసీతా
 కళత్ర | నీవెరుంగనిదేమి యినిభిలమునను | గాననుచరిత్రయని బుద్ధిమా
 నెనేని | గోనీమ్మయిష్ట్యాభింగుండనీక || అనినఁ ఘవల్లభుండిట్లనియె || క ||
 మనివరమీవెనెమీలనె | జనియించెనీజంబుమున్ను జనకజయనుసే | నెను
 శపథమభిలజనములు | గనుగొనననలంబుసామీ గాగనులంకకా || వ || అయినను

లోకాపవాదకునోడి నిదకాయుండవై విషింబున విదువంబునచితి నదీక్షుని
యింపవలయు నిక్కవలవారలునావలన యేజుయించిరి యెరుంగుదు జనక
నందనపరిశుద్ధ గావుననాకు బ్రీతియ్యెయ్యదననిన దాశరథి భావంబుగ్రహిం
చికమలగభుజమున్నిడుకొని పురందరాదిబృందారకులు జనుడెంచిరిభూపు
త్రయునంతసించితజ్జనా ఘనధ్యంబునకట్టింశాశేయంబు శిరంబునమునుంగి
డిక్రిందుజూచుచుకరంబులు మొగిద్దీయిట్లనియె || క || శ్రీరఘవర్యునికన్నను |
చేరొకరిదలంపనేవివర మొసగుమో | ధారుణీయనతోడుతనెమ | హార
వముదలిపకవివరమయ్యెధరణేయుక్ || వ || నాగకన్నియలు వింజామరమ్మ
లువీచ సేంహాసనంబుగయికొని భూదేవియుజనుడెంచి | చ || కరములుసాచి
జానకినికొగిటజేర్చిమడంబుబల్కితా | నరిగెరసాతలంబునకు నాగతినేగను
రల్విరుద్వడిక్ | గురిసిరిదుందుభుల్తారసెకొందరువిస్తయమందచూచుచుచుం
డిమిదితోచినట్టులువడిన్వరికొందరుబల్కిరయ్యెడక్ || క || కొందరుచింతిల్లిరి
మరి కొందరుభూగలగు నందుగ్రుంకెడుభరణీఎండననుబొగడుచుంకిరికొం
దరచేతనులభంగికులెరిధాక్రిక్ || వ || కొందరుమహాకాయులగు వానరులుసీ
తాశపథ కారణంబున రఘువల్లభు సీతీంచుచుండిరిట్లొక్క ముహూర్తంబు
జగంబంతయు సమ్మోహితంబయ్యె రామచంద్రుండు సకలంబు నెరింగియు
నెరుంగనివాడపోతభవివృత్తాగ్రగౌరవంబునదుఃఖించిబ్రహ్మచేతబోధితుం
డైసీతాస్నేహ సుఖంబులన్నియు స్వప్నంబుభంగిదలంచుచునంతరక్రియ
లునొనరించి ధనరత్నాదుల ఋత్విక్కులను తక్కినవారలనుసంతుష్టులంజే
సివీడ్కొనిపి కుశలవృంధోడుకొనుచు సాకేతపురంబుప్రవేశించెనంత || సీ ||
అదిమొదల్లిహీరకులాధీశ్వరుడు రాముడిహాభోగములను నిస్పృహపహించి
యాత్మచింతాపరుండగుచునొంటిగనుండు సీతులుండకాసల్య హృదయమం
దు | సితకులారాయణుండిందిరావల్లభుం డనియెరింగిప్రియోక్తులాడుకొను
చు | నభిభక్తిశోడధ్యానాలయమనకు జనుడెంచితనహస్తవనరుహములు |
మొగిచిరఘరాధజగములమోహపరపు | నీదుమాయావృతాత్మనైపునుతు
డ | ననుచుననుకొంటిననకాదిమనులకైన | నెరుగజాలనిపదవి నేనెరుగనైతి ||
వ || దేవాదగ్ధపారావారోత్తుంగతరంగమధ్యవిలపితభుజంగరాజతల్పంబు
నయోగసిద్ధాంతండ్లవై బవ్వలించుపురాణపురుషుండపు సప్తస్థానందవిగ్ర
హుండపుజగంబులకు మొదటివాడపు ఆదిమధ్యాంతపర్జితేంద్రుండపు పరమాత్మ
పుపరసూనందమయుండపుపూర్ణపురుషుండపు ఈశ్వరుండవునగు పుండరీకా

తుండవిట్టిసేపు నాయుండులగరుడించి మత్స్యత్వాతిరేకంబున నందనుండవై
యొదయించితి విప్పుడునాకునవసానకాలంబు ననుపింఛెగావున దయాశీం
డవైయాయజ్ఞానవతకంబగు జ్ఞానంబుపల్కవేయిన నంగనీర్నియంగళ
వతియుజరాసియుకరి తాంగియునగు కొనల్యంగనుంగొని భద్రాత్తముమా
త్మవత్సలుండును పరమదయాసమునుగ్రండునునగు రామచంద్రుంకిట్లయె

—* శ్రీరాముడు కాసల్యకుమోక్షమాగణ ముపదేశించుట. *

గీ॥ జననిమనుమోక్షసౌధాగ్రమునతేర | పరగజ్ఞానకమకభక్తియోగ
ములనుమాదుమాగణములుమున్నయేబల్కి | తందునులభమాగణమరయవి
నుము॥ సీ॥ భక్తియోగంబుతన్నక్తిబల్కగనొప్పుగుణభేదములనునక్కడలయ
మున | నెవనికెట్టివృథావమెనగునాతెకట్టిభక్తియు లభించుచుబయలుగ
నుచు | దంభమాత్స్యభేదప్రసరంభియానతమతామగభక్తు డధకభోగ |
కామయశఃఫలకాంక్షయైచుచ్చదులనుభేదమన పూజలానరిసేయు | నత
దురాజనభక్తుండుపతియుగతియు | నైవనాయందుకమకంబుల్యోములు |
జేసికతకవ్యమనిపూజసేయువాడు | భవనమునొందడుసాత్వికభక్తుడతడు॥
క॥ జననియనంతగుణాలయు | డనదగునాకథలవినిసినాయంతెనెనాయం | డె
నయునువిచ్చిన్నంతైజనులమనోవృత్తిగంగజలధిజనుగతిక ॥ గీ ॥ అదియు
నిగుణుండనైననాయందులనురుతరంబుభక్తియోగమునను | నవ్యవహిత
చిగుడునవ్యహేతువలేకనొక్కొకనికిబుట్టునుర్వియందు॥ వ॥ అట్లుజనియిం
మనపుణ్యులకు సాలోక్యాదిజతుర్విధముత్తలొసంగెదనన్నను మత్సేవనంబ
యకాని తక్కినయవియెల్లరదియ భక్తిమాగణంబునకాత్యంతిక యోగంబ
యోగంబుననె గుణాశ్రయంబులనతిక్రమించి జనుండుమద్భావంబు నొందు
మరియును ॥ సీ ॥ అరసిస్వధమకంబులూచరింపుచుమిండు కామంబులెల్లను
గదిమిమిగుల ద్భావవందన స్తవపూజనములజేనను సంతసీలజేయుచునున్వ
తుల్య | లగువారితోమైత్రియాచరించుచుమారి వేదాంతవాక్యనుల్ విను
చుభూతములనుయెననుభావమువహించుచునుదుఃఖపడువారిజూచి చెప్పక
నుతనకు | గలుగుకొలదినివారిదుఃఖములుదాసి | చనగనుపకారమొనరించు
చునుమహాత్ముః | లైనవాలయెడనెనుంబుసేయు | చునుజనుండునుపుణ్య
దైదనరవలెను॥ మిరియును॥ చ॥ ఒరులకుకమక యోగముననొప్పుగతక్కిని
హింససేయక ॥ నిరతమునాదుధమకంబునిశ్చయకాంక్ష దక్షిణుచకమ

హాపురుషులజేరివారొసగుబుద్ధినియేది నాదియంచుట । ల్మరుదలపోయిట
 ల్విడచి రాగవతుండుఁ సింపగాడగు॥ గీ ॥ సంగములనుపీడిసత్యంబువహి
 యించిరహితకల్మషాంతరంగుడగుచు । దిక్కునీవేయనుచుదినమును మద
 నంతఃనామములున్నరించునుజవరుడు॥ వ ॥ ఇష్టిధంబునధ్యానమననాదు
 లచేతనరుండుమత్పారవశ్యుండై యుండెనేనివాయువశంబునగంధంబుస్వా
 శ్చయంబగుఘ్రాణంబు నొందుభంగి వానిచిత్తంబు పరమాత్మయందు లీ
 యంబగు॥ సీ॥ సకలభూతములుహృశ్వరసీరుమాములందు వెలుగొందుచునుజ
 నుల్వెరులగుచు । బయలనొసర్తురుభక్తిబూజింపుదురది నాకునవినతంబునగ
 రాదు । తృప్తి యననరాదుడెయ్యమందరికినివమానమొనరించియాత్మగుం
 డ । జేసిచేసినకిరీటుల్ సేయునేనుతృప్తుగావున జనడునక్కంబుగాగ । నభి
 లభూతాంతరస్థుండనుచుసంత । దడవుడెలియఁజాతానతదడవుప్రతిమ । లం
 దుస్వకులోలితాచారమనుసరించి । పూజయొనరింపదగుజగత్పూజ్యునన్ను॥
 వ॥ భూతావమానంబు సేయువానిచేతనర్పితుండగానువినుము ॥ క ॥ ఎవ
 డుపరాత్మస్వాత్మల । కవనిభేదంబు గాంచురాతడుభయమ్ము । తృప్తుల
 కులోబడుగావున । ననిదలపగబోలదిటులుకలలోనైన॥ వ ॥ మరియునిభి
 లభూతంబులఁపరిచ్చిన్నుండనైయండన న్నైరింగిజ్ఞానమానంబులను మైత్రిని
 యభిన్నబుద్ధియై యర్పింపుచుదింబునుమనంబున కరంబులు మొగిల్చి సకల
 భూతంబులకు నమస్కరింపుడు చేతనుండునుశుద్ధుండనునగుమేను జీవరూ
 పంబుననున్న వాడనియెరుంగుచునొకానొకసమయంబున నైవనజీవేశ్వరు
 లకుభేదంబొనర్చక విద్వాంసుండగువాడునిలిచెనేని కృతార్థుండగు యేనె
 రింగించినజ్ఞానకర్త భక్తియోగంబులనరుండుశాంతివహింపనొక్కటియచా
 లునదిగావునఁజల్లి సర్వహృదిస్థితుండగు నన్నుభక్తియోగంబున నిశ్చయం
 బుగధ్యానింపుడు శాంతినిొందుమనినకొసల్యయు ॥ క ॥ రాముని వచంబు
 లకుమదిప్రేమన్నిజహృదయ మునొరించినతగుణ । స్తోమకప్రాప్యత్యై
 ఘాశ్యాముకలోకాభిరామునభిసతినె॥ గీ ॥ హేమఁ డ్లాంబరావృతు
 సోమసూర్యనయనుసంపూర్ణాకామ ననామయౌపరు । భావనయొసర్పిసం
 తోషభరితయగుచు । పరమగతినిొందెదశరథభార్యగిరిజ ॥ వ ॥ ఇష్టిదలంబు
 నయెల్లడలనజభావనయొసరింపుడు సంసారబంధంబుభేదించిపరమైశ్వర్యానిందె
 పూర్వంబయ రఘుశ్రంగవుచేతభక్తియోగంబెరింగినయది గావునపరమశాం
 తయుక్తధాభక్తిసమన్వితయునై కేకయరాజునందనయును ॥ ఉ ॥ సజలాం

హోధరదేహుపద్మహితవంశశ్రేష్ఠసీతాశ్రియః ॥ త్రిజగద్వ్యంధ్యములించి
మైవిడిచివంక్రి స్వందనుగాంచెన । ట్లజగద్వ్యంధ్యములించి తాళవచ్చెన్
త్యంబునూచినే । రజనకన్నప్రియునింపెంతగలదే ప్రాచీనులైలాత్మ
జా॥ క॥ అనిదశరథభూవిభునకు । తనయొండనురామకథలు తాబడియు
మా । వనితకునిటలాంబకుడి । ట్లనియెకతదనంతరమునగులెనెల్లకా॥ సే॥
అంతయుద్ధాజితుండను మాతులుసోడభరతుండు రిఘువర్షు పుష్కవదని
నైస్యసమేతుడయజనిమాడు తోటులగంధర్వులకన్రంచి ఘుచులనుతులపు
ష్కరావతియందు వుష్కగులక్షసీలాహ్వయంబున తత్తునధిప్రదేసే । మర
లిరాఘవుగొల్వరరుదెంచే రాఘవృడంతట లక్ష్మణునతీనుచుమున । జేసా
మిత్రసిదుకుమారపరుల । గొనుచుపశ్చిమదిగ్భాగముచకునేగి । జనకవీరధు
లమల్లులజంపివీరి దొరలగావించిననుగొల్వరలరమ్ము । చ ॥ అనినఁగా
న్నబల్కినరయంబున నచ్చటికేగిమల్లులం । దునిమిలచ ధ్యులెనట తనూ
జలనంగదచిత్రకేతులక । బనిచితురుగరిత్తుబల భర్తృవయలంబులవారికిచ్చి
సయ్యనజను దెంచే రాఘవుపదాంబుజసేవయొరర్పితైలకా॥

—* శ్రీ రామునికడకుండుమును మనివేషధారియొనర్చుట. *—

వ॥ అంతనుపుగ్బంబగుతత్కాలంబున నెల్లయెడలభర్తృపథవతికయైజెలు
వొందు రాఘవేంద్రుంగనుంగొను కాతుకంఠనకాటంబు ఋషివేషధరుం
డైజనుదెంచిరాజద్వారంబునిల్చిసుమిత్రానందనుంగనుంగొనె॥ క ॥ విను
లక్ష్మణమీయన్నక । గనుగొనియొకమనవిసేయకాంక్షగలదుగా । వునిసె
రుకసేయువేగమైజనకనుతావల్లఘునకుజనుమిపుడనికె॥ వ ॥ లక్ష్మణుండు
రఘుపుంగవు సమీపంబున కరిగికిరియుగంబులు మొగిల్చి । క ॥ మందరిధర
సుందరశరదించుయశస్సారవనకు హేక్షుబిశకం । లేంధనదాదానలను॥
వందితగుణధామరామవైరివిరామా॥ వ ॥ దేవాభవద్భర్తాకాంక్షయైయొ
క్కమునిముఖ్యుండుద్వారంబున వచ్చియున్నవాడన తోడితెండనియె నంత
ఘృతశక్తుండగుహతుతాశనుభంగి వెలుంగుచమ్మరివరులతోకి తెచ్చినతండు
జయజయశబ్దంబును బలుకుచుజనుదెంచిన రామచంద్రుండు సుఖాననంబొ
సంగిబూజించిభవదాగమనకారణంబెరుంగిపుండవనయిల్లెరియె॥ చ॥ విను
ఘరాధయైతెరగువేరికదెవ్వరెరుంగ రాదుగా॥ వునబలంబు వభ్యునిపుడు
చుమువాకిల్చిహొక్కనన్నతా । ననుజునిగాంచిలక్ష్మణుదాక్షిణహింసముద్వా
దమందురా॥ జనదనునెచ్చరికనిజనుజుచ్చేదవంబనెనచ్చిరేనియొక ॥ వ ॥

నిసౌమిత్రివీడుకొలిపిరాఘవుండు ॥ గీ ॥ మునివరేణ్యులత్వముని ద్వాగమునని
 ల్లు । మనుటలెందుకభిమతార్థమైది । బలుకుడనిఁమాని బలికెట్లనిరామ ।
 చంద్రుతోడతుహినచైలతనయ ॥ సీ ॥ కమలాసనుఁ చేతకార్యార్థినైబంపబడి
 వచ్చితినిరామభద్రయేను । నీతనూజడనూయనీపుబొందుటచేతజనియించితిని
 సర్వసంహరుడను । కాలుండదెవర్ని గణపూజితుండగు బ్రహ్మమితోడుత వి
 ల్కుమనియె । స్వర్గంబురక్షింపనమయమిప్పుడుచేరెనీనొక్కరుండవీణభిజ
 గమునడచిమాయా యుతుండవైయాత్తజునిగ । నన్నుగంటివి యట్లయనాగ
 విధుని । వితతసలిలాశయునియొనర్చితివిధాను । వంశభూషణపద్మ జైశ్వర్యక
 లిత॥గీ॥ అంతబలపరాక్రమాధ్యులౌమధుక్తులు । భులనణించికితావెలయవారి ।
 శల్యములను మొదటజైలసంబాధమా । ధరిజేసితిరిప్రధానపురుష॥వ॥ వెండి
 యొదివ్యాకాశంకాశంబగునాభిపద్మంబుననన్నుంబట్టించి ప్రజాధ్యక్షతనో
 సంగినయేనును భవదీయశాసనంబుదల నిడిగేయుచుమద్యిర్యాపహరులగు
 రక్కసులనుక్కడంపుండనివిన్నవించినకశ్యపవీర్యంబున వామనరూపధరుండ
 వైతివిప్పుడు॥గీ॥ పక్షికంఠుడనగప్రబలరాక్షసుడొక్క । డవనిబుట్టినజ్జువాళికె
 ల్ల । హింససేయసురుల మెల్లమిమ్ముభజింప । కరుణతోడమమ్ము గారివించి॥వ॥ ద
 శకంధరహరదాధికవైపదనకొందువేలవత్సరంబులు మత్యకలోకంబుననిలు
 జనమయంబొనర్చితివి జనులెల్లపూర్ణాయువులైయుల్లనిల్లెదరు తావకమనో
 రధంబుసఫలంబయ్యెయవతరించినకార్యంబు దీరెనిప్పుడుకాలుండు మునిరూ
 పంబుజనుడెంచు చున్నవాడురాజ్యంబువదలి జనులెంచెదరేనిశుభంబు మీకు
 నుంగల్యాణంబగు ననుచునివ్వధంబున పితామహుండొనరిచ్చె రిఘువల్లభాజి
 తేంద్రియాదేవలోకప్రయాణంబునందు చిత్తంబుగలెనేనిభవద్భక్తులగుబృం
 దారకులెల్లను సనాధులునువిగతజ్వరులునయ్యెదరనుచు చతుర్ముఖోదితం
 బులుగకాలుండు పల్కిననవ్వాక్యంబులు వినిచిరునగవుడశుకొత్త జానకీవల్ల
 భుండిట్లనియె॥ చ ॥ సరసిజగధువాక్యములుసమృతముల్తది నెంచినీపునఃత్వ
 రమునవచ్చుటకు శుభమువాసవముఖ్యులునాదుభక్తుల । పురములనెల్లగాల
 ముక్యపామతిబ్రోచెదగానహృద్దతం । బరయగసంభవించెనికన్యవిచారము
 లేదుయియ్యెడక॥

—* శ్రీరామునియొద్దకు వచ్చుట. *

క॥ అనిజానకీవిభుండిటు । లనువేళను హోగ్రమూర్తిక యాత్రేయ

కుచ! ధైర్యముర్వాసునుపూజింప । ఘనైలనరానుడుగ్రకరభానదాగిక్ ।
 క॥ చనుదెంచెలత్తుణునిగను । గొనసొమిత్రివనమనచిహ్నింకకమి । యున్న
 జూపుమీతులుంబున । పనిగలదనిచునుమిత్రపట్టియుత్తిక్ ॥ వ ॥ జ్వలనతే
 జొండగు నమ్మునిపుంగవుంగనుంగొనిమహాత్మా రామచంద్రుడేత నగుకాగ్యం
 బెరుగింపుడేన యొనరించెద గాడేని నిమగ్నమైనట్లు డొక్కింత రాజకా
 ర్యంతరింబున సత్తుండయియున్నవాడనిన త్రోధనంబ్యాత్తుండవైయాత్రే
 యుండిట్లనియె॥ క॥ ఏతత్తుణమునలత్తుణాసీతావిభుజాపకున్న సిద్ధచుభస్మీ!
 భూతులజేసెదనిన్నును । నాతనిరఘువంశజులమదాగ్రహస్పర్శిక్ ॥ వ ॥ అ
 నివలకంగలత్తుణుడుయమ్మునిరూపముచూచియింతసే । యునునిజమంతకం
 తెనిపుటొక్కనిచాపుశుభంబుగానరా । మునికెరుగింతు నెట్లయినమజ్జమా
 టంచును నేగికొనలేయునికెరుగంగవలెనపహాగ్రుడుయెగినుతుండువచ్చు
 టల్ ॥ వ ॥ రామచంద్రుడవాక్యంబులువినికాలునివిడిచి వినుర్వాసునిస
 మీపంబునకుంజనుడెంచి ననుస్కరించి మీరువిచ్చేసినకార్యంబు బల్కుడిన
 యమ్మునీంద్రుండిట్లనియె॥గీ॥ ఒనరసాహస్రవక్షంబులుగ్రహపము । నితనత్ర
 తయుతుడనైజరితిపుడు! వాంఛగలదు భుజింపభూషణుపవక్త । మైచయ
 న్నుంబుబెట్టింపుమరసివేగ॥ ఉ ॥ అనినకసంతనమందివేగమెనుపక్వాన్నంబు
 బెట్టంపని మ్మునియుందృప్తివహించియేగెరఘురాముండంతసర్వజ్ఞుడు! య్యు
 నుమాయాశ్రయడొచు నెమ్మనమునందూహించెసామిక్రై । తనుముకబ
 ల్మి-పల్కునత్యవధభీతస్వాంతతంబార్యతీ॥ వ ॥ ఇట్లువరమాత్మయునిత్యా
 నందుండును చిరంతనుండును నయ్యువికలాంగుండును దీనవదనుండును స
 త్యవాక్యప్రీతిండును నగుచు మొగంబువంచిమనంబున హాసప్రాయునిగ
 లత్తుణునిందలంచే తత్కాలంబునశుభలక్షణాన్వితుండగులత్తుణుండు పూ
 ర్వంబయరఘువల్లభుడేతనక్షాననాశనంబగువిజ్ఞానంబుపడేసింపం బడెగావు
 నధీరుండును వివేకీయుగుణవంతుండునుభక్తిమంతండునునిగి తార్థవేదియు
 నగుచు రాఘవేశ్వరు సమీపంబునకుంజనుడెంచి కరయుగంబులు మొగిక్పై
 యిట్లనియె॥ సీ॥భవభయమార రాఘవమీరలిబ్బంగి నెరుగనట్టులయుండుటే
 మియిపుడునుత్యృతంబగు స్నేహబంధనంబెల్లను విడనాడిననుద్రుంకిమ
 యవలయు ॥ నిడికాలగతిమున్నెయెరుగుదు మీరుహీనప్రజ్ఞుల ॥ నిడి
 గును । నొకనామీదనమీకునత్యవగలదేని యధముండ ॥ నిడి
 చ్చిజగములనీకీతివి న్దరింపు! మననలత్తుణుమాటలకవిగూర్చు ॥ చిత్రమూసె

సుడగుచుమంత్రులవనిష్ఠులబలువబనిచినమస్తంబుదెలియునట్లు॥ క ॥ తనదు
ప్రతిజ్ఞయుకాలు॥ డనినతెరంగత్రిసుతునియాగమనముబ | ల్గినవారంద
రుఁట్లనియనిరిధూద్వహునితోడప్రాంజలులగుచుక ॥ సీ ॥ రఘునాథమీ
చేతప్రథమంబభూభార హరణంబునధిఃపతుయ్యెగాన | జ్ఞానదృష్టి నెరుం
గజనులత్తుణవియోగ మబ్బంగిలత్తుణునందుప్రేమ | విడుపుమింకప్రతిజ్ఞవి
ధువకువిడచిననగుధమకమెల్లనువ్యధకముగను | ధమకంబునశియింతత్రై
లోక్యములడంగు ధరణిబ్రోచెడుధమకవరులుమీరు | గానవేరొక్కగతిబు
ద్ధిసూనకీర్తి | నొక్కలత్తుణవిడనాడీయభయలోక | జనులపాలనమొన
ర్పజనుజగంబువినుతియొనరించునీకీతికవిస్తరించు ॥ వ ॥ అనుచుధర్మార్థక
సత్యసమన్వితంబులుగ బలుకువారలవచనంబు లాకణింపి సభామధ్యంబు
ననుమిత్రానందనుంజీరియిట్లనియె॥ గీ॥ మనసువచ్చినట్లుజనుములత్తుణధమక
సంత్యయంబుగాగజనదువెడల | ద్రోబ్బుటయునుశిరమచునుముట రెండును
సమమువాత్మదలపసజ్జులక॥

—* లత్తుణుడుసరయూనదియందుజేరుట. *—

క ॥ అనదుఃఖాకాంతుండై | తనయన్నకుమౌక్తియంత దడయకన
దనంబునువెడలినరయువునకుం | జనియెకరంబులుమొగిద్వైశైలతనూజా॥
వ॥ ఇట్లుపరమధామికండుగునుమిత్రానందనుండు కృతాంజనియైసరయూ
తటంబునకుంజనినకల ప్రాణంబులునుని యుమించి మూర్ధ్వి తలంబునంజే
చిఁపడాధార స్వరూపజ్ఞుండును యోగయోగాంగవిదుండును గావునరా
జయోగప్రకారంబున దృష్టిపూర్వకంబున భూమధ్యంబునం జూచుచుకృ
తాకృతానుసంధానంబులుమాని సర్వసంకల్పవజ్ఞితుండై యెద్దియత్తురం
బునుపరబ్రహ్మంబును వాసుదేవాఖ్యంబుచునగునట్టి పరమస్థానంబుమనంబు
నజింతింపుచు మారుతంబులనిరోధించెనాసమయంబున॥ గీ॥ సకలదేవతలను
సర్వభుజులనుసంత | సమునబాగడిమించుజల్లుగాగ | గ్రంధుకొలిపిరషల
మందారకునుమమల్ మేఘనాదువైరిమిదనపుడు॥వ ॥ సుపావనంబగునమ్మ
హుశరీరంబునుప్రాకృతజనులకదృశ్యంబయ్యెనంత॥ క॥ ధీరునుమిత్రా
నందను | రావణదంతిపయిజేర్చియాత్మపురికిజంభారాతిదోషుకొనిచని
గారవమొద్దు పూజగావించెనభీ ॥ వ ॥ నారాయణచక్రార్థాంశుం
డగురామానుజునచ్చిదేవఋషులెల్లను పూజించిరప్పురుష వర్షండునుస్వ

యంబగుభుజంగదేహంబుధరియించి సత్యంబునకుగమించేనప్పుడు || చ|| భు
 నముగసత్యలోకమనగల్గు ఋషుల్లములై మరాళవా | హనయుతులైదివం
 బున మహాహీశరీరసమేతుడాజనా | దక్షసచతురాంశలక్ష్యణుడశక్తానమిం
 వుగజేసేరేమిచే | పునుగిరికన్యకన్ములకుపండువయైతగెనట్టివేళయున్ || గీ ||
 అనుచుపర్వతునకునల్లుడొకైలాస | వేంచురుంబుభ్రమరబృందవేణి | యైన
 వైలకన్యకకకకులీనుని | కధలుబలికిబలుకగడగెమరల || వ || అంతనచ్చటఁ భు
 వల్లభుండు సుమిత్రానందనువీడినిలువదగనిదుఃఖంబున మంత్రులనుబంధుజను
 లనురావించియందువసీష్ఠునకిట్లనియె || గీ || భరతుబుద్ధిమంతుఁ డట్టాభిషిక్తుని |
 జేతులత్త్వణుడుజేసినట్టి | మాగఁమేనుగాంతుమరియెవ్వరికనాకు | లగు
 చుమొదలుదెగిననవనివ్రాలు | నిడుముమానుకడిమిబడిరి కణకములను | బ
 డినమార్చనోదభరతుడవుడు || వ || ఇట్లుభరతుండు దెప్పిరితననుతానయనిం
 దించుకొనుచు రామచంద్రునితోనిట్లనియె || మ || భవదీయాంఖ్యైయుగంబు
 లానరఘుభూపశ్రేష్ఠనిస్సీడియి | బృవియైనందివియె ననొల్లనిదేసీపుత్రుల్లి
 రాపాలన | ప్రవిశత్వంబొనరింపునిమ్ముడునుసచ్చక్తుండుశత్రుఘ్నుడం | త
 వినక సేయుముచాటబంపుజగము లత్వజ్ఞులొనట్లుగన్ || చ || అనిభరతుండుబ
 ల్లుజనులందరు రామునిపీడగల్గనో | యనిభయమందిరంత మహీజాధిపు
 తోడివసిష్ఠుడిట్లుం జనవరనిన్నుచాయగనుకాలజపొక్కెదరిందరిట్లుగా | వు
 నకరుణింపుగూడిచనునుండు నెనిస్వడియొక్కనిచ్చటన్ || గీ || అనినసీతావిధు
 డుప్రియంబునొంది | వారిందరిబూజించి యడుగవలువ | దేవకోరికెబ
 ల్కుడేవుడుసేతు || ననిననట్లనిపల్కిరియందరవుడు || ఉ || మిమ్ములగూడివ
 మ్ముటలుమేలగుమాకుధరిత్రైకైగ్వ | గఁమ్మునకైన ప్రీతియిదికాంతలతో
 డుతపుత్రమిత్రవ | గఁమ్ములతోడ గూడఁఘట్టిగవీరి మనంబుగల్గునం | చ
 మ్మెయిరండువల్లెయ నెవారఘుపుంగవు డదినఁదనా || ఇట్లురమావల్లభుం
 డగురాఘవేశ్వరుండు మహాప్రస్థానంబున కృతసిచ్చయందై యాదినఁబురని
 జనందనులగు కుశలపులరావించి యోమిదివేలరథంబులును పదిమారులుగ
 జంబులును నారువేలతురంగంబులును ననేకులగు పదాతివగఁంబులునుబహు
 ధనరత్నాదులును వేరువేరయొగంగి వీడుకొలిపిన నానీతేయులు జగజ్జనకుం
 డగునిజబంధునకు నమస్కరించివీడజాలకనతి దుఃఖంబునందరిరంత రాఘవుం
 డుశత్రుఘ్నునిమపంబునకుదూఱంబనిచిననాడు || క || జనకాలురాకయాత్రై
 యునిచేష్టయులక్ష్యణుడు నొగిసిల్లుటరా | మునిసీశ్వయంబుబట్టెన్ | వినశ

తొమ్మిది అధ్యాయములు ॥ ఉత్తరకాండము.

త్రుష్ణుండుశోకవిహ్వలమతియై ॥ ౧ ॥ ఇంచుకంతచింతగాచి తోడనెడైగ్ధా
 ఘోసాయాదకేతు నూనువిదశ । యనుపురికినిమధుర కాఘ్యసుబాహుని
 శేనీనిజగృహంబుబాసివెడలె ॥ ౨ ॥ ఇట్లునుహాబుద్ధిచుగులవణాంతకుండు
 రాఘవదశకానాపేత్సండయి యయోధ్యాసగరంబునకువచ్చియెచ్చట ॥ ౩ ॥
 కనియెడెకూలయుగ్మజకాంతిసమావృతదిక్ష్మామాజున్లు స్తునిగణసేవితంజ
 నమనోహరుభానుకులప్రసూనుడు । జకనసికరాబ్ధిబాడబును శాంతలనో
 యుతునిండ్రనీలమే । ఘోభశుభాంగుపక్షిముఖగర్వహలా హలభీమరా
 మునిక ॥ ౪ ॥ ఇట్లురాఘవేంద్రునిండ్రనీలనిభాంగు । జనకజాభిరామునమరభీ
 ము । గాంచినదనములుకరమొప్పగామించి । భక్తితోడనిట్లుపలికెనపుడు॥
 యో దేవమదీయనందనుభీరులరాజ్యమునందునిల్చినీ । సేవయొనర్పవచ్చితిని
 దేరినభక్తుఃపీడలాదనక । భావమునందునిక్కమగుపల్కనిరాముడెరింగిలె
 మ్మురమ్మవెడలంగబోలుదినమధ్యమునకరవినిల్పనందరుక ॥

—* శ్రీరామునికడకువిభీషణునిగ్రాహులువచ్చుట. *—

౪ ॥ అనిధర్మంబులగు శత్రుఘ్ను వాక్యంబులకు మధ్యాహ్నంబునప్ర
 స్థానంబునుచు రామచంద్రుం డానతిచ్చె నాసమయంబున రఘుపల్లభుచికి
 షికాతంబెరింగిదేవాంశసంభవులును కామరూపులునునగు ప్లవంగ పుంగవు
 లునుభల్లుకకులాధీశ్వరులును విభీషణసమేతులగు నిశాచర్యవర్మలునుసహ
 స్రసంఖ్యులగుగో పుష్కలును పుత్రదారాసమేతులగుచుజనుడెంచి ప్రాంజ
 లులయి దేవాభవదనుగవనంబునదృఢ నిశ్చయులచు నిరంతసుగ్రీవుండునుభ
 క్తవత్సలుండగు నారాజపల్లభునకిట్లనియె॥గీ ॥ జానకీనాధసీపదాబ్జాతయు
 గము! వీడజాలకగనుగొనువేడ్కతోడ । నంగదునివేగకిష్కింధకధిపుజేసి
 వచ్చితినిన్నువిడనాడవలవిధపుడు ॥ అనినచిరునగవుడళుకొత్తఁజ్జేయనిభీ
 షణుంగనుగొని ॥ సీ ॥ వినువిభీషణసీవుధనధాన్యసంపదలెనుయలంకారాజ్య
 మేలుచుండు । మద్వాక్యమననుమిమ్మహాబ్రహ్మవశినెంత దడవదాల్చునో
 యంతదడవువేరె । బలుకకుమికనొండుపగిదినిదామీదయాననీవునుజగత్పా
 నితనయ । యవనిచిరంజీవిమగుచు నిల్వముకర్మ మెనంపకును దాజ్ఞవనచ
 రేంద్రు । లారమీరునువృక్షేశులారిమీరు । రిండుననుగూడికోరెల్లెలుపండువే
 గ । నాయతముగండనుచునిట్లులారతచ్చె । ప్రేమతోడత దశభిరామవిభు
 డు॥ అనిప్రభాతసమయంబున ॥ ౫ ॥ మాయామానుషరూపవంతుడునుశ్రీ

సంతుండనంతుండునా । మ్నయాగమ్యసుతైఃరూపుమజగన్నాథుండుత
త్పాతీయకః శ్చేయండుకః పురుషోత్తముండుహరియకః శ్రీరుండుగానక
యస । త్రాయంపీజగమండురామడుమహాప్రస్థానమూచేన్మదికావలక్ష్య
పరమాత్మయుషడ్గుణైశ్వర్య కలితుండునునగు రామచంద్రుండు వసిష్ఠము
నీంద్రుంగనుంగొని ముందగనిగ్ని సూక్ష్మాబలునడపింపుండనన సమ్మదియు
మహాద్విధానంబుగప్రస్థానకర్తృబానరించెనతః॥

శ్రీరాముడయోగ్యునిదిచి సరయాచిదిజనుట.

సీ॥ త్నామాంబరుండును సకుశపవిత్రపాణీయు నిర్మలుడునాడు నిజపు
తంబు । పెడలెసితాభ్రులు పెడలువంద్రునిభంగి కలకాభికిన్యయు కరము
నందు । రక్తోత్పలముమీర రఘునాథునవ్యభా గముననలైసుతిత్రు కార్ము
తాత్రు । విసరంబులెల్లను విగ్రహంబులుదాల్చె వేదంబులునునట్ల వెలసి
గూడనడచెదివ్యలుమునులునడచిట్లు । ప్రణవయుతముగవ్యాప్యశ్రీ
ణుసమేతముగనుమాత్రలుశ్చతులునుమందనిలచె । నమరైరాఘవుప్రస్థా
నసమయమవుడు ॥ వ ॥ పుత్రమిత్ర కళత్రాదులతోడజనంబులెల్ల మహా
శాంత్యలయి ధనంబుగొనువారలు ద్వారంబు నావరించు భంగి డ్మకా
గ్రణానావరించెరి మరియును॥క॥అంతెపుడకనములులవ । తాంతకడునభ్య
వ్యజనులునాపులుతనదె । కాంతయుగూడగనీతా । కాంతునిలోనడిచెవేడు
శనుభరతుండుక॥ మ ॥ వెలయుకమా రామరసమతుగని గవీర్ణకవెలుది
గొందువి । పులుగతేడుప్రియ వైశ్యశూద్రులునతీ పుత్రప్రియా నీకయి ।
త్తులుసోత్కంతులునాచువచ్చిరతిభృత్యుల్ భానుబాదిష్టవం । గులశుభ్రం
బరమాల్ ధరించిజలం గూలంబులుంద్రిశ్వచక॥ వ॥మహాప్రయాణగృహీ
తబుద్ధియగు నమూర్తాధిపిక్తుతోడజయజయ శబ్దంబులుబలుకుచు పెడదిర
క్కాలంబున॥ సీ॥ దీనులునుదుఃఖభయయుక్తమానసులును । దాహ్యసుఖ
శక్తులున లేరుప్రజలుసంతానను నశశుభృశ్యవగులయిజనుదురితర । చింత
లునువీడి ఘనాధునేరుకొరక॥ వ॥కట్లానంబిరూపులును విరిక్తులంబగురా
మానుగమన బానరించి రట్టివేళప్రాపిజంగమాశ్చకంబులగు భూతంబుల
కెల్లరు భయంభగనుపడవయ్యె నందరునిమక్తులగుచుసాక్షాన్మరమాత్మ
యొనవంతశక్తిచిరపండును పరుండును నొక్కగుండునిశ్వరు డనునగురా
మచంద్రునకు దోడునడచి సకలసంశ్చయంబును సయోధ్యానగరంబునవ

ఘోరములగు గమములుగాని జనులొక్కరయిననులేరైరి రామవంశ్రు మో
హాపరమాణానంతరంబున తత్పురంబునుజంతువిరహితంబయిశూన్యంబయి
యిరుండెనంత || మ || అతిదూరంబురఘూర్షహుండవుడయోధ్యాతీతుడయి
మోగియి | ద్భృశమోహిహరినేత్రజాతమనదిక్ పుణ్యులదక్ గాంచినంత్రు
తిజ్జేపావనుజాదునంతసమునంపుధ్వీగలండెల్లహృ || స్థితమంచుకోదలపోసె
పర్వవిలసత్వీతాంతుబించిననా || తి || ఆసమయంబునం బుభులునంబు
జగన్నుసులేంద్రసిద్ధవి | ద్భాగనహితుక్ విమానములనంబురవిధినిస్థిరట్లుప
త్తాసముఖ్యజేతలు దాకొనుటకనభమెల్లదివ్యతే | జోస హితంబుగా
వెలిగుచాలది నేకునిలోకనోయనక్ || వ || స్వయంప్రకాశిమలును మహా
త్ములునునగు వసిష్ఠాదివ్రణ్యమసింద్రులువచ్చినిచ్చిరి మరియును||సీ||జేవమృ
దంగముల్ థిమిథిమిథిమియందు మొరిసెల్లవల్లవానగుసెఘారి | గానం
బొనర్చిరిగంధర్వచరుతెల్లవేల్గుచల్లలగాఁగిచెడేహ | ములునుగంధసమే
తములుగమొప్పెను రాఘవేశ్వరుండునజలస్వగ్ధనంబు | సరయూనదిసిజ
వరణంబులనొచ్చి మరలిప్రాక్షనశక్తిగరిమనొండె | నలతరరమేశ్వరుడు
నుపరాపరుండు|నైవరఘువల్లభునకుపత్తాననుండు | హస్తములుసాచివం
డనదాచరించి| భక్తితోడుతనిట్లనిపలుకదొంగె || గీ || భయరహితుడను
దానందమయడపూర్ణు | డనుపరాపరుడనవిష్ణుడనలరుండ | ననుచునెరుగు
దుదైన భక్తాశ్రిటోచు | బిరుదువహించి జెలువొందు దొరవుగాన|| మ
నుజు భంగినుంటివైనయేను|| క || తనయడుగుసంతతమువద | వనరుము
లునేవపూజవదలఁభక్తుండనుపనుపుతోడఁజలను | జనియింపంగజేయు
బుద్ధిహీతుడుగానక్ || నాయందులకరుణించియున్నడు|| క || సీవునుతమ్ము
లువైష్ణవఁడైవెలయు శరీరమందియమరావనముక్ | గావించుమొండుదో
చిన | నావిధముననైవబోవుమందరమమ్ముక్ || వ || జేవాఽస్థిందవునురాధీ
శ్వరుండవునీవనిన్ను వీడియన్య పురుషునెరుంగమా కెందామరల గేరుసిదు
మృదుపదంబులకుపదిచేలు ప్రణామంబులాచరించెద మరియుమరియు సాగి
ఁమొక్కెడ నాయందుల దయాశుండవుగమ్మ నుచుచతురాన నుండు
నిన్నెంపసానమయంబున దేవతలనయనంబులకుదు రాలోక్యంబై||

— శ్రీరామదేవుండుతననిజస్వరూపమునబోహులకుడనునబిడ్డుట —
సీ|| ఘోశంభవక్రయక్తంబులెనాలుగు భుజములనుప్రసన్నులగు
పు|| తనతెన్నట్లుతపోగఢారి యొంట్లను దీక్షరతల్పు డైయొసరిపుడు||

భారతకక్షాఘ్నులు దరరథాంగంబులైలక్ష్మీసువ్యాచసీతలవశాత్తః । రా
 రామాయణము ఘోరమందును రాణవుడునుకాళ్ళును నైలవు శ్రయిల్లును అయి
 వివారలుపూర్వోహమలశోడ । ద్విదేశోమతాంగలైభవ్యమయ్యును నై
 విధూమగకలితులైయమలఃస్తు । లైన్వభక్తమయాభునున్వభక్తముగాఁ జ
 సమయయిను ॥ చ ॥ పరమహద్భూతాః గణవాసమఖ్యులస్తోత్రమర్చి
 భూ । జనములుసేసి మ్రొక్కుకొడింతనవంతుడు ప్రాప్తకామయి ॥
 సరిరియాళుడవ్యయదు తానగుచిన్వదుఃప్రహలోదసి । ట్లయెసి జానుని
 మ్ములగునట్టిజనంబులుచుండునత్యుగకా ॥ క ॥ కావగత్యుగంబువులయిన
 నుననుకలేకనువదలెడుమె । చ్చోరపునర్విషంతయు । తోపిఁగిసావ్యవ
 వము దొరకొల్పిమొగిక ॥ చ ॥ అనిరూరివక్తానరసిజాననడిల్లుచుదేవ
 జేవసి । యనుపమునామకీర్తనములారయిసాంకసికాఖ్యలొకముల్ । జనువ
 జసేయునశ్యమున పామరుడైనను నున్నరింపగా । పుననినుగాఁచుపీరిగి
 యొప్పుటనదిగమానెచాడగకా ॥ అనన్దగిహిణుండుపల్కనంక ॥ చ ॥ పా
 లువగువేగ్మనోడహరిపుంగవులెల్లనున్నాననుష్ఠి । జలములసేసిదేహమా
 అనంగతిపీడనపవ్రచెతాం । కలమునువెవ్వలెల్లయిరిసయ్యచ వారిలుకా
 శియ్యునుకాగలసిరిభూతసంసరణకల్మషులైగిదిరాజకన్యకా ॥ వ ॥ నున్ద
 భుమ ప్రభాకరిపీఠంబుగావన నన్దేలనొంచెను లెల్లనుసరయ్యాజలం
 బులశృతన్నానులయిచుచువ్యచేహంబులు పరిత్యజించివిమానంబుల నెక్కినో
 త్యలొకంబునక మీదయైబహుభోగంబుల కెన్నొందుసాంతసి కాఖ్యలొకం
 బులనొందిరితర్హ్య కానముదయంబులును రామచంద్రులుభుషితగంబా
 జలంబులమునదింబునొందిరితక్కినవల్లెలజరంబులెల్లను జనుదెంచిరామ
 చంద్రుగనంగొని ముక్తగుంబులగుదు లొకగురుండునుపలేశుండునునగళా
 దిసిన్దరియింపుచుబలంబులనంటిన్వగకంబునొందిరిట్లు ॥

సీ॥ బలుకంకబడెంతపర్వతమును రామచంద్రునత్యధమ శేవంబు
 గాగ । క. భువచేతైలవకుగాననమృతాచేయింకఘరాధుభావమునచున్న
 రియింపునాన్ద్రునంతోపభరితయై దనదేనియ్యాఖ్యామను మహాత్ము
 డగుగాధిసుతులెత్తె విరచితంబయ్యె కాగలకార్థంబుభోగిభరణు చేప
 ల్కొనయదిగాగచేపినినెన్నలేయిండుచందనకేళిలంబునద్రవ్యంబు

అయిందు ధార్మికుండు । విందు చేడుకతో సంతసించగలడు॥క॥ రామాయణకా
వ్యముహీను! భూమిధరాత్మజకుభోగిభూషణుడెరుగం । గామిగులబల్కె
గావున! శ్రీమంతులు వినినవారు చేరిదినఁ బుక॥ గీ॥ దినము పాపములొనరించు
నునరుండు! దనరుభక్తిని పద్యమెననుపతింపని ఘములను బాసివపునల కందరా
ని! రామసాలోక్యవందును ప్రేమనితడు॥ గీ॥ అమరనధ్యాత్మ రామాయణము
లిఖంప! వినినవినుపింపశ్రీరామ జననిభుండు! నీతతోడుతిడిగిరి జేభాగ్యమూ
యు రావోగ్యమోక్షంబులందజేయు॥గీ॥ ప్రబలవిజ్ఞానమౌకకభాగ్యురంబు!
జానకీనాథచరితఁ బునస్తుతంబు ! ఘోరపాతక సంఘముల్ చారిదోలనక్ష
రంబొక్కటై సత్యంబు మహిని॥

భుజంగ ప్రయాతము.

జనమనోహర మాదికావ్యము జలజభవముఖదేవతా! వినుకనుధ్యా
త్మికసుసంజ్ఞము వినినజరువ నెరింగినక । జనులుసంసరణాబ్ధి నాటినుండు
తంబును దేవతా! వినుతమగు సత్పదముగాంతురుపిష్ఠకరుణాదృష్టిచేక॥ ❀

క॥ అనిశ్చిదంబిక కేరుగిం! చినగతివిధిచారదునకు నెప్పింపవ్యాసుం । య
నుబల్కెనాకువినుడంచనియెను సూతుండుశౌనకాదిమనులకుక॥ ❀

చ॥ జననుభవ క్తవ్యత్సరసిజాతదివాకఁ గ్రుండీకల! చుప-లల్లనవకా
దితిజప్రకరాచలదేవకాం । చనశుభకన్త్రభావభవశౌనముత్రవహోదిన
ల్పచందలికలితాంగధూరిభవతాపసివాంకంకంగనానుకా॥ ❀

మానిసి॥ జలరుహనిభపాదా సల్లమాగాకనుకూదా । జలదభావరీ
రాశక్రవైరహారా । సలలితశుభభావాశర్వపంద్యభావా । కలిందర
రథాంగకాస్తుభోపేతరంగా॥ ❀

గద్య.

ఇది❀ శ్రీమోదులతోటముక్తికర్త ప్రసాదలబ్ధకవితాపవిశ్ర కోటచరాజు
భాగ్యుర మంత్రిపుత్ర నాగయామాశ్య ప్రణీతంబైన శ్రీమదధ్యాత్మ రా
మాయణంబును మహాకావ్యంబునందు ఉత్తర కాండము స్వరంబున నేకాక్షరము

